

Nehemiáš bol ministrom perzského kráľa Artaxerxa I. a do dejín vstúpil tým, že prišiel do Jeruzalema okolo roku 445 pr. Kr. V tomto období – po babilonskom zajatí – si Židia už stihli vybudovať chrám, ale hradby a celé opevnenie mesta ležali v troskách, a tak normálny život v ňom nebol možný. A to tým menej, že Judoško nemalo nijakú samostatnosť, ale bolo súčasťou provincie Samárie, ktorá bola starobylým nepriateľom Židov. A tak tí, ktorí sa navrátili z babilonského zajatia, žili doma horšie ako v zajatí.

Práve preto chcel Nehemiáš obnoviť občiansky život Svätého mesta. Znamenalo to predovšetkým obohnáť ho hradbami, čo sa mu podarilo za neuveriteľne krátky čas – za 52 dní. Njakým spôsobom dosiahol aj to, že perzský kráľ vytvoril z Judska samostatnú provinciu a Nehemiášovi udelil titul tiršata – miestodržiteľ provincie. Okrem toho sa postaral aj o to, aby bohoslužby v chráme prebiehali podľa predpisov a aby sa Boží zákon uplatňoval v každej oblasti. Mal správny odhad pre to, že každá obnova v Božom lude má svoj zdroj v Písme, bez ktorého schne a zaniká.

Tu vidno aj aktualitu tejto knihy. V kresťanstve sa usilujeme o to, aby zásady Písma prenikli z našich chrámov do všedného života kresťanov. Sme presvedčení, že keď Božie slovo nebude riadiť naše správanie v rodine, zamestnaní a v spoločnosti, nie sme nasledovníkmi Kristovými. Buď sme kresťanmi v týchto oblastiach, alebo nimi vôbec nie sme. Predsa musíme dať pozor, aby sme nestratili úzke spojenie s Panom pri svojej práci vo všedných dňoch.

Obnova Svätého mesta

LUDOVÍT FAZEKAŠ NEHEMIÁŠ

L'udovít Fazekaš

NEHEMIÁŠ

L'UDOVÍT FAZEKAŠ

NEHEMIÁŠ

OBNOVA SVÄTÉHO MESTA

1990
BRATISLAVA

ÚVOD

Prv ako pristúpime k výkladu Nehemiášovej knihy, treba niečo povedať o dobe, ktorú opisuje, o ciele, ktorý sleduje, i o jej aktuálnosti pre nás.

Historicky táto kniha zapadá asi do polovice 5. st. pr. Kr. Svetom vládne perzská veľríša a jej kráľ Artaxerxes I. (465–424). Je rozdelená na rôzne provincie. Bývalé severné a južné kráľovstvo netvorí samostatnú provinciu, ale je súčasťou samárskej provincie. Znamenalo to preň veľkú nevýhodu. Ved' takto bolo nielen pod nadvládou perzského kráľa, ale aj v závislosti samárskych miestodržiteľov, ktorí sa voči Židom správali s nenávisťou. Kým ústredná vláda v Perzii nemala k nim takéto pocity, jej zmocnenci v provincii pochádzali z ich dedičných protivníkov.

Peržania sa vôbec vyznačovali veľkou znášanlivosťou voči podmaneným národom a mali najmä porozumenie pre ich náboženstvo. Kým Babylončania sa usilovali presťahovať masy ľudí do zajatia, a tak rozbiť ich národnú a náboženskú jednotu, Peržania naopak podporovali národný a náboženský svojráz podmanených národov. Perzský kráľ Kýros napr. hneď po svojom víťazstve nad Babylončanmi (r. 539 pr. Kr.) vydal výnos, ktorý dovolil Židom vrátiť sa zo zajatia a znova postaviť v Jeruzaleme chrám, a to zo štátnych prostriedkov. Po rôznych ťažkostiach a dočasnom prerušení stavby za kráľa Dária bol chrám r. 515 aj dohotovený, ako o tom píše Ezdráš v 6. kapitole svojej knihy (14n).

Ich pohľad na cudzie záujmy súvisel pritom s ich vlastnými záujmami. Vieme totiž, že okolo r. 450 pr. Kr. povstal satrapa Megabyzos na území Transeufratu proti ústrednej vláde. Tým sa stala pre kráľa okrajová sýrsko-palestínska oblasť zrazu veľmi dôležitou. A to tým viac, že judská krajina ležala neďaleko hlavnej cesty do Egypta, v ktorom práve v tom čase vznikali tiež rôzne oslobodzovacie hnutia. Práve preto Peržania mali veľký záujem na tom, aby sa pomery v Judsku ustálili. Ved' v obyvateľstve, ktoré žilo

v pokoji podľa svojich národných a náboženských tradícií, mohli mať svojho spojenca. Bola to múdra a prezieravá politika (M. Noth).

Vybudovaním chrámu dostalo židovstvo znova významné náboženské stredisko, v ktorom popri obetiach začínal nadobúdať čoraz väčší význam Mojžišov zákon. Židovstvo je ľudom žijúcim podľa Zákona, na čom má veľký podiel účinkovanie kňaza Ezdráša, pravdepodobne Nehemiášovho súčasníka. Lenže tým ešte nebol obnovený izraelský život v celej šírke. Židia síce mali chrám, ale mesto ešte nebolo opevnené, a tak nemali zabezpečený ani občiansky život. Akési pokusy o opevnenie mesta už tu boli aj predtým. Niektorí vykladači si myslia, že už za Ezdráša bola prerušená nielen stavba chrámu, ale bolo prerušené aj opevňovanie mesta (Ezd 4,12,21). Faktom bolo, že chrám stál, ale občiansky život nejstvoval.

Práve preto si vzal Nehemiáš za hlavnú úlohu svojho poslania obnovu izraelského občianskeho života. V podstate išlo o tri veci: 1. obohnáť mesto hradbami, 2. vytvoriť z Judska samostatnú provinciu, 3. uplatniť Boží zákon na území provincie. Prvú záležitosť splnil za neveriteľne krátky čas – za 52 dní (6,15). Kedy sa Judsko stalo samostatnou provinciou, nie je jasné, ale Nehemiáš má už titul 'tiršata' (8,9; 10,1), ktorý označoval miestodržiteľa v provincii, čo poukazuje na to, že bol prvým miestodržiteľom samostatnej judskej provincie. Tretia skutočnosť: uplatnenie Božieho zákona bolo najťažšie a celkom sa mu to nepodarilo ani po viacročnom účinkovaní. Ba zdá sa, akoby stroskotalo.

Nehemiáš prišiel do Jeruzalema v 20. roku Artaxerxa, teda okolo r. 445 pr. Kr. Nepostavil chrám, ale obohnal múrmi Jeruzalem, a to bolo tiež dôležité. Veď Božia pravda má nielen duchovný, ale aj materiálny rozmer. Boží zákon obsahoval predpisy nielen o chráme a obetiach, ale aj o rodine, živote hospodárskom a sociálnom i spoločenskom. Boh je Spasiteľom ľudského spolužitia v celej šírke a všetkých oblasti ľudského života. Obmedziť Boží zákon len na oblasť chrámu by bola len zdanlivá duchovnosť. V skutočnosti by to znamenalo obmedzenie jeho panstva na jedinú oblasť a vyčlenenie ostatných sfér z jeho vlády. Toto úsilie treba vidieť za Nehemiášovým úsilím o obnovu občianskeho života.

V tom je aktuálnosť posolstva Nehemiášovej knihy. Veď v dnešných časoch má Boh tiež málo miesta, čo sa týka verejného života kresťanov. Nakoniec sme ho uzavreli do posvätného chrámového priestoru a mnohí si myslia, že čo sa deje mimo chrámu a nedele, do toho Boha nič. Tam vládne iná zákonitosť – rodová, obchodná,

hospodárska, sociálna atď. Lenže takto ukrátený Boh sa pomstí tým, že sa vyprázdňujú jeho chrámy; lebo ľudmi obmedzovaný Boh prestáva byť prítiažlivým. Vlastne aj chrámy prestávajú byť miestom živého a intenzívneho stretávania sa Boha s človekom. Keď sa tu usilujeme o obnovu, ide nám o to, aby Božie slovo zvestované v chráme malo svoje pokračovanie v každodennom živote veriacich. Náš občiansky život má byť bohoslužbou a naše príbytky majú byť Božími chrámami.

Sme síce náklonní utiahnuť sa do bašty svojho duchovného života. Myslíme si, že čítanie Božieho slova, modlitba, zhromaždenia stačia pre život s Bohom, lebo v nich je skutočne prítomný. Avšak to tvorí len malú časť nášho času a úsilia. Oveľa viac času strávime ako manželia a rodičia v rodine, ako zamestnanci v práci, ako priatelia vo voľnom čase. Tieto oblasti nesmieme prenechať Satanovi, lebo to by bola zrada Božej veci! Otec poslal Syna na to, aby zachránil všetky životné oblasti. Nič nie je také nečisté, žeby nemohlo byť postavené do jeho služieb. Moje technické, vedecké a umelecké úsilia sa naplno rozvinú v Kristovom panstve práve tak ako moje náboženské túžby. Chrám a dielňa patria spolu takisto ako Biblia a noviny – keď, pravda, čítame noviny vo svetle Biblie.

V úsilí o preniknutie celého života radostnou zvesťou môže nám byť Nehemiášova kniha dobrou pomocou. Jeho spomienky či memoáre sú pre nás dnes veľmi užitočné svojou civilnosťou. Použijme ich ako popudy na to, aby sme nasledovali Pána vo svojom občianskom živote, aby sa všetky jeho oblasti dostali pod Kristovu vládu, a tak aj pod jeho záchranu!

I. STAVBA MÚROV

(1,1–7,3)

1. PREŽITIE ZODPOVEDNOSTI

(1,1–4)

Prv ako sa začal stavať Jeruzalem, musel sa pripraviť staviteľ. Takto to Pán robí zvyčajne. My postupujeme tak, že vynášame rezolúcie. On si najprv vychová človeka. Ani tie ostatné prostriedky nie sú bez významu, ale rozhodujúcim činiteľom je tu predsa len sám človek. Človek si už nájde prostriedky, keď je zapálený za vec, ale kde niet zodpovedných ľudí, tam všetky metódy žalostne zlyhávajú. Preto si Pán musel vziať Nehemiáša na školenie.

Neučil ho tam, pravda, staviteľstvu ako hlavnému predmetu. My by sme to bezpochyby tak robili. Aj v staviteľstve špecialistov, ktorí sa do podrobností vyznajú v celkom úzkej staviteľskej oblasti. Je pre nás nepredstaviteľné, aby niekto išiel stavať mesto a pritom sa nevyznal v tomto krásnom „umení stavať“. Pre Pána je však hlavnou vecou zapálené srdce. Preto neučil Nehemiáša staviteľstvu, ale dal mu prežiť zodpovednosť za Božie dielo. A to je rozhodujúcou skutočnosťou dodnes. Preto sa pýtame: Ako vyzerá zodpovedný človek?

Osvedčenie v hmotnej oblasti

(11c)

O Nehemiášovi máme správu, že bol na hrade Susane, kde bolo zimné sídlo perzských kráľov. Na kráľovskom dvore zastáva funkciu kráľovského „pohárnika“ (11c). Ako sa dozvedáme z 2. kapitoly, jeho úlohou bolo skutočne podávať kráľovi víno. Lenže to nebolo postavenie obyčajného čašníka podľa dnešných zvyklostí. Kráľ si musel veľmi dobre vyberať, kto mu má podávať nápoje, lebo tu bol najľahší spôsob ako kráľa otráviť. Preto musel pohárnik najprv sám ochutnať z vína, ktoré kráľovi podával, na znak, že nie

je otrávené. Tak sa táto funkcia stala jedným z kľúčových postavení na kráľovskom dvore. Čašínik mal bezprostredný prístup ku kráľovi a nezriedka sa stal aj jeho radcom, ba dôverníkom.

Takíto ľudia sa stávajú zodpovednými v Božom diele! Sú to ľudia, ktorí sa osvedčili v hmotných podmienkach občianskeho života. Dodnes sa mi vryla jedna veta z knihy A. Adlofa, v ktorej hovorí, že istý mladý človek sa rozhodol stať sa kazateľom z takýchto pohnútok: „Slnko páli, práca je ťažká. Myslím, že ma Boh povolal za kazateľa.“ Nie, takto sa nedá postupovať! Kto sa nedokáže napr. pri predávaní pulte, ako sa môže dokázať na kazateľni? Kto nevie narábať so strojom šetrne, ako bude vedieť narábať šetrne s ľuďmi? Je dobre, že máme medzi sebou aj kazateľov, ktorí nešli do služby rovno zo školských lavíc, ale z občianskeho povolania, kde sa dokázali. Boli kňazmi v povolani, môžu byť kňazmi aj v chráme!

Tieto pravdy nás učil už pred rokmi J. A. Markuš, ktorý prezieravo videl, že kresťanstvo vstupuje do obdobia, v ktorom sa nepresadí len svojimi názormi, ale skôr svojou životnou praxou. Neveriaci svet nemá už ani záujem, aby porozumel našej kresťanskej viere. Má však veľmi jemný zmysel pre naše kresťanské správanie: akí sme čestní a obetaví vo svojom občianskom povolaní. Nezabudnuteľným je nám prípad, keď na istom družstve odovzdal predseda kľúče od skladu do rúk jedného nášho brata a obišiel dokonca aj straníkov. Bol úplne presvedčený, že tento človek nebude ani kradnúť ani klamať. Tí, ktorí sa urážajú, že neboli zvolení do staršovstva, nech sa pozerú na seba, či vynikajú takouto vernosťou v povolani!

Srdce pre Božie dielo

(2)

K Nehemiášovi prichádza jeho rodný brat Chanani s niektorými mužmi z Judska a Nehemiáš sa ich pýta na Židov a na Jeruzalem. Isteže, mohli to byť aj zdvorilostné otázky. Keď niekto k nám príde zďaleka a dokonca z našej rodiny, tak sa ho tiež vypyťujeme. Sme zvedaví prirodzenou ľudskou zvedavosťou, ktorá chce – tak ako u Aténčanov – počúvať alebo hovoriť niečo nové. Pre Nehemiáša však Jeruzalem nie je len ďalekým mestom a Židia nielen jeho pokrvnými. Sú to „ľudia, ktorí unikli záhube a ktorí pozostali zo zajatia“. Nehemiáš vie niečo o izraelskej minulosti a o Božích plánoch s Izraelom. Je vysokým funkcionárom v perzskom kráľov-

stve, ale srdcom je spojený s Božím ľudom. Takíto ľudia prežijú zodpovednosť.

Naopak, nič sa nedá urobiť tam, kde sa ľudia v cirkvi majú dobre a na Boží ľud zabudnú. Už sme spomenuli, že viedli sme našich ľudí k tomu, aby sa osvedčili v občianskom povolaní. Väčšina z nich to aj robila a niektorí sa dopracovali aj vysokých funkcií a solidného postavenia. Žiaľ, nie všetci, ktorí mali podobné postavenie ako Nehemiáš, mali aj podobnú lásku k Božiemu ľudu ako on! Je veľký rozdiel v tom, či sme predovšetkým kresťanmi, a potom aj pracovníkmi, alebo predovšetkým pracovníkmi, a potom aj kresťanmi. V tomto druhom prípade sa obyčajne stáva, že ľudia prestávajú byť kresťanmi. A takíto ľudia nezachránia kresťanstvo, ale len tí, čo sa za Božiu vec nebudú hanbiť v nijakom postavení. Nerozhoduje postavenie, ale kresťanské povedomie!

U Nehemiáša nie je rozhodujúce to, že má vysoké postavenie, ale že sa pokladá za Žida. Na kráľovskom dvore mu bolo výborne, veď mal prístup ku kráľovi. V blahobyte sa však ani neukolísal, ani neutopil, ale zachoval si vedomie príslušnosti k Božiemu ľudu. To nie je také samozrejmé. O tom sa presvedčame z prípadu kráľovnej Ester, ktorá bola manželkou kráľa Ahasvera. Jej pestún Mardocheus ju žiadal, aby išla ku kráľovi a prihovárala sa za svoj národ a prosila o zľutovanie urýchlo. Ester však nechcela a mala na to dobré dôvody. Mardocheus jej však pripomína, že prišla ku kráľovstvu na to, aby Židom pomohla, a keď to neurobí, stihne ju záhuba (Est 4,13n). Kde sa veriaci dopracujú aj pekného postavenia, ale zabudnú na Boží ľud, tam z nich veľa osohu nebude; veď vysoké postavenie má uspávajúce účinky. Pozor na to!

Ochota poznať pravdu

(3)

Nehemiášov brat Chanani prináša neradostné, ale pravdivé správy: „Pozostali sú vo veľkom súžení a v potupe, i múr Jeruzalema je rozborený a jeho brány sú spálené ohňom.“ Na hrade v Susane bolo teplo a príjemne – čo bolo prirodzenejšie ako chcieť počuť príjemné správy aj o Jeruzaleme? Nehemiáš však nechce žiť v ilúziách. Je to príjemné, ale nepomôže to nikomu. Niekedy vôbec nevieme ani nechceme poznať, ako to niekedy vyzereá. Treba sa však pozrieť pravde do očí. „Poznáte pravdu a pravda vás vyslobodí,“ povedal Pán a trochu sa to vzťahuje na

spoznanie skutočného stavu. Zodpovednými ľuďmi môžu byť len tí, čo spoznali skutočný stav. Ved' len ten, kto sa dozvedel pravdu o chorobe, bude hľadať lekára i liek.

Iste sme počuli, že pštros má taký čudný zvyk, že keď ho prenasledujú, usiluje sa uniknúť nebezpečenstvu tým, že vopchá hlavu do piesku. V konečnom dôsledku robíme podobne aj my, keď očakávame niečo hrozné a zavrieme oči. Nuž takto stratíme vedomie nebezpečenstva, ale nevyhneme sa mu. Aj v cirkvi sme náklonní robiť takúto pštrošiu politiku. Nahovoríme si ideálny stav a utešujeme sa, že všetko je v poriadku. Od izraelských prorokov chcel raz národ počuť radostné správy o pokoji, hoci nebolo pokoja. Avšak proroci boli zodpovední pred Bohom, a preto nevideli to, čo bolo ľuďom príjemné, ale čo bolo pred Bohom pravdivé. O Hitlerovi sa rozpráva, že nezniesol iné správy ako príjemné. Tak mu ich teda nosili, až ho to priviedlo do záhuby. Zodpovední ľudia v cirkvi musia vidieť a zniesť pravdu. Len tá vyslobodzuje!

Zdá sa mi, že každá zodpovednosť v cirkvi dnes sa začína pri poznaní, že aj kresťanstvo dnes leží vo veľkej potupe. Najvýznamnejší ľudia vychádzajú z tohto poznatku, ako napr. Ján XXIII., ktorý nepochádzal z prostredia pápežského dvora, kde bolo slávy a nádhery dosť. Bol pápežským vyslancom v krajinách, kde katolicizmus nemal prevahu a kde bolo ľahšie zbadáť jeho skostnatenosť. Tak sa zrodil program jeho „zdnešenia“. Aj my v našej cirkvi sme dlho žili vo vedomí, že sme ešte vzhľadom na iné cirkvi dobre na tom. Štatistika nám však hovorí, že stagnujeme. Ba aj v našom zbore sme sa tešievali, že je nás veľa a máme mladý zbor. Avšak ani nás nejako zvlášť nepríbúda a stojíme pred hotovým faktom, že máme najviac čakateľov v celej cirkvi: návštevníkov, ktorí sa s Pánom osobne nestretli!

Otraseň bledou

(4)

Zodpovedných ľudí môžeme nakoniec poznať podľa toho, že sú otraseň správou o bledu národa: „Keď som počul tie slová, sadol som a plakal som a smútil som niekoľko dní.“ Aj my žartovne vravíme, aby si sadol ten, ktorému chcem zvestovať nejakú prekvapujúcu novinku. Nehemiáš si musí sadnúť, lebo smutná správa má natoľko ochabujúci účinok na jeho ducha i na jeho telo, že nevládze ani stáť. Jeho smútok sa prejavil v plači. Keď plače

žena, nie je to nič zvláštne, ale keď sa rozplače muž, tak to už niečo znamená. A nie je to urýchlo len náhly záchvat citu, ktorý tak rýchlo prejde, ako rýchlo prišiel. Nehemiáš smúti niekoľko dní. To je cit, ktorý sa prebija k činu a len v ňom má svoje konečné utišenie.

Veru, šťastný je národ, ktorý má synov, čo zaplačú nad jeho osudom! Chrám už v Jeruzaleme stál, ale život sa tam nepohýnal dopredu, lebo už asi 70 rokov nebolo schopného človeka, ktorý by bol taký dojatý bledou Jeruzalema, že by bol nad ňou zaplakal. Izrael, pravdaže, mal v tom čase mnoho vynikajúcich ľudí v perzskej ríši. Len tí sa dobre mali a bleda ich rodákov ich nezaujímala a nedojímala. Nevedomky žili podľa Kainovho hesla: „Či som ja strážcom svojho brata? „Sýty lačnému neverí“, hovorí porekadlo a veľmi múdro nás upozorňuje na to, že človek, ktorému sa dobre vodí, sa nevie vžiť do položenia nešťastného bližneho. Väčšinou pokladá jeho bledu za jeho vlastnú vinu. Načim predpokladať, že mnohí Židia v perzskej ríši o bledu Jeruzalema ani nevedeli.

Spomeňme si v tejto súvislosti, na to, že pár storočí neskôr zaplakal nad Jeruzalemom aj Ježiš z Nazareta. Nemohol zniesť pohľad na jeho bledu, ktorá ho dojala až k slzám. Pritom táto bleda v prítomnosti ešte nevyunikala. Ešte stál chrám i mesto, len Židia „nespoznali čas svojho navštvienia“. Tento Pánov plač priniesol záchranu nielen pre Izrael, ale aj pre celé ľudstvo. Totiž: možnosť záchranu. Preto Pán aj dnes čaká na ľudí, ktorí „nad krivdou bledých slzu vyronia“. Nič nenahradí túto vrúcnu lásku k Božiemu ľudu. Môže byť niekto vzdelaný a mať aj hlboké biblické poznanie, môže byť zbožný a vrúcny na modlitbách. Keď to však nie je človek zasiahnutý bledou cirkvi, nemá impulz na konanie.

Prežitie zodpovednosti

Boh si pripravoval Nehemiáša za budúceho staviteľa jeruzalemských hradieb. Neučil ho však staviteľskému umeniu, ale dal mu prežiť zodpovednosť. Nerobil to preto, že by staviteľstvo nejakou znevažoval alebo podceňoval, ale preto, že v Jeruzaleme nepotreboval natoľko odborníka ako skôr človeka, ktorý by nielen spoznal skutočný bledný stav národa, ale ho aj vo svojom srdci hlboko prežil. Neskôr udalosti ukázali, že iba odborník by nebol vydržal nápor, aké Nehemiáša v Jeruzaleme čakali. Tie zvládol len človek, ktorého srdce bolo zasiahnuté a preniknuté láskou k Božiemu ľudu.

Vidno to aj na vedúcich ľuďoch, či majú len vedomosti alebo či sú

aj „otrokmi lásky“. Aj dnes má kresťanstvo mnoho vynikajúcich osobností, ktoré sú schopné písať knihy a usporiadať konferencie. Či má aj ľudí, ktorí by prežili zodpovednosť za stav kresťanstva? Ľudí, ktorí by niesli bremeno tejto biedy? Obrat môžeme čakať len vtedy, keď tu bude veľa takých ľudí, na ktorých táto bieda tak zahadne, že sa jej už nezbovia, kým neuvidia Boží ľud znova na úrovni. Na úrovni služby a pomocnej lásky. Máme zodpovednosť ako kresťania?

2. SKLONENÉ KOLENÁ

(1,5–11)

Pán potreboval staviteľa, ktorý by vystavil zbořené hradby Jeruzalema. Preto vzal na školenie „pohárnika“ perzského kráľa. Neučil ho však staviteľstvu, ale mu predovšetkým dal prežiť zodpovednosť za daný stav Židov v Jeruzaleme. Ukázal mu, že svoje vysoké postavenie na kráľovskom dvore nedosiahol pre to, aby si pohodlne žil, ale aby pomohol svojmu ubiedenému národu. Kto takto osobne neprežil svoju zodpovednosť, môže byť odborníkom, ale nie budovateľom Božieho ľudu.

Nezostalo to však pri tom. Už správa o Nehemiášovej zodpovednosti sa končí vetou: „...smútil som niekoľko dní, postil som sa a modlil pred Bohom nebies“ (4). To je veľmi významné. Zodpovednosť je ťarcha, ktorú sami neunesieme a ktorá nás môže úplne zlomiť. Preto nám dáva Pán modlitbu ako prostriedok, aby sme túto ťarchu pred ním zložili, a tak sa naučili svoje úlohy uskutočňovať jeho pomocou z kroka na krok.

Sú ľudia, ktorí idú životom ľahko a bez záväzkov, lebo nevidia úlohy, ktoré majú ako členovia Božieho ľudu. Sú zase dobrí bratia, ktorí sú takí obťažaní bremenom starostí o cirkev, že pod ním klesajú, lebo zabudli, že nakoniec nie oni, ale Boh sám je Pánom svojho diela. Nehemiášova modlitba svedčí o jeho spoznaní, že svoju zodpovednosť musí zložiť pred zodpovedným Bohom. Nesie ju niekoľkorakým presvedčením.

Verný Boh

(5–6a)

Nehemiášova modlitba sa začína vetou: „Prosím, ó Hospodine, Bože nebies, Bože veľký a strašný“ (5a). Na začiatku si teda

uvedomuje odstup, ktorý jestvuje medzi Bohom a človekom. Boh je na nebi a človek na zemi – kde si to neuvedomujú, tam je niečo v neporiadku. Tam modlitby sklúzu do mysticizmu, ktorý vychádza z podstatnej príbuznosti medzi človekom a Bohom a ktorý podceňuje základný fakt, že sme síce synovia, ale stratení a odcudzení. Keď túto základnú priepasť nejakým veľkorysým spôsobom prehliadneme, zbavíme sa napätia, ktoré posúva dopredu celé dianie medzi Bohom a človekom. A tak sa zbavíme aj údivu, že napriek tejto priepasti nastalo spojenie medzi Bohom a človekom. Kde niet tejto krízy, niet ani správneho uvoľnenia a radosti zo záchranu.

Avšak Nehemiášova modlitba sa len začína vetou o Božej nadpozemskosti. Pokračuje však poukazom na Božiu vernosť: „(Bože veľký a strašný), ktorý ostríhaš zmluvu a milosť tým, ktorí ňa milujú a ktorí ostríhajú tvoje prikázania“ (5b). Strašný Boh zachováva zmluvu! Jeho veľkosť sa neprejavuje v tom, že by zachovával či rozširoval priepasť medzi sebou a svetom, ale práve v tom, že túto priepasť premoštuje. Robí zmluvu so svojim ľudom a zachováva ju. A Nehemiáš hovorí ešte o druhom partnerovi: o tých, ktorí zachovávajú Božie prikázania. Nová zmluva nám však hovorí o úžasnej skutočnosti, že Boh je verný, aj keď sme my neverní (2Tm 2,13). Na Božej vernosti sa zakladá celý „ten experiment“ Boha a jeho ľudu. Boh zostal, preto zostal aj Izrael. Hospodin držal Izrael ako matka svoje dieťa, preto to dieťa nezahynulo!

Na túto Božiu vernosť sa Nehemiáš odvoláva: „Nech pozoruje tvoje ucho, aby si počul modlitbu svojho služobníka, ktorú sa ja modlím vo dne i v noci za synov Izraelových“ (6a). Božia vernosť je úžasnou skutočnosťou. My nevystupujeme k Bohu, ale on zostupuje k nám vo svojom Synovi. My sa nedržíme Jeho, ale on nás chytil svojou pravou rukou (Ž 73,23). Len preto sme zostali aj my napriek svojej nevere. Toto poznanie Nehemiáša neukolisava, ale podnecuje ho k horlivým modlitbám. Vo dne i v noci sa Nehemiáš modlí. A my rozumieme teraz, čo to znamená, keď nás apoštol napomína: „Neprestajne sa modlite“ (1Ts 5,17). Keď je človek poznačený zodpovednosťou a súčasne povzbudený Božou vernosťou, jeho život je jedinou veľkou modlitbou. Je to modlitba človeka, ktorý nie je zgniavený, ale vnútorne zlomený a premožený Božou láskou.

Spravodlivý Boh (6b–7)

Nehemiáš sa díva v modlitbe na Boha ako na spravodlivého, a to ho vedie k vyznávaniu hriechov: „Vyznávam hriechy synov Izraelových, ktorými sme hrešili proti tebe“ (6b). Že je Boh verný, a to dokonca aj tam, kde sme my neverní, to by samo osebe mohlo človeka ukolísať a uspať v jeho ľahostajnosti a nevere. U Nehemiáša je to však opačne: v pohľade na Božiu vernosť vidí kontrast – nevernosť svojho národa a verejne ju vyznáva. Keď sa má začať stavať dom, musí sa zarovnať okolie. Keď sa má začať budovať Boží ľud, musí sa dať do poriadku minulosť a to sa deje vyznaním vín. Nie však vyznanie cudzích vín, ale vlastných. Aj Babylončania a iné národy sa previnili na Izraelovi, ale oni boli len dôsledkom jeho viny. Boží ľud sám si bol svojím vlastným nešťastím. Kto toto nevidí, bude vždy vyznávať len cudzie hriechy.

Avšak kráľovský pohárik ide ešte o krok ďalej. Nielenže vyznáva hriechy Izraela, ale aj svoje vlastné: „I ja i dom môjho otca sme hrešili“ (6c). Keby sme to vzali podľa nášho dnešného chápania, povedali by sme, že to nebola celkom pravda. Veď v čase, keď Izrael hrešil pred pánom Jeruzalema, Nehemiáš ešte ani nežil. Ležalo to už v minulosti vyše 150 rokov. A predsa sa Nehemiáš stavia do jedného radu s tými, ktorí boli pred ním! Berie ich hriechy za svoj hriech, lebo sa nedíval na život individualisticky. Cíti sa len jedným ohnivkom v rodine svojho otca, a tak je spojený so všetkými tými, ktorí boli pred ním. Niektoré strhujúce modlitby sa vyznačujú týmto vedomím kolektívnosti hriecha (Ezd 9, Dn 9). Vodcovia vyrastú tam, kde sa stotožnia s druhými, ako to urobil konečne aj sám Pán Ježiš.

Pritom Nehemiáš nevyznáva nejaké zanedbateľné hriechy, ktoré sa prihodia každému: „Hrubo sme hrešili proti tebe a neostrihali sme prikázania a ustanovenia ani súdov“ (7). Príslovie hovorí: „Aj kôň má štyri nohy a potkne sa.“ Ale na takúto chybičku Nehemiáš nemyslí. Izrael sa nielen potkol, ale odišiel od svojho hospodára. Aj v tom najlepšom manželstve sa vyskytne napätie bez toho, aby sa manželia museli hneď rozvádzať. Ale panna izraelská sa s Hospodinom nielen pohnevala, ale ona svojho ženicha opustila. Boží ľud spáchal nielen hriechy, ale hriech s následkami – hriech nevery. Všetky jeho konkrétne prečiny boli len výrazom toho, že sa Izrael vnútorne vzdialil svojmu Tvorcovi. Prestupoval nielen prikázania, ale prvé prikázanie: Hospodin prestal byť jeho jediným Bohom!

Milostivý Boh (8–10)

Budúci staviteľ v modlitbe ďalej prezrádza to, že vie o Bohu, ktorý odpúšťa prestúpenia. Zrači sa to najprv v tom, že počítal s hriechom národa: „Vy zhrešíte dopustiť sa nevernosti, ja vás rozptýlim medzi národy“ (8b). Boh si nerobil nijaké ilúzie o človekovi. Nesmieme jeho dielo chápať tak, že mal veľké nádeje o stvorení svojich rúk, ktoré sa mu však časom pokazilo, a tým ho priviedlo do veľkých rozpakov! Pán už od začiatku išiel do dejín s tým, že vedel, aký bude človek, a že jeho dejiny sú od začiatku dejinami spásy. Ani o vyvolenom národe nemal ilúzie. Bol to svätý národ, ale nie v tom zmysle, že sú to géniovia svätosti, ale pacienti, ktorí sa majú v Božom spoločensťve uzdraviť. To Nehemiáš vie a ľudsky to aj Pánovi pripomína (8b). Vie teda, že Boh kalkuloval od začiatku s neverou svojho ľudu.

To ďalej znamená, že Boh túto neveru premáha odpustením a obnovením: „Ale keď sa nevrátite ku mne, ...keby boli niektorí z vás zahnaní až na koniec nebies, aj odtiaľ ich zhromaždím“ (9). Boh odpúšťa prestúpenia – to je podstata evanjelia! Sú ľudia, ktorí si zastierajú hriech, a to je zlé. Sú však ľudia, ktorí si zastierajú aj milosť, a to nie je lepšie! To prvé nás vedie do ilúzií, druhé do zúfalstva. Len vedomie odpustenia nás zdvihne, len istota spasenia je začiatkom duchovného života. Ináč sa nedostaneme z bedákania a márnej túžby! Pritom si treba všimnúť, že Nehemiáš vlastne ani nehovorí o odpustení, ale o navrátení Židov domov. Boh nielen odpúšťa, ale aj obnovuje. Otec márotnatnému synovi nielen odpustil, ale mu vrátil aj synovské práva, keď mu dal rúcho, prsteň a sandále!

S tým súvisí, že Nehemiáš sa odvoláva na to, že Izraelci zostali Božím ľudom: „A oni sú predsa tvojimi služobníkmi a tvojím ľudom, ktorých si si vykúpil“ (10). Akí sú, takí sú – ale je to Boží ľud, ktorý si Boh nevyvolil pre jeho dobrotu, a ktorého sa nevzdá pre jeho hriechy. Na začiatku izraelských dejín stojí čin zvrchovaného Boha, ktorý si vyvolil tento ľud vo svojej suverénnej láske. Vyvolil si nás ešte pred založením sveta, keď sme nemohli vykonať nič dobrého, a tak zdôvodniť Jeho náklonnosť. Ani ďalšie dejiny nám nič nehovoria o добрote národa, ale o добрote Boha. Na Izraeli demonštroval Boh svoju nami ľuďmi nepochopenú lásku, ktorá víťazí aj nad poblúdením a neverou tých, ktorých si vyvolil. Boží ľud žije odpustením.

Boh vypočúva modlitby

(11)

Ku koncu modlitby Nehemiáš prezrádza, že vie o Bohu, ktorý vypočúva modlitby: „Nech pozoruje tvoje ucho na modlitbu... tvojich služobníkov, ktorí si žiadajú báť sa tvojho mena“ (11a). Boh odpúšťa viny a obnovuje stav človeka. Ale Nehemiáš je presvedčený, že sa to deje už teraz počas modlitby. Nehemiáš má Boha, ktorý počuje! Vie, že sa nemodlí do prázdna. Nepozná „mlčanie“, ktoré švédsky režisér I. Bergman bral ako hotovú vec, totiž doslovne, že naše modlitby nik nepočúva. Prakticky aj my veriaci ľudia pritakávame tomuto pohľadu, aj keď teoreticky to nepripúšťame. V krízových situáciách nie vždy sa najprv modlíme a až potom vybavujeme. Často robíme z modlitby básničku, ktorú sa odmodlíme a ktorá nám veľa nepomôže. Pre Nehemiáša je modlitba telefonovaním uchu, ktoré počuje.

Práve preto je Nehemiáš aj veľmi konkrétny: „Daj dnes prosím svojmu služobníkovi zdaru a daj mu nájsť zľutovanie pred tým mužom“ (11b). Neprosí Boha, aby mu pomohol, aby sa zmiloval atď. To by bolo len také frázozvité všeobecné modlenie. Prosí ho konkrétne, aby mu dal nájsť zľutovanie pred kráľom a dal mu zdar, keď pred neho predstúpi so svojou prosbou. Lebo Nehemiáš má už plán niekoľko dní: Pôjde pred kráľa a predloží mu svoju prosbu za Židov! Naše modlitby sú príliš všeobecné. Naše modlitebné hodiny sa hemžia frázami, ktoré sú stále tie isté! Akoby konkrétnosť zneuctievala Boha! A pritom práve ona modlitby oživuje, kým všeobecnosť ich ubíja. My len strieľame, a preto odchádzame prázdni. Nehemiáš aj mieril, a preto ho Boh vyslyšal.

Jedno sa však Nehemiáš musel pri modlitbe učiť, a to čakať. „Daj dnes zdaru pred tým mužom,“ modlí sa. Aj keby sme slovíčko „dnes“ chápali širšie „v prítomnosti, v tomto čase“, aj tak by sme museli myslieť na veľmi krátky čas. Je však celkom možné, že Nehemiáš dúfal, že ešte v deň modlitby bude mať príležitosť zmieniť sa kráľovi o svojej prosbe. A to sa mu nesplnilo! Ved' mesiac kislew je náš november–december, kým mesiac nisan, keď konečne mohol s kráľom o tejto veci hovoriť (1,1; 2,1), je až marec–apríl. Medzi modlitbou a jej vypočutím ubehli teda 4 mesiace! Kto sa modlí, nech sa pripraví na čakanie, ktorého Boh neušetril ani tých najoddanejších. Boh vyslycha modlitby, ale je Pánom. My sme v úlohe čašníkov, čo by sme mali pribehnúť hneď, keď on zavolá, a nie naopak. Viera dôveruje Bohu, ale neurčuje mu čas!

Sklonené kolená

Boh si pripravoval budúceho staviteľa Jeruzalema tak, že vzbudil v ňom zodpovednosť a že ho učil modliť sa. Oboje je potrebné, keď nechceme upadnúť ani do ľahkomyseľnosti ani zúfalstva. Boh zaobchádza s nami obdivuhodne vyvážene, lebo vie, že jednostrannosť pomôže načas, ale natrvalo nemá potrebné účinky. Treba nosiť bremeno i zbavovať sa ho pred Pánom.

Modlitba je aj pre nás veľkou milosťou. Vždy keď Boh chce požehnať svoj ľud, pošle mu modlitebníkov. Nijaké vzdelanie, nijaké organizačné a iné obdarovanie nevyváži úzky vzťah s Bohom v modlitbách. Veľké zvraty sa odohrávali po modlitbách. Spomeňme si na Annu alebo na Getsemane. Pán vyhral, učenici prehrali – a to sa rozhodlo na modlitbe!

Aj my sa modlíme, pravdaže, ale našim modlitbám chýba konkrétnosť. Zväčša sa modlíme všeobecne, a nie o obsahu kázní. Bojíme sa menovať osoby a potreby. Bojíme sa vyznávať, dôverovať a čakať veľké veci. Bojíme sa pripomínať Bohu jeho zasľúbenia. Naše nedefiné zhromaždenia sa ešte dobre navštevujú, ale modlitebné stíšenia nie. Ako veľmi potrebujeme, aby na nás Pán vyliat Ducha modlitieb a pokorných prosieb!

Ved' kde sa ľudia modlia, tam začína Boh konať.

3. KRÁĽOVA RUKA

(2,1–10)

Už sme spomenuli, že Boh dal do srdca Nehemiáša zodpovednosť za výstavbu jeruzalemských hradieb a jeho modlitba je vyjadrením prijatia tohto Božieho poverenia. Lenže práve táto modlitba sa končí pozoruhodnou vetou: „A ja som bol pohárnikom kráľovým“ (1,11). Tým naznačuje, že s Nebeským kráľom to mal Nehemiáš vybavené – prijal úlohu, ale vybaviť si túto záležitosť so zemským kráľom ho ešte len čakalo.

Nehemiáš má bohato rozvinutý modlitebný život (1,4; 2,4; 4,4; 5,19 a i.), čo nám zjavuje jeho závislosť od Boha. Ale on žije vo svete a je aj pod mocou kráľovou. Je poddaný aj zemskému kráľovi a v mene Nebeského kráľa ani nepodceňuje zemskeho kráľa ani sa proti nemu nebúri. Jeho úspechy možno vysvetliť aj tým, že ako Boží sluha bol dobrým sluhom aj perzského kráľa.

A tak ide cirkev celými dejinami. Počnúc Mojžišom, cez dobu

kráľovskú i novozmluvnú vyznávajú veriaci, že sú občanmi i nebeského i pozemského kráľovstva. Nie je to rozdelenie poslušnosti medzi Boha a svet, pretože Boh je jedinou autoritou, ktorú cirkev poslúcha. Je to len skonkretizovanie poslušnosti tomuto Bohu v podmienkach pozemského života, kým nepríde dovŕšenie Božieho kráľovstva. Do tých čias má Božia ruka za nástroj ruku kráľovu.

Mocná ruka

(1–2)

Nehemiáš má vysoké postavenie kráľovského pohárnika. Ako sme povedali, mal skoro každodenný prístup pred kráľa a iste mu podával nielen víno a nápoje, ale často aj radu a pomoc. Často sa stávalo, že pohárnik „mal na kráľa väčší vplyv ako jeho hlavný veliteľ“ (J. C. Witcomb). A predsa aj takýto kráľov dôverník cítil nad sebou mocnú ruku kráľovu. Nehemiáš sa vo viere modlí, žeby mu Boh dal zdar a zľutovanie pred kráľom. Dúfal, že sa ešte v deň modlitby („dnes“, 1,11) dostane pred kráľa a predloží mu svoju prosbu. Ale nakoniec musel čakať na Boha i na kráľa. Cez štyri dlhé zimné mesiace hľadá príležitosť a nemôže ju nájsť. Prečo, to nevieme, a môžeme sa len domnievať. Faktom je, že musí čakať, lebo je síce verným, obľúbeným a dôverným sluhom, ale len sluhom. Aj Levice museli so stavbou modlitebne čakať až na koniec stavieb.

Nehemiášovou povinnosťou bolo nielen podávať víno kráľovi, ale starať sa aj o jeho zábavu a veselú náladu. To vyžadovalo, aby nebol smutný pred kráľom: „A nebýval som smutný pred ním“ (1a). Poznáme ľudí tohto typu, ktorí ako hostinskí a pod. sa vypracovali k veľkému bohatstvu nielen preto, že podávali nápoje, ale vedeli aj zaujať ľudí svojou srdečnosťou, dobrou náladou a optimizmom. Isteže, väčšina z nich jednoducho opijala ľudí, ale poznali sme aspoň niektorých, ktorí boli priateľmi unavených a skormútených ľudí. Takúto úlohu mal aj Nehemiáš, čo naňho kládlo veľké nároky. Nehemiáš sa vo svojej viere stal radostným a túto radosť a dobrú náladu šírila aj na kráľovskom dvore.

Preto začas skrýval svoj zármutok, ale po niekoľkých mesiacoch kráľ zbadal, že má smutnú tvár, hoci nie je chorý. To Nehemiáša veľmi vyľakalo: „A bál som sa náramne“ (2). Nešlo len o stratu zamestnania, ale išlo ešte aj o niečo iné. Keď bol veselej mysle,

chápal to kráľ tak, že súhlasí s tým, čo robí. Keď bol zarmútený, mohol si to kráľ vysvetliť tak, že nesúhlasí s jeho politikou, ba privoláva zármutok na kráľa, jeho rodinu a kráľovstvo (M. Bič). Pri takýchto vrtochoch pocítili veriaci ľudia najtvrdšie ruky svetských vladárov. V prvých storočiach po Kr. chceli rímske úrady, aby kresťania okrem Krista uctievali aj cisára ako boha. „Zbožnosti, ktorá sa nekorila zbožštenému cisárovi, upierali štátotvornosť“ (Š. Šoltész).

Ovládateľná ruka

(3–4)

Veru, kráľovská ruka je mocná a Nehemiáš to pocítil v tom, že musel čakať a báť sa o stratu zamestnania, ba života. A predsa aj táto mocná ruka bola ovládateľná, keď sa našiel človek, ktorý bol taký smelý, že vyznal svoju vieru v Hospodina. U Nehemiáša sa to prejavilo najprv v tom, že prehlasuje svoju lojalitu voči kráľovi; „Nech žije kráľ naveky“ (3a). Bola to vtedy všeobecne rozšírená formula, ktorou poddaní vyjadrovali svoju oddanosť kráľovi (1 Kr 1,31; Nh 2,3; Dn 2,4). Niekedy sa nám zdalo nemiestne, ako naši praotcovia vyjadrovali svoju poddanosť voči cisárovi či kráľovi a ako uisťovali, že sa úprimne cítia občanmi „uhorského kráľovstva“. Nebola to však zrada, ale prejav ich viery.

Ešte viac ako s prejavom lojality je zemská vláda ovládateľná vyznaním viery: „Mesto s hrobkami mojich otcov je spustošené“ (3b). Spomenutím hrobiek svojich otcov akoby Nehemiáš posúval celú záležitosť do súkromnej oblasti (K. Galling). To je len zdanlivé. Usiluje sa len o to, aby dostatočne vysvetlil celú vec kráľovi, ktorý dobre vedel, že pri hrobkách nejde o celú spojitosť s tým-ktorým kráľovstvom, hoci je to na veľmi intímnej línii. Nehemiáš tu jednoducho prezrádza svoju najintímnejšiu vieru. Mnohí si zbytočne narobia starosti preto, že sa usilujú utajiť svoje kresťanstvo. Úspechy sa získavajú tam, kde sa statočne priznáme k Pánovi a jeho cirkvi. To nie je bez rizika, ale ani nie bez nádeje. S utajovaním svojej viery je nakoniec viac starostí ako s jej vyznaním. To sme skúsili!

Aby sme sa však nedomnievali, že naša smelosť a statočnosť sama tu niečo zmôže, poznamenáva Nehemiáš vo svojej správe: „A ja som sa medzitým modlil k Bohu nebies“ (4). Štyri mesiace sa Nehemiáš modlil a keď prišlo na lámanie chleba, ešte posla

k Bohu modlitebný vzdych, „svätý telegram“ (A. E. Cundall). Nie je to nedôvera, že Boh nesplní to, za čo Nehemiáš prosil. Naopak, je to nedôvera vo vlastné sily a vo vlastnú modlitbu. Kráľovský pohárnik neverí v modlitbu, ale verí v Božiu moc. Mnoho veriacich ľudí nechápe význam modlitby, keď hovorí o „sile modlitby“, o „viere v modlitbu“. Biblia nepodporuje takéto názory. My neveríme v modlitbu, ale v Boha a v jeho zasľúbenia, a preto sa modlíme. Svojimi dlhými modlitbami i krátkymi vzdychmi vyjadrujeme len jediné: „Ja nie, Boh môže, znám“. Ani naša lojalita ani vyznanie viery, ale Boh môže!

Štedrá ruka (5–8a)

Kráľova ruka je nielen mocná, ale aj ovládateľná. A tak Nehemiáš prežíva zázrak, že je voči nemu a jeho národu štedrá. Keď kráľ počul, že Nehemiáša trápia rozvaliny Jeruzalema, opýtal sa ho, čo si teda žiada. Po modlitebnom vzdychu Nehemiáš odpovedá: „Prosím, žeby si ma poslal do Judska, do mesta hrobov mojich otcov, aby som ho zase vystavil“ (5). Táto reč sa ľúbila kráľovi (6b). Akú úlohu mala pritom kráľovná, ktorá sedela vedľa kráľa (6a), nevedno. Možno jej prítomnosť má len naznačiť, že išlo o súkromné a nie verejné jedlo. Tu sa teda rozhodlo o obrate, že práve ten kráľ, ktorý zakázal pred rokmi stavbu Jeruzalema, teraz ju veľkodušne povoľuje (Ezd 4,23). Boli však potrebné roky vernej služby Nehemiášovej, kým si kráľ cez jeho osobu obľúbil aj jeho národ („ak sa ti ľúbi tvoj služobník“ 5a).

A Nehemiáš nedostal len to, čo si pôvodne prial, ale aj viac. Najprv na kráľovu otázku, ako dlho potrvá jeho cesta, mu udal istý čas (6b). Asi to bol kratší čas, ktorý len v priebehu stavby narástol až na 12 rokov. Potom však Nehemiáš kuje železo, kým je horúce, a vyslovuje vlastnú prosbu, aby mu dali „listy na vojvodov za riekou“ ako aj list na dozorcú kráľovho lesa, aby mu dal drevo na múry mesta (7,8). Je možné, že „listy na vojvodov“ boli nielen jeho pasom, ale aj vymenovaním za miestodržiteľa novej provincie Judska. A keď nie teraz, dostal toto vymenovanie neskôršie. O niečom takom mohol len snívať a zbožne si priať. Ochrana na ceste, materiál z kráľovského vlastníctva, osamostatnenie izraelskej provincie – to všetko treba považovať podľa vtedajšej situácie za hotový zázrak.

Svedkami takýchto zázrakov sme v posledných rokoch aj my. Keď sa pozrieme od bardejovského zboru, cez bratislavský, prešovský a staroturiansky až k nášmu – všade vidíme stopy Božích divov a zázrakov. Ako je to možné, že sme postavili modlitebne práve v súčasnosti, ktorá je pre takéto stavby veľmi nepriaznivá? Kolegovia nechceli veriť nášmu projektantovi, keď im aj viackrát povedal, že projektuje kostol! Nuž áno, staviame, pretože nás asanovali. To je pravda. Prečo však museli začať asanovať aj v Prešove, aj v Turej aj u nás? Tu nemáme iné vysvetlenie ako to, že v pozadí za týmto dianím je Božia ruka, ktorá hýbe kráľmi a vládcami. Boh skutočne robí neobyčajné veci. Niekedy sa divím, že moderné ľudstvo, ktoré hľadá dobrodružstvo, nepochopilo ešte, že kresťanstvo je ohromné dobrodružstvo!

Obmedzená ruka (8b–10)

Kráľova mocná ruka sa môže stať štedrou rukou voči Božiemu ľudu preto, že sama podlieha ešte mocnejšej ruke, ktorá riadi tajomným spôsobom dianie celého sveta: „A kráľ mi dal všetko podľa toho, ako bola dobrá ruka môjho Boha nado mnou“ (8b). Nehemiáš vedel, že bol aj v ruke kráľovej. Nemohol sa správať ako nejaký anarchista, ktorý neuznáva nijakú vládu v mene toho, že Hospodin je najvyšším Pánom sveta a že jeho ľud by mal mať vlastné kráľovstvo. Nehemiáš uznáva kráľa, avšak len ako Božieho povereníka. Je len vykonávateľom moci, ktorej pôvodcom je sám Hospodin. Asýrsky kráľ bol niekedy sekerou a pílkou, ale Hospodin bol majstrom, ktorý ich používal pre svoje ciele (Iz 10,15). A tak to zostalo až po dnešné dni a zostane to navždy. Kráľovskú ruku obmedzuje Božia ruka. Dáva nám dary, ale my ich prijímame ako dary Božej ruky.

Cirkev má uprednostňovať Božiu mocnú ruku a nesmie príliš spoliehať sa na priazeň iných. Môže ju, pravda, použiť. Kráľ poslal s Nehemiášom i vojenskú ochranu: veliteľov vojska i jazdcov. Dal mu aj poverenia, ktorými sa preukázal vojvodom za Eufratom (9). Keď takúto ochranu niekedy Ezdráš odmietol (8,22), urobil dobre, lebo konal vo viere, že Boh ich najlepšie ochráni. Keď takúto ochranu Nehemiáš prijal, tiež urobil dobre, lebo nebol súkromnou, ale úradnou osobnosťou, ktorej takáto ochrana patrila z titulu jej postavenia. Je možné, že všetko toto Nehemiáš dostal z politických

ohľadov: Kráľ chcel mať na čele novovytvorenej provincie lojálneho človeka proti vzbúrencom v sýrsko-palestínskej i egyptskej oblasti. A predsa sa Nehemiáš nakoniec nespolieha na politiku, ale na Boha!

To mu pomohlo aj vtedy, keď sa stretol hneď na začiatku s odporom nepriateľov. Ako jeho protivníci sú označení dvaja muži. Jeden z nich je Sanballat Choronský. Pochádzal asi z mesta Betchoron (sotva z Cháranu, K. Galling), ktoré ležalo asi 20 km severozápadne od Jeruzalema. Nebol v zajatí, zostal v zemi otcov, ale tam splynul s novými prisťahovalcami a duchovne im podľahol, ako svedčí jeho babylonské meno (Sinuballit – „luna oživuje“). Druhý z nich je Tobiáš, ktorý má síce židovské meno, ale bol „ammonským sluhom“, teda buď bývalým ammonským otrokom, alebo sluhom ammonských cieľov. Obaja dokazujú pravdu, že horší poturčenec od Turka a že najhorší protivníci cirkvi sú z odpadnutých kresťanov. Avšak cirkev nie je závislá ani od podpory ani od odporu sveta. Žije jedine z Božej ruky, ktorá je nad zemskými vládmami.

Kráľova ruka

Žijeme na tomto svete ako občania Božieho kráľovstva. To nám dáva na jednej strane veľké povinnosti poddávať sa politickej vrchnosti. Nemôžeme súhlasiť s tými, ktorí v mene Božieho kráľovstva odmietajú zemské vlády, akoby všetky vlády a vždy boli len nástrojmi Satanovými. Satan ich často zneužil, ale používa ich aj Boh pre svoje ciele, a preto ich ani my nesmieme zaznávať.

Na druhej strane nám to dáva aj veľkú slobodu. Nad pozemskými kráľovstvami vládne panovník Hospodin a jeho Syn. Darma sa proti nim búria zemskí kráľi, darma nechcú nič počuť o tejto Božej svetovláde. Boh je nad nimi, a to nám dáva veľkú slobodu. Cirkev nežije ani z priazne sveta, ani neumiera z odporu sveta. Uznáva vlády ako Božie nástroje, a nie ako božstvá, ktoré žiadajú neobmedzenú poslušnosť. To nás bude vždy viesť do určitého napätia.

Tu bude mnoho záležať na tom, či sme boli podobne ako Nehemiáš známi svojou vernosťou a statočnosťou v službe pozemskej vláde. Ak áno, môže to trvať dlhý čas, ale Pán preklesne cestu svojmu ľudu, keď tomu príde čas. Boh nezostáva dlhý za vernosť, odplatí nám viac, ako sme si zaslúžili!

4. ZAPÁLENÍ ĽUDIA

(2,11–20)

V predchádzajúcich úvahách sme videli, ako sa Boh zapodieval s Nehemiášom (1. kapitola) a s perzským kráľom (2. kapitola). Nehemiášovi najprv zasial do srdca zodpovednosť a potom ho viedol z pohodlia kráľovského dvora k rozvalinám svätého mesta. Učil ho tiež modliť sa a na sklonených kolenách vidieť hriech svojho národa i Božiu vernosť. Keď to dosiahol, svojim časom mu naklonil aj srdce kráľa Artaxerxa, ktorý mu dal „služobnú dovolenku“ na stavbu Jeruzalema.

Avšak ani sám staviteľ ani kráľovská podpora by ešte nič nezabili, keby Nehemiáš nemal za sebou ľudí, s ktorými a pre ktorých chce sväté mesto vystavať. Aj keď všetko ostatné je potrebné, masa ľudí je rozhodujúcim činiteľom. Keď ten chýba, nedá sa nič robiť. Preto nám koniec 2. kapitoly opisuje Nehemiášovo stretnutie s ľuďmi v Jeruzaleme. On je veliteľom, oni sú armádou – jedno bez druhého je úplnou nemožnosťou.

Aj naše zhromaždenia vznikali tak, že tu neboli len oduševnení kazatelia, ale aj jednoduchí ľudia, ktorí vzali opravdivo Božie dary i Božiu výzvu. Ba možno povedať, že na Slovensku sme ani nemali kazateľov a že prebudenie bolo viac-menej laickým pohybom. Malo to aj svoje nedostatky, ale aj nenahraditeľnú prednosť: Bolo tu teda jasné, že evanjelium nie je vecou kňazov a profesionálov, ale rádových členov, ktorých chce zapáliť svojím ohňom.

Ustálený oheň

(11–15)

Prv ako mal Nehemiáš zapáliť iných, musel sám horieť. Preto tu máme správu najprv o tom, že po svojom príchode do Jeruzalema, „pobudol tam tri dni“ (11). Podobne to bolo aj s Ezdrášom, ktorý tiež v Jeruzaleme „sedel tri dni“ (Ezd 8,32), až potom pristúpil k práci, ktorou bol poverený. Tak sa zdá, že tri dni boli všeobecne zaužívaným časom, v ktorom si ten, kto prišiel, oddýchol, stíšil sa a pripravil na svoje poslanie. Nehemiáš sa ponáha. Treba nevyhnutne a skoro opraviť jeruzalemské hradby, lebo nepriatelia číhajú naň zo všetkých strán. Ale ani on si nedovolí porušiť túto dobrú tradíciu. V utíšení je veľká sila (Iz 30,15). Keď má pršať, musia sa nazbierať mraky. Keď má niekto hovoriť, musí dlho mlčať. Keď má

niekto pracovať, musí dlho premýšľať. Pred stavbou sa musia urobiť projekty a plány! Kto sa vrhá do práce bez plánov, musí potom mnoho naprávať.

Ani po troch dňoch nezačne ešte Nehemiáš hneď prácu. Pod ochranou noci sa vyberá s niekoľkými spolupracovníkmi na obhliadku jeruzalemských hradieb. „A neoznámil som nikomu, čo dal môj Boh do môjho srdca“ (12). Všetko má svoj čas a musí zachovať správny poriadok. Nehemiášova práca bola zameraná na verejnosť, ale kým sa na verejnosť dostala, museli sa splniť určité podmienky. Do tých čias sa nemala prezradiť, mala byť utajená. Nehemiáš sa tu podobá Pánu Ježišovi, ktorý prišiel tiež ako pomazaný kráľ Izraela, a predsa zostal utajený až do konca života. Dobré ovocie musí dozrieť a to všetko potrebuje čas. Neslobodno trhať ani dobré ovocie pred časom, lebo si pokazíme žalúdok. Nehemiáš nejde „s bubnom na vrabce“. Nechá, aby semeno ticho a nepozorovane rástlo. Keď vyrastie, potom ho ukáže.

V noci Nehemiáš obhliada múry Jeruzalema (13). Grécka Septuaginta tu síce nepredpokladá sloveso sábar – obhliadať, ale šábar – rozbíjať, na čom niektorí (Heller a Bič) založili svoje dohady, že išlo o rozbíjanie bohoslužobných modiel na hradbách. To je však nepravdepodobné, lebo aj keby sme prijali čítanie šábar – rozbíjať, mohli by sme hovoriť len o rozbíjaní múrov a nie modiel. Držíme sa len textu, ktorý hovorí len o rozbitých múroch a nie modlách (v.17)! Tieto rozváňané múry si chce Nehemiáš prezrieť, prv ako ich začne opravovať. Pritom zistí, že reči jeho priateľov nepreháňali. Ako šiel na svojom zvierati popri múroch cez rôzne brány, pri „kráľovom rybníku“ už nemohol ďalej ani jazdiť. Ba musel sa vrátiť, lebo asi ďalej nemohol postupovať ani pešky (15).

Touto nočnou obhliadkou splnil Nehemiáš to, čo neskôr Pán Ježiš vyslovil ako požiadavku, aby sme spočítali náklad prv, ako niečo podnikneme (Lk 14,28n). Postavil sa tak voči tým, ktorí ho síce nasledovali, ale vnútorne sa nerozišli so svojimi príbuznými a neboli pripravení niesť kríž učeníctva. Ich oheň horel, ale bol to slamený oheň, ktorý sa rýchlo vznietil, ale aj rýchlo zhasol (Mk 4,16n). Nehemiáš nechcel rýchlo vzplanúť. Preto sa musel presvedčiť o rozsahu škody a zistiť, či to zvládne. Tak ako chcel v Susane pravdu počuť, tak ju v Jeruzaleme musel vidieť. Ján Marek si to predstavoval jednoduchšie, a keď prišli ťažkosti, tak sa z misijnej cesty vrátil (Sk 13,13). Nehemiáš chcel, aby sa jeho oheň ustálil. Stalo sa tak poznaním, že Božie možnosti sú väčšie ako skaza človeka.

Roznietený oheň

(16–18)

Keď Boh chce konať svoje dielo, uskutoční ho najprv v samom staviteľovi, akoby v jadre. „Každá skutočná evanjelizačná práca začína sa v evanjelistovi“ (St. Jones). Keď sa však tento oheň v Nehemiášovi ustálil, bolo treba ním zapáliť aj iných: kňazov, šľachtu, predstavených a jednoduchý ľud (16). Uistil sa pred Pánom ohľadom seba, ale uvedomoval si aj to, že takúto prácu nezvládne on sám. Niečo zmôže aj nadaný jedinec, ale veľká práca vyžaduje spoluprácu v tíme. Nehemiáš sa považuje za veliteľa, ktorý velí armáde a tá vybojáva víťazstvá. Budeme sa musieť aj my preškoliť v tomto ohľade, aby sa naši kazatelia stali – obrazne povedané – len dirigentmi, ktorí nacvičujú spevákov v spevokole a potom nechajú ich spievať a sami môžu stáť aj v pozadí, prípadne spolu s nimi účinkovať.

Preto potom Nehemiáš prizýva k práci všetkých, ktorí sa hlásia k židovstvu: „Poďte a vystavme múr Jeruzalema a nebudme naďalej potupou“ (17b). Dobrý vodca vie pre prácu zapáliť aj iných a vedie ich správne k dielu. Nie je to múdry vedúci, ktorý chce robiť všetko sám a ktorý žiarlivo stráži svoje pozície, aby len niekto nerobil to, čo môže urobiť on. Obáva sa, že keby to druhý robil, tak on by bol zbytočný. Opak je pravda! Čím viac laikov je zainteresovaných, tým lepšie vedenie treba! Až keď je veľa pracovníkov, uvidí sa význam riadiacej práce. Sila pohybu sa ukáže v tom, koľko ľudí sa nám podarí zainteresovať v zboroch. Budovanie našej modlitebne pokračovalo pekne preto, že tu každý cítil: To je aj moja práca, ktorú za mňa nikto iný neurobí! Keď ľuďom nedáme možnosť pracovať, tak sa v nich oheň vôbec nerozhorí.

Podobne sa ten oheň nerozhorí, keď ľudia nevidia niečo konkrétne. Z toho dôvodu Nehemiáš vraví o Božom rozhodnutí i o kráľovom poverení: „Oznámil som im o dobrej ruke svojho Boha, ktorá bola nado mnou, a k tomu aj slová kráľove“ (18a). Roky sme sa usilovali zvýšiť nejaké finančné príspevky v zboroch, ale bez väčšieho úspechu. Keď prišli stavby modlitebni po našich zboroch, dobročinnosť sa zvýšila. Vtedy jediný náš zbor ročne obetoval viacej ako predtým mnohé zbory dohromady! Prišla dobrá Božia ruka na nás a Boží čas a mali sme aj „slová kráľove“, a tak sa ten oheň rozhorel natoľko, že sme boli prekvapení. A prichádzali na stavbu aj takí, ktorí do zhromaždenia často nechodili! Ľudia sa zapália, nielen keď vidia reálnu možnosť pracovať, ale môžu pracovať.

A tak títo ľudia odpovedajú na Nehemiášovu výzvu krásnym uistením: „Vstaneme a vystavíme“ (18b). To nie je samozrejماً vec. Sú ľudia, ktorí potrebujú pomoc a pomoc aj príde, a potom ju neprijmú. „Najhlbšou biedou, ktorú prežívame pri druhých ľuďoch, je to, že niekto si nechce dať pomôcť“ (W. Lüthi). Spomínaní Židia sa nedajú dlho prehovárať. Akoby dlho na pomoc čakali, hneď sa chytajú pomocnej ruky a prisľubujú svoju pomoc. „A tak posilnili svoje ruky na dobré“ (18c). Dobre sa pracuje s takým mužstvom, v ktorom každý vidí, že na ňom záleží. Sú zbory, kde všetko čakajú len od kazateľa alebo od starších. Úspešná práca je však len tam, kde je „každý kresťan pracovníkom“. Dost' dlho sme už omilostení, aj členmi zboru. Staňme sa už konečne pracovníkmi, ktorí vidia, čo majú robiť pre iných a svet. Náš oheň sa rozhorí a naša radosť začne pretekať!

Pekelný oheň (19–20)

Jestvuje nielen Boží oheň, ale aj pekelný. Už sme to videli, že keď Nehemiáš odovzdal poverovacie listiny vojvodom za riekou, že sa Sanballatovi a Tobiášovi veľmi nefúvalo, že „prišiel človek hľadať dobré synov Izraelových“ (2,9n). Keď sa rozhára Boží ohniček, roznečuje sa aj pekelný oheň v diablových sluhoch. Na začiatku boli len dvaja: Sanballat zo severu a Tobiáš z východu, teraz k nim pristupuje aj Gešem Arabský (19), ktorý je možno správcom južnej edomskej provincie (Bič). Vytvárajú tak trojicu, ktorá Nehemiášovi strpčila život a ohrozila jeho úsilie. Nedivme sa však tomu! Pravda je preto pravdou, že trpí. Títo nepriatelia ani nevedeli, že svojim protivenstvom len potvrdili Nehemiášovi, že koná Božie dielo. Keby ich nebolo, pochybovali by sme o ňom! To zostalo znakom Božej pravdy v dejinách!

Ako postupovali a aké prostriedky používali títo protivníci? Také, aké sa vždy používali proti Božiemu ľudu: „Posmievali sa nám, pohrdali nami a vraveli: Či sa azda chcete sprotiviť kráľovi?“ (19b). Najprv je to teda posmech a pohrdanie, čo hasí oheň nadšenia. Ako ľudia sme kolektívne založení a správame sa spoločensky. Keď naše deti vidia, aké šaty nosia ich priatelia, aké vlasy majú – darmo ich budeme presviedčať o opaku! Súhlas priateľov je viacej ako rozumná úvaha alebo rada. Komu ide o priazeň okolia, ten ľahko podľahne posmechu a pohrdaniu, ktoré nemá evanjelium za nič. Ešte horšie je zastrašovanie tvrdením, že priznaním sa k Bohu sa

Boží ľud búri proti vrchnosti. Strach vyprázdnil kostoly tam, kde ľudia nemajú osobný styk s Bohom.

Ako sa bráni Nehemiáš proti takémuto podvratníctvu? Tým, že ukazuje na Boha: „Boh nebies je to, ktorý nám dá, aby sa nám to podarilo“ (20a). Hospodina nazýva „Bohom nebies“, aby naznačil, že on je Pánom nad všetkými pánmi na nebi i na zemi. Nestavili na nejakú stratenú vec a na beznádejný podnik. Nie, Hospodin je Bohom, ktorému patrí budúcnosť. Má veľkolepé plány a vyvolil si Izraela. „A my jeho služobníci vstaneme a vystavíme“ (20b). Tento Boh zostal, a preto zostali aj Izraelskí ako jeho sluhovia. Sú obkľúčení zo všetkých strán protivníkmi, ale kto je s Bohom, je vždy v prevahe a patrí mu budúcnosť. Je zaujímavé, že sa Nehemiáš neodvoláva na kráľa a jeho dekrét, hoci koná s jeho poverením. V takýchto chvíľach pomáha len tá posledná autorita a skutočnosť, že patríme Bohu, ktorý si svojich ochráni!

Popri odvolaní sa na Boha vylučuje Nehemiáš protivníkov z izraelského spoločenstva: „Ale vy nemáte dielu ani práva ani pamiatky v Jeruzaleme“ (20c). Je možné, že aspoň dvaja z protivníkov, Sanballat a Tobiáš, mali určité izraelské pozadie: Sanballat rodisko a Tobiáš meno. Obaja sa však vzdialili od cieľov a ideálov Božieho ľudu. Neboli schopní vidieť veľké v malom, svet v Jeruzaleme, slávu v skrytosti. Ba postavili sa proti Božiemu ľudu, keď svoju budúcnosť nevideli zaručenú v tomto zväzku, ale v spojení so svetom. Sami sa vylúčili zo spoločenstva viery, preto ich Nehemiáš aj formálne vylučuje. Ako to hodnotiť? Je to „židovský partikularizmus“? Sotva! Na rozhodujúcich križovatkách však musí byť jasné, kto je s Bohom a kto je proti nemu, kto prikladá polienka na oheň a kto leje vodu do ohňa!

Zapálení ľudia

Kde sa má konať Božie dielo, tam musí horieť oheň v ľudských srdciach. Najprv u vedúcich, lebo „keď nehoríš, nezapáliš“. Celé budúce dielo sa musí u nich sformovať, lebo druhým môžu odovzdávať len to, čo sami prijali od Pána. Na nich záleží, aby to nebol u nich iba prechodný nápad a dočasné oduševnenie, ale stály oheň, živý z Božieho ohňa – ak nemá celé dielo stroskotieť.

Veľa záleží aj na obyčajných „pešiakoch“. Bitky nevyhrávajú osobne generáli, ale len vojaci. Aj generáli sú potrební, pravdaže, ale nikdy nie bez armády, ktorá poslúcha, dá sa na pochod

a uskutoční príkaz. Naším ideálom je aktívny zbor, nie aktívny kazateľ, ktorý všetko robí sám – možno lepšie, ale osamotene. Každý veriaci pracovníkom – tento oheň nech v nás horí!

Nedá sa tu vyhnúť ani ďalšiemu ohňu, a to ohňu posmechu, nenávisť a zastrášovania. Koľkokrát už toto slávil úspechy! Sú ľudia, ktorí sa celý život boja a čakajú na chvíľu, keď za to dostanú pochvalu, že chodia do zhromaždenia. Len pohľad na Boha nebies premáha tento strach. Len oheň jeho lásky premáha tento temný oheň a napája aj oheň našej lásky k nemu.

5. SUCHÝ ZOZNAM STAVITEĽOV

(3)

Takmer každý vykladač by túto kapitolu najradšej preskočil. Ved' nám prináša suchý zoznam staviteľov, s ktorým si v rozpakoch nevieme čo počať. Keď sa však pokúsime tlmočiť doklady, nájdeme tu bohatý materiál, ktorý zrazu dostane ústa a začne hovoriť dôležité veci o staviteľoch jeruzalemských hradieb.

Hovorí predovšetkým o práci. „Stavať, opravovať“ – to sú charakteristické slová v tejto kapitole. Vyskytujú sa v každom verši, v niektorých aj viackrát. To je dôležité zavŕšenie doterajšieho procesu. Nehemiáš sa rozhoduje, modlí, rokuje s kráľom i ľuďmi. Teraz však pristupuje k činu, bez ktorého by všetko vyšlo nazmar. A o čine sa dá písať aj holým zoznamom.

Mnoho ľudí má krásne rozhodnutia, ktoré však nikdy nedozrejú v čin a nakoniec vydláždia cestu do pekla. Nie tak je to u Nehemiáša! Po modlitbe a rokovaní s ľuďmi začína organizovať prácu a vedie svojich ľudí na stavbu. Jeruzalem sa stal jediným veľkým staveniskom. Všimnime si najprv, kto tam pracuje, a potom, ako tam pracujú.

Mešťania a vidiečania

Okrem obyvateľov Jeruzalema nachádzame v zozname aj mnoho záznamov o tých, ktorí bývali v okolitých mestách a dedinách. Spomínajú sa tam obyvatelia Jericha, Tekoy, Gibeona, Micpy, Zánoachu, Keily, či všeobecne ľudia z okolia (2, 5, 7, 12, 17, 22). Ba uvádzajú sa aj tí, ktorí nepatrili do judskej provincie, ale „do stolice vojvodu za Riekou“ (7).

Možno povedať, že títo vidiečania to vôbec nepotrebovali, aby sa Jeruzalem staval. Mohli ešte dlho žiť bez jeruzalemských hradieb. „Ba podľa všetkého sa nám zdá, že im vyplývali z biedneho stavu hlavného mesta doteraz aj isté výhody,“ hovorí W. Lüthi. Vôbec to nebolo prirodzené, že vidiečania prišli – dokonca aj z cudzej provincie – a pomohli stavať hlavné mesto.

Prečo ich Nehemiáš zapojil do budovania? Pravdepodobne chcel zmenšiť rozdiel medzi nimi a Jeruzalemčanmi. Bývali v dedinách a tam sa mali hospodársky lepšie ako mešťania v Jeruzaleme. Tým sa medzi nimi vytvárali rozdiely, ktoré sa však pomocou vidiečanov mali zmenšiť. Ved' nič tak nezblíži ako pomoc v čase potreby. Ochotná pomoc našich ľudí z vidieka, čo sa týka práce, potravín a iného, vytvárala aj medzi nami počas stavby modlitebne opravdivé spoločenstvo.

Ale nielen oni mali pomáhať mešťanom! Ved' Nehemiáš začal budovať samostatnú provinciu a Jeruzalem ako jej hlavné mesto. Len naoko by mohli žiť bez Jeruzalema. Ved' v ňom bola ich bohoslužba, správa i ochrana pred protivníkmi. Aj v súčasnosti nielen my budujeme modlitebňu, ale aj modlitebňa „buduje“ nás. Ved' tu sa vytvára budúcnosť pre naše deti a vnukov. Modlitebňa nie je cudzia záležitosť, ale naša.

Kňazi a laici

Neprekvapuje nás, že hradby opravujú laici, skôr to, že sa na opravách zúčastňujú aj kňazi. A to dokonca na prvom mieste. Celá správa sa vlastne začína tým, že „povstal Eljašib, najvyšší kňaz, i jeho bratia kňazi a vystavili Ovčiu bránu, zasadili jej vráta a vysvätli ju až po vežu Mea a vežu Chananel“ (1). Keď táto správa stojí na samom začiatku, chce zdôrazniť účasť kňazov.

Kňazi cítia zodpovednosť za úsek hradieb, ktorý im zveril Boh. Ovčia brána totiž ležala v tesnom susedstve chrámu. ňou vchádzali ovce, ktoré sa mali obetovať na oltári. A tak, keď iní kňazi opravovali hradby naproti svojmu domu (28), veľkňaz so svojimi priateľmi opravili hradby, ktoré ležali naproti Božiemu domu. To neprenehali nikomu inému, to bola ich povinnosť.

Pritom o obnove Ovčej brány sa používa zvláštny záznam: „Tí ju aj posvätili a postavili jej vráta“ (1). Obyčajne kňazi posväcovali niečo prinesením obete. Lenže tu neposvätili bránu prinesením obete, ale postavením vrát. Neobnovili ju obeťou zvieratá, ale

obeťou svojich rúk. Podobne aj speváci neoslavovali Boha teraz svojimi ústami, ale rukami (26).

Nie každý kňaz vie manuálne pracovať. Väčšina z nich žije vo svete obetí, rituálu, teológie. Iste je to nevyhnutné, lenže pri zameraní na Boha možno niekedy žiť ďaleko od človeka – od jeho práce, zhonu, chleba, hmoty. Snáď by bolo dobre, keby každý z nich mal aspoň na určitý čas civilné zamestnanie, aby poznal skutočný život.

Tvrdé i jemné ruky

Bolo len prirodzené, že na hradbách pracovali tesári a iní remeselníci. To sa nemuselo ani spomínať. Nápadné však bolo, že hradby stavajú aj ľudia s jemnými rukami, ako zlatníci, lekárnici (8) a ľudia, ktorí pracujú viac rozumom ako rukami, napr. kupci, obchodníci (31n). Svoju jemnú prácu teraz zanechali, keď sa od nich žiadala tvrdá a drsná práca rúk.

Nesmieme tu upadnúť do krajnosti, že všetko záleží na tom, aké svaly má človek a ako vie pracovať rukami. Iste poznáte žart o študentovi, ktorému pomohol dať kufor do vlaku svalnatý muž a povedal: „Nielen v hlave, ale aj vo svaloch.“ Potom vraj študent predstieral, že nevládze stiahnuť záchrannú brzdu a svalnatý muž ju stiahol, na čo mu študent povedal: „Nielen v svaloch, ale aj v hlave.“

Avšak môže prísť čas, keď treba odložiť úvahy a vysúkať rukávy. Bude dobre, keď aj naša mládež, ktorá opúšťa družstevné a robotnícke povolania a stáva sa inteligenciou, nezabudne na ťažkú a namáhavú prácu. Ved' prácou sa vraciame k prameňu, z ktorého všetci nakoniec žijeme. Bez práce človek nie je človekom. Je pre nás záchranou, keď môžeme namáhavo ručne pracovať.

S radosťou sme sa dívali na našich ľudí, ako sa tam hrabali v základoch vo vode a bahne družstevník vedľa lekára, robotník vedľa študenta. Staroveké systémy, ktoré telesnú prácu vyhlasovali za nedôstojnú slobodného človeka, museli stroskotať. Aj cirkev žije len dovtedy, dokiaľ sa nebojí pracovať a keď prácu považuje za česť. Bez práce nie sú koláče – ani budúcnosť!

Muži a niektoré ženy

Na opravách hradieb pracovali muži. Máme však správu, že tam bola aj jedna výnimka: „Vedľa neho pracoval Šallúm, syn Hallochešov, knieža polovice okresu Jeruzalema, on i jeho dcéry“ (12). Bol vysoko postavenou osobou, ale asi nemal synov. Naučil však tvrdo pracovať svoje dcéry a keď sa pustil do opravy, vzal ich so sebou. A tie mu spravili česť svojím výkonom.

Žena – to je zvláštne stvorenie. Ženy sú obdarené prirodzenou túžbou po kráse. S nimi prichádza do života spev, kvety, farby, línia, vôňa, chuť. Bez nich by sa muži „utopili“ vo svojej sile, hrubosti a vypočítavosti. Boh vedel, prečo vytvoril ženu ako podstatný doplnok muža. Islamská legenda hovorí: Zle je s nimi, ale horšie by bolo bez nich.

Aj ženy sú však v nebezpečenstve, že sa utopia vo svojej kráse a v starosti o ňu. Preto ich Písmo napomína, aby ich ozdobou neboli záplety vlasov a navešané ozdoby, ale „skrytý človek srdca“ (1Pt 3,3n). Tento vnútorný človek sa prejavuje o. i. aj v tom, že sa dievča naučí pracovať. Najkrajšou ozdobou dievčaťa je práca. Ak nevie pracovať, rozsieva nešťastie v živote! Čo je pekná žena bez rozumu, to ukazuje Kniha prísloví v 11. kapitole, v 22. verši!

Načim však povedať, že v zozname sú tieto dcéry uvedené ako výnimka. Je to pekné, že si Šallúm vzal so sebou aj dcéry do práce, ale ešte krajšie je to, že ostatní muži boli takí horliví, že nepotrebovali prácu ďalších žien. Správne je, keď ťažkú prácu vykonávajú muži, a nie keď muži hrajú karty a chytajú ryby a ženy kopú kanály a valcujú cesty. V tom by sa nemala prejavovať rovnoprávnosť ženy!

Ľud aj kniežatá

Bolo tiež samozrejmé, že hradby opravoval pospolitý ľud. Ale správy nám hovoria, že sa na obnove zúčastnili aj kniežatá, ktoré stáli na čele okresov v judskej provincii. Jeruzalem bol v strede, Keila na severozápad, Bethakkerem na západ, Betcúr na juh a Micpa na sever (9, 12, 15–18). Pritom sa niektoré okresy delili na dve polovice, ktoré spravovali kniežatá (9, 12, 16 a i.).

Je dobre, keď tí, čo velia a rozkazujú, okúsia raz aj sami, ako chuť tvrdá práca. Najlepšie je, keď veliteľ vie nielen rozkazať, ale aj sám urobiť. Kde to nevie sám spraviť, tam nevie ani správne rozkazať. Na vedúcom poznať, či aj sám robil a či rozumie tomu, čo

sa má robiť. Často je to takto: „Kto vie, urobí. Kto nevie, učí druhých“ (G. B. Shaw).

Predstavení okresov boli, ako hovorí K. Galling, asi zväčša dobrodinci. Teda nie tí, čo sa presťahovali zo zajatia, ale tí, ktorých predkovia v katastrofe r. 587 zostali v krajine. Keď ich Nehemiáš zapájal do práce, sledoval určitý cieľ ako pri domorodom ľude; aby totiž zmenšil priepasť medzi nimi a medzi presidlencami z Baby-lona. To sa najlepšie darilo tam, kde okresní náčelníci pomohli prisťahovalcom.

Medzitým nielen oni pomáhali Jeruzalemu, ale aj Jeruzalem im. Bola tam totiž tendencia počítať za pravých Izraelských len tých, ktorí sa presídlili z babylonského zajatia. Pravdaže mnohí domo-rodci boli už pohanskými miešancami, ale tí, ktorí sa dali Bohu k dispozícii v práci na Božom diele, dokázali, že tiež patria k pravému Izraelu. O tom nerozhoduje životný údel, ale ochota slúžiť.

Čo je s Nehemiášom?

Prekvapuje nás tu, že o Nehemiášovi v tomto zozname niet ani zmienky. Preto si niektorí vykladači myslia, že tento zoznam už Nehemiáš našiel, pridal ho ku svojim pamätiam, a že celá práca sa konala už pred ním. Takýto výklad sice niečo vysvetľuje, ale viac zamotáva: Odkiaľ mali povolenie na stavbu, materiál a organizá-ciu? Nehemiáš tam asi bol, ale ručne nepracoval.

Nehemiáš nepracoval, preto sa ani v zozname neuvádza. Nepripísal si prácu, ktorú nevykonával. Avšak naozaj nepracoval? Je to možné, aby práca pokračovala sama od seba? Kto to všetko zorganizoval? Kto pridelil jednotlivé časti hradieb jednotlivým oso-bám, aby sa celé opevnenie robilo súčasne? O Nehemiášovi rozpráva všetko, aj keď niet o ňom napísané ani riadka.

Už aj na stavbe našej modlitebne sme videli, čo znamená riadiť prácu. Tak dlho, ako sa má stavba stavať, musia sa pripravovať a robiť projekty. A tak, ako sa intenzívne pracuje, musia sa aj projekty študovať. Nielen práca je dôležitá, ale aj riadenie práce. Riadenie je vlastne najťažšou prácou. Aj u nás najradšej ľudia robili lopatou alebo fúrikom a nechceli byť vedúcimi, lebo tí niesli zodpovednosť. Niektorí radšej sami urobili, ako by riadili iných. Umenie riadiť je v tom, že nerobí len úzka vrstva, ale každý robí podľa určitého plánu.

Nie všetci

Naozaj: Každý robil? „A vedľa nich opravovali Tekoania, ale ich slávnejší nepodložili svoju šiju, aby boli konali prácu svojho Pá-na“ (5). – Radoví Tekoania pracovali, ich kniežatá to považovali pod svoju dôstojnosť: bolo to pre nich ujarmenie!

Kralickí túto časť vysvetľujú takto: „Nejakí leniví, hodvábní a lakomí ľudia, hoci mohli, nechceli pomáhať opravovať a stavať Jeruzalem. Nič sa neohliadali na to, že Pán Boh ráčil prepožičať a rozkázať hojného pokoja a milosti k tomu, aby sa to mohlo začať. Nehľadeli ani na dobrý príklad iných núdznejších, ani na budúcu potrebu svoju a svojich potomkov ani na slávu Božiu.“

Možné je tu však myslieť aj na to, že títo náčelníci sa viazali na provinciu Samáriu a nemali dôveru v novovzniknutú provinciu Judeu. Tak je to: Prišli tí, čo patrili do provincie za Riekou (7) a neprišli tí, čo patrili do provincie judskej! Aspoň to za „hodvábné kniežatá“ nahradili prostí ľudia „druhým dielom“ (27)!

Bola to dobrovoľná práca a práca viery. Jedni verili, že to má budúcnosť, preto prišli. Druhí neverili, preto sa nezapriahli. Tak je to vždy. Sú takí, čo si odpracovali stovky hodín, a sú takí, čo nemajú ani hodinu. Tomu sa nedá zabrániť. Ide len o to, aby takito „hodvábní ľudia“ boli výnimkou. Ináč by sa dielo rozpadlo, keby ich nenahradili tí, čo sa vo viere neboja práce.

Suchý zoznam staviteľ'ov

Niekedy môže byť zoznam veľmi zaujímavý, hoci je naoko suchý. Keď sa niekto chce dostať na vysokú školu, je to neobyčajne dôležité, či je jeho meno medzi tými, čo boli prijatí. Na dverách visí suchý zoznam, ale žiaci naťahujú krky i celé telo, aby videli, či sú aj oni tam uvedení.

Zoznam sa písal aj na stavbe našej modlitebne: Bol si medzi jej staviteľmi? Nevyhovával si sa na to, že nebývaš v meste alebo že máš jemné ruky, že si žena alebo vedúci? Nebol si aj ty taký „hodvábný človek“, ktorý vždy chytal za ľahší koniec a skromne – váfal prácu na iných?

Avšak zoznam sa píše aj v nebi: Budem tam ja, budeš tam ty? To je kľúčová otázka! Do istej miery si ho píšeme sami. To nie je osud ani náhoda! Len Ježiš Kristus je našou zárukou, ale treba zložiť nádej v Kristovi ako v osobnom záchrancovi a budúcnosti sveta.

Potom sa treba pripojiť k tým, ktorí stavajú Božie dielo, aby „celý svet bol plný jeho slávy“.

6. NUDNÝ ZÁZNAM PRÁCE

(3)

Z tretej kapitoly sme sa dozvedeli, kto staval, a dozvieme sa aj o tom, ako stavali jeruzalemské hradby. Aj záznam o ich práci je naoko nudný. Monotónne sa tam opakuje v každom verši, niekde aj dvakrát: „A vedľa neho staval, a za ním opravoval...“

Lenže už to, čo sme videli pri staviteľoch, nás nabáda k opatrnosti, aby sme nevynášali prenáhlené sudy. Zoznam staviteľov má ústa a hovorí nakoniec o pekných skutočnostiach staviteľov. Aj záznam práce hovorí o tom, akým spôsobom opravovali stavitelia jeruzalemské hradby. Ved' aj poctivá práca sa dá vyjadriť suchými číslami, ktoré nakoniec nie sú suché.

Nejde však len o to, aby sme pracovali, ale aby sme pracovali pekným spôsobom. Nie je to jedno, či máme srdce pri práci a konáme ju dôkladne, alebo si ju len odbavíme; či cítime zodpovednosť za ňu a vieme pracovať spolu, alebo chceme robiť každý podľa vlastných predstáv. Zahlbajme sa teraz do toho nudného záznamu a všimajme si prácu staviteľov Jeruzalema.

Práca je opravou

Boží ľud stavia hradby Jeruzalema, ale jeho stavba je vlastne opravou. V celej kapitole sa používa na vyjadrenie činnosti sloveso opravoval, opravovali. Prvé tri verše, pravda, tvoria výnimku. V nich sa nehovorí o oprave, ale o stavaní. Prečo je to tak, nevieme. Snáď preto, že sa tu hovorí o činnosti kňazov? Mohlo by sa zdať, že kým iní opravujú, kňazi stavajú, ale to možno sotva takto vysvetľovať. Aj Ovčia brána bola zborená, a tak aj jej výstavba bola iba opravou, i keď možno od základu. To je potvrdené v niektorých veršoch, kde sa tieto dve slovesá používajú zámenne a dokazujú, že aj stavať má len význam opravovať (13–15).

Boží ľud teda opravuje. To je horšia práca, ako keď sa stavia „na lúke“. Keď nám pomáhali bratia z Prešova, hovorili, že my máme trochu lepšiu situáciu v tom, že staviame na voľnom priestore, kým oni museli najprv búrať staré objekty. Ale vlastne celkom „na lúke“

sme nestavali ani my. Stál tu už dom, ktorý narobil trápenie najprv architektovi, a potom aj nám. Aj my sme len opravovali a pristavovali. Sotva kedy Boží ľud buduje úplne nové. Obyčajne sa musí uskromniť s pozemkom, aký môže zohnať. Aj o našom pláne povedal hlavný architekt: Je to dobrý plán, len má tú chybu, že dom nemá okolo seba priestor.

Avšak Boží ľud opravuje aj zásadne. Izraelci sa nemohli vrátiť z Babylona do Palestíny a povedať si: „Tak sme tu a teraz si vyhladneme najlepšie miesto, aké sa tu nájde, kde je najlepšie podnebie, kde je hodne vody, dobré polia a ľahký život.“ Nie, tradícia ich viazala na Jeruzalem. Tá hovorila, že už sám Boh si raz vyvolil toto miesto a oni – Boží ľud – sú vlastne viazaní touto voľbou. Neprišli k „nepopísanej tabuli“, kde by oni mali začať kresliť prvé čiary podľa najlepšieho vedomia a svedomia. Niektu tu už urobil predlohu a ich úlohou bolo len nadviazať na toto dielo, očistiť ho a pokračovať v ňom.

A ešte aj iným spôsobom bol Izrael viazaný na toto miesto. Keď sa sem vrátil zo zajatia, tým sa priznal nielen k Božej minulosti, ale aj k minulosti svojich otcov. Tak ako to dojemne a strhujúco vyjadril Nehemiáš hneď na začiatku vo svojej modlitbe: „Vyznávam hriechy synov Izraelových, ktorými sme hrešili proti tebe. I ja i dom môjho otca sme hrešili“ (1, 6). Keď sa Izrael vracia zo zajatia a začína opravovať hradby, tým sa len priznáva k svojim činom a vyznáva, že Hospodin bol spravodlivý, keď ich previedol takou tvrdou cestou, akou ich viedol. A súčasne tento ľud je vďačný, že Boh sa ho nezriekol, ale chce s ním začať znova.

Dôkladná práca

Stavitelia teda len opravujú hradby, ale pracujú dôkladne. „Tí ju pokryli hradbami a postavili jej vráta s jej zámkami a závorami,“ čítame o Rybnej bráne (3). A to isté sa opakuje pri Starej, Údolnej, Hnojnej a Studničnej bráne (3 6, 13n). Určité napätie tu vzniká vzhľadom na správu zo siedmej kapitoly v prvom verši, že Nehemiáš vystavil síce múr, ale do toho času nepostavil vráta do brán. Pravdepodobne správy z tretej kapitoly hovoria súhrnne o oprave brán a časovo predbiehajú v niečom aj udalosti, ktoré sa stali iba neskôr. V každom prípade však hovoria o tom, že práca staviteľov nebola lajdácka. Čo začali, to aj dokončili a urobili stavbu „na kľúč“.

To je tiež vzácna vec! Niektorí ľudia niečo aj začnú, ale nevedia to dokončiť. Tak to vidíme niekde na sídliskách, kde sa domy aj postavajú, ale služby a okolie sú nedokončené ešte niekoľko rokov! Nie sú tam ani obchody, ani školy, ba ani poriadne cesty a trávniky. Horšie je to, keď to tak vyzerá v cirkvi! Pán je nielen prvý, ale aj posledné písmeno abecedy. Boh je verný a robí dôkladné veci. Nepovolal nás len, ale nás chce zachovať až do konca (1K 1,8n). A predsa koľko nehotového je v nás! Chyba nie je v Pánovi, ale v nás, ktorí sa prihlásime do jeho školy, ale nepokračujeme – len tak pomaly a málo sa meníme na jeho obraz!

Možno je to preto, že nám chýba to, čo sa spomína o Báruchovi, ktorý „opravoval horiac snahou“ (20). Neznamená to, že by sa druhí neusilovali a nepracovali statočne. Také veľké dielo by sa bez spoločného úsilia nebolo vykonalo za necelé dva mesiace. Znamená to však, že u tohto muža by bolo obzvlášť nápadné. Iní boli horliví, ale on vynikal nad všetkými. Veru, keď sa má podariť niečo veľké, musí sa to robiť s nadšením. Nič nám nespadne do náručia. Veru ani na našej stavbe to neišlo samo! Pamätáte sa, ako sme betónovali prvé podlažie?! Priviezli nám betón, ale ten sa musel zohnať, doviesť, roznieť, uhladiť atď. Boh nežehná lajdákov, ale iba horlivých ľudí.

Niektorí vykladači si tu všímajú výraz „druhý diel“ (11, 19–21, 24, 27, 30). Je možné, že „prvý diel“ bola ich nevyhnutná povinnosť a „druhý diel“ to, čo stavitelia robili navyše (S. S. Short). Treba síce priznať, že „prvý diel“ sa výslovne nikde nespomína (A. E. Cundall), a preto v niektorých prípadoch tento výraz znamená jednoducho „ďalšiu časť“, čo sa dobre hodí do súvisu. Avšak keď si porovnáme iné verše (napr. 21 so 4, 27 s 5, 24 s 18), je „druhá časť“ lepší preklad, lebo hovorí, že „tá istá skupina prevzala k prvej úlohe aj druhú“ (K. Gallig). Tak napr. niektorí urobili prácu aj za veľkňaza (20n) a Tekoania za svojich „hodvábnych“ šfachticov (27).

„Pracujú naproti svojim domom“

Niektoré správy nám podávajú, ako stavitelia opravujú vo svojej blízkosti: „A vedľa nich opravoval Jedajáš, a to oproti svojmu domu“ (10). To isté je napísané aj o Benjaminovi, Chašúbovi, Atariášovi, Cádokovi a o kňazoch (23, 39, 28). Mešullam opravoval oproti svojej komore (30). Znamená to toľko, že títo ľudia pracovali na spoločnom diele, ale každý na tom úseku, ktorý bol najbližšie

k jeho obydliu. Kolektívna práca je dobrá, ale je tu nebezpečenstvo, že nakoniec nikto nie je za nič zodpovedný. Keď všetci robia všetko, nakoniec sú výsledky malé. Nehemiáš preto vydell ľudom úsek, za ktorý boli zodpovední.

Pravdepodobne v tom bolo hlboké poznanie psychológie človeka a dobrá taktika. „Zdá sa, že Nehemiáš tu obozretne prideloval ľudom ich vlastný diel na hradbách, kde by mali osobný záujem na bezpečnosti, ktorú dávali dobre vybudované hradby“ (A. E. Cundall). Dielom „naproti jeho domu“ chcel Nehemiáš iných zainteresovať na tom, aby pracovali svedomito, aby sa tak „každý zabezpečil, že jeho vlastný dom a rodina bude chránená“ (S. S. Short). Aj nám veriacim je „košefa bližšia ako kabát“. To môže byť prekážkou, ale aj dobrou službou, ak sa to zladí so záujmami celku. Lebo každý, kto staval dôkladne múr pre svoju rodinu, staval ho aj pre ostatných.

Snáď je tu aj poukaz na to, čo Pán vyjadril slovami: „Počnúc od Jeruzalema“ (Lk 24,27). Niekedy totiž chceme pracovať, ale nevieme, kde začať. Stavitelia nám hovoria: Začnite pri svojom dome! Sme náklonní utekať preč, lebo inde sa lepšie pracuje ako tam, kde nás poznajú. Avšak Pán nás posielal do nášho domu ako onoho posadnutého (Mk 5,19): „Chod' do svojho domu a ku svojim a zvestuj im, aké veľké veci ti učinil Pán.“ Kto sa neosvedčí v práci medzi blízkymi, neosvedčí sa ani medzi ďalekými. „Ale ak sa niekto nestará o svojich vlastných a najmä o domácich, zaprel vieru a je horší ako neveriaci“ (1Tm 5,8).

V tomto význame treba čítať zmienky aj o kňazoch: „Nad Konskou bránou opravovali kňazi, každý naproti svojmu domu“ (28). Keď laici opravovali naproti svojmu domu, nedali sa zahanbiť ani kňazi a nezverili túto prácu na iných. Niečo iné, pravda, bolo v tom prípade – o ktorom sme sa už zmienili – keď totiž najvyšší kňaz Eljašib so svojimi bratmi kňazmi opravovali hradby pri Ovčej bráne, ktorá susedila s chrámom (1). Ako sme ukázali, pochopili to tak, že oni sú zodpovední za Boží chrám a za jeho hradby. Pekné však bolo aj od Bárucha, že opravil spolu s Meremótom tú časť hradieb, ktorá bola naproti veľkňazovmu domu (20n).

Spoločná práca

Pri čítaní tejto kapitoly si musíme všimnúť dva výrazy, ktoré nám ukazujú, že stavitelia hradieb pracujú nielen naproti svojim domom,

ale aj spolu: „Vedľa neho“ a „za ním“ (2–12 a 16–24). Oba výrazy majú ten istý význam: Jeruzalemskí stavitelia nestoja proti sebe, ale vedľa seba. Vytvorili spoločenstvo, ktoré bolo vždy podmienkou úspechu. Ako sa dozvedáme neskôr, opravu múrov dokončili v rekordnom čase – za 52 dní (6,15). Vysvetlenie tohto rekordu je v týchto slovičkách: Vedľa seba, za ním. Keby každý bol opravoval len naproti svojho domu a nie aj vedľa druhého, nebolo by sa im toto dielo podarilo. Ľudia, ktorí pracujú, ale nepracujú spolu, dostanú sa časom proti sebe.

To vôbec nebolo prirodzené, že pracovali spolu. Koľko tu bolo odlišných skupín, to sme už videli! Trvalým zdrojom napätia mohlo byť napr. to, že tam boli ľudia, ktorí prišli z babylonského zajatia, a ľudia, ktorí na vidieku prečkali túto katastrofu. Rôzne skúsenosti podmieňujú celkom iné náhľady a vytvárajú iné postoje. Ďalej tam boli ľudia, ktorí sú zvyknutí na remeselnícku prácu, i ľudia, ktorí pracujú umom. Boli tam prostí ľudia i kniežatá, kňazi i laici. Kto sa trochu vyzná v ľudoch, hneď vidí, že je to výbušná spoločnosť. Keď sa však dali dohromady, bolo to znakom ich veľkosti, lebo z mnohosti vytvorili jednotu vyššieho radu. Rôzne elementy buď explodujú, buď utvoria vyššiu jednotu.

Aj v zbere nie je núdza na napätie. Sme rôzni, čo sa týka našej povahy, našich skúseností, nášho vzdelania a postavenia. Táto rôznosť nemusí byť explozívna. Môže naopak utvoriť pružnú jednotu, v ktorej práve rozličnosť obdarovania prispieva k všeobecnému budovaniu. To je význam cirkvi ako Tela Kristovho, ktoré má rôzne údy, a predsa je jednotným organizmom. Úspechy v práci prichádzajú tam, kde nie je cirkev zaujatá vnútornými bojmi, ale pomocou vzájomného súladu si uvoľnila ruky pre pomoc vo svete. Kde nevieme stáť vedľa seba, ale proti sebe, tam používame ruky na boj proti bratom a zmeníme pracoviská na bojiská. To má vždy smutný koniec, lebo kde sa dvaja hádajú, tam tretí vyhráva.

Treba zdôrazniť, že k tejto jednote sa stavitelia dostali tak, že začali pracovať. Až do dnešných dní je spoločná práca najlepším prostriedkom na vytvorenie jednoty. Skúsili sme to pri stavbách našich modlitební: odkedy spolu stavíme, máme srdečnejšie spoločenstvo. Cirkev, ktorá nepracuje, je náchylná na sváry a spory. Preto sa aj Satan o to najviac usiluje, aby dostal bratov proti sebe. Vie, že v jednote je ohromná sila. Keď sústredíme lúče do jedného bodu, zapalujeme predmety. Keď ich rozptýlime, Satan vyhráva boj. Hádajúca sa cirkev strávi sama seba. Dajme pozor, lebo naša prítomnosť nás neuspokojuje. Pane, zmiluj sa!

Ako pracovať?

Táto kapitola nám kladie otázku: Keby sa o našej práci mal písať prostý záznam, ako by vyzeral? Možno, že my to vieme všelijako okrášliť, ale keby odpadli všetky tie okrasy, čo by sa mohlo napísať? S pokojným svedomím by sme napísali to, že aj my nestaviame „na lúke“, ale že len opravujeme, ako nám to dovoľia pomery a okolnosti. A berieme to z Božej ruky ako nezaslúženú milosť, ktorá by nemusela byť a je.

Avšak ako je to s našou horlivosťou? Aj tu by sme mohli nájsť medzi sebou ľudí, o ktorých by sa tiež mohlo napísať, že „horia snahou“. Sú aj takí medzi nami, ktorí nehoreli a nehoria snahou a zanedbávajú ten diel, ktorý je „naproti ich domu“. Tých vyzývame, aby ešte skontrolovali svoje dielo a svoj život. Prispením na stavbu, bude najlepšie zaistená aj budúcnosť ich a ich detí. Kto sa o to nestará, zanedbáva svoju budúcnosť!

Veľmi sme vďační za skúsenosti zo stavby, že totiž sme mohli aj my pracovať jeden vedľa druhého v jednote Ducha. Len tým sa dá vysvetliť, že sme modlitebňu dokončili. Pán Boh nám v tom pomáhal. Nebolo to bez problémov. Usilovali sme sa odstraňovať „frontové myslenie“, ktoré vytváralo fronty vo vnútri zboru, čo bojovali medzi sebou. Aj u nás boli „výbušné situácie“. Treba bolo uvoľňovať napätie a odvádzať ho na iné pole, aby tam pôsobilo správnym pracovným smerom.

Raz budú písať naše deti záznam našej práce – aký ho napíšu?

7. OHROZENÁ PRÁCA

(4,1–15)

Stavitelia jeruzalemských hradieb sa pustili naplno do práce a celé mesto sa stalo jedným veľkým staveniskom, takže sa o staviteľoch a ich práci mohol napísať jednoduchý zoznam a záznam bez všetkých príkras ako súpis faktov. Lenže táto pekná práca nemá hladké a priamočiare pokračovanie. Nadšenie budovateľov privolá na scénu nepriateľov.

Nie je to nič nového. Už 2. kapitola nám dvakrát na nich ukázala. Sotva sa Nehemiáš dostal pod ochranou kráľovských vojsk do svätého mesta, vystupujú miestodržiteľia okolitých provincií, ktorým sa nepáči, že „prišiel človek hľadať dobré synov Izraelových“

(2,10). A keď sa všetci Jeruzalemcia rozhodnú stavať, podozrievajú ich, že sa chcú sprotiviť kráľovi (2,19).

Od začiatku má teda práca na oprave jeruzalemských hradieb vedľa seba tiež úkladov protivníkov. Je to nielen nadšená práca, ale aj ohrozená práca. Nemôže postupovať v pohode a pokojne, ale musí zdolávať prekážky. Tých ťažkostí má dosť aj pri samom budovaní, ale k týmto technickým problémom pristupujú aj náboženské, politické a vojenské. Je to ohrozená práca. Čo ju ohrozuje?

Posmech

Kto by čakal pokojné pokračovanie nadšenej spolupráce vo svätom mieste, bol by sklamaný. Ruch na stavbe zobudí izraelských protivníkov. Motorom je tu zase starý známy Sanballat zo severnej sýrskej provincie, ktorý sa „rozpálil hnevom a veľmi sa rozľútil“. Tak to už býva, že na jednej strane je nadšenie a na druhej nenávisť. Ináč to ani nemôže byť. To je normálny stav, o ktorom nám hovoril aj Pán: „Neprišiel som dať pokoj, ale meč“ (Mt 10,34). Kierkegaard nás upozornil na to, že žijeme „v pomere odporu“ k svetu a ak nežijeme, je to zlé znamenie.

A v čom sa prejavil tentoraz Sanballatov „ľúty“ hnev? „Posmieval sa Židom“ (1b). V 2. kapitole prejavoval hnev vo svojej neľúbosti, potom v podozrievaní a teraz to skúsil posmechom. Rôzne nástroje má Boží protivník vo svojom arzenáli. Keď neúčinkuje jeden, použije druhý. Posmievačskí literáti, satirickí básnici a sarkastickí autori divadelných hier môžu sa stať Satanovými nástrojmi práve tak ako najfanatickejší prenasledovatelia. Oni vytvárajú verejnú mienku a teda to, čo je krásne a zlé, pravdivé a pokrytecké. Podľa nich národ koná a rozhoduje sa!

Posmeškar nezostáva sám, hľadá verejnosť. Sanballat ju našiel vo „svojich bratoch a vo vojsku Samárie“ (2a), teda v samárskej generalite. Vysmieva sa tam zo židovskej úbohosti („tí mizerní Židia“) a z ich nadšenej práce („Či dokončia za deň?“) rovnako ako z ich zlého stavebného materiálu (spálené kamene). Sanballat má spojenca v Tobiášovi Ammonsom. Vraj kamenný múr bude taký slabý, že ho zborí aj líška, ktorá príde kradnúť hydinu (3). Tento posmech nie je nič nevinného. Práve to, že sa posmievali pred svojimi generálmi, znamená niečo také ako prípravu na ozbrojený prepád. Prepadnutý musí byť najprv zbavený cti a hodnoty.

A čo robí Nehemiáš? Modlí sa! „Počuj, náš Bože, lebo opovrhujú nami“ (4a). Neodpovedá tým, ktorí ich urážajú, ale Bohu porúča ich právny spor. Je pozoruhodné, ako častokrát sa u Nehemiáša spomína modlitba. Modlí sa, keď počul smutné zvesti o svätom meste (1,4n), keď stojí pred kráľom (2,4), keď rieši sociálne spory (5,10) atď. Preto aj v prípade ohrozenia siaha po tomto osvedčenom prostriedku a odvoláva sa na Boha a nie na ľudí (porov. aj 6,9,14). Pri neúspechoch pomáha si modlitbou (13,22) a modlitbou zakončuje aj celú svoju knihu (13,31).

Vo svojej modlitbe sa Nehemiáš modlí, aby Boh obrátil potupu protivníkov na nich samých a aby im neodpustil ich hriech (4,5). Takto sa my ako kresťania už modliť nesmieme. Pán Ježiš nám priniesol konečné zjavenie Božej vôle: „Modlite sa za tých, ktorí vás potupujú a prenasledujú“ (Mt 5,44) a sám sa modlil za svojich nepriateľov: „Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo robia“ (Lk 23,34). Ale aj od Nehemiáša sa môžeme učiť neodplácať zlým za zlé, ale Bohu a jeho spravodlivosti porúčať svoj spor (1Pt 2,23). Keď sme v Božích službách, on si už sám ochráni svoju vec a odplatí každému spravodlivo podľa jeho skutkov!

Zvláštnym spôsobom odpovedá na posmech nepriateľov izraelský ľud: „A tak sme stavali múr... A srdce ľudu bolo ochotné konať“ (6). Život nejde nakoniec podľa toho, ako sa kto posmieva, ale ako kto robí. „Psi brešú a karavána ide ďalej,“ hovorí múdre prislovie. Posmech môže niekoho odradiť, ale o konečnom výsledku práce rozhodujú sami stavitelia. Na posmech neodpovedajú posmechom, ale ochotou konať, už vykonali polovicu opráv. Zakrátko – zase za posmechu protivníkov (6,1n) – úplne dokončia opravu hradieb (6,15). Budúcnosť nepatrí tým, čo sa smejú, ale tým, čo pracujú.

Násilie (7–11)

Podujatie s posmechom sa teda nepodarilo. Lenže práve tento neúspech neodradil protivníkov Izraela, ale naopak ich ešte viac podnietil do boja. „Veľmi sa rozpálili hnevom,“ píše o tom Nehemiáš (7). Oheň nadšenia roznecuje na druhej strane oheň nenávisť. To ich vedie najprv k tomu, že rozmnožili svoje rady: okrem nám známych mien sa tu po prvýkrát spomínajú aj Ašdódania, obyvatelia filistínskeho mesta, ktoré tvorilo samostatnú perzskú

provinciu na západe. A tak je Izrael uzavretý zo všetkých strán: od Samaritánov zo severu, od Ammonitov z východu, od Arabov od juhu a Ašdódanov zo západu!

Títo všetci sa „spikli dovedna, že prídu bojovať proti Jeruzalemu“ (8). Vlastne medzi sebou ani neboli takými dobrými priateľmi, a to, čo mali spoločné, bola len nenávisť voči Izraelu. Ani Pilát a Heródes neboli priateľmi, ale keď išlo o Ježiša, tak sa spojili. Áno, aj spoločná nenávisť dáva ľuďom dohromady. A dokonca im určuje aj prostriedky boja. Keď posmech nič nevykonal a líšky múry nezborili, tak sa rozhodli zboriť ich sami – násilím. K násiliu siaha ten, kto nemá lepšie argumenty. Je to však spôsob, ktorý sa opakovane používa, ale je nesprávny, lebo kto má moc, nemusí mať pravdu.

Pritom sotva pomýšľali na priamy boj. Medzitým sa iste dozvedeli, že Nehemiáš stavia hradby so súhlasom a poverením perzského kráľa, ktorý je mu priaznivo naklonený. Vyhlásená vojna by bola mala za následok ich okamžité zosadenie a kráľovo zakročenie. Preto sa rozhodli konať tajne: „Nezvedia ani nevidia, až vojdeme do ich stredu a pobijeme ich a zastavíme to dielo“ (11). Použili teda taktiku tajného terorizmu. Zákernosť je taká stará ako násilie samo. Nič nového pod slnkom!

Ako spoznal Nehemiáš tieto zákerné plány? Tak, že mu ich prezradili Židia, ktorí bývali v susedstve spomínaných nepriateľov. Tu si, pravda, musíme uviesť iný preklad, podľa ktorého títo Židia nehovoria: „Navráťte sa k nám,“ ale „Chystajú sa na nás“: „Keď prišli Židia, ktorí bývali v ich susedstve, povedali nám aj desaťkrát: Zo všetkých miest, kde sa len obrátite, chystajú sa na nás“ (12). Či prišli budovať hradby alebo nie, nedá sa zo správy zistiť. Isté je len toľko, že zostali Židmi aj v susedstve nepriateľov a prezradili ich plány. Nepriateľ im pomohol k uvedomeniu!

Keď sa to Nehemiáš so svojimi priateľmi dozvedel, podnikol opatrenia zo strachu pred nepriateľmi: „... pretože sme sa ich báli“ (9b). Nie sú to teda nijakí hrdinovia, ktorí idú týmto svetom so vztýčenou hlavou a s neochvejným odhodlaním. Takí hrdinovia sa rodili len medzi gréckymi cynikmi a rímskymi stoikmi. Len tí sa nebáli, aj keby ich boli zasypali ruiny! Biblickí hrdinovia sa aj báli a často vyzerali veľmi nehrdinsky. Len Boh bol ich silou, a len preto zostali aj oni.

Tento strach však ich nehnať do zúfalstva. Vzali vážne protivníkov, ale aj Boha: „Preto sme sa modlili svojmu Bohu a postavili sme stráž proti nim“ (9a). Už druhýkrát sa tu spomína Nehemiášova

modlitba a už druhýkrát nazýva Nehemiáš Hospodina „naším Bohom“ (4,9). Kto ho má za svojho pána, môže s ním počítať aj ako so svojim záchrancom! Pritom to nevyklučuje podniknúť aj ľudské opatrenia, ako to Nehemiášovi vytyka aj W. Lüthi, ktorý tu vidí obmenu hesla: „Dôverujte Bohu a držte prach v suchu.“ Ved' za zdravie sa tiež modlíme a pritom ideme aj k lekárovi, keď sme chorí. Modlitba k Bohu a ľudské prostriedky sa nevyklučujú!

Neviera

(10,12–15)

Ešte horší ako tento vonkajší nepriateľ bol vnútorný nepriateľ a horší ako vonkajšia hrozba bol vnútorný strach a nevier. Zdá sa, že k tomu trochu – iste bez úmyslu – prispeli aj Židia, ktorí bývali v susedstve nepriateľov a ktorí Nehemiášovi a ľuďom povedali „aj desaťkrát: Stroj sa na nás“ (12). Keď prezradili úmysel nepriateľov, bolo to veľkou pomocou. Ale prečo to hovorili aj desaťkrát? Akiste preto, že boli pod vplyvom nepriateľskej propagandy, ktorá na nich urobila dojem. A teraz tento dojem šíria medzi staviteľmi spolu s odhalením nepriateľa.

Výsledkom bolo to, že stavitelia začali pomaly resignovať: „Klesá sila nosiča a narúcaného prachu je mnoho, nuž my nebudeme môcť stavať na múre“ (10). „Nebudeme môcť“ – to bol vždy prejav neviery. Zdá sa, že je to realizmus, ktorý trpezlivo odhaduje svoju slabosť a prevahu úloh. V skutočnosti je to nedôvera, ktorá má pravdu vo všetkom, lebo zabudla počítať s Bohom a jeho mocou, ktorá „môže“. „Je to skutočná pravda, spustošili asýrski králi tie národy,“ hovorí Ezechiáš, ale vie aj o tom, že Hospodin je jediný Boh všetkých kráľovstiev zeme (2Kr 19, 15–17).

Proti takejto porazeneckej rezignácii reagoval Nehemiáš tak, že na nechránené miesta postavil ľud po čeladiach s mečmi, kopijami a lukmi (13). Aj on sa bál a nebol nijakým hrdinom, ktorému sa srdce nechveje. Ale poznal ešte väčšiu moc, ako boli nepriateľské vojská, a preto ho nepriateľské ohrozenie nevedlo ku kapitulácii, ale naopak, k väčšiemu odporu. Nemal armádu, tak vyzbrojil jednoduchý ľud, ktorý nemal vojenskú šikovnosť, ale zapálené srdce. Nepriateľské hrozby môžu mať aj takýto kladný účinok, že dajú dohromady a vzbudia pravých bojovníkov.

Nehemiáš však cítil, že tieto opatrenia nie sú dostatočné. Hať

proti neviere nemožno postaviť len tak, že vyzbrojí ľud, lebo nevier sa šíri ponad takéto hate, akoby vzduchom. Preto zhromaždil vedúcich aj robotníkov a povedal im: „Nebojte sa ich“ (14a). Treba uviesť veci na správnu mieru. Údajne kôň vidí veci väčšie, ako sú v skutočnosti, preto sa bojí a potrebuje, aby mu dali klapky na oči. Aj nevier vidí veci väčšie, ako sú, pretože stratila správne proporcie, keď nepozera na Boha a jeho moc.

Preto aj Nehemiáš pokračuje: „...ale pamätajte na Pána, veľkého a strašného, a bojujte za svojich bratov...“ (14b). Nekáže ignorovať silu nepriateľov, ale káže rešpektovať prevahu Hospodinu. „Lebo je viacej tých, ktorí sú s nami, ako je tých, ktorí sú s nimi“ (2Kr 6,16). Unavení Židia mali pravdu o svojej slabosti a sile nepriateľa, len pritom zabudli na Boha. Preto im Nehemiáš pripomína práve túto rozhodujúcu veličinu. A vier je práve počítanie s Božou prevahou, ktorá sa potom prejaví ľudskou aktivitou. Navzdory všetkému – i vlastnej slabosti! Na Boží rozkaz!

A ako na to všetko odpovedal Boh? „Vtedy zmaril Boh ich radu,“ píše Nehemiáš (15). Ich nepriatelia počuli, že sa ich plány prezradili a týmto spôsobom Boh prekazil spomínané plány. Ó, Pán Boh odpovedá aj na tú najmenšiu vieru! Môžeš sa vnútorne chvieť a môžeš mať ľakavé srdce, ale keď zložíš svoje dúfanie v Boha, že je väčší ako všetka moc tvojich protivníkov, potom Boh je verný a odpovie aj na takúto maličkú vieru. Podobne, ak sa elektryny dotkne len slabý drôtik – motor sa rozkrúti! Boh marí ľudské plány na základe „trasľavej“ viery, lebo aj tá najmenšia vier sa ho tak dotkne, že ju Boh nemôže sklamať!

Ohrozená práca

„Uprostred života sme obkľúčení smrťou,“ napísal Luther. Myslel tu na toho posledného nepriateľa, ale vystihol tým dobre aj celkovú situáciu cirkvi vo svete. Žijeme v obkľúčení. Sme ostrovom v mori, ktorý je zo všetkých strán obklopený masami vody, čo svojimi vlnami stále naň dorážajú. Tak je to a nemôže byť ináč.

Je to priamo rozhodnutie Božie a nie rozhodnutie človeka, Pán si povolal svoj ľud zo všetkých národov, avšak nie ako triumfujúci, ale ako bojujúci. Ešte sme vystavení aj posmechu aj násilliu – a čo ešte horšie – svojej vlastnej neviere. Nie sme hrdinami, ktorí sa neboja; naopak, máme ľakavé srdcia, ktoré sú schopné niekedy resignovať, ba zradíť.

Aj táto ohrozená práca je pod Božou ochranou, lebo je to Božia práca. A tak sa práve v tomto ohrození môže zrodiť opravdivá viera, keď sa totiž navzdory všetkým nepriaznivým skutočnostiam odvážime vyznávať Pána Ježiša ako svojho Pána, ktorý bol ukrižovaný, ale vstal z mŕtvych. V tom je Boží triumf, že práve miesto ohrozenia sa stane miestom Božej záchrany, sprostredkovanej malou vierou.

8. CIRKEV BOJUJÚCA

(4,16–23)

Jeruzalemských staviteľov musíme obdivovať v ich práci. Suchá 3. kapitola nám vydáva svedectvo o tom, ako stavajú dôkladne a rýchlo a pritom spoločne, ľud aj vodcovia, remeselníci aj intelektuáli. Lenže, ako sa dozvedáme, nemohli pokojne stavať. Kde začína Boží ľud pracovať, tam nepriateľ začína zúriť. Stavajúca cirkev je ohrozená cirkev. To je Boží normál.

Pritom toto nepriateľské ohrozenie nemalo charakter len niečoho prechodného. Ním vlastne celé ich pôsobenie v Jeruzaleme začalo a ním aj pokračovalo. Preto sa Nehemiáš odhodlá pripraviť svojich na stály boj. Nemôže počítať s tým, že protivník prestane bojovať, tak sa boj musí stať trvalým znakom spoločenstva budovateľov.

Preto sa aj v novozmluvnej dobe hovorí o cirkvi bojujúcej. Ešte nie sme na konci, aby sme si mohli sadnúť za stôl na Baránkovej večeri a sláviť triumf nad protivníkmi. Sme cirkvou pod krížom, ktorá sama nesie kríž ako znamenie obete a utrpenia. Ved' Pán zomrel na kríži nielen na to, aby nás vykúpil, ale aj aby nám dal príklad a zaviazal nás nasledovať ho v utrpení a v boji.

Nevyhnutosť boja

(16–18)

Pre trvalé ohrozenie jeruzalemských staviteľov bol Nehemiáš nútený rozdeliť svojich sluhov na dve polovice. Myslí sa tu na všetkých tých, ktorých mal k dispozícii ako miestodržiteľ judskej provincie. Tento svoj správny aparát musel teraz rozdeliť. Dosaiaľ všetci pomáhali na stavbe, odteraz polovica z nich pracovala ďalej, ale druhá polovica si musela obliecť panciere a so štítmi, kopijami a lukmi stáť pripravená na boj. Všetky kniežatá ako velitelia museli

stáť na stráži, hotové v čase potreby dať povel na boj (16), a to nielen Nehemiášovým sluhom, ale „celému domu Judovmu“.

Rozdeliť sa teda musela nielen sila Nehemiášových sluhov, ale aj všetkých staviteľov hradieb. Aj tí, ktorí stavali na múre a ktorí nosili bremená, „každý jednou svojou rukou pracoval a druhou držal zbraň“ (17). Je to slovný výraz, ktorý nesmieme brať doslovne, akoby naozaj každý staviteľ držal v jednej ruke murársku lyžicu a v druhej zbraň. Je to obrazná reč, ktorá vyjadruje, že každý staviteľ bol zaujatý nielen prácou, ale bol pripravený aj na boj. Tým sa ich sila delila, ale nedalo sa nič robiť. Boží ľud nemôže ticho a pokojne stavať, musí dbať aj na prekážky a brániť sa proti ohrozeniu.

Osemnásty verš nám to potvrdzuje: Tí, ktorí stavali, „každý mal svoj meč pripásaný na svojich bedrách“. Výraz „jednou rukou robili a druhou držali zbraň“ znamená, že stavali tak, že mali pritom meč opásaný okolo pásu. Neprišli sem ako útočné spoločenstvo a nechceli nikoho vojensky zahubiť. V priebehu práce však zistili, že majú okolo seba aj protivníkov a že musia sa voči nim brániť. Boj im bol nanútený ako brzda, prekážka a deľba síl. Museli ho však prijať za formu svojho jestvovania a za jeho trvalú súčasť. Murárska lyžica v rukách a meč pri boku – to je obraz skutočného budovateľa jeruzalemských hradieb.

A tak je to vlastne až po naše dni! Nie sme ešte cirkvou triumfujúcou, sme cirkvou pod krížom. K Pánovmu krížu sa priznávame nielen tým, že na jeho základe prijímame odpustenie, ale že ho aj napodobňujeme nesením svojho kríža. Žijeme v obkľúčení, ako to bolo kedysi s Elizeom a jeho sluhom. Toto obkľúčenie nevytvárajú naši protivníci, ale náš Pán sám. Ved' on oznámil Elizeovi tajomstvá o nepriateľskom vojsku, ale nie to, že vojsko obkľúči jeho a jeho sluhu. Je to Božie rozhodnutie, aby sme tu žili ako bojujúca cirkev, lebo Božie kráľovstvo sa síce začalo, ale ešte sa v plnosti neprejavilo.

Možnosť boja

(19–20)

Sme cirkvou pod krížom a musíme bojovať. Avšak je vôbec možný tento boj? Čo ho sťažuje? „Sme roztrúsení po múre,“ povedal Nehemiáš pohlavárom aj ľudu (19). Ukazuje im, že práca vyžaduje, aby boli ďaleko jeden od druhého, pretože práce je

mnoho a je rozsiahla. „Sme roztrúsení, ďaleko jeden od druhého“ – či to nie je pravda aj o našom živote? Spôsob nášho života si vyžaduje takéto formy práce. Nemôžeme predsa bývať spolu a pracovať v jednej továrni. Pán nás rozsiel ako semená, aby sme na svojom mieste priniesli dobré ovocie pre našich bližných. Nie sme hromadou hnoja, ako to ktosi drsne povedal, ale rozosiатыmi semenami, ktoré majú vzklíčiť.

Túto zásadu však Nehemiáš dopĺňa druhou, nie menej dôležitou: „Preto na miesto, z ktorého by ste počuli zvuk trúby, ta sa zhromaždíte k nám“ (20a). Práca vyžadovala rozptýlenie, ale boj vyžadoval sústredenie. Ani jedno ani druhé sa nerešpektuje rovnako v každom zhromaždení. V niektorých to vyzerá tak, ani keby sme mali každý bojovať na vlastnú päsť. Avšak Boží ľud nie sú „osamelí havrani“, ale „krdel sokolov“, ako to vraví krásna štúrovská pieseň. Niekde sa dôraz na stmelenie zboru považuje za útok na slobodu veriacich, pričom sa to vydáva za pravý kongregačionalizmus, hoci ten obsahuje práve dôraz na zborovosť.

Možnosť boja však vyplýva nielen zo zomknutia ľudí, ale aj z niečoho iného: „Náš Boh bude bojovať za nás,“ vraví ďalej Nehemiáš (20b). Odhaľuje tým najvlastnejšiu možnosť nášho zápasu. Áno, treba, aby sme ohrozením boli vedení k jednote, lebo to je predpoklad úspechu. Ale to by nič neznamenalo, keby Boh nebol na našej strane. A Boh bol na strane Izraela preto, že Izrael bol na Božej strane. Bolo to Božie dielo, nie izraelské. Preto si ho Boh chránil ako svoj vlastný majetok. Mnohí sa usilujú mať Boha za ochrancu, ale nie sú jeho vlastníctvom. Keď mu patríme, vtedy Boh bude bojovať za nás a nenechá nás samých.

Pri pohľade na svoj zápas sa pýtame aj my, či má vôbec budúcnosť nádej na úspech. Nestojíme na „stratenej varte“, keď sa hlásime k Pánovi a jeho dielu? Je možné, aby dosiahla víťazstvo cirkev, ktorá je roztrúsená a nejednotná? My sa však nesmieme dívať na ľudí, náš zrak sa musí upierať len na Pána, ktorý nás povolal do svojho diela a ktorý zostáva vedúcim svojej stavby. Jeho zavolanie sme vyšli a začali pracovať, z jeho dopustenia stojíme aj v zápase. A pokiaľ sa k nemu hlásime, nemusíme sa báť. „Väčší je s nami než ako s nimi!“ On pozná tých, ktorí sú jeho. Môže na nich všeličo dopustiť, ale neopustí ich.

Ustavičnosť boja

(21–22)

Stavitelia jeruzalemských hradieb museli teda stavať v pohotovosti na boj. Nebolo to len prechodné opatrenie, ale sa to stalo trvalým spôsobom práce: „Od skorého rána, ako vzišla zora, až dokiaľ nevyšli hviezdy“ (21). Tu sa dozvedáme aj niečo o ich pracovnom čase. Nebolo to od šiestej do druhej, ani nie od šiestej do šiestej, ale naozaj od svitu do mrku, „od nevidieť do nevidieť“. Tým sa vysvetlí aj ich ohromný výkon a ich rýchlosť. A celý tento čas práce bol súčasne pripravenosťou na boj. Nedopriali si prázdniny, lebo ich v tejto situácii považovali za luxus.

A nielen to! Nehemiáš vie, že ľud musí aj odpočívať. Ale ani doba odpočinku nesmela nechať voľné okienko pre protivníka. Preto nariaďuje Nehemiáš, že nielen Jeruzalemcia, ale aj vidiečania musia nocovať so svojimi sluhami v Jeruzaleme. Cez deň majú robiť prácu a v noci majú strážiť (22b). Sotva to máme pochopiť tak, že všetci sluhovia cez deň pracovali a všetci cez noc strážili. Iste sa striedali po nejakých intervaloch, takže pár hodín jedni spali a druhí strážili a potom sa vymenili. Išlo o to, aby ani jedna hodina už či cez deň či cez noc nezostala nestrážená proti útoku protivníkov.

Z tohto dôvodu museli byť na stráži nielen Jeruzalemcia, ale aj vidiečania: „Každý aj so svojim sluhom nech nocuje v Jeruzaleme“ (22a). Z hľadiska živobytia bolo na vidieku lepšie, lebo tam mali väčšiu možnosť obživy. Avšak z hľadiska boja a obrany bolo nevyhnutné, aby aj vidiečania nocovali so svojimi sluhami v meste Jeruzaleme. Nemalo to byť tak, že cez deň tam pracovali a na noc ho vydali nepriateľom, a tým ohrozili aj seba. Satan nespí ani v noci, a preto sa Nehemiáš musel postarať o pohotovosť po celých 24 hodín každý deň. Veľmi dobre vedel, že Satan prichádza práve v nestráženej chvíli.

Koľkokrát povedal aj Pán vo svojich rečiach, aby sme bdeli, t. j. nespali! Je niečo veľké v tejto požiadavke. Ved' Satan sa usiluje iste aj o to, aby nás zviedol na veľké hriechy. Ale on vie, že u veriacich ľudí s tým spravidla nepochodí. Preto to skúša s tým, že na nás pošle spánok. Pozrime sa do Getsemane: Kým sa Pán modlí, učeníci spia. Preto on vyhral a oni žalostne sklamali. Aj pri nás pookušiteľ používa tú istú metódu. Stačí mu, keď sa nám viečka zavrú! Potom sme prístupní všetkým jeho zvodom a bezbranní voči jeho útokom. Je možné prehrať vojnu tam, kde stráže zaspia. Nie je to situácia cirkvi dnes?

Príklad boja

(23)

Podobne ako pri zozname staviteľov v 3. kapitole aj tu sa pýtame na Nehemiášovo správanie v bojujúcej cirkvi. Kým tam sme to museli len medzi riadkami vyčítať, tu nám o tom podáva sám správu: „Ani ja, ani moji bratia, ani moji služobníci, ani mužovia stráže (nevyzliekali sme šaty)“ (23a). Vo svete je to tak, že čím je kto vyššie, tým väčšie výsady si nárokuje. A všetci tí, ktorí sú bližšie takémuto človekovi, majú podiel na jeho právach. Nie tak to bolo pri Nehemiášovi! Svoje vysoké postavenie nepovažoval za príležitosť uchmatnúť čím viac pre seba, ale čím viac pomôcť ubiedeným bratom. A k tomu viedol každého vo svojom dome.

V čom bolo jeho zriekanie? V tom, že „nevyzliekali svoje šaty“ (23b). Spali teda oblečení, aby boli v každý čas schopní postaviť sa na obranu proti nepriateľom. Stali sa tak živým príkladom toho, na čo Nehemiáš nabádal druhých. Pokojný odpočinok a všetko pohodlie pritom Nehemiášovi patrilo. A patrili mu ešte aj iné veci súvisiace s jeho úradom. Ale on sa zriekol aj toho minima. Robil tak aj pri iných príležitostiach (5,15n). Naznačil tým, že kráľovské je dávať a panské je byť zodpovedným. Takéto správanie je proti vžitým obyčajom ľudí vtedy i dnes. Ináč by sa tak mnohí mladí nehrnuli napr. na medicínu a neobchádzali menej výnosné povolania.

Sedemnásty verš možno prekladať tak, ako ho my máme („každý šiel so svojou zbraňou po vodu“), ale niektoré staré preklady ho vynechávajú (LXX) a niektoré novšie ho obmieňajú: „Každý mal zbraň po ruke.“ Tak či onak vyjadruje sa tu, že nielenže si odopreli pohodlie, ale že brali na seba aj takú nepohodlnú vec, ako je nosenie zbrane. Len vlastným príkladom mohol Nehemiáš dosiahnuť to, že ho druhí nasledovali. Ved' „slová pohýňajú, ale príklady tiahnu“. Vedúci, ktorý má len pekné reči a svojim životom ich popiera, zničí svoju autoritu a otupí ostrie všetkým svojim príkazom. Kto robí, čo hovorí, zaviaže druhých.

Sme spoločensky založení a riadime sa podľa tých, ktorí nám stoja v čele. Pritom nepozeráme natoľko na to, čo hovoria, ako skôr na to, čo sami robia. Pán Ježiš tiež vravel jedinečné slová, ktoré neboli len slovami. Nehovoril ako zákonníci, ale s autoritou. Vedel sa aj zriekať, takže jeho život bol najvýrečnejšou kázňou. Bojoval so Satanom urputný boj od pokušenia na púšti cez pokušenia v živote až po skúšku na kríži. Preto strhával aj druhých do tohto

veľkého boja svojim príkladom. Nech Pán dá svojmu ľudu aj dnes vodcov, ktorí by sami boli Božími bojovníkmi a svojim príkladom stiahli aj iných do Božej armády.

Cirkev bojujúca

Už sme spomenuli, že stavitelia jeruzalemských hradieb museli byť pripravení na obranu proti napadnutiu protivníkov, čo im veľmi sťažovalo prácu na hradbách. Nedožičili si oddych ani v noci, aby práve tento nestrážený čas nemohli protivníci využiť na napadnutie a porážku.

Pre cirkev je trvalým pokušením túžba odpočinúť si, či vymyslieť niečo, z čoho by trvale žila. Ešte však nie sme na konci boja a nesmieme sa oddať triumfálnym pocitom. Aj my žijeme v obkľúčení a musíme žiť v tom vedomí, že náš protivník diabol nás obchádza ako revúci lev a hľadá, koho by zožral. Kiež aj nám Pán dá múdrych vodcov, ktorí by nás udržali v bdení a nedovolili Božiemu ľudu zaspať!

O spánok sa usiluje Satan najviac aj pri nás. Pri zvodoch k veľkým hriechom si už dáme väčší pozor, ale pri takom hriechu, ako je spánok, naša pozornosť často ochabuje. To nepovažujeme ani za chybu. A predsa práve pomocou spánku prichádza protivník k nám a hubí naše rodiny a zbory. Našeptáva nám, aby sme si zvolili pohodlnejší život bez boja.

Avšak cirkev žije len zatiaľ, zakaľ bojuje. Ak prestane bojovať, odumiera. Len cirkev bojujúca sa udržia v pohybe. Tu je napätie medzi „mať a čakať“. Do určitej miery sme už majiteľmi, lebo nám Pán daroval výsledky svojho víťazstva, ale v istom zmysle sme len čakateľmi, lebo aj Pánovo víťazstvo bude definitívne len pri jeho návrate. Zatiaľ sme cirkvou bojujúcou, cirkvou pod krížom.

9. ZLATÁ HORÚČKA

(5,1–13)

Nápor nepriateľov zvonku prežil Nehemiáš so svojimi ľuďmi skvele. Boh zmaril ich plány a Nehemiáš vyzbrojil svojich ľudí, aby sa ich útoky ani v budúcnosti nepodarili. Ale keď Satan nič nedosiahol zvonku, skúsil to zvnútra. To je horšie. Lebo človek

vydrží aj veľkú námahu, ale keď dostane horúčku, tak ho to načisto položí. Takáto vnútorná horúčka sa objavila aj tu.

Každá horúčka je ukazovateľom toho, že v organizme je nejaká infekcia. Aj Boží ľud sa nakazil, a to peniazmi. Je to krásne pracovné spoločenstvo, ale aj ono je náchylné na všelijaké zvody. A z nich najmocnejší je zvod bohatstva. A tak uprostred budovania musí Nehemiáš zasahovať. Až po dokončení stavieb buduje poriadky, ale niečo musí upraviť už pred dokončením.

Karol Marx veľmi drsne nazval peniaze výkalmi diabla – a bol veľmi blízko pravdy. Bohatstvo je tým najotravnejším jedom, ktorý nakazuje ľudské spoločenstvo, a cirkev je na to, aby tento jed odstraňovala, a tak obmedzovala túto „zlatú horúčku“. Pravdaže, má aj iné úlohy, ale jednou z jej hlavných úloh je, aby poskytla ľuďom protijed proti bohatstvu, a tak urobila ľudské súžitie možným a trvalým.

Vznik infekcie

(1–5)

K nakazeniu bohatstvom došlo v Jeruzaleme tak, že mesto bolo už aj tak chudobné a pre stavbu múrov nemohol sa riadne rozvinúť hospodársky život a produkcia. Nastal hlad, ktorým boli najviac postihnuté rodiny s mnohými deťmi: „Je nás mnoho, našich synov a našich dcér. Musíme si zadovážiť zbožie, aby sme jedli a žili“ (2). Otcovia, ktorí mali zarábať na chlieb, pracovali na hradbách. Iste s nadšením a poctivosťou, ale nevypestovali potraviny pre hladné ústa doma. Národný organizmus je chorý, keď najviacej sú bití tí, čo by mali byť najviac chránení: mnohohodetné rodiny. Veď ony produkujú to najcennejšie pre národ – živý ľudský materiál.

No neboli tam bití len bezzemkovia, ale aj stredná roľnícka vrstva, ktorá vlastnila polia, vinice a domy. Za normálnych okolností by bola dobre prosperovala, ale počas stavby nemala ani ona dost možností riadne obrobiť polia. Možno preto, že nádenníci, ktorí na poliach pracovali, boli zamestnaní teraz na stavbe. Potrebovali však aj obilie na jedenie aj peniaze na daň z pozemkov pre kráľa, a tak dali do zálohy svoje polia (v.4). Znamenalo to, že ak do určitého času obilie a peniaze nevrátili, prepadli polia tomu, kto im požičal (porov. v.5b). A tak peniaze tiekli opačným smerom ako voda: Tá tečie zhora dolu, ale peniaze zdola hore a hromadia sa tam (W. Lüthi).

Najhoršie to bolo v rodinách, ktoré dali do zálohu nielen svoje polia, ale aj svoje deti. Keď po čase nevrátili požičané obilie či peniaze, prepadli im deti a stali sa otrokmi: „My depceme svojich synov a svoje dcéry za otrokov“ (5b). To postihlo najmä ženskú mládež, dcéry, ktoré sa pokladali za menejcenné ako synovia. Bolo to iste kruté, ale bol to zúfalý krok, ktorý v týchto okolnostiach chudoba musela robiť! „Nemôžeme si pomôcť“ (5c). Lebo právo podporuje podnikavých ľudí. Nesmie to však byť nikdy do tej miery, aby zabudlo na slabých, ktorí tiež chcú žiť. Slabí musia v práve vidieť ochrancu, nie protivníka, ináč ich bezmocnosť ukazuje bezmocnosť celej spoločnosti.

V tejto bezmocnosti malých ľudí „povstal veľký krik ľudu a najmä ich žien proti ich bratom Židom“ (1). Ešte prednedávnom stáli vedľa seba a budovali hradby (3. kap.), teraz sa však obrátil brat proti bratovi. Neobviňujme za to chudobných, že neobrobili polia a pod. V tejto skúške bratskej lásky neobstáli majetní a šľachtici, ktorí „videli príležitosť na obohatenie a bezohľadne ju využili“. Boli bratmi dovtedy, kým sa neukázal ľahký zisk. „Ak láka bezprácný zisk, je pokušenie príliš ťažké a málokto odolá“ (W. Lüthi). Preto krik ľudu je varovným znamením 5 minút pred výbuchom, keď sa z ľudu stáva dav. Tento dlho trpí, ale potom je prinútený robiť revolúciu.

Kde sa v národe tvoria priepasti medzi chudobnými a bohatými, medzi tými, ktorí majú priveľa a tými, ktorí nemajú nič, tam je sociálna chudoba. Písmo jej predchádzalo tým, že každý 7. rok mal byť rokom odpustenia všetkých dlhov a každý 50. rokom milostivým, keď sa dedičstvo malo vrátiť pôvodnému majiteľovi (4M 25; 5M 15). Niet však dokladov, že sa tieto ustanovenia aj plnili. A toto obchádzanie Božích úmyslov ide dejinami a je na hanbu kresťanov, že sme všeličo vyťahovali z Biblie, ale nevyťahli sme tieto zákony na udržanie sociálneho zdravia. Aj my sme zabúdali na slabých, lebo sme podliehali zvodu bohatstva a podporovali sme tok peňazí od chudobných k bohatým. Boh musel povolať neveriacich, aby sa aspoň pokúsili obrátiť tok normálnym smerom.

Liečba infekcie

(6–11)

Liečiť sociálnu infekciu je veľmi ťažko. Ako sa o to pokúsil Nehemiáš? „Preto som sa veľmi rozhneval, keď som počul krik a tie

slová“, píše o tom sám (6). Hnev vlády nie je nič zriedkavého, len často sa obracia proti tým, čo si žiadajú spravodlivosť a označuje ich za rebelov. Lenže tu voda tečie dolu a para stúpa hore: Nehemiáš sa nenahneval na protestujúce ženy, ale na „popredných a pohlavárov správy“ (7a). Peniaze vykorisťovaným a hnev vykorisťovateľom! Nehemiáš sa stal advokátom ponížených a obrátil sa sám proti vlastnej triede!

Skoro demokratickým spôsobom zvoláva proti boháčom veľké zhromaždenie, aby počuli hlas ľudu. Vraví im najprv o biblickom stanovisku: „Vy úžerou utiskujete každý svojho brata“ (7). Pravdaže, Izraelskí mohli požičať peniaze s úrokom, ale iba cudzincovi, a bratovi vo viere bez úroku (2M 22, 25; 5M 23, 19–20), nehovoriac o úžere, pri ktorej by platili 100 i viac percentné úroky. Účelom pri požičovaní mala byť pomoc chudobnému, a nie vlastné obohatenie (3M 25,35n). To, že Izrael na toto nedbal, bolo jednou z príčin babylonského zajatia (Ám 8,6).

Nehemiáš sa ďalej odvoláva nielen na Mojžišov zákon, ale aj na zdravý rozum. Veď podľa svojich možností kupoval Nehemiáš Židov, ktorí boli predaní pohanom za otrokov. Hrozí teraz to, že jeruzalemskí boháči budú predávať pohanom židovských otrokov, aby ich Nehemiáš zase kúpil (8). Čo on teda napráva, oni kazia. Taká práca je vnútorne rozdelená a nemôže sa podariť, pretože bohatí vykorisťujú vlastných bratov. A pretože aj bohatí sú súčasťou národa, režu konár pod sebou. V organizme, kde je chorý jeden úd, trpia aj všetky údy!

Je to niečo veľké, keď im vo verejnom zhromaždení otvorene pred ľudom povedal, že nerobia dobre. „Či nemáte radšej chodiť v bázni nášho Boha ako v potupe pohanov, našich nepriateľov?“ (9). Jedinečne tu Nehemiáš prenikol podstatu starozmluvnej zbožnosti: Bázeň Božia sa prejavuje tak, že sa spoluveriacemu stanem bratom, ktorému chcem pomôcť. Naopak, pohanstvo a jeho potupnosť je v tom, že ponížujem iného človeka takou pomocou, ktorou sa sám obohatím. Pravdaže, bázeň Božia má aj iné ukazovatele, ale najlepšie sa dá merať na pomere k druhému človeku.

Po všetkých argumentoch pristupuje k nim Nehemiáš aj s pastierskou láskavosťou: „Nože, zanechajme tú úžeru“ (10). Aj on aj jeho bratia a sluhovia požičovali ľuďom peniaze (hoci možno predpokladať, že nie na úžerný úrok). A tak sa započítava aj on solidárne medzi tých, ktorí spáchali zlo a vyzýva ich, aby chudobným navrátili poľia a vrátili úrok, a to „ešte dnes“ (11). Asi nemal moci zasiahnuť do súkromného práva (K. Galling), preto ich

s pastierskou láskavosťou a solidárnym stotožnením sa s nimi prosí, aby sa preorientovali a zmenili.

19. storočie, v ktorom sa ozval krik utláčaných proti boháčom, nemalo svojho kresťanského Nehemiáša. Človeka, ktorý by bol pochopil podstatu biblickej zbožnosti nielen v jej kultickej, teologickej a cirkevnej zložke, ale najmä v jej humanistickom dosahu. Človeka, ktorý by sa bol postavil proti mocným a bohatým a stal sa advokátom chudoby. Namiesto toho sa cirkev zväčša postavila za boháčov a pomáhala betónovať nespravodlivé poriadky. Dnes nám Pán dal „reparát“, naša budúcnosť závisí od toho, či budeme vedieť vplyvať na to, aby sa človek stal človekovi bratom. V tom vidíme aj poslanie našej bratskej cirkvi.

Odstránenie infekcie

(12–14)

Stojíme tu pred niekoľkými divmi, ktoré nie sú v ničom za ostatnými biblickými zázrakmi. Prvý z nich bol ten, že keď boháči počuli Nehemiášovu výzvu, „mlčali a nenašli slova“ (8b). Bolo to nádejné znamenie ešte počas jeho reči a je v tom vždy nádej, keď niekto zamkne, keď sa ho Boží Duch dotkne. Ináč sme rodení advokáti a fiškáli. Už tam na začiatku sa to ukazuje, že Adam zhrešil a potom sa začali vyhovárať. Je znakom hadieho plemena, že chce utiecť pred budúcim hnevom a nie dať sa prichytiť. Obrat nastáva bez výnimky len tam, kde spolu s Jóbom kladieme ruku na ústa (40,4), kde sa prestaneme obhajovať a priznáme si, čo sme porobili.

Je to dobrý začiatok, ale nie všetko. Preto tu nastáva ďalší div, keď totiž bohatí šľachtici po Nehemiášovej reči povedali: „Navrátime im a nebudeme pohľadávať od nich“ (12a). Človek môže byť zahanbený a zasiahnutý, ale k činu je ešte niekedy ďaleko. Tu však dochádza k činu pokánia. Boháči navracajú poľia, ktoré im pripadli podľa bežných zvyklostí, a nežiadajú úžerné úroky. Táto dobrovoľnosť je div Božieho Ducha, lebo ináč v dejinách sa boháči nevzdávajú dobrovoľne svojich pozícií. Musí prísť buď vojna, buď revolúcia. Tu nastala vnútorná zmena, ktorá zmenila financie. Svätý Duch siahol do peňaženky. Spôsobil akési „Turíce Starej zmluvy“ (W. Lüthi).

Nehemiáš bol dosť múdry na to, aby veci nenechal na tomto bode. Čo povedali, to sa mu páči a verí svojim bratom. Avšak on

nielen dôveruje, ale aj preveruje. Preto hneď volá kňazov, aby všetkých zaviazal úradnou prisahou, ktorá by sa stala zákonom. Ľudská povaha je niekedy slabá, a preto nám Boh dal aj opory v zákonoch. Dvaja mladí ľudia sa majú radi, ale potom to musia verejne a zákonne potvrdiť a tak brať na seba aj záväzky, ktoré by sa nemohli hneď a zaraz zrušiť, keď nastanú nejaké ťažkosti. Okrem toho Nehemiáš „vytriasol aj svoje ňadrá“ a vykonal tak symbolický úkon, ktorý mal reálne následky, že kto by sľub nedodržel, mal sa stať „vytraseným a prázdny“ (13a). Stál pod Božou kľatbou, čo malo aj sankcie zo strany Nehemiášovej.

Nakoniec tam máme záverečný div: „A vtedy ľud robil tak“ (13b). Bohatí nielen prisľúbili zriecť sa úžery, ale to skutočne aj vykonal. Tak dokázali, že vedia, o čo ide v našej zbožnosti, že je to totiž oslobodenie od seba a svojej sebeckosti bázňou pred Bohom. Nie čudo, že „celé zhromaždenie na to povedalo: Amen! A chválili Hospodina (13b). Cirkev nemôže žiť bez chvály Hospodina. Kult a liturgia ako služba Bohu nemôžu vypadnúť z nášho života. Ale majú význam len vtedy, keď oslavujú ľudia, ktorých Boh vyslobodil z modloslužby mamone. Kde je bohoslužba prikrývkou mamonárstva, tam je to veľmi zlé. Kapitola sa začína rozporom medzi chudobnými a bohatými, končí sa však tým, že chudobní hovoria Amen – áno na čin bohatých! To je dôvod na oslavu Boha, ktorý zachraňuje z konkrétneho hriechu.

Svätý Duch tam siahol do peňaženky a oslobodil Židov od mamonárstva! Tieto krásne „Turíce pred Turícami“ nám niečo hovoria! V kresťanstve sa kládol dôraz na boj proti mnohým hriechom, nedbalo sa však dostatočne na to, čo Pavol povedal o lakomstve, že je modloslužbou (Ko 3,5). Naopak, hlásala sa všelijaká svätosť a málo sa dbalo na to, že Duch svätý oslobodil na Turíce ľudí najmä od hmotárstva, takže mali spoločné majetky. Aj dnes sa šíri svetom vlna charizmatického hnutia, ktorá zdôrazňuje dary Ducha, najmä jazyky. Ale Duch nie je tu na to, aby vyhovel nášmu sebecku a dal nám len uvoľňujúce pocity, ale najmä na to, aby nám dal „charizmu dávania“, a tak nás zbavil nášho sebeckta, ktoré sa prejavuje v mamonárstve a túžbe po blahobyte. Znakom duchovnosti je smrť starého človeka s jeho sústredenosťou na seba samého.

Zlatá horúčka

Táto udalosť mala nedežerné následky v tom, že dala základ celému sociálnemu životu židovstva po babylonskom zajatí. Židia sa stali ľuďmi oslobodenými od mamonárstva a táto devíza pôsobila zdravie ich spoločenstva cez celé stáročia. Bolo to praktické pochopenie biblickej viery v pomocnej ľudskosti. Pokiaľ to bolo jasné a silné, spoločenstvo bolo zdravé. Keď ho zasypali ceremónie a zákonnictvo, smrteľne ochorelo.

Cirkev prišla na svet preto, aby ukázala svetu toto vyslobodenie od sebeckta a uvoľnenie pre službu inému. Tak to bolo už u Pána, ktorý bol bohatý a schudobnel, aby sme my zbohatli jeho chudobou. Tak to bolo v prvotnej cirkvi, ktorá poznala spoločenstvo majetku. Kým nasledovala chudobného Ježiša, bola zdravá. Keď ju zväbilo zlato, stratila moc.

Ako je to s nami? Svet je rozbúrený, lebo zlato tieklo opačne ako voda, z chudobného juhu na bohatý sever zemegule. Budeme my takí oslobodení od peňazí, aby sme sa stali advokátmi ponížených, pokorených a bezprávných ľudí? Aj dnes sa schýľuje k výbuchu, lebo svet volá po zmenách v hospodárstve. Vyrastú medzi nami ľudia prosí lakomstva? A ovplyvníme trochu aj svoje okolie, aby sa človek stal človeku bratom? Rozhodne by sme toto chceli urobiť programom našich zborov!

10. ČLOVEK OSLOBODENÝ OD SEBA

(5,14–19)

Pri budovaní jeruzalemských hradieb bezohľadne zneužili majetnejšie vrstvy obyvateľstva nepriaznivé sociálne a hospodárske pomery. Voči mnohohodným rodinám, voči bezzemkom i stredným roľníkom sa správajú tak, akoby boli zabudli, že len nedávno vedľa seba opravovali múry a brány. Nehemiáš tu zakročí a s Božou pomocou dosiahne to, že sa bohatí vzdajú svojho lakomstva.

Je pravdepodobné, že hoci bol miestodržiteľom, t. j. kráľovým zástupcom v Judsku, nemal právo zasahovať do súkromného práva. Jeho autorita sa tu sotva mohla opierať o zákon. Čím sa teda vysvetlí? Najskôr tým, že Nehemiáš robil sám to, čo žiadal od bohatých. Bol človekom oslobodeným od seba samého – od zisku a uznania – a pomáhal blížnemu.

Kresťanstvo je spasenie, t. j. záchrana – lenže ako sa táto veta

nechápe! Pre mnohých je to jednoducho to isté ako „dostať sa do neba“. Ale spasť znamená zachrániť, a to od konkrétneho hriechu. Jeho najhoršou formou je lakomstvo, ktoré je nikdy nekončiacim hromadením majetku a vyzdvihovanie zaslúh. Nehemiáš je spasený človek pre pomoc iným.

Vyslobodený z túžby po zisku

(14n)

Nehemiáš je vzorom človeka, ktorý bol vyslobodený od zisku. Aby sme mali aspoň predstavu o tom, čoho všetkého sa zriekol, musíme zozbierať údaje, ktoré sú v texte o tom, na čo všetko mali právo a mohli si nárokovať miestodržiteľia (R: vojvodovia) v provincii. Provincia bola veľká oblasť, najmenej taká ako Slovensko, podľa okolností aj väčšia. Predtým patrilo Judsko do Sýrskej provincie a predošlí miestodržiteľia dostávali podľa zákona denne 40 šekelov striebra, čo je asi 460 až 640 gramov. Ročne to bolo 167 až 233 kilogramov striebra. Okrem toho naturálne dávky boli 1 vól a 6 oviec, k tomu hydina a víno na jeden deň. Je ťažké si urobiť predstavu o tom, aká to mohla byť suma na dnešné pomery, lebo aj cena striebra aj cena dobytky sa mení. Môžeme tu vysloviť len odhad, že dnes by to mohli byť 2–3 mil. korún.

Nehemiáš bol prvým miestodržiteľom novovytvorenej provincie Judska. Podľa práva mu teda patrilo „miestodržiteľský chlieb“, totiž všetky príjmy, ktoré mali niekdajší miestodržiteľia a ktoré sme odhadli na pár miliónov korún ročne. Avšak tu sa stáva niečo zvláštne v rámci svetových dejín, a najmä politicko-hospodárskych dejín: „Dvanásť rokov nejedol som miestodržiteľský chlieb ani ja ani moji bratia“ (14). Znamená to, že sa zriekol miestodržiteľských príjmov. Keď si túto ročnú sumu vynásobíme 12 rokmi, dostaneme výsledok, že sa Nehemiáš počas svojho úradovania zriekol okolo 30 mil. korún. Okrem toho ani jeho bratia, t. j. rôzni bližší príbuzní, nenárokovali si na príjmy, ktoré im právom patrili ako vysokým úradníkom. Nehemiáš hovorí o príjmoch sluhov bývalých miestodržiteľov, ktorí „panovali nad ľuďom“ (15).

Kde by sme našli pohnútku k takémuto činu? To nám prezrádza jeho malá poznámka na konci 15. verša: „Ale ja som tak nerobil, lebo som sa bál Boha“. Týchto ohromných príjmov sa Nehemiáš vedel zriecť preto, že sa bál Boha. Týmto slovom vyjadrovala Stará zmluva súhrne úctu voči Bohu a rešpekt pred jeho prikázaniami.

Nehemiáš tu jedinečne vytušil, že to, čo od neho Boh žiada, je – novozmluvne povedané – zaprenie seba a smrť starého človeka. „Starý človek“ sa lakomí na zisk. Chce mať vždy viacej a nikdy nemá dosť. Myslí si, že hromadením bohatstva si zabezpečí život. Avšak Nehemiáš takto nezmysľal, práve naopak. Je zaujímavé, že v tomto chápaní zbožnosti sa zhoduje už s Novou zmluvou, podľa ktorej je pravá zbožnosť v spokojnosti s tým, čo zjeme a čo si oblečieme, a naopak, koreňom všetkého zlého je milovať peniaze (1Tm 6,6nn).

Bol by som rád, keby sme to dobre porozumeli práve v našom zbere. Boli sme vedení učením, podľa ktorého treba statočne pracovať a potom si nárokovať odmenu, ktorá nám patrí. Lenže statočná práca ešte nie je chránená pred lakomstvom. Tí ľudia, ktorí využili nepriaznivé okolnosti v Jeruzaleme v svoj prospech, tiež statočne pracovali. A akého strašného hriechu sa dopustili! Aj nás dnes mnohí chvália za naše úspechy pri budovaní; ale potom si zájdu na trh a vravia nám o konkrétnych prípadoch, ktoré dokazujú, že aj naši ľudia sú lakomí na peniaze, ba lakomejší ako svetáci. A najhoršie na tom je, že je to pravda! Dajme pozor na výpoveď textu, ktorá sa obracia proti lakomstvu. Nezoslabujme ju tým, že jestvuje aj druhá bieda, totiž lenivosť. Isteže jestvuje, ale nie v spomínanom prípade, kde situáciu využili boháči. Treba sa vzdať lásky k peniazom, a nie ju pestovať pod plášťom usilovnosti.

Slobodný pre štedrosť

(16–18)

Nehemiáš bol spasený – oslobodený od túžby po zisku a zhohatnutí. Nebol však zachránený len od niečoho, ale aj pre niečo. Pýtame sa teda nielen na to, čoho sa zriekol, ale aj na to, čo daroval iným. Hovorí nám o tom 16. verš: „Ale aj pri práci toho múru som spolu opravoval a nekúpili sme poľa a všetci moji služobníci boli tam zhromaždení k práci.“ Niekdajší miestodržiteľia nič takého nerobili, ako bola oprava jeruzalemských hradieb, a ani Nehemiáš to nemusel robiť. Ale on si to vzal za životnú úlohu a postavil sa na čelo, namiesto toho, aby bol v čase núdze skupoval lacné pozemky: „A nekúpili sme poľa!“ Naopak, sluhov, ktorí by boli mohli obrábať ľahko nadobudnuté polia, dal k dispozícii tiež na budovanie hradieb. Bol vyslobodený na to, aby stavbe venoval svoje sily, čas a sluhov.

No nielen to, lebo stavba vyžadovala zmobilizovanie všetkých prostriedkov. Tí, ktorí tam pracovali a ktorí stavbu viedli, potrebovali aj jesť. Okrem toho na stavbu prichádzali aj niektorí cudzinci, už či sa na stavbu pozrieť alebo im pomôcť. Tých museli tiež pohostiť a stravovať. Strava bola aj na našej stavbe jednou z hlavných úloh. Nehemiáš nám podáva správu, že denne stravoval pri svojom stole 150 pohlavárov zo správy, čo s cudzími návštevníkmi môže byť asi 200 osôb. Dozvedáme sa aj o tom, čo taký počet ľudí zjedol: Jedného vola, 6 oviec, rôznu hydinu a každých 10 dní aj hojne vína. Keď na jedného stravníka počítame denne len 20 až 25 Kčs, potom je spomenutý obnos asi 5000,- Kčs denne! Ročne je to teda skoro 2 mil. a za 12 rokov skoro 20 mil. korún! Toľkých miliónov sa zriekol a toľké milióny ešte dal!

Odkiaľ to Nehemiáš mal, nevieme, lebo sa o tom tam nehovorí. Je však pravdepodobné, že mu ako miestodržiteľovi patrili určité majetky z kráľovského vlastníctva, z ktorých udeľoval aj svojim bratom a z ktorých potom požičiaval ľuďom peniaze i zbožie (5,10). Výslovne sa tu o tom nehovorí, takže nevieme, odkiaľ mal toľko hmotných prostriedkov. Vieme však bezpečne, prečo to mal: „Nežiadal som vojvodského chleba, lebo to bola ťažká služba, ktorá doliehala na ľud“ (18b). Už nám raz povedal, že sa svojho platu zriekal preto, že sa bál Boha. Teraz nám vraví, že robil tak preto, že videl, ako na ľud dolieha ťažká služba. Akoby mohol v tejto situácii svojmu ľudu ešte pritažiť? Nie! Rozhodol sa naopak, svojmu ľudu trochu pomôcť. Bolo to praktické splnenie príkazu lásky k blížnemu. Z ľútosti sa stotožnil so svojím ľuďom a pomohol mu niesť ťažké bremeno.

Nehemiáš bol slobodným pre štedrosť a dávanie. Keď pred niekoľkými rokmi bol u nás John Stott, povedal, že už sa počul modliť mnohých, aby im Pán dal dar jazykov alebo uzdravovania, dar zázakov alebo viery, ale že sa ešte nikdy nepočul nikoho modliť, aby mu Boh dal dar Ducha, ktorý spomína apoštol Pavol v liste Rimanom (12,8) – dar rozdávania. Tento dar Nehemiáš mal a bolo by veľmi spasiteľné, keby sa aj v našom zbere našiel v hojnejšom množstve. My vieme pracovať a sporiť, ale rozdávanie považujeme skoro za mrhanie. Niečo sa síce medzi nami pohlo za posledné roky. Zozbierali sme veľkú sumu peňazí, ktorá asi nadsť zostane rekordom v našej cirkvi. Avšak dá sa to prirovnať k Nehemiášovmu daru? A dá sa to prirovnať k daru onej vdovy, ktorá síce dala len dva haliere, ale ktorej nič nezostalo, lebo dala celé živobytie? Nám však ešte veľa zostalo! Ešte môžeme dať aj viacej!

Po správe o sebe a o svojom konaní za oných 12 rokov má Nehemiáš zaznamenanú modlitbu k Bohu: „Pamätaj mi, môj Bože, na dobré, čo sa týka všetkého toho, čo som robil tomuto ľudu“ (19). O čom svedčí táto modlitba? Najprv o tom, že po svojom konaní si Nehemiáš uvedomil, že rozhodujúce nakoniec nie je to, čo on vykonal, ale čo koná Boh. On sa nepamätá na hriechy, ale pamätá sa na milosrdenstvo a milosť (Ž 25,6n), ako to ukázal na Abrahámovi, Noachovi a iných (1M 8,1; 19,29; 30,22). Keď sa teda Nehemiáš modlí, aby Boh naňho pamätal, apeluje na Božiu milosť, ktorá jedine prijíma aj to dobré, čo vykonal. „Pamätaj mi... na dobré“, modlí sa Nehemiáš a vie, čo robí. Lebo jestvuje aj Božie pamätanie, ktoré je človekovi na skazu. Tak sa modlí žalmista: „Pamätaj, Hospodine, synom Edoma na deň Jeruzalema, ktorí hovorili: Rozborte, rozborte v ňom všetko až do základu“ (Ž 137,7). Takisto sa Boh pamätá aj na Amalecha (1S 15,1n). Znamená to, že Nehemiáš sa neodváža jednoducho ukázať na svoje činy a automaticky počítať s tým, že ich Boh uzná. Aby ich Boh uznal a prijal, musí sa rozpomenúť na dobré. A to je vecou jeho slobodnej milosti, ku ktorej nie je prinútený ani dobrými činmi zbožného človeka.

Mohlo by sa tu niekomu zdať, že Nehemiáš predsa len poukazuje na svoje „dobré skutky tomuto ľudu“, aby pomocou nich dosiahol Božiu milosť. Sotva sa to však má tak chápať. Nehemiáš už predtým prosil Pána, aby sa rozpomenul na svoje slovo Mojžišovi o navrátení a zhromaždení toho Izraela, ktorý mal byť rozptýlený pre svoju nevernosť (1,8n). Aj tu je apel na Božiu milosť, ktorá tvorí niečo z ničoho. A táto milosť musí byť činná aj vtedy, keď ide o činy poslušnosti ako v Nehemiášovom prípade. Boh dáva odmenu, ale tá ďaleko prevyšuje všetko to, čo sme dobrého vykonal, a prehliada to, čo sme vykonalí zlého. Lebo všetko je milosť!

A tak tu máme krásny príklad človeka, ktorý vykonal mnoho dobrého pre Boží ľud, ale nakoniec sa cíti odkázaný na Božiu milosť a zľutovanie. Je to vždy veľmi zlé, keď človek koná dobré činy, ale potom si za to nárokuje uznanie, pochvalu a česť. A práve pri stavbe chrámov sme tu vo veľkom nebezpečenstve ako onen človek, ktorý obetoval na chrám veľkú sumu peňazí, ale vyhradil si to, že jeho čin musí byť zverejnený na pamiatku na prednej strane pri oltári. Takí sme! Aj vykonáme dobrý skutok a potom ho okamžite

znehodnotíme tým, že žiadame za to odmenu. Veľkým umením svätosti je, aby sme pekný čin vykonali, ale odmenu nežiadali!

Neskoršie židovstvo sa veľmi odchyľilo od Nehemiášovho postoja. Za času Pána Ježiša to už bolo samé naháňanie zásluh. Zbožní sa modlili na najživších uliciach a dávali milodary tak, že pred sebou trúbili, pretože chceli, aby ich ľudia za to pochválili. Nám radí Pán, aby sme dobré skutky konali tak, žeby nielen ľudia o nich nevedeli, ale dokonca aby ani naša pravá ruka nevedela o tom, čo dáva naša ľavá ruka. Podobne ako túžba po bohatstve, je aj túžba po uznaní niečím, od čoho nás musí Pán vyslobodiť. Aj na našich stavbách robilo ťažkosti, keď niektorí stále mali dojem, že ich málo uznávajú, ba že ich zaznávajú. Aj naša múdrosť je len vtedy pekná, keď je orámovaná skromnosťou, aj naše dobré skutky sú len vtedy príjemné Bohu, keď nechceme za ne uznanie a odmenu, a keď sa aj pri nich odvolávame na milosť.

Človek oslobodený od seba

Spomeňme si na výrok filozofa Nietzscheho, ktorý na otázku, či je spasený, odpovedal: „Keby som mal veriť v Spasiteľa, museli by kresťania spasenejšie vyzerať.“ Toto slovo je dobre si pripomenúť, lebo nám ukazuje, ako sa svetskí ľudia dívajú na nás, keď im hovoríme o Spasiteľovi. Svet sa díva na veriacich ľudí, či vyzierajú, že sú spasení a zachránení.

Medzi vecami, ktoré svet najviac zaujímajú, je najmä to, či sú kresťania voľní od peňazí. Iste neprehliadnu, keď sa niekto z veriacich opije, cudzoloží alebo je lajdák a pod. Avšak takéto hriechy hádam ešte skôr odpustia, ako keď je niekto lakomý na peniaze. Spravidla to neodpustia nikdy. Človek, ktorý je zbožný, ale má rád peniaze, zničí svedectvo cirkvi.

Preto pamätajme na to! Postavili sme modlitebňu, ale prajeme si, aby sa nová modlitebňa naplnila. Nemyslíme si, že natrvalo bude priťahovať ľudí stavba a architektúra! Rozhodujúce bude to, či budeme vedieť byť inému priateľom a bratom a nemyslieť len na seba a peniaze. Boh bude žehnať nasledovníkom chudobného Ježiša, ktorý nenazhromaždil nijaký majetok, ale ktorý dal svoj život za mnohých. Dáme sa Pánovi spasiť pre takéto nasledovanie?

11. PREDÁK V POKUŠENÍ

(6,1–14)

Napriek všetkým vonkajším aj vnútorným ťažkostiam smerovala oprava jeruzalemských hradieb ku koncu. To bol čas, aby Satan sústredil sily na rozhodujúci útok a vyhral vec na samom konci. Sú veru smutné prípady, keď sa napr. ukazuje krásna úroda a potom príde ľadovec a je po žatve! Aj tu chcel Satan prekaziť Božie dielo päť minút pred dvanástou.

Ako to robil? V štvrtej i piatej kapitole nám Nehemiáš opisuje jeho útok, vedený zvonku i zvnútra, ktorý sa však vzťahoval na celý ľud. Tento útok sa nepodaril, lebo na čele ľudu stál skvelý kormidelník Nehemiáš. Preto sa teraz sústredil na jeho osobu. Odhadol správne, že keby sa mu podarilo podraziť nohy predákovi, mal by aj celý národ. Ovce bez pastiera by likvidoval ľahko.

Vymyslel preto na Nehemiáša rafinovanú taktiku. Posiela k nemu najprv nepriateľov, potom jeho priateľov. Skúša to sľubmi i hrozbami, útočí na jeho samofúbosť i strach. Satan je majstrom taktiky. Neskúša naše najsilnejšie, ale naše najslabšie stránky. Je potrebné túto taktiku si všimnúť zblízka, lebo aj my jej musíme čeliť. Na čo teda Satan útočil?

Útok na samofúbosť

(1–4)

Nehemiáš má úspechy a stavba je pred dokončením. Ešte treba osadiť brány a vráta, ale v podstate je oprava hradieb hotová. To dáva dohromady jeho protivníkov a núti ich podniknúť rozhodujúci útok. „Keď sa chceš dostať vyššie ako tvoje okolie, priprav sa na utrpenie“, povedal ktosi. Cirkev má pokoj, kým spí. Keď sa však začne hýbať, má nepríjemnosti a ťažkosti. Cirkev chce svetu pomôcť, ale on to považuje za svoje ohrozenie. Toto nedorozumenie musí Boží ľud jednoducho znášať.

Nepriateľský útok sa začal prejavovať zvláštnou formou: „Príd' a zídeme sa v niektorej dedine na rovine Onó“ (2). Rovina Onó ležala na polceste medzi provinciou judskou a sýrskou a bola príhodným miestom na takéto vraj priateľské stretnutie. Až doteraz to protivníci skúšali s vyhrázkami, teraz podávajú priateľskú ruku. A tu mäknú nielen kozliatka, keď k nim prehovorí vlk vyklepaným jazykom, tu mäkne aj samofúby človek, za akého Nehemiáša niektorí vykladači považujú.

Nehemiáš našťastie postrehol, čo mnohí v zhromaždení nezbadajú, že mu totiž zamýšľali urobiť zlé. Preto odkazuje: „Konám veľké dielo, preto nemôžem prísť“ (3). Takéto pohladenie by mu osobne možno aj lahodilo. Ale on nie je súkromná osoba, ale „oráč“, ktorý orie a nesmie sa obzerať späť. „Držal pluh, a preto aj pluh podržal jeho“, vraví W. Lüthi. Lebo nebol len zbožným človekom, ale aj budovateľom Božieho kráľovstva. To ho oslobodilo od samofúbsti a umožnilo mu prehliaadnúť lesť protivníkov.

Tí však boli vytrvalí a štyrikrát poslali k nemu ten istý odkaz (4a). Vedeli, že veriaci človek zo začiatku odoláva, ale potom môže povoliť. Prorok Balám prvýkrát odolal zvodu peňazi, ale druhýkrát sa dal zviešť. Aj Samson trikrát odrazil útok, ale keď Delila naliehala naňho, „nemohla to už zniesť jeho duša, znavená na smrť“ (Sd 16, 16). Nie tak Nehemiáš! Štyrikrát útočia, štyrikrát odráža útok (4b). „Vymieňa lopty zo základnej čiary“ a nedá sa unaviť ani vyprovokovať k neuváženosti.

Reťaz je taká silná, ako je silné najslabšie ohnivko. Nehemiáš mal svoju slabinu možno vo svojej samofúbsti, ktorú chceli využiť jeho protivníci. Nepochodili však, lebo Nehemiáš sa dal od toho vykúpiť, keď sa postavil do služieb Božieho kráľovstva. Ó, požehnané jarmo služby! Nesieme ho a ono nesie nás! Od mnohých pokušení sme oslobodení, keď sa cele postavíme do Pánovej služby. Na uznanie a česť nás môžu chytať len dovtedy, kým chceme mať korunu my na hlave. Keď ju však hodíme k Božiemu oltáru (Zj 4,10), Satan nič nez môže. Môže nás premôcť len ako samofúbych kráľov, nie ako odovzdaných sluhov.

Útok strašením (5–9)

Keď nepriateľ nepochodil s úsmevom, použil hrozbu. Posiela Nehemiášovi list, v ktorom uvádza, že podľa mienky mnohých múry stavia preto, aby sa sprotivil perzskému kráľovi. Vraj už si aj zadovážil prorokov, ktorí ho majú vyhlásiť za judského kráľa (6,7a). Toto obvinenie bolo to najhoršie, čo sa len mohlo myslieť v totalitnom perzskom štáte (W. Lüthi). Len nedávno tam bola vzbura v provincii zaeufratskej a práve Nehemiáš mal hájiť kráľove záujmy. Protivníci chcú prekruťiť jeho zámery a politicky to podložiť!

Bol to vlastne zúfalý pokus politikov, ktorí v Nehemiášovi videli ohrozené svoje záujmy. Preto mu posielajú otvorený list. Už sa vraj

o tom hovorí medzi ľuďmi a je nebezpečenstvo, že sa o tom dopočuje kráľ (5,7b). Týmto spôsobom ho chcú prinútiť konečne prísť a poradiť sa s nimi. Ak by neprišiel, udajú ho u kráľa ako vzbúrenca, čo bolo v perzskom štáte najhroznejším prečinom. Chcú ho vylákať zo svätej pôdy, lebo mimo nej je obrom na hlinených nohách, ako bol Samson bez Boha.

Nehemiáš sa však vylákať nedá: „Nestalo sa nič takého, ty si si to sám vymyslel“ (8). Na takúto odpoveď boli potrebné čisté ruky. Nehemiáš ich mal. Ved' sem neprišiel ako vzbúrenec proti perzskej vláde, ale s jej súhlasom ako budovateľ Božieho kráľovstva. A mal aj odvážne srdce. Protivníkov mnoho a on sa odvážil odoprieť spojenectvo s týmito „malými bohmi“. A to nie preto, že sa spoliehal na perzského kráľa, ale na Kráľa kráľov, ktorý si už ochráni tých, čo sú jeho!

Nehemiáš duchovnou predvídavosťou prehliaada, že ho chceli strašiť, aby mu tak ochabli ruky a aby upustil od práce (9a). Strach ochromuje, práci sa darí len v ovzduší nádeje. Keď si dovoľíme vziať výhľad, stratíme aj nadšenie. Nehemiáš im to nedovolil. Nie preto, že jeho ruky boli silné, ale že veril Božej moci: „A preto teraz posilni moje ruky“ (9b). Nie Nehemiáš sa držal Boha, ale Boh držal jeho. Božia ruka ho uchopila, a preto ani Nehemiášova ruka nezomdlela.

Zdá sa mi, že jedným z prínosov našich stavieb je to, že nám pomáhajú šíriť ovzdušie nádeje. Pre mňa samého bolo veľkým zážitkom, keď som prišiel na stavbu v Bratislave skľúčený a tam som našiel ovzdušie bez strachu. A to nie v protivení sa štátu, ale s povolením vlády a pritom iba s dôverou v Kráľa kráľov. Tieto stavby nám dokazujú, že ak veriaci ľudia zložili svoju nádej v živého Boha, nemusia sa ničoho báť mimo Boha samého. Za určitých okolností možno kresťana charakterizovať ako človeka, ktorý sa nikoho nebojí, iba Boha (J. L. Hromádka).

Útok pomocou priateľa (10–11)

Keď Satan nezvíťazil s nepriateľmi, poslal Nehemiášovi priateľa. Ved' Nehemiáš ho veľmi potreboval! Od ustavičných intríg protivníkov strácal odvahu. Preto sa modlí Bohu, ale potrebuje aj nejakého človeka, ktorý by mu v Božom mene ukázal, ako treba pokračovať. A tak vyhľadal jedného z prorokov, o ktorých vraveli aj nepriate-

lia (v. 7), Šemaiáša (10). Ved' je to milosť od Boha, keď nám dá človeka, ktorý je Duchom vedený a ukáže nám smer na križovatkách života!

Lenže Nehemiášovi sa na tomto prorokovi niečo nepáčilo! Opisuje ho ako toho, „ktorý sa zavrel“. Tento výraz môže označovať: 1. človeka, ktorý bol uväznený, 2. človeka, ktorý bol dočasne nečistý, 3. človeka, ktorý sa izoloval od výstavby, 4. človeka, ktorý sa rozhodol hľadať Božiu tvár a bol v prorockom vytržení, v ktorom prednášal prorocké výroky“ (S. S. Short), 5. človeka, ktorý symbolom zavretia dal Nehemiášovi najavo, čo má robiť: Zavrieť sa, lebo ho vraj prídu v noci zabiť (10c). Tento posledný význam sa najlepšie hodí do súvislosti.

Podozrivé bolo tiež, že Šemaiáš používal ten istý výraz ako Tobiáš: „Zid'me sa“ (2,10), a to vraj „do domu Božieho, do vnútra chrámu“ (10b). Nuž v chráme bolo miesto len pre kňazov a nie pre laika, ako bol Nehemiáš. Výnimka bola len v tom prípade, keď niekto v smrteľnom ohrození života prišiel do chrámu a chytil sa rohov oltára, kde ho prenasledovateľ nesmel zabiť. Keby to bol Nehemiáš urobil, „bolo by to prirodzene znamenalo koniec jeho miestodržiteľskej činnosti a na jeho miesto by bol vstúpil poradný výbor, s ktorým si dúfali ľahšie poradiť protivníci odlúčenia Judey“ (K. Gallig). Záchranu života by bol platil politickou rezignáciou!

Avšak Nehemiáš nie je zbabelcom: „Či by muž ako ja mal utekať?“ (11a). Nie je začiatčovníkom, ktorého možno strašiť rôznymi strachmi. Už sa naučil nepozerať sa na seba, ale na Pána, ktorý je väčší ako jeho protivníci. Okrem toho má ešte biblický dôvod: „Kto ako ja by vošiel do chrámu a žil? Nevojdem!“ (11b). Nie je kňaz, preto do svätyne nesmie, to zakazuje Boží zákon. Nechce si vykúpiť svoj život tým, že by porušoval prikázanie. V takom prípade Boží svedkovia radšej položili život.

Čo z toho vyplýva pre nás? V tejto súvislosti spomeňme múdre prislovie: „Kam čert nemôže, pošle priateľa.“ Priateľ je veľmi dobrý pomocník, ale za istých okolností je nám nebezpečnejší ako nepriateľ. Ved' pri nepriateľovi sme hneď načisto, že ide o zvädzanie a pokušenie. U priateľa to nie je také priesračné. U neho počítame s láskou, ktorá nám chce dobre a ktorá si zaslúži našu dôveru. Ale ani priateľa, ani proroka nesmieme brať za platnú mincu. Musíme ho, naopak, merať Božím slovom, ktoré nám káže Boha sa báť a v ľudí nedúfať, nie naopak – ľudí sa báť a v Boha nedúfať. Kto nám Boha zmenšuje, nie je priateľ!

Odhalenie detektíva

(12–14)

Táto kapitola nám našťastie rozpráva nielen o tom, že Satan útočil na Nehemiášove slabiny, ale že aj Nehemiáš skúmal a preveroval situáciu. A počínal si pritom ako detektív, ktorému nič neunikne: „A poznal som, že ho neposlal Boh, ale to proroctvo hovoril proti mne“ (12a). Nehemiáš bol nielen úprimný ako holubica, ale aj opatrný ako had. Mal dar rozoznávania duchov, či ich poslanie je božské, ľudské alebo démonské. Čím sme poslušnejší, tým viac aj nám môže Boh otvárať duchovné oči.

A tak Nehemiáš odhalil ďalej, že proroka Šemaiáša najali za mzdu jeho nepriateľa Tobiáša a Sanballata (12b). Nechce sa nám veriť, že je to možné. Ale v Písme je niekoľkokrát zmienka o takomto kúpení proroka, napr. pri Balámovi. Najsmutnejšie je to, pravda, pri Judášovi. Vždy je to smutné, keď si možno kúpiť za peniaze Božieho človeka, ktorý bol kúpený „za vysokú cenu“, Kristovou smrťou. Na takých ľuďoch nemožno stavať budúcnosť, ktorí idú za tým, kto viacej dá!

Prorok Šemaiáš mal teda dosiahnuť, aby sa Nehemiáš zľakol a zhrešil, aby ho mohli ohovárať a tupiť (13b). Satan dobre vie, že keď sa mu podarí nás naplašiť, robí s nami, čo chce. Strach má fascinujúcu a ochromujúcu moc. Pre zachovanie života by sa bol Nehemiáš dopustil hriechu, a tak sa vyradil z radov Božích sluhov. Bola by to jeho duchovná samovražda. A to by bolo znamenalo aj koniec jeho politickej kariéry – ako Samson oslepol, keď sa vzdal Božej legitímácie.

Toto Nehemiáš prehliadol, a preto sa modlí: „Pamätaj, môj Bože, na Tobiáša, a na Sanballata... i na prorokyňu Noadiu a na ostatných prorokov, ktorí ma strašili“ (14). Zaujímavé, že nepodnikol nijaké politické opatrenia proti tým, ktorí sa voči nemu previnili, ale Bohu porúča svoju vec. Ved' jeho vec je Božia vec a on si už vybaví spravodlivo účty so svojimi protivníkmi. „To Tvoja vec je, ó Kriste, pri ktorej smieme stáť. Ona nezhyne, to isté, nám netreba sa báť.“

Ak stojíme pri Božej veci, dáva nám Pán odmenu v tom, že nadobudneme predvídavosť, ktorou odhalíme Satanove zvody. Keby bol Nehemiáš zostal pri svojich slabostiach, nebol by mohol jasne vidieť. Ale on vstúpil do služieb Božieho kráľovstva, a to ho oslobodilo od namyslenosti i od strachu. Tým spôsobom odhalil úklady proti svojej osobe i celému dielu vo svätom meste. A týmto

činom poručil pomstu Bohu, ktorý je spravodlivým sudcom a vo svoj čas odplatí každému podľa jeho skutkov. Tu už vidíme novozmluvnú výšku, ktorá pripravuje príchod mesiášskeho kráľa, ktorý sa vzdal práva a získal zvrchované postavenie.

Predák v pokušení

Spomínaný úsek Písma nás nabáda, aby sme sa modlili za svojich vedúcich, ktorí nám hovoria Božie slovo. Sú vpredu a ľudia idú za nimi. Môžu im priniesť mnoho požehnaní, ale aj mnoho skazy. Prosme, aby sa nedali zviest' ani nepriateľom ani priateľom; aby ich „dar nezviedol a hrozba nesklonila“; aby sa nedali kúpiť, ale zvestovali Božiu pravdu.

Ale aj každý jeden z nás nech dá pozor na Satanove zvody! On neútočí tam, kde sme silní, ale na to najslabšie ohnisko. Niektorí majú záľubu na povýšení, tak im ponúkne povýšenie a zapchá im ústa. Niektorí majú ľakavé srdce, tak ich prestraší a tiež im znemožní prístup k Pánovi. Niekomu pošle nepriateľov, inému získa pomocou priateľa. Pozor, lebo Satan je majstrom taktiky!

Od jeho intríg dá Pán vyslobodenie len tomu, kto sa jemu dal do služby. Raz aj Nehemiáš bol len zbožným človekom, ale potom sa stal budovateľom. Z poslucháča sa stal pracovník. Nie je to problémom mnohých v našom zbore? Sláva Bohu, že mnohí sa stali budovateľmi kamenného chrámu a hneď je to veselšie. Kiežby sa tak zapojili aj do stavby duchovného chrámu! Len týmto spôsobom sa dostaneme zo Satanových nástrah!

12. VIETOR ROZPLAMEŇUJE OHEŇ

(6,15–7,3)

Izraelskí protivníci chceli útokom na Nehemiáša zničiť vlastne Božie dielo v hlavnom meste, a tak aj celý Boží ľud. Robili to zastrašovaním a mali plány aj o násilí a fyzickej likvidácii. Načim priznať, že je to Satanova veľmi účinná zbraň a že strach je modla, ktorú uctieva mnoho zbožných ľudí. Kde získa prevahu, tam sa duchovný život brzdí, zadúša a škrtí.

Všetci sa nejakým spôsobom bojíme o svoj život. Kresťan by síce mal byť človekom, ktorý práve premohol tento bytostný strach, lebo pocho-

pil, že ten, kto stratí svoj život, získa ho. Avšak aj veriaci človek je veľmi poplatný „ľudskému“ mysleniu, ktoré aj v nasledovaní Pána hľadá sebazáchovu, a stráca tak pravú plnosť života.

Je to však našťastie len tam, kde človek lipne na sebe a svojej bezpečnosti. Kde sa však dá Pánovi vykúpiť od seba, tam nastáva ten div, že práve Satanove hrozby urýchlia Božie dielo. Vietor môže oheň uhasiť, to je pravda, ale môže ho aj rozplameniť, to je vyššia pravda. Tak sa to stalo s budovateľmi jeruzalemských hradieb. – Rozmýšľajme, ako by to bolo pri nás?

Počítanie s Božím divom

(15)

Pri budovateľoch vidíme Boží div predovšetkým v tom, že dostavali múr (15a). Dokončiť budovanie za normálnych okolností je bežná vec. Lenže tu je dokončenie stavby za osobitných okolností. Židia sú obkľúčení protivníkmi, ktorí na nich nenávisťne dorážajú. Už 4. kapitola nám hovorila o týchto útokoch, ale ich odpoveďou bolo: „A tak sme stavali múr... a srdce ľudu bolo ochotné konať“ (4,6). Tento hrdinský postoj vydržal do konca, a tak „múr bol dostavaný“. Boh robí neobyčajné veci, lebo je Bohom zázrakov. Pritom zázraky nemusia byť len v nadprirodzených zásahoch, ale aj v prirodzenom obdarovaní cirkvi odvahou a statočnosťou.

Hradby však boli nielen dokončené, ale stalo sa to za 52 dní (15b). Keď si uvedomíme, že chrám stavali vyše 20 rokov (od 538 do 515–Ezd 1,1; 6,15), hneď vidíme, že pri stavbe hradieb sa dosiahol časový rekord. Načim, pravda, povedať, že stavba opevnenia nebola úplnou novostavbou. Hradby boli síce zborené, ale niečo z nich ostalo. Niekde bolo treba len zatarasiť medzery a dať nové brány. Pretože sa pri oprave niektoré brány nespomínajú, súdia niektorí, že daktoré z nich boli aj dobré. Ale aj tak sedem a pol týždňa je rekordný čas. Kým sa nepriatelia sformovali, bolo všetko dokončené. To zostalo až podnes Božím spôsobom.

Pritom nám Nehemiáš uvádza zaujímavú podrobnosť, že hradby dokončili 25. dňa mesiaca elúla (15c). Vykladači nám hovoria, že to bolo začiatkom októbra. „Z poľnohospodárskeho stanoviska boli stavebné práce veľmi dobre načasované, lebo boli medzi hlavnou žatvou obilia a medzi oberačkou hrozna“ (A. E. Cundall). Nehemiáš k tomuto výpočtu bol osvietený Duchom Božím. Ľudia tak mohli

v pokoji zožať obilie aj obrať hrozno bez toho, aby vznikli veľké hospodárske straty. To bolo dôležité za vtedajšej tiesnivej ekonomickej situácie. Naozaj tu platilo príslovie „Teraz alebo nikdy“. Ináč by museli čakať ďalší rok.

Boží ľud žije na svete s jeho prírodnými a historickými zákonitosťami. Ale má Boha, ktorý sa nedá zaskočiť ani prírodou ani históriou. Je Bohom divov a zázrakov. Pritom nemusí konať divy len tým, že hmota a história je tvárna jeho ruke, ale aj tým, že dá svojmu ľudu prirodzeným spôsobom tým väčšiu statočnosť, čím väčšie je nepriateľské ohrozenie. Boží ľud láme stavebné rekordy – to je tiež jasné svedectvo pokoleniu, ktoré má zmysel pre výkon. Keď sme stavali modlitebne rýchlo, povedali nám, aby sme stavali rýchlejšie. A tak sme teda stavali „rýchlejšie ako rýchlo“. Pokolenie, ktoré verí, čo vidí, sa tu musí zamyslieť, odkiaľ sa berie to nadšenie, tá obetavosť, tá vytrvalosť – ak nie od Boha!

Rátanie s Božím účtovaním

(16)

Boží ľud smie rátať najprv s tým, že jeho nepriatelia sú aj Božími nepriateľmi. „... počuli to všetci naši nepriatelia a videli to všetky národy, ktoré boli vôkol nás“ (16a). Boli to židovskí nepriatelia, ale kde Izrael stál v Božích službách, tam sa Boh stotožnil s nimi. Tam potom nerozhodovalo to, že Izrael bol obkľúčený protivníkmi zôkol-vôkol (4,7), ale jedine to, že celý Izrael stál na Božej strane a bol Božím majetkom. Každý majiteľ sa správa tak, že nedovolí siahnúť na to, čo patrí jemu. A čo Boh?! Ten nasadí všetku svoju moc, aby nedal „dravcovi život svojej hrdličky“ (Ž 74,19), ktorá sa v úzkosti túli k jeho hrudi.

Ako si Boh chráni svoj ľud, ktorý je jeho majetkom? Obyčajne pošle na jeho nepriateľov malomyseľnosť: „... padli veľmi vo svojich očiach“ (16b). Najprv si príliš dôverovali, že si s Izraelom ľahko poradia buď zastrášaním, buď násilím. Teraz však s prekvapením zistili, že im výpočty nevyšli podľa predpokladov. A tak ich namyslenosť sa zmenila na malomyseľnosť. Ó, Boh vie uzemniť pyšného človeka, ktorý siaha kradmou rukou na jeho majetok! „Ostriha nohy svojich svätých a bezbožní umlknú vo tme, lebo nikto nezvládne svojou silou“ (1S, 2,9). Človeče, poznaj sám seba!

sa to dielo dialo od nášho Boha“ (16c). Podľa iných prekladov je to: „... že sa dialo s Božou pomocou“, ale to je oslabenie pôvodného zmyslu. Lebo nejde o to, že Izrael konal s Božou pomocou, ale naopak: Boh konal pomocou Izraela. Protivníci naraz videli, že staviteľia hradieb sú len „podávačmi“ oveľa silnejšieho Majstra, ktorý je síce neviditeľný, ale reálny. Bolo to nakoniec Božie dielo a protivníci tu mali do činenia priamo s Bohom. A kto bojuje proti nemu, nemá ani taký predpoklad na úspech ako mravec, ktorý sa postaví proti slonovi.

Boh sa poráta so svojimi protivníkmi, lebo tu je v stávke jeho božstvo. Boh si môže použiť vo svojej slobode aj svetských ľudí ako svoje nástroje. Nikdy však nedovolí zameniť úlohy; aby sa totiž ľudia stali majstrami a on nástrojom ich plánov. Boh navštevuje ovocie namyslenosti človeka (Iz 10,12n). Preto našou starosťou nie je to, čo bude s nami, ale to, aby sme boli Božím majetkom. „Keď si ťa Boh podmanil, je mu maličkosťou porátať sa s tvojím nepriateľom. Keď Boh premohol teba, máš do činenia s porazeným nepriateľom“ (O. Stockmayer). A predsa ako často sa staráme o to, či Boh zúčtuje so svetákmi, namiesto toho, aby sme mu dovolili vyúčtovať s nami!

Nepreceniť víťazstvo v bitke

(17–19)

Nehemiáš slávi víťazstvo, keď jeho protivníci „padli veľmi vo svojich očiach“, avšak toto víťazstvo v bitke neprečeneňuje. Aj v tých dňoch bolo v Judsku mnoho tých, ktorí sa sprisahali s protivníkom Tobiášom (17,18). Nie je tu síce celkom jasné, na čo sa myslí výrazom „v tých dňoch“. Môže znamenať, že sa tu myslí na čas pred dostavaním hradieb a že teda ich dostavaním toto sprisahanie utrpelo definitívnu porážku. Skôr sa tu však myslí na celkovú náladu odporu, ktorý dokončením opevnenia bol porazený, ale nie likvidovaný. Aj potom tento odpor pokračoval a Nehemiáš si uvedomoval, že vytrhať jeho korene si vyžiada dlhší čas.

Áké korene malo toto sprisahanie? Zdá sa, že jednak stavovské, jednak príbuzenské. Stavovské preto, že v ňom boli zapojení zväčša poprední, teda šľachtici. Možno išlo o starousadlíkov, ktorí si nepriali, aby presídlenci z Babylona sa vyčlenili z doterajšieho zväzku provincie sýrskej a prevzali tým moc do svojich rúk. Možno, že práve títo ľudia boli aj za finančno-sociálnou krízou z 5. kapitoly.

Príbuzenské preto, že Tobiaš bol zaťom Šechaniáša, ináč neznámeho človeka. Jeho syn si vzal dcéru Mešullama, ktorý je známy ako jeden z budovateľov hradieb (3,4,30). Toto rodinné tajné spolčenie uprednostnilo odrodilstvo a bohatstvo pred vyznávačstvom a novým zriadením vecí.

Ako fungovalo toto rodinné sprisahanie? Tak, že písali listy Tobiašovi a prijímali od neho listy a v nich inštruktáže. Hovorili všeličo dobré o ňom pred Nehemiášom a zase Nehemiášove slová donášali jemu (17,19). Jedným slovom: bolo to udavačstvo, ktoré nepostupuje s otvorenými kartami, ale tajne, za chrbtom, zozadu. Tobiaš požíval svoje príbuzenstvo na to, aby rozširoval v Judsku ovzdušie strachu (19b), lebo v takejto atmosfére sa nedarí ani viere, ani práci. Toto sprisahanie nakoniec stroskotalo následkom Nehemiášovej prezieravosti, v ktorej sa protivníkom síce nepomstil, ale ich ani nepodcenil. Čas pracoval pre neho.

Vidíme teda, že ťažké situácie môžu Božiemu ľudu pomôcť, ale len tam, kde nepodcení svojho protivníka. A predsa ako často sme sa uspokojili čiastočnými víťazstvami a nedali si pozor na to, že Satan môže aj v samom Božom ľude mať spojencov, ktorí sa nejakým spôsobom odrodia a dajú sa ovplyvniť. Možno podľahnú zvodu bohatstva, proti ktorému sa Pán Ježiš ostro postavil a ktoré je koreňom všetkého zlého. Alebo sa zapletú do príbuzenstva, ktoré na nich vplýva a brzdi ich v uzatváraní vyznávačského životného štýlu. Veru, v mnohých našich rodinách je to len obyčajné malomeštiactvo, usilujúce sa o blahobyť, a nie kresťanstvo, hľadajúce Božie kráľovstvo!

Odhodlanie na celoživotný boj

(7,1-3)

Veriaci človek nemôže žiť z jedného víťazstva, ale sa musí pripraviť na celoživotný boj. Preto Nehemiáš v opevnenom Jeruzaleme ustanovuje vrátnych, spevákov a Levitov (1). S niektorými vykladačmi (E. Cundall) tu možno myslieť na chrámový personál, ktorý sa mal starať o ochranu chrámu, ale hlavne o bohoslužby. To je v tejto súvislosti veľmi dôležité! Lebo aj keď Nehemiáš „dôveruje Bohu, a drží v suchu pušný prach“, predsa sa nám ukazuje, že to aj s dôverou v Boha myslel vážne a na prvom mieste. Stará sa o to, aby Boží dom nebol opustený (13,10n), lebo vie, že Božia prítomnosť v chráme je najlepšou ochranou aj občianskeho života.

Avšak Nehemiáš nestavia Boha do protivy s prirodzenými prostriedkami. Áno, ustanovuje chrámový personál, ale súčasne svojho brata Chananiho nad strážením svätého mesta a Chananiáša za veliteľa hradu. Chrám a hrad je tu v dokonalom súlade, navzájom sa dopĺňajú a podopierajú. To vidno aj z toho, že Nehemiáš tu postupuje nielen podľa rodinných zväzkov (jeho brat!), ale aj podľa duchovných meradiel: Chananiáš bol „verný muž a bál sa Boha nad mnohých iných“ (2b). Ide o hrad, avšak tam velí človek, ktorý sa nespolieha na silu človeka, ale na rameno Božie! Je to človek, ktorý vie v Božom mene používať aj silu!

Pretože Nehemiáš počíta s dlhým bojom, dáva príkazy týmto dvom spoľahlivým mužom mestských brán. Majú ich otvárať iba vtedy, keď začne hriať slnko. Keď ich strážcovia uzavrú, musia ich zabezpečiť závorami. Okrem toho majú postaviť aj strážu z obyvateľov Jeruzalema, „každého naproti jeho domu“ (3). V tomto nariadení je kúsok zdravého rozumu, ktorý bol pod kontrolou Ducha Božieho. Ved' Nehemiáš vie, že sa nepriatelia nepoddali a že len stálou ostražitosťou ich môže udržať na uzde. Ochrana musí byť dôkladná a musí byť vecou každého občana, ktorý tým, že chráni mesto, chráni aj svoju rodinu.

Človek by chcel žiť z jedného víťazstva. V podstate ani dnes sa neskončilo jeho úsilie o povestné perpetuum mobile – prístroj, čo by sa stále pohyboval. Možno v technickej oblasti áno, ale v duchovnej chceme vždy vybojovať velikánske víťazstvo a potom z neho ťažiť. Víťazstvo má však dialektickú povahu: víťaziš, len keď bojuješ. Ideš hore prúdom, len keď vesluješ. Pritom boj sa týka nášho chrámu i hradu, nášho bohoslužobného života i občianskej odbornosti – oltára i pultu. Kto by sa len modlil pri oltári, nebol by celým kresťanom. Kto by sa obracal len pri pulte, zriekol by sa pôdy pod nohami. Treba mať aj dobytok, aj oltáre stavať ako Abrahám.

Vietor rozplameňuje oheň

Nepochybne žijeme v jednom z najdôležitejších období od vzniku kresťanstva. Ešte nikdy nekládli nad ním – mimo prvých storočí – taký radikálny otáznik ako v dnešných časoch. Možno si to bratia v niektorých krajinách neuvedomujú, ale fakt je fakt. Svet už kresťanstvo nepotrebuje a považuje jeho odchod z dejinného javiska už len za otázku času.

Drsné vetry zaduli na nás kresťanov. Nezazlievajte to svetským

ľudom! Musíme vidieť za tým Božiu ruku, ktorá si ich použila ako svoje nástroje, aby nás priviedla k rozhodnutiu: Alebo sa Pánovi poddáme – a potom nás vetry rozplamenia, alebo sa mu uzavrieme – a potom nás vetry uhasia. Boh nás priviedol na dôležitú dejinnú križovátku!

Sláva Bohu, že je možné využiť vetry aj ako pomoc pre duchovný život! Ale len tam, kde sme Bohu posvätení ako jeho majetok! Len tak môžeme rátať s tým, že Boh robí divy a že vyúčtuje so svojimi protivníkmi, keď sa oddáme Pánovi celým nerozdeleným srdcom a na celý život. Ako využívame vetry, ktoré na nás zaduli? Uhášajú nás alebo rozplameňujú?

II. BUDOVANIE SPOLOČENSTVA (7,4–12,47)

13. VYVOLENÝ NÁROD (7,4–60)

Opevnenie mesta je hotové a zdalo by sa, že tým sa skončilo Nehemiášovo poslanie. Avšak zdanie klame! Veď aj v rámci jeho knihy ukončenie opevnenia sa spomína v prvej polovici tejto knihy. V 6 kapitolách nám opisuje výstavbu hradieb a 7 kapitol venuje budovaniu spoločenstva. Nezabudol, že pravý Boží ľud charakterizujú tieto dve stránky.

Vnútorne spoločenstvo sa budovalo aj počas výstavby múrov. Nielen v tom, že ich nepriateľský tlak posúval bližšie k sebe, ale aj v tom, že ich zvod bohatstva vzdal od seba, ako nám prezrádza 5. kapitola. Nehemiáš musel už podľa potreby rozhodovať aj pri budovaní, ale po jeho skončení sa venuje sústredene vnútornému budovaniu. Až potom v 12. kapitole posväcuje múry Jeruzalema!

Ťažko išlo budovanie múrov, ale budovanie spoločenstva postupovalo ešte obťažnejšie. Len tak sa mohlo uskutočniť, keď sa Nehemiáš orientoval myšlienkou, že Boh sám si vyvolil tento ľud za svoje zvláštne vlastníctvo. Zoznam, ktorý uvádza v tejto kapitole, nám hovorí o tom, že budúci Jeruzalem – to sú predovšetkým oddelení ľudia, ktorým sa dostalo milosti.

Všetko pre človeka (4–5a)

Jeruzalemské hradby boli dostavané a výsledkom bolo to, že „mesto bolo široké a veľké“ (4a). Je to povznášajúci pohľad, keď si môžeme pozrieť stavebné pamiatky. Architektúra má v sebe niečo, čo nás môže povzbudiť a osloviť. Podobne ako maliarstvo, sochárstvo alebo hudba aj stavebníctvo má svoju reč, ktorou sa

človeku prihovára. Gotické chrámy so svojimi štíhlymi vežami vyjadrujú túžbu človeka po Bohu i jeho povznesenie nad svet. Renesančné kostoly nás vracajú znova do sveta s jeho krásou. Prebudenecké modlitebne vyjadrujú myšlienku bratstva veriacich a ich poslanie do sveta. Ale ani tá najkrajšia staviteľská pamiatka neznamená nič sama osebe. Kostoly sa nestavali ako umelecké pamiatky, ale ako miesta prítomnosti Božej a spoločenstva Božieho ľudu. Kameň je chladný, ale zohreje ho len prítomnosť Božieho ľudu.

A práve v tomto ohľade bol nedostatok v opevnenom Jeruzaleme. Mesto bolo široké a veľké, „ale ľudu bolo málo v ňom a domy neboli vystavané“ (4b). Neznamená to, že by tam neboli bývali nijaké domy a nijakí ľudia. Boli, lenže ich bolo málo. Pomer medzi materiálnou a ľudskou základňou bol v neprospech ľudského činiteľa. A to bol nepriaznivý znak. Ved' o budúcnosti hnutia nerozhodujú budovy, ale ľudia. Je pravda, že budovy ostanú aj potom, keď ľudia pomrú. Avšak to je vlastne tragédia cirkvi, keď má prázdne katedrály. Cirkev môže žiť bez kostolov, ale kostoly nemajú význam bez cirkvi. Áno, dobre je, keď cirkev má aj budovy. Je však vždy v pokušení zachovať si jestvovanie v týchto podradných veciach. Tie môžu byť nanajvýš nádobou, ktorá uchováva vlastný život, ale ktorá bez neho je bezcenná.

Na základe spomínaných skutočností porozumieme Nehemiášovmu rozhodnutiu zhromaždiť šľachticov, predstavenstvo i ľud a zapísať ich do rodových zoznamov (5b). Zo skúsenosti (aj na našej stavbe!) vieme, že kde sa stavia, tam sa robia aj zoznamy. Treba mať najprv jasno, s koľkými ľuďmi vlastne môžeme počítať a aké plány podľa toho si môžeme postaviť. Tých, ktorí sa ukazujú verní, treba povzbudiť, dať im správnu motiváciu a nadšenie. Tých, čo zaostávajú, treba napomenúť a nejakým spôsobom strhnúť, ale treba aj vyškrtnúť tých, ktorí sa sami vylúčili a zostali mimo Božieho ľudu. Aj Nehemiáš si uvedomoval, že nemá k dispozícii neobmedzený počet ľudí. Ľudí bolo málo nielen v Jeruzaleme, ale vlastne aj v celej krajine. Neostávalo nič iné ako skvalitniť tých málo ľudí, ktorí tam boli. To je zmyslom jeho rozhodnutia zapísať každého do rodového zoznamu.

Aby tu nevzniklo nejaké nedorozumenie, Nehemiáš nám prezrádza, že na túto myšlienku neprišiel on sám, ale – ako hovoril – „môj Boh to dal do môjho srdca“ (5a). Zvláštne, že už v Starej zmluve takto intímne „môj Boh“ nazýva Boha. Ani v Novej zmluve nemá veľa paralel tento výraz. Nejde tu prirodzene o familiárnosť

a o zapriahnutie Boha do svojich plánov. Skôr tu možno vidieť to, že Hospodin sa mu stal takým blízkym, že sa mu dal viesť nielen pri stavbe vonkajšieho mesta, ale aj pri budovaní vnútorného spoločenstva Izraela. Veru, cirkev potrebuje Božie zjavenie! Chyba bola, že sa v minulosti veľa dalo na katedrály a kostoly a nepoložil sa dôraz na výchovu ľudí, ktorí nakoniec rozhodujú. A dnes, keď máme „stavebné prebudenie“, je nám to na výstrahu. Ved' nechceme len mať pekné modlitebne, ale ľudí v nich. Nie chladné múry, ale horúce srdcia. Staviteľská krása bez živých kameňov je zrada Božej veci!

Svätý ľud (5b–7)

Nehemiáš sa teda obracia od hradieb k ľuďom. Preto ich chce aj zapísať do zoznamov. Zaujímavé je však, že vlastne odbočil od tohto úmyslu. Stačilo mu vziať zoznam staviteľov z 3. kapitoly a všetko by bolo hotové. Lenže on namiesto toho „našiel knihu rodov tých, ktorí najprv prišli hore“ (5c), t. j. záznam tých, ktorí okolo r. 538 prišli budovať jeruzalemský chrám, teda asi pred 90 rokmi. Prečo to Nehemiáš robí? Preto, že je pravým Izraelitom, ktorý vždy dával dôraz na to, čo má byť a nie na to, čo je. Židia boli fanatici Zákona, a to má nielen svoje tragické dôsledky v zákonníckosti, ale aj svoje slávne výhonky v zákonnosti. Pre nich sa život odvíjal len podľa presných Božích pravidiel, ktoré mohli zabezpečiť poriadok v organizme. To, čo sme, je výsledkom toho, čo bolo. Múry musíme kontrolovať podľa základu. Preto sa Nehemiáš vracia k „základom“ a nie k „múrom“.

Tieto zdravé základy vidí Nehemiáš medzi židmi, ktorí „vyšli zo zajatia – exulanti, ktorých odvedol do zajatia babylonský kráľ Nabuchodonozor, a ktorí sa navrátili“ (6). Je pravdepodobné, že tu sa Nehemiáš učil aj zo skúseností. Možno sa domnievať, že usadlíci, ktorí neprežili babylonské zajatie, sú za spolčením a sprisaháním so židovskými protivníkmi i za sociálnymi búrkami z 5. kapitoly. Pravdepodobne starousadlíci boli pomerne blahobytní a chceli si zachovať tento stav v spojení so sýrskou provinciou. V novej judskej provincii a v novom miestodržiteľovi Nehemiášovi videli ohrozenie svojich majetkových záujmov. Preto Nehemiáš vidí zdravé korene nie medzi nimi, ale medzi tými, ktorí prešli babylonským pokorením. Tí prežili na sebe očistný oheň Božích súdov a vytvorili tak základ pre stavbu izraelskej cirkvi.

To, že v týchto presťahovalcoch vidí Nehemiáš normu, podľa ktorej sa Izrael musí riadiť, vysvitá aj z iného. Uvádza tu totiž zoznam vodcov, ktorí priviedli Izraelských späť zo zajatia, a tých je spolu 12 mien. Nevieme, prečo Ezdráš 2,2 uvádza len 11 mien – možno, že jeho zoznam bol určený pre štátnu kontrolu, ktorej mohlo byť podozrivé číslo 12. Fakt je, že Nehemiáš má 12 mien, čo nemôže byť náhodné. Izrael sa totiž vytváral ako spoločenstvo, ktoré malo 12 praotcov – 12 hláv rodov. Podľa 12 synov Jakobových bol aj celý národ pomenovaný ako „synovia Izraela“. Že sa tu títo 12 vodcovia neuvádzajú výslovne ako zástupcovia jednotlivých kmeňov, nám odráža len historickú situáciu, v ktorej sa už kmeňové spoločenstvá v zajatí rozpadli. Zostala však myšlienka a práve túto Nehemiáš vyjadruje: Ľud vedený 12 vodcami, predstavuje pravého Izraela, ktorý stojí na základe praotcov.

Objasníme si dosah toho, čo Nehemiáš urobil tým, že neudal jednoducho zoznam staviteľov, ale zoznam presídlencov. Možno tu skrátka povedať tak, že neišlo mu o kvantitu, ale o kvalitu. Bolo tu vlastne ohromné pokušenie, lebo mesto bolo veľké a prázdne, a tak ho mohli naplniť bez rozdielu a výberu ľuďmi, ktoré by sa boli rátali len do počtu. Namiesto toho Nehemiáš ide až k základom Božieho vyvolenia, oddelenia a posvätenia, podľa ktorých treba vyberať ľudí. My tu niekedy robíme chybu, lebo nám – ako mnohým súčasníkom – učaroval zákon vysokých čísel. Chceme získať ľudí, a preto „znižujeme latku“. Ale skúsenosť učí, že nízka latka nudí a nepriťahuje. Najviac ziskávajú spoločenstvá, ktoré zaviedli disciplínu do členstva. Dvaja vlažní kresťania nie sú jeden opravdivý. Nie množstvo tehal rozhoduje, ale tehly uložené podľa plánu. Len kvalitným ľuďom je zasľúbená budúcnosť.

Omilostený ostatok (8–60)

Sám zoznam presídlencov súhlasí do detailov so zoznamom v Ezd 2. Prípadné rozdiely sa vysvetlia tým, že bol uložený v chrámovom archíve a neskôr dopĺňaný. Je zaujímavý pre nás z niekoľkých príčin. Najprv preto, že na prvý pohľad sa nám zdá, aký je dlhý, ale v skutočnosti je to malý zoznam. Ved' si len uvedomme to, že ide o zoznam celého národa! A celý národ má 42 360 ľudí (v.66)! Pri východe z Egypta mal Izrael 600 tis. bojovníkov, pri Dávidovom sčítaní 1 300 000 a teraz klesol počet na

3 % z tohto množstva! (2S 24,9). Podobne bolo niekedy až 4000 spevákov (1Pp 23,3nn) a teraz len 148 (44). Vrátnych bolo 4000, teraz 138 (45). Kňazi boli rozdelení do 24 tried (1Pp 24,4), teraz sú len 4 triedy (39n). Levitov bolo až 38 000 (1Pp 23,3), teraz ich je iba 74 (43). Malý je aj počet chrámových nevoňníkov: iba 392 (60).

Tento zdecimovaný ostatok izraelského národa je vlastne vyplnením výpovedí starozmluvných prorokov. Jednému z nich, Izaiášovi, už pri jeho povolani Hospodin povedal: „... až dokiaľ nespustnú mestá natoľko, že nebude obyvateľa a dokiaľ zem celkom nespustne“ (6, 11). A neskoršie: „Lebo keby bolo tvojho ľudu, Izraelu, ako morského piesku, len ostatok sa navráti z neho. Lebo záhubu, a to pevne usúdenú, učiní Pán Hospodin zástupov prostred celej zeme“ (10,22n). Exilný prorok Jeremiáš vraví: „Paberkovať a dôkladne budú paberkovať ostatok Izraela ako vinič“ (6,9). A jeho mladší druh Ezechiel: „Vykonám na tebe súdy a rozptýlim všetok tvoj ostatok vo všetky vetry... Tretina ťa pomrie morom; tretina padne mečom a tretinu rozptýlim vo všetky vetry“ (5,10n). Nikde sa tak rukolapne a drsne nedokazuje, že Boh je pravdovravný, ako na týchto Božích súdoch, a to nad vlastným národom!

Súčasne v tomto zozname máme poukaz, že tento zdecimovaný ľud prežil zvláštnu Božiu milosť. Sú tu niektoré údaje, ktoré nám robia trochu starosti s vysvetlením. Tak napr. Hz 5,8 ohlasuje súd nad Gebou a Rámou: „Trúbite na trúbu v Gibeí, na surmitu v Ráme... Efrajim bude obrátený na púšť...“ Ale verš 30 hovorí, že mužov Rámy a Geby sa vrátilo 632 (30). Am 3,14 hovorí: „Navštívím aj oltár v Bétela“ – a podľa zoznamu do Bétela a Haja sa vrátilo 132 mužov (32). Takisto Jr 49,3 ohlasuje súdy nad Hajom a Iz 46,1 nad Néhom, a predsa sa do oboch miest vrátili ľudia (32n). Ba vrátili sa aj potomci Pašchúra (41), o ktorom Jeremiáš povedal zdrvivúci rozsudok smrti (20,6). Najpozoruhodnejšie je to pri Anatótčanoch, o ktorých Jeremiáš povedal: „Ich mládenci budú zbití mečom, ich synovia a ich dcéry pomrú hladom. A nebudú mať potomstvo“ (11,21n). Ale z Anatóta sa vrátilo 128 mužov (27)!

Na prvý pohľad sa zdá, akoby sa nebolo splnilo prorocké slovo. Avšak v tom možno vidieť len to, že Boh futoval svoj rozsudok a daroval odsúdeným milosť. V tom neopravil svoj hnev, len ho prevýšil milosrdenstvom. A to, čo platí o týchto niekoľkých prípadoch, iste platí o všetkých týchto menách. Ide pri nich o svätý zostatok, ktorý však nie je svätý svojou kvalitou, ale tým, že mu Boh odpustil vinu. Ináč to pri Božom ľude nie je možné na večné veky!

Boh si Izraela nevyvolil pre jeho dobrotu, ale pre svoje meno. A nás si nevyvolil preto, že sme nad Izraela vynikali, ale že sa pozeral na svojho Syna. „Na smrť odsúdení – a omilostení! Tak teda, len omilostení sa dostávame na Božiu listinu“ (W. Lüthi). Kto by sa odvolával na zásluhy, vyradil by sa sám z nej. Avšak kto je chudobný v duchu, tomu patrí Božie kráľovstvo! V tom je aj naša záchrana!

Vyvolený národ

Za nejaký čas sa skončí aj naše „stavebné prebudenie“ a budeme musieť porozmýšľať, čo ďalej. Nebudú naše nové modlitebne veľké, ale prázdne? Poznáme také smutné prípady, kde sa najprv stavali modlitebne a ľudí potom nebolo. Bolo trochu krásy v tých našich starých modlitebniach, kde sme sa tlačili! Lebo je lepšie mať staré modlitebne ako prázdne modlitebne!

Nehrozí nám nebezpečenstvo, že v úsilí po úspechoch nebudeme dostatočne robiť rozdiel medzi formálnym a skutočným kresťanom? Nebude nám stačiť zbožnosť tam, kde sa vyžaduje nový rod? Budeme mať odvahu kázať tým, ktorí nechodia podľa pravidiel? Tu Satan klame cirkev, ktorá si chce udržať čím najviac ľudí, ale prestane byť magnetom, ktorý priťahuje iných.

Vari najväčšmi sa budeme musieť chrániť toho príjemného pocitu vlastnej dobroty, ktorý prichádza po každom úspechu. Kde cirkev stratí svoje bedárske vedomie, že nič nemá a že je odkázaná iba na milosť, tam je koniec s cirkvou. Tam je zrelá na Božie súdy, ktoré by ju znova uzemnili a ukázali, že Boh je na nebi, a ona – na zemi. Vďaka mu, keď nám to pripomína!

14. ŽIVÁ TRADÍCIA

(7,61–73)

Židia boli horlivými pestovateľmi tradície ako máloktorý národ na svete. Rozumeli ňou skutočnosť, že otcovia boli povinní odovzdať deťom svoj spôsob života pred Božou tvárou, ktorý prijali od svojich otcov, a synovia boli povinní prebrať tento spôsob a odovzdať ho ďalej. Je to prijímanie a podávanie z pokolenia na pokolenie.

Malo to svoje dobré, ale aj zlé následky. Naplno sa to v hotovej podobe ukázalo za Kristových čias. Vtedy už tradícia neotvárala

prístup k Písmu, ale zavrela cestu k nemu. Pôvodne chcela jeho platnosť rozprestrieť do všetkých oblastí a do každej chvíle. Časom však ho úplne zahrabala svojimi predpismi a jeho zmysel otočila do pravého opaku.

V Nehemiášovej dobe však tradícia mala celkom kladný význam. Poexilný zakladateľ židovstva sa vracal ku generácii presídlencov, ktorá bola očistená Božimi súdmi, a v nej videl základ, podľa ktorého sa musia riadiť všetky ostatné generácie. Ona prežila Boží súd a Božiu milosť a toto prežitie sa musí preniesť na neskorších potomkov. Na čom si konkrétne majú dať záležať?

Postupnosť rodov

(61–65)

Pospolitosť, ktorá prišla z babylonského zajatia, sa pokladala za pravého Izraela, ktorý má krvné spojenie s pôvodnými synmi Jakobovými – Izraelovými. Takéto spojenie považovali za jedine legitímne začlenenie do vyvoleného národa. Pri zostavovaní zoznamov sa však zistilo, že 642 presídlencov z rôznych exilných miest „nemohlo povedať dom svojich otcov ani svoje semeno, či pochádzajú z Izraela“ (61). Je pravdepodobné, že sa do Izraela dostali nejakým iným spôsobom ako narodením z izraelskej krvi, napr. prižením. Nám sa to snáď zdá neprimerané meradlo a isteže je to tak. Nová zmluva prináša presnejšie pravidlo: „Lebo nie je ten židom, kto je ním navonok, ale... kto je ním v srdci“ (R 2,28n). Vlastne aj v Nehemiášovej dobe sa kládol dôraz na to, aby sa niekto stal židom len na základe obriezky a tak prevzal na seba záväzky zmluvy s Bohom.

Dokonca sa tam zistilo, že nielen laici, ale aj niektorí kňazi „hľadali svoje písmo a chceli sa vykázať svojim rodom, ale sa nenašlo. A preto ako obecní boli vylúčení z kňazstva“ (64). To je len zdanlivo neprimerané počínanie. V skutočnosti sa nedovoľovalo, aby sa kňazom stal človek tak, že si vzal za ženu dcéru žida a bol nazvaný jeho menom (63). Izrael bol spoločenstvom zmluvy, ktorú Hospodin uzatvoril nielen na Sinaji, ale už s Abrahámom. V nej sa Boh zaväzoval, že bude svoj ľud chrániť a viesť, a ľud sa zaväzoval, že bude svojho Boha poslúchať a plniť jeho vôľu, ktorá bola zjavená v Zákone. Pri rodovej postupnosti išlo práve o túto legitímnu bránu zmluvy, ktorá viedla do Izraela. A kňazi ako strážcovia Zákona nesmeli sami túto bránu obchádzať a nahrádzať

ju iným, aj keď ľudsky blízkym vchodom. Kto nebol v zmluve s Bohom, nenahradil to manželstvom.

Tým niekdajším kňazom tiršata („excelencia“, t. j. Nehemiáš ako miestodržiteľ) zakázal jesť zo svätých pokrmov, „dokiaľ vraj nebude stáť kňaz s urím a tumím“ (65). „Urim a tumím“ boli kamienky, ktoré nosil veľkňaz v „náprsníku rozhodovania“ a ktoré hádzal ako lósy, aby pomocou nich poznal vôľu Božiu v zložitých prípadoch (A. Novotný). V tomto prípade to znamená, že Nehemiáš im zakázal vykonávať kňazskú službu a veľkňaz mal sa potom pýtať na Božiu vôľu, čo s nimi robiť. Je pravdepodobné, že ku kňazstvu neboli pripustení v nijakom prípade, lebo kňazstvo páchádzalo z kmeňa Léviho. Je však možné, že im bola daná možnosť vstúpiť do Izraela zákonnou cestou ako každému inému cudzincovi. Nevytvorili ich však zo zväzku Izraela ako protivníkov, ktorým Nehemiáš povedal: „Ale vy nemáte dielu ani práva ani pamiatky v Jeruzaleme“ (2,20). Ich vylúčenie bolo súčasne poskytnutím zákonnitej cesty – obriezky.

Ako sme už povedali, nebolo to celkom dokonalé pravidlo, ktoré tu židia uplatňovali. V priebehu dejín im to prinieslo strašný formalizmus, čo nedbal na pôvodný úmysel, ktorý tým Boh sledoval. Jemu išlo práve o to, aby sa ľudia stávali Izraelitmi na základe zrodzenia, teda obriezky a zmluvy. Neskoršie sa to zdeformovalo, pretože niekto bol podľa rodu židom, ale v srdci pohanom (R 2,29). Avšak to nám len dokazuje, že toto nebezpečenstvo nezaniklo novozmluvnou dobou, ale ide dejinami cirkvi. Kresťanmi sa ľudia stávali tým, že sa narodili v cirkvi, boli pokrstení a po kresťansky vychovaní, ale bez toho, aby prežili osobné stretnutie s Bohom. Aj keď my považujeme svoje deti za údy zborového spoločenstva, nesmieme robiť tú chybu, že by sme im ušetrili vchod tesnou bránou pokánia. Tu začal koniec mnohých cirkví, že mali členov, ktorí mali len tú skúsenosť s Bohom, že boli ako deti pokrstení! A to nebol nový rod!

Národné hospodárstvo (66–69)

Poexilný Izrael, ktorý začínal budovať nový spoločenský život, dal dôraz na zákonitosť rodov. Trochu nás vari môže prekvapiť, že hneď v susedstve stojí zmienka o tom, že (hneď za celkovým počtom 42 360) Izrael mal aj sluhov a slúžky, či lepšie otrokov

a otrokyne (EP), ktorých bolo 7337 (67). Spomínam si však, že aj keď sa naši predkovia sťahovali na Dolnú zem, tiež udávali vo svojich zoznamoch, že mali toľko a toľko sluhov, toľko a toľko vozov, koní, dobytky atď. Keď sa tu teda udáva, že Izrael mal otrokov, chce sa tým povedať, že Izrael nie je národom otrokov, ktorí by potrebovali nad sebou pánov, ale národom slobodných ľudí, ktorí aj v národohospodárskom ohľade sú schopní sami si vládnuť a prácou sa zaradiť medzi ostatné národy. Izrael sa vracia zo zajatia, ale nie s otrockým charakterom, ktorý robí, len čo musí.

Trochu prekvapuje, že sa v tejto súvislosti spomína aj to, že okrem otrokov mali židia aj spevákov a speváčky, a to 245 (67b). Prekvapuje to jednak preto, že už raz vo v.44 je zmienka o 148 spevákoch, synoch Azafových, a potom že sa o spevákoch hovorí v súvislosti s otrokmi a nie kňazmi a iným chrámovým personálom. Sotva však možno myslieť na to, že ide o nejakých svetských spevákov a nie chrámových. Zdá sa, že je tu poukaz na to, že si Izrael zachoval vedomie, že práca nie je všetko a že mimo chleba potrebuje aj spev, ktorý by ho povznášal a dával nadšenie do práce. Avšak práve zo súvislosti sa dá usudzovať, že tu máme aj výpoveď o tom, že akokoľvek si Izrael vážil chrám a spev, predsa len nebol národom spevákov a či bohémov, ale sa chcel uplatniť prácou.

Vari týmto smerom ukazuje aj zmienka, že presídlení doniesli so sebou aj zvieratá, a to 435 tiav a 6720 oslov. (Ezd 2,66 udáva ešte 736 koní a 245 mulíc, odkiaľ to prevzala aj grécka Septuaginta a latinská Vulgata. Uvádza to aj Roháček, hoci hebrejská Masora to nemá). Prečo Nehemiáš vynecháva Ezdrášov údaj, možno mať len dohady. Keby sme vzali do úvahy všetky údaje, mohli by sme povedať, že osol sa nachádzal v každej rodine, kôň asi v každej desiatej, tiav a mulíc bolo málo. To nám prezrádza, že navrátení presídlení boli schopní práce na poliach. Mali nielen otrokov, ale aj ťažné zvieratá (lebo nemyslí sa tu na zvieratá obetné!), a tak pomocou nich boli schopní obrábať pôdu, ktorá za tých niekoľko desaťročí iste spustla a zarástla. Izrael stojí pred začiatkom národnej obnovy a nezabudol, že jej základom je statočná a svedomitá telesná práca.

Pred niekoľkými desiatkami rokov nám to potvrdil Albert Schweitzer pre africké pomery: „Kultúra sa nezačína čítaním a písaním, ale remeslom.“ Je obdivuhodné, ako Židia vedeli už od samého počiatku začleniť telesnú prácu ako nevyhnutnú zložku svojej tradície. Chceli byť národom, ktorý nežije na účet druhého, ale svoje miesto medzi ostatnými si vydobýja vlastnou prácou. To je

dobrá tradícia aj pre kresťanov. Sú národy, ktoré život chápu bohémsky ako príležitosť čím viacej užiť, čím viacej vidieť, čím viacej stráviť, a to aj to, čo nevytvorili. To vedie k ťažkým medzinárodným nedorozumeniam, keď sa chce žiť zo špekulácie. Už naši štúrovci tu razili iné heslo: „Viacej tvoriť ako troviť.“ Náročné pokolenie, ktoré chce len užívať, nemá nijakú budúcnosť. Tá patrí len skromným, ktorí viacej dávajú, ako berú. Mladé pokolenie nech si to zapamätá!

Dobrovoľná obetavosť (70–73)

Živá izraelská tradícia v praxi znamenala, že Boží ľud mal kvalitných ľudí a kvalitnú prácu. Jej poslednou zložkou bol kvalitný duch: dobrovoľná obetavosť, o ktorej nám hovoria záverečné verše súpisu. Načim poznamenať, že v tomto odseku sa údaje líšia od druhej kapitoly Ezdrášovej knihy, pretože sa tu prechádza od minulosti k prítomnosti. Pod „tiršatom“ sa tu jasne myslí na Nehemiáša. Čo sa týka samých darov, treba poznamenať, že ich venovali jednak na dielo, t. j. na stavbu mesta, jednak na poklad, t. j. na chrámový poklad (70). V prvom prípade sa ako darcovia spomínajú „niektorí z hláv otcov“, čo nám naznačuje, že to nebola ich povinnosť, ale že to urobili dobrovoľne. V druhom prípade sú darcovia miestodržiteľ Nehemiáš, hlavy otcov a ostatok ľudu. Možno tu súhlasiť s vykladačmi, podľa ktorých „v porovnaní s Ezdrášom (2. kap.) je jasné, že sa nikto zo zajatcov nezbažil čestnej povinnosti odovzdať príspevok na chrám“ (K. Galling).

Všetky tieto skupiny národa odovzdali spolu 41 000 dareikov zlata a 4700 mín striebra. Zase je tu ťažko predstaviť si, akú sumu by to predstavovalo dnes. Výpočtom môžeme zistiť len to, že presídlenci darovali vyše 300 kg zlata a vyše 2000 kg striebra (dareikos mal 8 gr zlata a mína 500 gr striebra). Odhadom to mohlo byť nejakých 20–30 mil. dnešných korún. Je to síce o 20 tis. dareikov menej, ako uvádza Ezdráš (2,69), ale to neznamená, že obetavosť poklesla, len že po príchode do vlasti boli presídlenci bohatší ako po stavbe hradieb, čo je pochopiteľné. Avšak aj tak je to obrovská suma, s ktorou sa už niečo dalo robiť. K tomu treba ešte pripočítať 50 čias (či kropeničiek, obyčajne zlatých) a 597 kňazských rúch, ktoré daroval Nehemiáš a ľud, čo je dokladom, že duch dobrovoľnej obetavosti zachvátil celý národ.

Ako zakončenie tohto súpisu sa tu uvádza správa, že kňazi s chrámovým personálom a celý Izrael „sa osadili vo svojich mestách“ (73). Svojím spôsobom dá sa aj v tom vidieť obetavosť. Ved' ako vidíme, z Babylona sa nevrátili s prázdnyimi rukami. Priniesli so sebou poklady, to znamená, že sa tam dalo dobre zarábať, ba že v Babylone boli bohatší ako v Jeruzaleme. Tak sa dá vysvetliť aj ten pomerne malý počet presídlencov, ktorý sa nedá zdôvodniť len tým, že ostatní v Babylone zomreli. Skôr ide o to, že ostatní v Babylone zostali, lebo tam mali lepšie podmienky na podnikanie. Preto možno povedať, že keď sa Izrael osadil vo svojich mestách, bola to preň nielen radosť, ale súčasne aj obeť. V porovnaní s predchádzajúcim životom tu našiel síce vlasť, ale aj púšť. Bolo treba vynaložiť veľkú prácu, aby ju zase priviedol k rozkvetu. Ale Izrael aj túto obeť priniesol!

Boží ľud žije z obetavosti. Kde sa peniaze stanú problémom, tam je niečo nie v poriadku. Zavedenie desiatkového systému bolo veľkým kladom už Starej zmluvy. Pravdaže, aj to sa mohlo znehodnotiť, ale obyčajne vykonávalo dobré služby. Je to niečo skvostné, keď zbor ovláda dobrovoľný duch, a keď obetovanie nie je povinnosťou, ale ctou. Nášmu zboru to neobyčajne pomohlo, že nás priviedli k obetiam stavebné okolnosti. Zdá sa mi, že zvod pookušíteľa je nielen v tom, aby sme neobetovali, ale ani nemali na čo obetovať. Dnes však vidíme, že veriaci ľud môže dokázať veľké veci, aj keď nie je ho mnoho, ale len vtedy, keď bude pripravený na veľké obeť. Dávať je kráľovské a ničím nedokazuje cirkev svoj kráľovský charakter tak ako štedrými darmi. Keď začne o ne žobrať, stane sa žobráčkou, ktorá stratila pečať Božieho poslania.

Živá tradícia

Podobne ako Nehemiáš, aj my hľadáme zásady živej tradície, ktoré by nám pomohli žiť v spoločenskom usporiadaní sveta. Keďže je nás málo, musíme sa vyhnúť pokušeniu, aby sme zľavili z Božích požiadaviek a z tesnej brány urobili široké vráta. Tým by cirkev stratila dynamiku a nakoniec aj príťažlivosť. Dobrého veľa nebýva a rozšírením prestala byť cirkev čistou cirkvou.

Budeme vedieť nejako začleniť prácu svojich rúk do systému nášho myslenia a konania? Len hrdinskej práci možno vďačiť za to, že sme mohli modlitebne stavať a stavať tak rýchlo. Atmosféra u nás je skôr opačná. Ľudia by chceli veľa zarobiť a málo robiť.

S bolesťou zisťujeme, že najmä my Slováci sme prestali byť pracovitým národom. Veriaci ľud má budúcnosť, ak sa práce nevdá!

A vydrží nám obetavý duch aj naďalej? S radosťou môžeme potvrdiť, že sme doteraz nemali nedostatku v tomto ohľade a nemuseli sme s prácou stáť pre nedostatok peňazí. To by nám malo tak prejsť do krvi, že by sme nezavideli cirkvám v zahraničí, kde na ne prispieva štát. Obetovanie je našou výsadou, a tou musí zostať aj v budúcnosti. Pán nech nám dá milosť, aby sme sa držali tejto živej tradície, ktorá pozná cenu človeka, práce a obete!

15. PÍSMO SA ČÍTA

(8,1–8)

Múry Jeruzalema boli dokončené 25. elúla, čo bolo asi týždeň pred 7. mesiacom, v ktorom si Izrael pripomínal tri výročné slávnosti: pamiatku trúbenia, deň zmierenia a slávnosť stanov (3M 23,23–44). Podľa 5M 31,11n sa mal každých 7 rokov čítať na slávnosť stanov Boží zákon. Týmto činom sa budovatelia hradieb dostávajú k Písmu.

Nejde tu len o vonkajšiu súvislosť, ale aj o vnútornú logiku. Od 7. kapitoly začali budovatelia budovať duchovné spoločenstvo ľudu, ktorý prešiel súdom a omilostením, ktorý zachováva zmluvu, pozná prácu a obetavosť. Takýto ušľachtilý národ nevzniká sám od seba, ale len ako výsledok životnej výchovy podľa určitej normy, ktorá riadi celý proces.

Túto normu videl Izrael v Božom zákone. A dobre, že to tak videl. Ved' Boží ľud môže vzniknúť len na základe Božieho zákona. Je to tak ako na stavbe: Prv ako sa začne stavať, musí tu byť plán, podľa ktorého sa výstavba riadi. Stavba – to sú tehly usporiadané podľa plánu a Boží ľud – to sú ľudia usporiadaní podľa Božieho zákona. Práve preto stavitelia začínajú čítať Písmo.

Záväzná autorita

(1)

Všetok ľud žiada Ezdráša, aby doniesol Mojžišov zákon, „ktorý prikázal Hospodin Izraelovi“. Budovatelia vedia, že vlastným tvorcom Zákona bol sám Hospodin. V ňom bolo zjavenie jeho vôle.

Človek sám od seba by na to nikdy neprišiel, ktorá cesta vedie k životu. Takéto pokusy sa diali a sú uložené v rôznych filozofických systémoch a náboženských špekuláciách, z ktorých však jedny zblúdili a druhé zastali na polceste. Sám Hospodin zjavil Izraelovi cestu k sebe a uložil to do „knihy zákona“.

Pritom táto kniha nespadá z neba, ale vznikla Mojžišovým prostredníctvom. On – a s ním iste aj iní – boli vyvolenými pisateľmi, ktorí dali „ľudský šat“ tomu, čo v spoločenstve s Bohom prijali ako poslanstvo pre ľudí. Celé dielo nesie stopy aj ľudskosti a je pojaté do procesu dejín spásy: Boh hovoril otcov v prorokoch, ale s konečnou platnosťou prehovoril vo svojom Synovi (Žd 1,1). V ňom sa Boh zjavil osobne a podľa neho a jeho vysvetlenia máme chápať aj celú Bibliu.

Keďže Izrael vedel o Božej autorite Mojžišovho zákona, žiadal si ho doniesť a zhromaždil sa „ako jeden muž na námestie“, ktoré bolo pred Vodnou bránou. Tým sa zreteľne naznačilo, že nejde len o chrámové obrady, ale o život vo verejnosti, všednosti, zemskej skutočnosti. Tam, „na hlavných miestach najrušnejších“ (Pr 1,20n) volá na nás Múdrost' a chce, aby celý náš život vo všetkých odvetviach bol určovaný Božím plánom. A to nie preto, aby nám – obrazne povedané – zahodila slučku na krk, ale naopak, aby sme získali víťazný veniec a pravý život (Pr 4,9.13).

A čo je s chrámom? Je nápadné, že sa tu nespomína, ani obeť a podobné obradné veci. Niektorí to vysvetľujú tým, že táto udalosť sa neodohrala za Nehemiášovho času, ale hneď po návrate zo zajatia (K. Galling). Iní tu myslia na to, že chrámové priestranstvo bolo malé a zase iní, že išlo o slávnosť, pri ktorej ľud putoval z chrámu ku gichonskému prameňu (M. Bič). Nemáme tu dostatok dôkazov. Isté je len to, že tu ide o nový typ kňaza – znalca zákona, ktorý bohoslužby v chráme nepopiera, ale dopĺňa tým, že nesie Boží zákon ako normu do všedného života.

Pritom je zaujímavé, že iniciatíva tu nevychádza od znalca zákona, ale od samého ľudu, ktorý sa „zhromaždil ako jeden muž“ a žiada si doniesť knihu zákona. Tento ľud bol milosťou obdarený v tom, že spoznal, že jeho záchrana nie je v tom, že si bude každý ukladať svoje tehličky podľa vlastných predstáv, ale že budú postupovať podľa Božieho plánu. Ich skúsenosti na stavbe ich naučili, že plán nebrzdí stavbu, ale ju umožňuje. V sústreďení naň bola aj ich jednomyselnosť! „Ako jeden muž“!

Pred všetkými

(2–3)

Keď Ezdráš číta Zákon na námestí, vyjadril tým jeho nárok nad celým zhromaždením „od muža až po ženu a po všetkých schopných počuť“ (2). Podľa Božieho úmyslu (5M 31,12) mali Zákon počuť najmä muži. Izraelské náboženstvo bolo záležitosťou predovšetkým mužov. Ešte aj Pán Ježiš si vyvolil 12 mužov, hoci mal okolo seba mnoho vynikajúcich žien. Kde zvesť evanjelia nezasiahne mužov a stane sa vecou žien a starých babičiek, tam nie je niečo v poriadku: stratil sa z nej mužský prvok.

To neznamená podcenenie ženy, naopak. Zákon čítal Ezdráš aj pred ženami. Uvedomme si, že sa tak dialo v čase, keď žena nemala prístup do chrámu. K Božiemu zákonu sa však smela blížiť spolu s mužmi, aby svoj život podriadila Božiemu nároku podľa vlastného spôsobu. Toto povýšenie ženy za plnoprávneho človeka pokračuje až k Pánu Ježišovi, ktorého smrť ako prvý človek pochopila práve žena, takže už „niet muža ani ženy“ (G 3,28). Bojíme sa však, že o našich ženách neplatí to, čo platilo o tábor-ských, že totiž poznali Písmo lepšie ako rímski kňazi.

Okrem mužov a žien mali Zákon počuť „aj všetci schopní počuť“. Tento obrat sa asi nevzťahuje na mužov a ženy, ale skôr na deti, ako to vyplýva z citovaného miesta 5M 31,12, kde sa výslovne hovorí o deťoch. Izrael si dal veľmi záležať na tom, aby odovzdával správy o spásu mladému pokoleniu (5M 6,7). Nemyslel si, že deti tomu nerozumejú, keď detská myseľ je naopak veľmi vnímavá na biblické deje. O Albertovi Schweitzerovi je známe, že už ako 8-ročný prečítal Novú zmluvu. Naše deti možno poznajú lepšie rozprávky a detektívky ako Bibliu!

Pred celou spomínanou pospolitosťou sa číta Písmo „hneď od rána, ako sa rozvidnelo, až do poludnia“ (3a). Na čítanie Pisma si musíme nájsť čas, to nejde len tak letecky a telegraficky. Naši muži v Nyíregyháze čítali Bibliu v prestávkach medzi oraním a mládenici pri pasení dobytky (J. A. Markuš). Poznal som človeka, ktorý v zimných mesiacoch sa začítal do Biblie aj na 2–3 hodiny. Trápi ma to, že dnes sa rodina skôr zabudne pri televízore na pár hodín a domáce pobožnosti buď si narýchlo odbaví alebo ich nemá vôbec.

Pritom za chladného rána i za horúceho predpoludnia „uši všetkého ľudu boli obrátené ku knihe zákona“ (3b). Je možné počúvať Bibliu a očami sledovať lietajúce muchy a myslou blúdiť napr. po svojom pracovisku. To je Satanova práca, aby nás rozptýlil

a odvábil našu pozornosť. Pri čítaní Pisma sa však musíme sústrediť, lebo nemožno robiť tri veci naraz. To dokážu len žongléri v cirkuse, ale nie bežný človek. Keď Pán hovorí, tak sa treba stíšiť ako Mária a prácu odložiť na neskorší čas!

S úctivosťou

(4–6)

Iste sme si všimli, že v tejto kapitole ustupuje staviteľ Jeruzalema, Nehemiáš, do pozadia – spomína sa len mimochodom (v.9). Do popredia vystupuje Ezdráš, kňaz a „učení v Zákone“, ktorý stojí na „vyvýšenej drevenej kazateľni“ (4a). Nehemiáš staval hradby a hoci bol politickým miestodržiteľom, nemyslel si, že sa vyzná aj v Písme. V tomto ohľade uznal odbornosť zákonníka Ezdráša a podriadil sa jeho autorite, tak ako sa predtým králi podriaďovali prorokom. Keď kňazi mali toľko pokory, že sa podriadili jemu pri stavbe, bol aj on pokorný pri bohoslužbe.

Avšak úctivosť k Zákonu neprejavoval len Nehemiáš, ale aj sám Ezdráš. Preto pri čítaní Pisma nevystupuje len sám, ale má okolo seba pomocníkov po pravej i ľavej ruke, spolu 13. Nevieme určiť, či išlo o laikov alebo levitov, a nepoznáme ani význam čísla 13. Vieme len to, že Ezdráš nečítal Písmo sám. Jednak by to bolo fyzicky únavné, jednak pedagogicky nemúdre. Spočiatku Mojžiš chcel konať všetko sám, ale potom preniesol zodpovednosť aj na iných. Tým sa účinnosť práce zvýšila!

S úctivosťou voči Písmu sa správa aj všetok ľud: „Keď (Ezdráš) otváral (knihu Zákona), povstal všetok ľud“ (5). Je tu určitý obrad pri otváraní Zákona: ľud povstáva, aby vyjadril svoju úctu. Vie, že ústami Ezdrášovými k nim hovorí sám Boh, pričom im Ezdráš nič nekáže, len číta. Tento zvyk si zachovali židia aj v synagógach, ba majú ho aj v niektorých kresťanských cirkvách. Hodno je ho napodobovať, lebo pri čítaní Biblie nejde o slovo človeka, ale o slovo samého Boha. Kde je pritom aj srdce, tam má význam povstať pri čítaní „z úcty a vážnosti voči slovu Božiemu“.

Obrad pokračuje tým, že Ezdráš „dobrorečil Hospodinovi, tomu veľkému Bohu“ (6a). Úcta, vyjadrená povstaním, nepatrila jemu, ale Bohu a jeho slovu. Jemu ďakuje, že nám zjavil svoju vôľu, a že ju dal zaznamenať do knihy a že ju môžeme poznať. Hospodin je veľký Boh nielen v tom, že je nad nami, ale aj v tom, že sa skláňa k nám a iniciatívne ako Záchranca nadväzuje s nami stroskotan-

cami spojenie. Preto počúvať jeho slovo nie je bremeno, ale výsada, za ktorú treba byť vďačným.

Ľud sa zapája do obradu tak, že „s pozdvihnutými rukami odpovedá: Amen, amen. Potom padli na kolená a poklonili sa Hospodinovi tvárou k zemi“ (6). Týmito modlitebnými gestami vyjadrili jednak svoju vďačnosť, ktorou prijímajú dar Slova, jednak svoju úplnú podriadenosť jeho nárokom. Božie slovo počujeme len v pozore (1S 3,10). Jeden človek to robil tak, že čítal Bibliu na kolenách. Nemusíme napodobovať toto gesto, len úctu. Obrady sú vtedy dobré, keď nimi vyjadrujeme svoju úctu a nenahrádzame ju.

Zrozumiteľne

(7–8)

Pri čítaní Zákona použil Ezdráš určitý obrad, ale dbal aj na to, aby ho ľudia neodbavovali mechanicky, ale aby rozumeli tomu, pred čím sa skláňajú. Preto mal nielen 13 pomocníkov pri čítaní, ale aj ďalších 13 levitov, ktorí „vyučovali ľud zákonu“ (7a). Ezdráš nič nekázal, len čítal Zákon akó slovo samého Boha. Ukazuje sa však, že treba nielen čítať, ale aj vyučovať. „Ako by som mohol rozumieť, keď mi niekto nevyloží? (Sk 8,31) – tak sa pýta mnoho ľudí, nielen etiopský eunúch.

Títo trinásti učitelia idú medzi ľud, ktorý „stojí na svojom mieste“ (7b). Slovo z kazateľa môže byť Slovo Božie, ale niekedy môže byť vzdialené miestu, na ktorom ľudia stoja a žijú. Potrebné je ísť medzi ľud v pastierskej starostlivosti, aby sa objektívne pravdy aj subjektívne osvojili. V tom je vlastne aj najvlastnejšia podstata duchovnopastierskej činnosti. Niekedy viacej znamená toto ľudské priblíženie ako vzdialená kázeň mocného kazateľa. Ved' tu sa stane jasným, že Slovo necieli na suseda, ale priamo na mňa a na miesto, kde žijem.

„A tak čítali z knihy Zákona Božieho zrozumiteľne“ (8a). To môže mať niekoľkoraký význam. Najprv išlo asi o to, že čítanie bolo jasné. Preto sa pri ňom striedali, aby hlas predčitateľa neslabil a slová sa neskomolili. I na takúto – zdanlivo vonkajšiu – okolnosť musíme dbať pri bohoslužbách. Brat, ktorý káže, môže dosť pokaziť svojim prednesom, keď neadbá na to, aby jeho hlas bol dostatočne silný alebo aby nebol príliš silný, aby vyslovoval slová jasne a zreteľne. Dobrý rečník nemusí byť síce duchovný, ale duchovný rečník nemá hovoriť zmätene a nejasne.

Ďalej pri onom čítaní leviti „vykladali zmysel“ (8b). To akiste znamenalo, že prekladali hebrejský originál do aramejčiny, a teda klasický jazyk do jazyka ľudového, ktorým hovorila veľká časť vtedajších obyvateľov. Ďalej však aj to, že ľud vykladali, čo Božie požiadavky znamenajú pre ich konkrétny život. Človek môže počúvať Božie slovo a nakoniec nevie, o čo vlastne ide. Preto musíme byť vďační za všetkých prekladateľov a vykladačov Písma, ktorí nám odokrývajú jeho krásu, pravdu a moc.

Na základe takéhoto výkladu „rozumeli ľudia tomu, čo sa čítalo“ (8c). Boh chce, aby sme jeho slovu rozumeli a pochopili ho v jeho najvlastnejších úmysloch. Ináč nám hrozí, že Písmo budeme plniť iba povrchrne a obídeme to, na čom Bohu záleží. Plniť to, čomu nerozumíme, je podobné tomu, keď papagáj hovorí slová, ktoré nechápe. Satan nám vezme každé slovo, ktoré neporozumieme (Mt 13,19). Duch Boží nám ho zase zjavuje, takže mu porozumieme a Pánovi sa otvoríme. Je to pravidlom v našich zhromaždeniach či skôr výnimkou?

Písmo sa číta

Aj my hľadáme do budúcnosti s nádejou, že nám Pán pošle časy milosti, v ktorých Boží ľud bude rásť v nových modlitebniach. V tomto raste bude mať Božie slovo prvé miesto. Tak ako nie je možné vybudovať dobrý dom bez projektu, tak nie je možné vybudovať krásnu cirkev bez Biblie. Ved' v nej je uložené, ako si svoj dom predstavuje Boh, nie fantázia zbožného človeka.

Ako sme na budúcnosť prichystaní? Kofko je tu dlhov prekladateľských a vykladačských! Potrebovali by sme dobrý preklad, ktorý by bol verný i pekný, čo sú dve stránky dokonalosti, ktoré obyčajne nebývajú spolu. Potrebovali by sme výklady Písma, dlhšie i kratšie, ktoré by nám pomohli odhaliť zmysel a ukázali na pravdu, krásu a moc Božieho slova.

A hlavne by sme potrebovali hladných ľudí, ktorí by mali „uši“ naklonené k Písmu a ktorí by nemysleli, že okrem Božieho slova je ešte niečo užitočnejšie a nevyhnutnejšie. Dnešná doba nám ponúka toľko lákadiel, že sa medzi nami nenachádza mnoho ľudí, ktorí by čítali Písmo s celou vášňou svojej duše. Rodiny, ktoré by žiadali kazateľov o Písmo. Takýto hlad po Božom slove pôsobí jedine Boží Duch.

16. ZÁKON JE RADOSTNÁ ZVEŠŤ

(8,9–18).

Písmo sa číta pred budovateľmi Jeruzalema – aký bude výsledok? Prekvapujúcim účinkom tohto čítania je radosť. Táto kapitola sa len tak hemží buď výslovnými výzvami alebo správami o radošti (10,12,17), alebo nepriamymi výzvami nermútiť sa (9,10,11), takže 6 veršov z 12 hovorí o radošti. Kde sa Písmo začne čítať, tam nastáva radosť a zvláštne presvetlenie života.

Pritom je zaujímavé to, že keď čítali Mojžišov zákon, mohlo tam nastať aj niečo iné okrem radošti. Ved' Zákon prikazuje zachovávať množstvo prikázanií mravných, právnych, kultických a na nezachovávanie vyslovuje ťažké klatby. To, že vodcovia Izraela zo stoviek príkazov poslúchli jeden jediný príkaz o radošti, je jedna z najpozoruhodnejších vecí v Písme.

V časoch Novej zmluvy vznikol spor o zákon a evanjelium. Avšak ešte za čias Starej zmluvy sa tu na našom mieste ukazuje, že toto napätie nie je základné a ani nevyhnutné. Ved' tu sa nám predstavuje práve Zákon ako radostná zvesť, ktorá nežiada najprv niečo od nás, ale najprv niečo dáva. A o čom radostnom nám to vlastne zvestuje? Čo je dôvodom našej radošti?

Hospodin vládne

(9–12)

Prvým dôvodom našej radošti je to, že Hospodin vládne. Túto zvesť oznamujú vodcovia ľudu, keď vravia, že „tento deň je svätý Hospodinovi..., preto nesmúťte ani neplačte“ (9b). Bol to totiž prvý deň v siedmom mesiaci (tišri), keď sa slávila pamiatka trúbenia a začiatok nového roku (3M 23,24). Je pravdepodobné, že sa vtedy slávilo „nastolenie Hospodina“ (M. Bič), ktorého hlavnou témou bola zvesť „Hospodin kraľuje“ (Ž 96–99). Kraľuje nielen nad Izraelom, ale nad celou zemou, a to v spravodlivosti. To si mal Izrael pripomínať na začiatku každého roka.

Toto Božie kraľovanie nad celým svetom bolo popudom k veľkej radošti. Naproti tomu jeruzalemskí staviteľia začali plakať: „Plakal všetok ľud, keď počuli slová Zákona“ (9c). Niektorí vykladači si myslia, že to bolo pod vplyvom ohlásenia trestov (napr. 3M, 17–26, K. Galling) a že teda ich plač vyjadroval ich pokánie (S. S. Short). Nie je to celkom isté. Keďže sa vodcovia postavili proti tomuto

plaču, ukazuje skôr, že bolo v ňom niečo nepravé. Ved' je možné plakať a ľutovať seba alebo sa obávať alebo sa cítiť ukriždeným. Nie každý plače nad sebou ako Peter!

Z toho dôvodu vodcovia vravia ľuďom nielen záporne, aby neplakali, ale aj kladne, aby „jedli tučné (=bohatá strava, nie tuk, ktorý bol zakázaný) a pili sladké a posielali dary tomu, ktorý nemá nachystané“ (10ab). Vyzývajú ich teda k slávnostnej nálade, ktorá v pohľade na Boha vyjadri svoju dôvernú radosť prijatím bohatého jedla, a v pohľade na núdzneho brata vyjadri srdečnú lásku rozdelením sa s Božím darom. Slávnosti majú veľký význam pre Boží ľud, ktorý sa nimi odpúta od seba a zadáva sa na Božiu moc a Božie činy a v tom si odpočinie. Bez nich život veriaceho zovšednie a zvädne a stratí švih.

Ved' „radosť Hospodinova je vašou silou“ (10c). Tento výraz neznamená, že sa Hospodin raduje nad ich pokáňím (J. A. Mar-kuš), ale že sa veriaci raduje z Hospodina – podobne ako bázeň Hospodinova neznamená, že sa Hospodin bojí, ale že sa veriaci bojí Hospodina. Znamená to teda, že ten, kto sa raduje v pohľade na Hospodina, nadobúda silu aj uprostred skúšok a búrok. Isteže, Boh nás vedie aj k pokániu, ale iba sám zármutok je jedom a vedie k smrti. Radosťou z Boha sa, naopak, dostávame k životnej sile a veľkej nádeji. Bez radošti strácame príťažlivosť!

Nestačilo vlastne len raz povedať, aby sa ľudia nermútili, Levitovia tíšili ľud: „Budte ticho, lebo toto je svätý deň, nermúťte sa“ (11). Piata kniha Mojžišova v šestnástej kapitole vo veršoch 14–15 predpisovala pre slávnosť stánkov: „A nebudeš iného robiť, len sa radovať.“ Vodcovia považujú aj novoročnú slávnosť za svätú, v ktorej sa treba vďačne sa radovať zo všetkých Božích darov a nezneuctovať Pána svojim smútkom, ktorý môže znamenať, že človek sa nepozera na to, čo mu Boh dal, ale čo mu nedal. To Izraelskí aj pochopili a začali „sláviť s veľkou radoťou“ (12). Niekedy môže byť smútok neposlusnosťou a naopak, radosť prejavom vďačnosti a viery!

Toto chápanie je veľkým svetlom už v Starej zmluve a tým viacej by sme to mali pochopiť my. Jestvuje aj zármutok podľa Boha – to ešte uvidíme v 9. kapitole. Avšak jestvuje aj zármutok podľa sveta, ktorý môže mať aj náter kresťanskej vážnosti. Vážnosť, ktorá nevzala vážne fakt, že Hospodin kraľuje a že tým nám dáva podnet pre veľkú radosť, nie je kresťanskou vážnosťou. Či sme pochopili do dôsledkov kríž, to sa ukáže aj na slzách pokáania aj na rozžiarenej tvári. Kto sa nevie radovať, neposlúcha apoštola:

„Radujte sa v Pánovi vždycky a zase len poviem: Radujte sa“ (Fp 4,4). Kresťanstvo nie je náboženstvo bolesti, ale veľkej nádeje.

Hospodin ochraňuje (14b–17)

Boh vládne nad celým svetom, ale zvláštnym spôsobom sa ujíma svojho ľudu, ktorý si vyvolil a ochraňuje. To chcel vyjadriť príkaz v 3M 23,42, „aby synovia Izraelovi bývali v stánkoch“ (14b). Bolo to na pamiatku toho, že bývali v stánkoch, keď ich Boh vyviedol z Egypta. Bolo to znamenie pútnictva, ale aj veľkých zasľúbení a nádejí. Nikde nemali trvalé miesto a prechádzali púšťou s jej hladom a smädom, ale išli domov! Nebol to ich nápad, ale Boží plán. Boh bol pri kormidle od začiatku až do konca a postaral sa, aby sa táto púť uskutočnila!

A tak sa v Jeruzaleme vyhlásilo, aby ľudia doniesli vetvy „z olivových, borovicových, myrtoých, palmových a listnatých stromov“ (15). Podľa 3M 23,40 nie je jasné, na čo mali slúžiť tieto vetvy. Nie je tam výslovne povedané, že z toho majú stavať stánky, takže najprv sa to v dejinách chápalo skôr ako symbol víťazstva (porov. aj Mk 11,8; J 12,13). Teraz však v týchto prútených chatrčiach uvideli novú symboliku: Tu na zemi sme len pútnikmi, ale ideme v ústrety Božiemu kráľovstvu, ktoré nezaniklo ani v najťažších dejinných katastrofách. Hospodin tróni nad potopou (Ž 29,10), a využije ju na svoju slávu!

Tiež je zaujímavé, že ľudia narobili tieto stánky „každý na svojom posteší a na svojich dvoroch i v nádvořiach domu Božieho i na námestí...“ (16). Do toho je teda zapojený nielen chrám, ale aj súkromný a verejný život. A to nie preto, že nebolo dosť miesta v nádvořiach chrámu – hoci aj to prispelo k tomu. Skôr preto, že toto veľké presvedčenie o Hospodinovej ochrane preniklo celý izraelský život a z chrámu sa dostalo do domov a na námestia. Nebolo oblastí, v ktorej by neplatilo, a i židia mali vedieť o Hospodinovom kraľovaní, nielen pri bohoslužbe, ale aj pri svojej práci i pri svojom odpočinku.

Zvláštna je veta: „Lebo neboli tak urobili synovia Izraelovi odo dní Jozuu“ (17). Sú pravda doklady o bývaní v stánkoch z doby Šalamúnovej, Ezdrášovej i Hozeášovej (1Kr 8,2, Ezd 3,4, Hz 12,9). Je však možné, že „charakter sviatku stánkov sa podstatne zmenil kananejským vplyvom... a stratil súvislosť s putovaním po púšti“

(A. E. Cundall). Pretože sa svätil po sprataní úrody zeme (3M 23,39), je odôvodnené podozrenie, že z neho „zostala len veselica na oslavu vinobrania“ (ako dnes v štáte Izrael, M. Bič). Tu sa teda vracajú od tradície k pôvodine! Od ľudskej vitality k Božej prozreteľnosti!

Nie div, že tam potom „bola radosť veľmi veľiká“ (17c). Kananejské kultúry, ktoré boli založené na ľudskej vitalite a užívaní života, napriek svojej príťažlivosti viedli do krutosti a skazy. Naopak, Hospodin so svojim zákonom, ktorý sa zdal podväzovať rozlet človeka, viedol do veľmi veľkej radosť! V tom je paradox – pravda skrytá pod opakom. Zákon teší, kríž vzpriamuje, sebaza-prenie vedie k plnosti života! Kto toto nepochopil, ten pozerá len do prítomnosti a nepočíta s budúcnosťou.

Sme synovia Abrahámovi, ktorý opustil vlasť a nevedel, kam ide. Bol pútnikom celý život a mal síce zasľúbenia, ale vlastnil len pohrebisko. Tak to bolo aj s Izraelom na púšti, a tak to má byť aj s cirkvou. Sme pútnikmi a žijeme v stánkoch, ale ideme dopredu a naša je budúcnosť. Očakávame dovŕšenie Božieho kráľovstva, ktoré sa začalo smrťou a vzkriesením Kristovým. V určitom zmysle nás možno ľutovať, ale v inom zmysle sme dedičmi celého sveta. Nie pre svoju šikovnosť, ale pre Božiu ochranu a jeho spásne plány, ktoré sa uskutočnia.

Hospodin vedie (13–14,18)

Hospodin ochraňuje svoj ľud, ale pozor! Len tam, kde ho súčasne aj vedie. Preto si čítame, že „druhého dňa sa zhromaždili hlavy otcov všetkého ľudu, kňazi aj Levitovia k Ezdrášovi, učenému v Zákone“ (13a). Písmo sa stáva záležitosťou ľudu a jeho zástupcov a preniká z úzkej sféry odborníkov. Prichádzajú však aj kňazi s Levitmi, ktorí boli špecialisti na obete a ceremónie, ale sa nehanbili priznať, že sa v celom Zákone nevyznajú. Nad laikmi aj klerikmi je tu Boží zákon, ktorý chce riadiť jedných i druhých, chrám i dielňu, a oboch požehnať.

K Ezdrášovi sa schádzajú preto, „aby ďalej pozorovali na slová Zákona“ (13b). Povedzme, že v ich zhromaždení na 1. deň bolo aj trochu povinnosti, ale tento druhý deň to už nie je povinnosť, to je hlad. Tu sa Zákon stal témou dňa, predmetom priateľských rozhovorov. To je vždy problémom, o čom sa zhovárime, keď

vyjdeme z chrámu. Veľké časy nastávajú tam, kde nás kázeň inšpiruje na ďalšie skúmanie, ktoré zatlačí do úzadia naše pole, pracovisko, aj ihrisko. Aby sme mali statočných hospodárov a majstrov, musíme mať hladných pismákov!

A tak keď sa u Ezdráša zhromaždili skúmať Písma, „naši napísané...“ (14a). Kto hľadá, nájde, kto sa pýta, dostane odpoveď. Nemyslíme si, že už z Písma všetko vieme. Skôr naopak, Bibliu poznáme len čiastočne. Áno, máme určité známosti a istý štandardný poklad. Obávame sa však, že je to už hodne zvetrané a vyschnuté a že ten prýštiaci prameň a vyvierajúce žriedlo sú nám dosť neznáme. Preto v Písme aj tak málo nachádzame, málo inšpirácií, popudov, meradiel, istôt. Nie všade žije tradícia Berejčanov, ktorí skúmali Písma (Sk 17,11).

Pritom sa to neskončilo ani na druhý deň. Vtedy sa len dozvedeli o slávnosti stánkov, ktorú potom pripravili. Ale počas slávnosti pokračovali ďalej, „deň ako deň za sedem dní“ (18ab). Nemali radosť z nejakej koristi (Iz 9,3), ale z Božieho zákona. Z toho, že poznávali Boží poriadok a uvádzali ho do života podľa Božej vôle. Všetko malo mať svoje miesto a svoj poriadok. Veď poriadok je zdravím organizmu aj spoločnosti. Na tento poriadok a normálny stav izraeliti veľmi dbali. Život je možný len tam, kde je každá vec na svojom mieste.

Avšak ani toto skúmanie Zákona neodstránilo doterajšiu bohoslužbu. Naopak: „Ôsmeho dňa bolo slávnostné zhromaždenie podľa poriadku“ (18c). Išlo tam prirodzene aj o obeť, ktoré sa nestali zbytočnými, len zrozumiteľnými: Obetujeme Hospodinovi nielen zvieratá, ale aj svoje osoby. Prijímame od Boha odpustenie hriechov, ale sa zaväzujeme aj chodiť v jeho zmluve a v poslušnosti voči nemu. Jemu dávame nielen svoje hriechy, ale aj svoj očistený život, aby sa nestalo, že nás Pán oslobodí a potom si pôjdeme podľa svojich očí. Pán je záchrancom len tam, kde je aj vodcom!

Jozua dostal pri nástupe do svojej funkcie zasľúbenie, že jeho cesta sa podarí vtedy, keď bude silný a pevný v zachovávaní Božieho zákona (Jz 1,7n). To zostalo až podnes našou radosťou, že nás Pán nenechal na naše vlastné domienky, dohady a nápady, ale že nám dal v Biblii plán, ako máme stavať chrám zo živých kameňov. Na našej stavbe sme nikdy nepociťovali plán ako záťaž, naopak ťažkali sme si, keď niečo nebolo doriešené. Tak sa stáva Boží zákon radosťou, ktorá nám ukazuje cestu a dáva silu po nej ísť.

Zákon je radosťou zvestou

Mnoho ľudí v súčasnosti nejde k Bohu, pretože sa obávajú, že by ich život bol potom jedinou veľkou príťažou. Bibliu si nečítajú preto, že by ich veľmi spútala a poviažala. Avšak keď je Hospodin našim pastierom, nebudeme mať nedostatku. Božie slovo nás nechce ztročiť, ale uvoľniť. „Poznáte pravdu a pravda vás vyslobodí.“

Veď nám zvestuje radosťnú správu o tom, že Hospodin panuje, a to aj vtedy, keď sa nám zdá, že dejiny hovoria pravý opak. Pravda je, že on si ochráni svoj ľud a prevedie ho púšťou do zasľúbeného odpočinku a dá pútnikom svet do dedičstva. Ideme púšťou, ale máme kompas. Jeho slovo je nám svetlom.

Pri stavbe našej modlitebne sme sa často skláňali nad projektmi. Vyniesli sme ich priamo tam, kde sme šalovali a armovali podlažia. Zanesme Božie slovo do svojho života! Nech sa nám stane žiadosťou našej duše a sviatkom nášho srdca! Dnes je vo svete mnoho smútku. Boží ľud však môže mať veľkú radosť, pretože Boh k nemu hovorí. Boží zákon nie je príťaž, ale pomoc!

17. AKO VZNIKÁ POKÁNIE

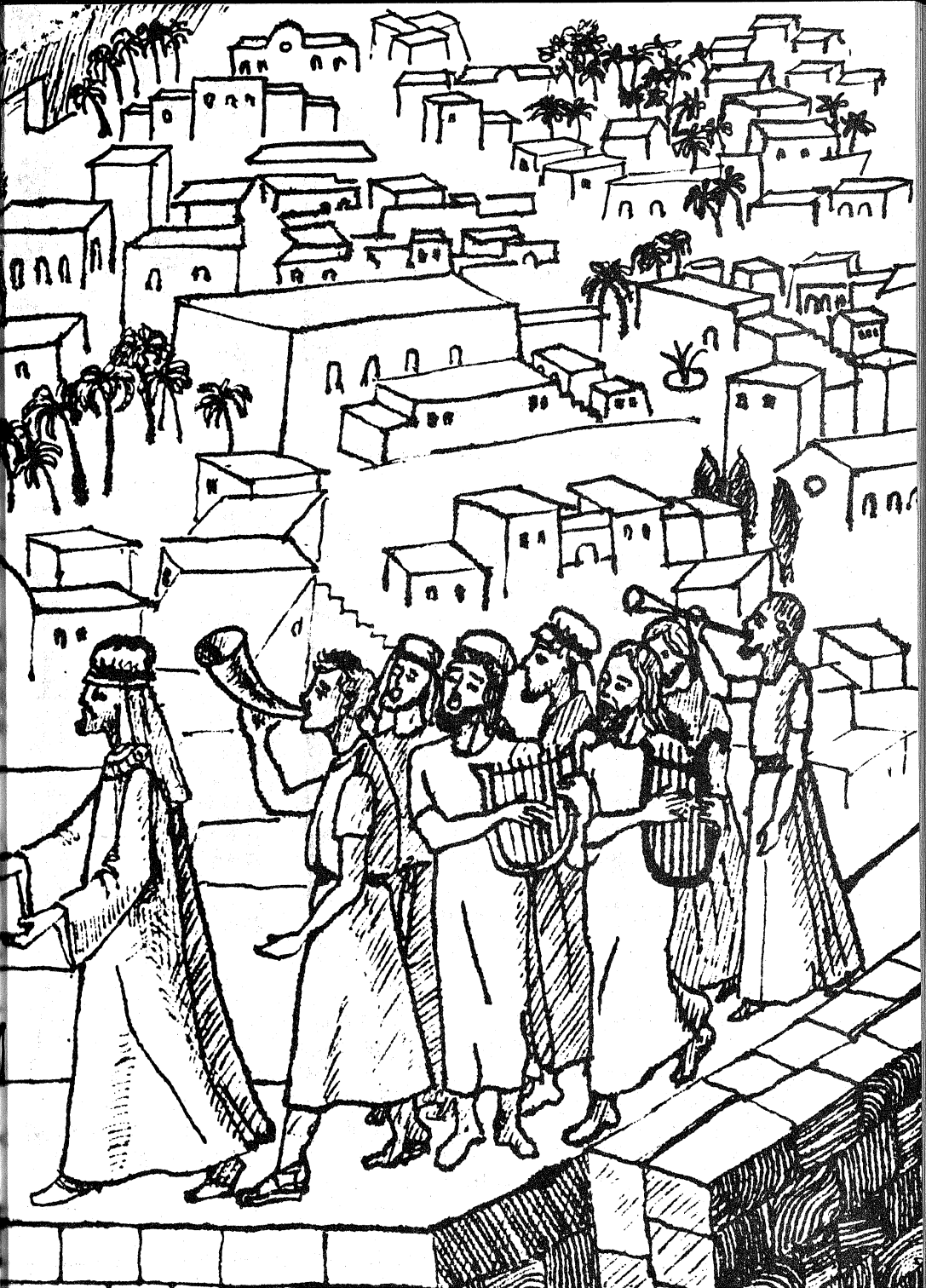
(9,1–15)

Ôsma kapitola nám opisuje veľkú radosť, 9. kapitola naproti tomu veľký smútok. Snáď to nejako súviselo so sviatkami v 7. mesiaci. Zákon totiž predpisoval sviatky 1. deň pamiatku trúbenia, 10. deň bol dňom zmierenia a 15. deň bola slávnosť stánkov. Nehemiáš sa o dni zmierenia nezmieňuje – nevedno, z akých dôvodov – ale pokánie budovateľov je vecne totožné s 3M 23, 26–32 a teda s dňom zmierenia a s „ponižovaním duše“.

Po radosných sviatkoch stánkov prichádzajú izraelskí budovatelia k pokániu. Je to aj správne. Veď radosť sa môže zmeniť na triumfovanie, ktoré je nakoniec oslavou človeka a jeho náboženských schopností. Cirkev však žije len pod krížom, ktorý je súdom nad ľudskou schopnosťou a nábožnými výkonmi. Rodí sa a udržuje z pokánia, ktorým tento súd nad sebou prijíma.

V tejto kapitole si dáme najprv otázku, ako pokánie vzniká. To je základný problém, lebo nielen pri radosť, ale aj pri svojom pokání sa môžeme pomýliť. Jestvuje aj falošný pocit viny, ktorý vzniká vrozeným strachom, získaným komplexami, nesprávnou výchovou a pod. Ako vzniká biblické pokánie?

V pohľade na Božiu pravdu

(1–4)

Pokánie budovateľov vzniká tak, že čítali zo Zákona Hospodínovho štyrikrát za deň (EP, Roháček „štvrtinu dňa“) a štyrikrát vyznávali a klaňali sa (3). Najlepšie sme poznali chyby na stavbe, keď sme skutočnosť porovnali s projektom. Ani chyby v živote nemôžeme spoľahlivo určiť podľa toho, ako sa to zdá nám alebo inému, ale ako je to podľa Boha. Niektí majú vrodenuú plachosť, iní je od prírody smelý, jeden je záduučivý, iný zlomyseľný – čo je potom hriech? Aby sme ho správne určili, musíme sa pozrieť do Biblie, nie do svojho srdca!

V tomto zmysle musíme vysvetľovať aj správu, že „sa potomci Izraelovi oddelili od všetkých synov cudziny“ (2a). Svet okolo nás má iné mravné meradlá ako Boží ľud. Čo je tam múdrosť, je pred Bohom bláznovstvo, a na Božej múdrosti sa urážajú. Preto sa musí aj cirkev od sveta oddeliť, aby bola schopná posudzovať veci podľa Kristovho kríža a podľa nasledovania Baránka. Nie, pravda, na to, aby sme sa nestarali o svet, ale aby sme nepovažovali za cnosť to, čo je z Božieho pohľadu minútím cieľa a oslobodili sme sa od svetských kritérií.

V pohľade na Božiu pravdu potom začali budovatelia vyznávať „svoje hriechy a neprávosti svojich otcov“ (2b). V určitom zmysle je ľahko vyznávať hriechy otcov, lebo tým prikrývame vlastnú zodpovednosť. Musíme však poznať vlastnú vinu aj keď prichádzame na svet určitým spôsobom zaťažení, robili sme chyby z vlastnej vôle. A potom robíme aj tú ťažkú vec, že sa priznávame aj k neprávostiam svojich otcov. Vina je ako reťaz, kde sa radí ohnivko k ohnivku a kde nemôžeme vyňať len svoje ohnivko, ale priznať sa aj k chybám otcov.

To robia ôsmi Levitovia, ktorí v mene celého národa vyznávajú hriechy (4a). My kladieme skôr dôraz na pokánie jednotlivca, čo je iste správne, ale nie úplné: Tu sa kladiet dôraz na kolektívne pokánie národa. V takom pokání je akiste zahrnuté aj pokánie kňazov, ktorí sú predovšetkým ako pastieri zodpovední za pohlúdenie oviec. Ale je tu obsiahnuté aj pokánie ľudu, ktorému odbočenie vodcov vyhovovalo. V tomto kolektívnom pokání ide o pohyb národa a zúčtovanie s celou minulosťou, ktorá nás viaže tajomnými zväzkami a udržuje v protibožskom kurze.

Títo Levitovia potom „kričali veľkým hlasom k Hospodínovi, svojmu Bohu“ (3b). Kde je malá bolesť, tam vzdycháme, ale kde je

bolesť veľká, tam musíme kričať. Keď vyznávame len podľa formulára, vystačíme s rozčítaním. ale keď nás Boží Duch presvedčí o vine, začneme aj my kričať. To nie je estetické, ale to je etické. Ani v našich zhromaždeniach to nerobíme, lebo to považujeme za prehnanosť, ale to svedčí len o tom, aký plytký je náš pocit viny. Bolo by dobre, keby sme sa raz dali presvietiť Duchu Božiemu a potom dali pocitu viny určitý čas pôsobiť na seba.

Toto vyznávanie robia budovatelia „postiac sa a súc oblečení v smútočnom rúchu drsnom a majúc zem posypanú na sebe“ (1b). Všetko to boli vonkajšie znaky vnútorného sebazaprenia. Pôstom povedali „nie“ svojmu žalúdku, vrecovinou „nie“ svojmu telu a zemou „nie“ svojmu výzoru. Keď nás Duch presvedčí o našej vine, môže sa to prejaviť aj navonok, samo osebe to nemá význam. Aj pokánie ide pomimo, keď nevzniká s pohľadom na Božiu pravdu v Písme. Tam prehovorí k nám naše vrodené vlastnosti, výchovný vplyv nášho okolia, chorobné komplexy. Právě pokánie sa rodí ako kontrola našej skutočnosti podľa Božieho projektu.

V pohľade na Božiu lásku

(5–8)

Pokánie sa rodí v pohľade na Božiu pravdu, keď zistíme, že sa s ňou nezhodujeme. Avšak aby sme sa k Bohu vrátili, je potrebné poznať jeho lásku. Preto sa aj pokánie budovateľov rozplameňovalo pri dobrorečení Hospodínovi: „Dobrorečte Hospodínovi... vyvýšenému nad každé dobrorečenie a chválu“ (5). Aj strach či bázeň pred Bohom má tu svoj význam. Ale vnútorne premoženie a presvedčenie, môžeme byť len vtedy, keď vidíme Božiu lásku, ktorú sme nútení ospevovať a chváliť. A to tak chváliť, že si uvedomíme, že ani tá najväčšia chvála ju nevystihne.

V čom sa prejavuje Božia láska? V tom, že Hospodín je jedinečný a nepotreboval by nikoho a nič, a predsa stvoril nebesia a zem a celý svet (6a). A stvoril ich preto, že chcel mať nejaký náprotivok, ktorému by prejavil celé bohatstvo svojej lásky. Mohol zostať sám, ale jeho láska si vyžadovala, aby tu bol niekto mimo neho, ktorému by urobil dobre a zahrnul ho svojou milosťou. A to nielen aby v ňom stvoril život, ale aby mu ten život aj udržal. „A ty dávaš tomu všetkému život“ (6b). Boh nenakladá so svetom tak, že ho stvorí a potom ho nechá, ale stará sa oň, lebo má na mysli nielen jeho začiatok, ale aj jeho pokračovanie i koniec.

Božia láska sa však prejavila nielen pri stvorení sveta, ale aj pri vyvolení Abraháma (7). Od sveta ide Boh k Človekovi, od makrokozmu k mikrokozmu, od množstva k jedincovi. Boh mal čas zamestnať sa jediným práškom v celom vesmíre, vyvieť ho z jeho pohanského okolia a tým ho vyšľachtiť. A dať mu veľkú budúcnosť: Nebude už viacej „vysoký otec“, ale „otec množstva“. Tento pokorný človek sa stane semenom, z ktorého vyrastie šľachetné potomstvo. Od divého množstva k šľachetnému jedincovi a od toho k šľachetnému množstvu!

Ale pozor! Táto kvalita nebola v Abrahámovi a nebola príčinou Božej lásky. „Našiel si jeho srdce verné“ (8a) znamená len toľko, že Abrahám práve nepočítal so sebou, ale s Božou mocou a tejto zásade zostal verný! Abrahám pokladal Boha za verného a mocného, a práve preto dostal na základe zmluvy zasľúbenie, že mu Boh dá krajinu cudzích národov. Vlastne nie jemu, ale jeho potomstvu (8b). Tak mu Boh preukázal lásku, že mu všetko vzal a stal sa mu všetkým, a tým mu otvoril budúcnosť. Kým žil, videl z nej málo, ale vo viere ju vlastnil.

Boh túto vieru nesklamal: „A uskutočnil si svoje slová, lebo ty si spravodlivý“ (8c). Abrahám o ňom veril, že je verný, svoje slovo splní a Boh sa skutočne dokázal takýmto. Bolo to aj presvedčením Hudsona Taylora, že živý Boh hovorí a plní svoje zasľúbenia. Musíme sa tomu len diviť, keď si uvedomíme, že slobodný Boh „sa viaže“ na človeka, nekonečný Boh sa obmedzí na zemského červíka a zaručuje sa mu splnením sľubov. Lebo je spravodlivý, to znamená plní podmienky a záväzky zmluvy. V tom je suverénnosť jeho lásky, že ho k tomu nepodnecuje dobrý človek, ale jeho vlastné dobré srdce, ktoré chce človeka oblažiť.

Pokánie budovateľov sa teda rodí nielen v pohľade na Božiu pravdu, ktorá im ukáže ich chyby, ale aj v pohľade na Božiu lásku, ktorá im ukáže ich možnosti. Ved' človek, pravda, musí byť aj prestrašený – keď sa pozrieme do Božej pravdy, tam sme naozaj prefaknutí – ale potrebuje aj silu vrátiť sa a chyby napraviť. Táto sila prichádza len z Božej lásky, ktorá je jednostranná: dáva sa tomu, kto si ju nezaslúži, láme jeho odpor, robí z neho nového človeka, zasľubuje mu budúcnosť a plní svoje slovo. „Nieto nič nad lásku, je to moc veľiká. Kde je všetko márne, premôže hriešnika“ – takto to vystihuje Royová.

V pohľade na Božiu vernosť (9–15)

Pokánie budovateľov sa rodí nielen v pohľade na verného Abraháma, ale aj v pohľade na neverných synov Abrahámových, ku ktorým sa Boh zachoval ako k Abrahámovmu potomstvu, ktorému patrí zasľúbenie. Pohliadol na ich trápenie v Egypte a postavil sa na ich stranu proti faraónovi a jeho sluhom, ktorí „prevádzali pýchu proti nim“ (9/10). Boh je na strane slabých a ukrivdených, je ochrancom vdôv a sirôt, priateľom publikánov a hriešnikov. Títo vôbec nemajú na to nárok, ale on sa ujíma práve tých, ktorí si nenárokujú na jeho lásku, a ktorí by bez neho zahynuli.

Jeho vernosť sa prejavila aj v tom, že „rozdělil pred nimi more na dvoje, takže prešli prostriedkom mora po suchu, a tých, ktorí ich stíhali, vrhol si do hĺbin ako nejaký kameň“ (11). Boh si vyvolil Abraháma a jeho potomstvo za svoj ľud a nedopustil, aby si faraón natrvalo robil naňho nárok. Preto nedovolil, aby Izrael slúžil Hospodinovi v Egypte, aby zostal na hraniciach alebo aby v Egypte zanechal svoje deti či svoj dobytok. Červené more vytvorilo medzu za panstvom Egypta. Boh sa nechcel deliť s nikým o svoj majetok!

Božia vernosť sa dokázala aj v tom, že ich z Egypta nielen vyviedol, ale aj ukazoval im cestu: „A viedol si ich v oblakovom stípe vodne a v ohnivom stípe vnoci osvecujúc im cestu, ktorou mali ísť“ (12). Vyslobodenie bola veľká vec, ale len polovičná. Púšť by nebola o nič lepšia ako Egypt, keby na nej nemali Božie vedenie. Toto vedenie nebolo obyčajné, lebo podľa vtedajších zvyklostí bola by sa dala cesta z Egypta do Kanaánu urobiť za niekoľko mesiacov – a Boh ich viedol 40 rokov. Ale aj táto obchádzka bola znakom Božej vernosti a múdrosti.

Ved' neišlo len o to, aby Izrael prešiel púšťou a čím skôr sa dostal do zasľúbenej krajiny, ale aby na púšti bol vychovaný ako Boží ľud. Práve preto dostal jedinečný dar v Božom zákone na Sinai s jeho súdmi, ustanoveniami a prikázaniami. Výslovne sa tu spomína prikázanie o sobotnom dni odpočinku, ktorý ich oslobodzoval od práce a uvoľňoval pre službu Bohu (13,14). Tento Zákon obopínal celý život Izraelských, podroboval ich do služby Hospodinovi a súčasne ich oslobodzoval od služby cudzím bohom. Sobota bola znamením: Božie prikazy majú za cieľ naše odpočinutie!

Prítom im Boh nedal len nejakú duchovnú orientáciu v zákone, ale sa ujal aj ich telesnej potreby: „Dal si im aj chlieb z neba v ich

hlade a vyviedol si im vody zo skaly v ich smäde“ (15). Boh nám dáva svoj zákon, ale aj chlieb a vodu. Vo svojej duši i vo svojom tele sme jeho! Jeho vernosť sa týka nielen našej duše, ako by si to myslel preduchovnený brat. Nie, Boh je verný aj vzhľadom na naše telo a všetky zemské potreby. Prejavuje svoju božskú všemohúcnosť voči prírode a jej zákonom, aby svojmu ľudu pomohol. On je verný Boh a nedopustí, aby niektorá stránka našej bytosti bola ukrátená.

Boh si nás zamiloval a Boh je verný – jedno dopĺňa druhé. Boží záujem sa vzťahuje na našu osobu – v tom je jeho láska, ale aj na náš čas – v tom je jeho vernosť. Celý ten „experiment“ s Izraelom nebol postavený na izraelskej vernosti, ale na stálosti Božej. Boh zostal, preto zostal aj Izrael. Boh ho vyslobodil, viedol ho, dal mu Zákon a chlieb. A táto vernosť zostala až podnes základom, na ktorej stojí naša existencia. Nieкто sa môže cítiť ukrivdený, že mu Boh to a ono nedal. Keď sa však pozrieme bližšie, vidíme, že Boh nám dal viac, ako sme si zaslúžili. On je verný, lebo nemôže zaprieť sám seba.

Ako vzniká pokánie

„Dejiny Božej lásky“ – tak môžeme nazvať oddiel, o ktorom sme uvažovali. To nám súčasne ukazuje, ako vzniká pravé pokánie: Tak, že sa človek zadáva na Božiu lásku a na to, čo Boh pre nás v tejto svojej jednostrannej náklonnosti urobil. Nič tak nezlomí človeka ako to, keď vidí, že Boh je verný voči nemu, hoci sa on spreneveril.

Aj medzi zbožnými ľuďmi je mnoho nezdravého v názore na pokánie. Mnoho zákonníctva, ktoré stále človeka karhá, mnoho nepravého sebaobviňovania, ktoré sa klame, mnoho komplexov, ktoré patria skôr do medicíny ako do náboženstva. Preto je aj pri pokání tak mnoho kličov, ktoré nevedú k radostnému životu služby, ale k pochmúrnemu poviazaniu.

Kto sa však zadáva na Božiu pravdu, na Božiu lásku a na Božiu vernosť, ten je zvnútra premožený. Kto sa zadáva na kríž, kde sa najzreteľnejšie prejavila Božia pravda, láska a vernosť, ten nemôže ináč, ako chváliť Božiu milosť, použiť ju a slobodne sa jej oddať pre život aj pre večnosť. Treba, aby naše pokánie ozdravelo a stalo sa spontánnym príklonom k Bohu – pre jeho lásku.

18. Z ČOHO ROBIŤ POKÁNIE

(9,16–31)

Naše pokánie trpí tým, že má zlú motiváciu a vzniká skôr v pohľade na vrodené predstavy alebo získané obavy ako na Božiu lásku. Ale môže mať aj tú chybu, že je nekonkrétne a že ho majú vyjadriť všeobecné frázy, v ktorých sa skrývame za vinu všetkých. „Každý je hriešny“, vravíme, čo vlastne znamená, že nikto nie je hriešny. Hriech bez mena nie je vôbec hriechom.

Izraelskí však nevyznávajú takto všeobecne, ale hriech menujú konkrétnym menom. Spomínajú sa tu celkom určité udalosti v určitom čase, za ktoré nesú zodpovednosť určití ľudia. Keď sme spomínali, že jeruzalemskí stavitelia rozprávajú dejiny Božej lásky, tak teraz rozprávajú dejiny ľudskej nevery. Hriech sa tu pojmovo nedefinuje, len sa konkrétne ukazuje.

Niekomu by sa mohlo zdať, že tu židia ani nehovoria o svojich osobných hriechoch, len o hriechoch svojich otcov. To je síce pravda, ale tým nechceli povedať, že oni nie sú vinní. Tým svoju vinu neumenšujú, len ju prehľbujú. Veď ju vidia nielen vo svojom živote, ale aj v onej reťazi, ktorá sa tiahne od ich predkov. Ktoré zásady spoznali teda ako zlé?

Brucho je nám bohom

(16–21)

Jeruzalemskí kajúnci vyznávajú najprv chyby minulosti, ktoré by sme mohli súhrnne napísať: „Brucho je nám bohom.“ Spomínajú udalosti na púšti, keď „si ustanovili vodcu, aby sa vrátili do svojho rabstva vo svojej spure“ (17). Život na púšti bol veru tvrdý. Veď tam človek nechodí vtedy, keď chce mať pohodlie a pohodu. Túto nebezpečnú a strastiplnú cestu mohol podniknúť len národ, ktorý bol vedený veľkými zasľúbeniami a ideálmi. Avšak práve toto si Izraelskí neuvedomovali. Na púšti sa rozpomínali na egyptské hrnce a všetky dobroty, ktoré tam mali. Keď sa má človek rozhodovať medzi slobodou a hrncami, nie vždy a nie každý si zvolí slobodu. Lahko sa môže stať, že sa ideály obetujú za hmotné výhody. Veru, „nepamätali na tvoje divy“ (17). Aj zbožný človek má krátku pamäť a zabúda, že život nie je životom, keď nemá nádejný výhľad, aj keby ho žil v hojnosti.

Na túto nevďačnosť Boh odpovedal tak, že ich netrestal a ne-

opustil, lebo je „Bohom odpúšťania: milosrdný a ľútostivý, dlho zhovievajúci a veľký čo do milosti“ (17b). Táto добрta však ich nevedla k zmene správania, naopak: „Ešte si spravili aj teľa – zliatinu a povedali: Toto je tvoj boh, ktorý ťa vyviedol hore z Egypta“ (18). Čo je zmyslom tejto udalosti? Ľudia si tam „sadli, aby jedli a pili, a vstali, aby sa hrali“. Iste nebolo zlé to, že ľudia chceli jesť a piť. Boh sám poznal ich potreby a dal im chlieb z neba a vodu zo skaly. Len ľud tam obrátil zásadu, že jeme, aby sme žili, na zásadu, že žijeme, aby sme jedli. „Chlieb a hry“ – to vlastne volá Izrael dávno pred Rimanmi. Neviazané zábavy s bezuzdnou pijatkou a sexualitou. Sezabaprenie na púšti sa im sprotivilo, takže podľa pohanského príkladu začali vyznávať neviazanú vitalitu, ktorú znázorňoval onen býk.

Ako sa Boh zachoval k tomuto výkriku a smädu po živote? Tak, že „zaprel sám seba“: Vo svojom mnohom zľutovaní ich neopustil na púšti. Neodňal od nich oblakový a ohnivý stĺp, ale im dal svojho dobrého Ducha, ktorý ich učil rozumu. Ba nevzal im ani chlieb a vodu, ale 40 rokov ich zaopatroval, takže nemali nedostatku (19–21). Keby sa Boh bol mal zachovať podľa ich vitality, tak by bol odpovedal bezmedzným hnevom. Ale Boh sa tak povediac sám zaprel a namiesto trestu im preukázal dobrotivosť. Svojím dobrým duchom ich vyučoval rozumu, že totiž život človeka nezáleží v tom, že má všetko, ale že má pred sebou budúcnosť a v mene tejto budúcnosti vie sa aj zriekať aj trpieť. Keď ich viedol k sezabapreniu, akoby im sám na sebe ukázal príklad, ako sa aj on vie obmedzovať v záujme svojich veľkých plánov. Liečil ich smäd po živote tým, že ich za to netrestal.

Ako poznáme, vytýkal Pavol istým blúdiacim bratom, že im je brucho bohom (Fp 3,19). Nemusíme byť však nijakými zvláštnymi kacírmami, naopak môžeme pravoverne vyznávať kresťanskú vieru a predsa byť praktickými nepriateľmi kríža Kristovho (3,18). Ved' žijeme vo svete, ktorý žije týmto vyznaním! Zdá sa mu, že príliš veľa slasti mu v minulosti uniklo a tak sa teraz usiluje všetko to dohnať. Naháňa šťastie a blahobyť sa mu stal bohom, ktorému sa klania. Je len otázka, či sa mu my neklaniame. To závisí od toho, či sme si obľúbili kríž a vieme sa potom obmedzovať, alebo či je našim úsilím dožičiť si. Vyrástli sme ako pokolenie, ktoré už nechápe, prečo by sa malo obmedzovať. Ešte naši otcovia sa zapierali aspoň preto, že kupovali role. My si už doprajeme a za zlo pokladáme nedostatok a zriekanie. Ani nezbadáme, že je možné byť bedárom s plným bruchom, ak stratíme ideály!

Iný prejav izraelského zlyhania možno vyjadriť vetou: Chceli si byť sami pánmi. To vidno na pozadí Božej vernosti, s ktorou Pán splnil svoje zaslúbenia (22–25a). Po putovaní púšťou ich voviedol do zaslúbenej zeme, ktorú zaujali ako dedičný údel (22). Vydal im do rúk miestnych kananejských kráľov (24) a prišli do hotového: zaujali ohradené mestá a úrodnú zem, domy plné všetkého dobrého, vyrúbané studne a vinice (25a). Tak sa mohlo stať, že Boh splnil svoje zaslúbenia Abrahámovi a „roz množil ich synov“ (23). Keď takto velebia Božiu vernosť, je za tým za všetkým poznanie, že Boh dáva svoje dary na to, aby si tým urobil nárok na život obdarovaného. On sa dokazuje ako verný, lebo zachováva zmluvu, ale to všetko robí preto, aby sa ňou aj človek cítil viazaný a dobrovoľne sa oddal dobrotivému Bohu.

Čo však urobili Izraelci s Božou dobrotou? „A tak jedli a nasýtli sa a vytučili sa a kochali sa v tvojej veľkej добрte“ (25b). Hmotné blaho ešte nemusí znamenať šťastie, ba môže sa stať priamo kliatbou. Izraelci rebelovali na púšti, ale ani v úrodnej zemi si Boha nezamilovali. Ba dokonca si namýšľali, že Boh im dal zaslúbenú zem ako odpoveď na ich vernosť. Akoby Boh konečne bol uznal ich mravné kvality a primerane tomu ich odmenil! Nevideli, že práve Božia добрta chce ich viesť k pokániu a poznaniu vlastnej nehodnosti. Oni na jej základe sa dostali len k sebaaprecenieniu. Božie požehnanie považovali za samozrejmosť a stratili povedomie, že všetko je milosť. Vytučili sa, a tým sa vlastne pokazili. Jestvuje aj kliatba požehnania, keď nás Božia добрta nevedie do popola, ale sami nadobudneme vedomie akýchsi šľachticov, ktorých si Boh musí vážiť!

Ako takito šľachtici sa potom Izraelci „stali neposlušnými a sprotivili sa ti a zavrhlí tvoj zákon za svoj chrbát“ (26). Ved' kdeže by potom takí urodzení ľudia mali poslúchať cudzí zákon, keď sami sú si zákonom! Boh ich uznal, Boh ich povýšil, a tak si zmysleli, že sú stredom, okolo ktorého sa všetko točí. A to nielen pohanské národy a ich králi, ale ešte aj sám Boh! Boli tu, pravda, proroci, ktorí „svedčili proti nim na to, aby ich navrátili k tebe“, ale s nimi si už sebavedomý národ vedel poradiť a likvidovať ich (26b). Nemáme radi, keď nás niekto znepokojuje. Zväčša ho považujeme za svojho nepriateľa, ktorý nám obmýšľa zlé. Nezbadáme, že práve priateľ nám môže byť niekedy na skazu a ten, ktorý sa stavia proti nám,

a znepokojuje nás, nám praje to najlepšie. Lebo naším najväčším nešťastím je, že chceme byť svojimi pánmi a sami sebe bohom.

Nie je to aj naším problémom dnes? Pán Boh aj nám dal mnoho dobrého – nepokazilo nás to? Aj v našej zbožnosti možno zbadáť zárodoky rozkladu. Hľadáme istoty, hľadáme spasenie, chceme požehnanie – lenže je otázka, či ideme správnym smerom. Áno, Boh nám to všetko naozaj dáva: aj spasenie, aj istotu, aj požehnanie. Pravdaže tým si na nás nárokuje, aby sme mu patrili a jeho ako svojho majiteľa poslúchali. Pozdvihne nás, lenže nie každý znesie takéto povýšenie. Mnohým ľuďom sa z toho zatočí hlava a myslia si, že už sú takí múdri, že vedia sami, čo je dobré a zlé, a takí mocní, že môžu sami o sebe rozhodovať. Avšak my máme život len dovtedy, kým koreňmi vrastáme do zeme. Keď sa z nej vytiahneme, máme síce slobodu, ale strácame život a naše vyschnutie je len otázkou času. „Kto je svoj, je diablov sluha!“ Je tragické, že neznesieme dobrotu!

Boha chceme mať za sluhu (27–31)

A ešte jeden druh previnenia spoznali stavitelia Jeruzalema, že totiž považovali Boha len za akéhosi sluhu, ktorý má vykonať svoju povinnosť a potom môže ísť! Túto chybnú domnienku im Pán často vyvracal tým, že ich vydal do rúk ich protivníkom (27n). Tým Boh dokázal svoju zvrchovanosť. Lebo tak naznačil, že on jestvuje aj bez nich a nie je na nich nijako viazaný. Izrael bol síce jeho ľud, ale mohol zaniknúť, a Boh napriek tomu zostal. Ba mohol si použiť aj pohanské národy, aby vykonali jeho úmysly. Ved' niktorý národ nevie tak radikálne uskutočniť Božie súdy ako práve pohanský a nepriateľský národ. Izrael nemá prednosť v tom zmysle, že by bol netrestateľný za svoje krivé cesty. Práve on musí spoznať, že čo človek rozsieva, to bude i žať. Uňho táto zásada platí prísnejšie a dôslednejšie. Lebo Boh nedá svoju slávu ani svojmu vlastnému ľudu!

Avšak Izrael neporozumel tejto reči a nevzdal slávu zvrchovanému Bohu. Prejavila sa tu ich človečina: Keď boli v súžení, kričali o pomoc, a keď ich Boh vyslobodil, odvrátili sa. „Ale keď mali zase pokoj, znova sa navrátili robiť to, čo je zlé pred tvou tvárou“ (28a). Pociťovali Božiu vládu ako niečo, čo im prekáža a olupuje ich o pravé človečenstvo. „Vymykli spurné plece spod jarma Božieho“,

lebo pokladali službu Bohu za zotročenie a zbavenie ľudskej dôstojnosti. Nezbadali, že „keby človek činil (prikázania), žil by nimi“ (29). Boh nám nedal svoj zákon na to, aby nás ním zotročil, ale aby nás ním oslobodil. Tak ako projekt na stavbe nemáme preto, aby nás poviazal, ale naopak, aby nás urobil schopnými rýchlo a múdro stavať. Tak je to aj s Božím zákonom. Lenže toto Izrael nevidel. Boh im pomohol na nohy a potom – mohol odísť!

A tento zneuctený Boh sa naozaj ukázal ako suverénny tým, že ich vydal do ruky cudzích národov (30). Tým sa naráža na pád severnej ríše v 8. storočí a na pád južnej ríše v 6. storočí. Človek musí dôjsť až na koniec svojej cesty a vypíť nielen smotanu, ale aj svätku. Aj Boží ľud musel prežiť zvrchovanosť Hospodinovu! Ved' on nie je ramenom, ale len sekerou, ktorou rameno pohybuje. Ako nástroj je ľud dobrý, ako majster je nevhodný. Boh mu posielal prorokov, ktorí mu svedčili o Božom panstve (30), ale potom ich vydal napospas. Je slobodný, keď vyvoluje, ale aj keď svojmu ľudu dá pocítiť mocnú ruku. Avšak Boh sa dokázal ako zvrchovaný aj tým, že ani tomu nevernému národu neurobil koniec a neopustil ho (31). Nakoniec bol slobodný aj od ich hriechu, ktorý ho nevyviedol z miery. Lebo kde sa rozmnožil hriech, tam sa ešte väčšmi rozmnožila milosť.

Jestvuje jedna veľmi výstižná výpoveď českých kniežat o ich kráľovi: „Ty si náš kráľ a my sme tvoji páni.“ Tým chceli kniežatá povedať, že sú nielen jeho dvoranmi, ktorým kráľ dáva majetok, ale nakoniec aj pánmi, ktorí mu rozkazujú. Kráľ kraľuje, ale nevládne! To je častý prípad nielen v dejinách, ale aj v prítomnosti: Boh má byť naším sluhom! Je síce pravda, že sa Pán Ježiš stal naším služobníkom tým, že za nás zomrel. Ale tým sa ešte nestal naším sluhom! Ved' práve svojou smrťou sa Ježiš stal Pánom, aby panoval aj nad živými aj nad mŕtvymi. On nie je len na to, aby nám okamžite pomáhal v našej núdzi a rýchle k nám pribehol na pomoc ako čašník, len čo naňho zavoláme. On aj dnešnému kresťanstvu dal pocítiť svoju zvrchovanosť, keď sa s ním súdi pre jeho minulosť. Nič lepšie sa mu nemohlo stať! Sme silní, keď sa koríme Pánovi!

Z čoho robiť pokánie

Dejiny lásky a dejiny nevery sa preplietajú vo vyznaní staviteľov Jeruzalema. Keď sa pozerajú na Boha, vidia samú milosť, ktorá sa nedá pomýliť ani hriechom národa. A keď sa pozerajú na seba, vidia

na pozadí Božej lásky svoju neveru, ktorá je v tom, že sa chcú stať sami sebe bohom vo svojej túžbe po pohodlí, po samostatnosti a blaženosti.

Nevyznávajú to len ako svoj osobný hriech, ale aj ako vinu svojich otcov, čím sa všetko stáva oveľa hlbším a zásadnejším. Aj my sme v tom zahrnutí. Aj my sme síce prijali Krista ako Spasiteľa – a on chce, aby sme ho takého poznali. Ved' skutočne sa za nás obetoval, aby nám pomohol. Poznať Krista znamená poznať jeho dobrodenia.

Avšak on sa stal ako Spasiteľ aj našim pánom, ktorý si práve svojou milosťou robí na nás nárok. A tu ho oklamávajú nielen tí, ktorí mu podstrkujú ako náhradu za poslušnosť svoje učenie, tradície a pravovernosť. Aj naše obrátenie je sčasti pokusom zbaviť sa Baránkovho nároku. Jeho dobrodenia chceme mať, ale nasledovať ho sa nám nehodí. Pokánie potom znamená: Hore ruky – vzdať sa a uvoľniť miesto na tróne Pánovi, ktorý si nás kúpil svojou krvou.

19. ZNAKY POKÁNIA (9,32–37)

Ľudia robia všelijako pokánie. Nieкто si myslí, že sa kaja, keď ide „na spoved“, nieкто zase keď ide na púť alebo dodržiava pôstne dni. Nieкто si myslí, že si to odbavil pri obrátení. A boli aj takí, ktorí povedali: „Zhřešil som“, a predsa neskoršie vidíme, že to nebolo pravé pokánie. Lebo pravé pokánie je zmena zmýšľania a života v podriadenosti Bohu.

Nieкто volá na Boha a sľubuje mu polepšenie, kým leží v chorobe. Keď však choroba pomíne, je preč aj pokánie. To nemohlo byť nič iné ako rozčítanie mysle alebo úsilie dostať sa von z ťažkostí. Luk je prút, ktorý je zviazaný tetivou a ohnutý zatiaľ, kým tetiva drží. Keď ju uvoľníme, vystrie sa prút dorovna. Kto sa kaja, nezohne sa dočasu, ale zlomí sa navždy.

Stavitelia Jeruzalema robia pokánie a na ich prípade môžeme poznať znaky pravého pokánia. Oni sa totiž nielen ohli pod ťarchou zlých pomerov, ale zlomili sa na volanie Božej lásky. Ich pokánie je kapituláciou pred Bohom a poddanie sa Božej zvrchovanej láske. V čom sa ukazujú toto kapitulovanie pred Bohom?

Dovolávanie sa milosti (32)

Izraelskí sa dovolávajú milosti, pretože vidia, že na ňu nemajú právo. To vidno na tom, ako oslovujú Hospodina: „Náš Bože, ty silný, veľký, mocný a strašný Bože“ (32a). Nazývajú ho síce svojim Bohom, ale neuberajú mu jeho zvrchovanosť. Áno, Boh si vyvolil Izraela, ale tým sa ešte nevzdal svojej povznesenosti nad všetky veličiny na zemi. On je „silný, veľký, mocný a strašný“ Boh. Je nad všetkým svojim stvorením, ba aj nad všetkým svojim vyvolením. Našiel si svoj nástroj v Izraeli, používal si ho, ale nezviazal s ním svoju existenciu tak, že by s Izraelom bol zanikol aj on. Jeho ľud nie je s ním rovnocenným partnerom, ale len žobrákom, odkázaným na dobrovoľný dar.

Kajúnci budovatelia však vidia aj ďalej, a to, že Boh dáva milosť jednostranne: „...ktorý zachovávaš zmluvu a milosť“ (32b). Boh urobil s Izraelom zvláštnu zmluvu. Na jej začiatku stojí Božia iniciatíva, jej trvanie je na Božej vernosti. Boh síce zaviazal zmluvou aj svoj ľud a dal mu rozhodné príkazy. Avšak táto zmluva je testamentom – závetou, jednostrannou záležitosťou, ako je to pri smrti umierajúceho otca, ktorý deťom odkazuje majetok zo svojej vlastnej vôle. Tak Boh jednostranne zachováva zmluvu a dáva milosť tým, ktorí si ju nezaslúžili. „Bárs červ som, on ma voľne rúbil“, spievame. Je veľký, ale skláňa sa k pozemským červikom.

Na základe tejto jednostrannej milosti Boh odníma aj trest od človeka: „Nepokladaj za málo všetky tie útrapy, ktoré na nás doľahli“ (32c, EP). Musíme si tu uvedomiť, že trest je veľmi ošemetná záležitosť. Väčšina ľudí si totiž myslí, že keď upadne do ťažkostí, ich hlavným úsilím má byť to, aby sa z nich čím skôr dostali a v tom zmysle sa aj modlí Bohu. Kajúnci sa však poznajú podľa toho, že sa neusilujú čím skôr vybrnúť z nich, ale naučiť sa tú lekciu, ktorú ich Boh vyučuje pomocou ťažkostí. Utrpenie je ako škola a našou snahou nemá byť to, aby sme čím skôr zo školy zmizli, ale aby sme sa naučili to, čo sa učil Izrael v asýrskom a babylonskom zajatí.

O milosť prosia teda kajúnci, ktorí sa naučili tvrdú lekciu v útrapách zajatia. Ale teraz prosia aj to, aby Boh od nich odňal trápenie a ďalšie im nepridával: „Nepokladaj za málo všetky tie útrapy, ktoré nás stihli“ (32c). Je nebezpečné prosiť o milosť, keď sme nepochopili Božiu zvrchovanosť. Ale keď sme ju pochopili, nadišiel čas, aby sme Pána žiadali, aby zmenil aj naše vonkajšie

položenie. Sú sice okolnosti, keď Boh musí ponechať nám „osteň v tele“ natrvalo. Potreboval to aj apoštol Pavol a niekedy takéto trvalé zaťaženie potrebujeme aj my, aby sme sa neprevrátili ako prázdna loď. Keď je však v poriadku naše vnútro, smieme prosiť, aby Boh zmenil aj naše okolnosti, keď nám nehrozí nebezpečenstvo pýchy.

Ako vidíme, prvým znakom opravdivého pokánia je to, že si kajúcnik uvedomuje, že všetko je milosť. Tu robí chybu väčšina zbožných ľudí, ktorí si neuvedomujú základnú skutočnosť, že s Bohom nie sme rovnocenní partneri. Nemôžeme pred neho predstupovať a predkladať mu nejaké paragrafy, podľa ktorých by bol zaviazaný zachraňovať nás. Nie, on je slobodný Boh, ktorý nie je nám ničím povinný, a skláňa sa k nám len zo svojej jednostrannej lásky. A keď nás postaví do utrpenia, chce len to jediné, aby sme sa naučili túto lekciu: Na nič nemám právo, všetko je milosť. A len keď si toto osvojíme, môžeme ísť ďalej a pýtať si aj zmenu vonkajších pomerov. Ináč všetko pokazíme!

Uznávanie svojej viny (33–35)

Opravdiví kajúcnici vidia svoju nehodnosť, ale aj svoju vinu. To predovšetkým znamená, že vyhlasujú Boha za spravodlivého: „Ale ty si spravodlivý pri všetkom tom, čo prišlo na nás“ (33a). Keď nás Boh postaví do utrpenia, potom to robíme tak ako Jób, že si otvoril ústa a trvalo mu to skoro 40 kapitol, kým si položil ruku na ne a prestal sa s Bohom hádať. Možno, že to nerobíme tak otvorene ako on, ale v skrytosti máme zatrpknutosť v srdci voči Bohu. Veľkosť staviteľov je v tom, že ospravedľujú Boha. Dať Bohu za pravdu – to je pravé pokánie. Kým to neurobíme, budeme mať stále pocit, že nám Boh krivdí a že by sme si zaslúžili lepší osud, ako ho máme.

Keď Izraelskí vyhlásili Boha za spravodlivého, vzali všetku vinu na seba: „Lebo ty si jednal verne, ale my sme si počínali bezbožne“ (33b). Svetský človek hľadá výhovorky a chybu kladie na druhého. Tak sa to začalo na začiatku ľudských dejín: Adam sa vyhovára na Evu a Eva na hada. Nebolo vinníka. Nové dejiny sa začínajú písať tam, kde sa človek prestane skrývať sa, vyhovárať sa a kde povie: „Moja vina, moja najväčšia vina.“ A tu sa delí ľudstvo! Všetci sme síce zhrešili, ale nie všetci vyznávame: Zhrešil

som. Avšak prípady veľkých kajúcnikov sú dokladom, že v tejto vete a v tomto priznaní je prameň nového života. Bez neho zostáva začarovaný kruh.

Z tohto kruhu sa stavitelia dostávajú tak, že ospravedľujú Boha a obviňujú seba. To znamenalo aj to, že druhých ľudí tiež oslobodili od obžaloby: „Naši králi, kniežatá, kňazi a otcovia nečinili tvoj zákon“, a to napriek добрote, ktorú im Pán preukazoval „v zemi širokej a úrodnej“ (34a, 35a). Samozrejme, to neznamená, že by obviňovali svojich predkov a seba by ospravedľnili. Aj oni sami sa započítali do počtu vinníkov. Neobviňovali však cudzie národy. Tie neboli bez viny! Asýrsky Salmanazar v 8. storočí a babylonský Nabuchodonozor v 6. storočí boli bezbožníci. Avšak kajúcnici nevidia vinu v nich, ale v sebe a v tom, že sa za Božiu dobrotu odplatili vierolomnosťou.

Ich vinu zväčšuje to, že sa nestala z neznámosti a bez varovania: „Nedbali na tvoje svedectvá, ktorými si svedčil proti nim... ani sa neodvrátili od svojich zlých skutkov“ (34b, 35b). Boh s nimi nerobil tak, že by ich bol trestal ako nás bezpečnosť, keď prekročíme rýchlosť: jeden príslušník nás chytil radarom a druhý trochu ďalej od nás vyberie peniaze. Boh čakal celé stáročia: 200 rokov na severnú ríšu a 350 na južnú. Za ten čas im Boh posielal svojich poslov, ktorí ich varovali, že porušenie pravidiel sa predsa raz pomstí. Avšak oni si mysleli, že nebudú musieť zožať, čo zasiali. Božie mlyny melú pomaly, ale isto. Vedome odvrhli zákon, to bola ich chyba!

Ako vieme, naši prarodičia neboli z raja vyhnaní preto, že zhrešili, ale preto, že si nepriznali vinu. Preto sa za nimi zavreli dvere záhrady v Édene, ktoré zostávajú zavreté dotiaľ, kým sa nenájde človek, ktorý sa k vine prizná. Zväčša to robíme tak, že ju váfame na druhého a hľadáme výhovorky v ľuďoch a okolnostiach. Priznane alebo nepriznane máme ťažké srdce aj na Boha, ktorý sa nám zdá nespravodlivý. Šťastný je to okamih, keď sa prestaneme skrývať, ako to urobil autor 32. žalmu! Ľudia pokladajú za šťastného zdravého a bohatého človeka. Ale šťastný je ten, ktorému cez ústa vyjde pokorné vyznanie: „Otče, zhrešil som pred tebou!“ To je druhý znak pokánia.

Priznanie svojho stroskotania

(36n)

Pokánie budovateľov sa vyznačuje nielen tým, že sa dovolávajú milosti a uznávajú svoju vinu, ale nakoniec aj tým, že si priznávajú svoje stroskotanie, t. j., že sa zrútila ich koncepcia slobody: „Hľa, my sme dnes sluhami“ (36a). Je to vlastne presný opak toho, o čo sa od začiatku usilovali. Izrael lámal jarmo a myslel si, že v tom je jeho sloboda, keď nebude Bohu slúžiť (Jr 2,20). Tieto ideály neobstáli v ohni dejinných skúšok. Človek nemôže byť bez veliteľa. Môžeme len dať svoje srdce Bohu alebo Satanovi – v tom je naša sloboda. „Kto je svoj, je Diablov sluha“, spievame. A inokedy: „Len v tvojom zajatí, môj Pane, voľný som.“

Zrútila sa aj ich koncepcia blahobytu: „Hľa, my sme dnes sluhami v zemi, ktorú si dal našim otcom, aby jedli jej ovocie a dobroty“ (36b). Boh nie je závistlivec, ktorý by nám nežičil a ktorý by pre nás chystal jednotvárny a nudný život. Nie! Dávidov pohár pri Bohu pretekal a v jeho prítomnosti mal radosti do sýtosti. A Pán prišiel na to, aby sme mali život a hojnosť a zasľúbil, že keď budeme najprv hľadať jeho kráľovstvo, pridá nám všetky potrebné veci. Keď pravda, začneme najprv zabezpečovať blahobyť, stratíme ho natoľko, nakoľko zanedbáme Božie kráľovstvo. Lebo šťastie je len vedľajší produkt nášho spojenia s Bohom. Keď ho nemáme, sme ako rastlinka bez pôdy!

Dejiny nepreverili ani ich politické ideály: „A svoju hojnú úrodu vydáva kráľom, ktorých si ustanovil nad nami pre naše hriechy“ (37a). Spomeňme si na to, ako raz Izrael zavrhol Hospodina ako kráľa, lebo chcel byť ako iné národy, ktorým kráľ automaticky zabezpečuje víťazstvo (1 Sam 8). Boh si Izrael vyvolil a vyvýšil ako zvláštny národ, on však teraz zostupuje na úroveň ostatných národov s ich násilím, intrigami a úskočnosťou. Týmito zbraňami však Boží ľud nikdy nemôže vyhrať. Jeho silou je to, že je Božím majetkom. Dokiaľ bol Samson Boží, bol aj silný, keď sa Boha vzdal, stal sa obrom na hlinených nohách. Izrael podľahol pohanským kráľom – a bolo to Božie určenie!

Konečne padlo aj ich chápanie vyvolenia: „A tak panujú nad našimi telami i nad naším dobytkom, tak ako sa im ľúbi, a sme vo veľkom súžení“ (37b). Boh si ich vyvolil, to bola abeceda izraelského sebavedomia. Na tomto základe – nie bez dôvodov – sa chystali na slávnú budúcnosť. Lenže Boh chcel, aby sa stali požehnaním pre všetky národy a oni to otočili na túžbu po ovládnutí

národov. Kto sa dá viesť takým ideálom, ten zradil svoje služobné poslanie a pre toho nemá Boh inú alternatívu ako to, že ho vydá do područia práve tých národov, ktoré chcel ovládať. Niektorí sa pýtajú, či to mohol byť Nehemiášov pohľad. Mohol, lebo bol síce lojálny k perzským kráľom a iste aj vďačný. Ale nepokladal terajší stav za konečný Boží ideál.

Sú ľudia, ktorí urobia chybu, ale ktorí si ju vôbec nechcú priznať. Radšej budú niesť jej následky, ba radšej zomrú, ako by si mali priznať, že sa pomýlili. Byť človekom pre nich znamená byť víťazom. Ale nepriznať si porážku – to nie je postoj víťaza. Naopak, uznať porážku je to najväčšie víťazstvo, lebo je to víťazstvo nad sebou. Teda tretím znakom pokánia je, že uznáme, že sme sa pomýlili. Zdalo by sa, že zodvihnúť ruky hore je ponížením človeka, áno zaprením jeho človečenstva. Avšak opak toho je pravda! Iba v tejto kapitulácii sa rodí človek! „Keď prinútiš ma poddať sa, som vpravde víťazom“, spievame v krásnej piesni.

Znaky pravého pokánia

Stavitelia Jeruzalema robia pokánie a je to pravé pokánie, lebo je kapituláciou pred nárokmi zvrchovanej Božej lásky. Neohli sa len, ale sa aj zlomili pred ňou. Nechcú len čím skôr vybrádnúť z trápenia, ale si aj priznávajú svoju vinu. Na nikoho sa nevyhovávajú, za nikoho sa neskrývajú. Priznávajú zrútenie svojich koncepcií, ideálov.

A čo my? Keď sa k nám Slovo prihovori, možno máme hneď naporúdzi známe slová: „Nikoho som nezabil, nikoho neokradol.“ Isteže! Ale Pán nás ani neobviňuje, že sme niekoho zabili, ale, že sme pre svoj blahobyť Boha vlastne ani nepotrebovali. A mali sme plno ponôš, že nám Boh krivdí a že by sme si zaslúžili veru lepšiu údel, ako nám Boh dal.

Aj nás Božie slovo vyzýva, aby sme také a podobné myšlienky zanechali. Aby sme sa nielen ohli, keď sme sa previnili, ale aby sme sa zlomili pred Božou láskou. Aby sme prestali mať o sebe vysokú mienku a stali sa radšej publikánom, ktorý „sa bije do prs“ a vraví: „Bože, buď milostivý mne, hriešnemu.“ Pre takýchto ľudí má Boh mnoho milosti. O, ako by sa aj nad nami otvorilo nebo a ako by z tých Božích prieduchov na nás padala milosť, keby sme vedeli zaujať takýto kajúci postoj!

20. ZÁVÄZOK VERNOSTI (9,38–10,29)

Celá 9. kapitola rozpráva o pokání národa. Boží ľud žaluje na seba. Celú svoju národnú históriu vidí ako nepretržitú reťaz porušovania vernosti Bohu, ktorý si ho vyvolil. Pritom národ vyznáva nielen svoje hriechy, ale berie na seba aj hriechy svojich otcov. Veď všetka táto nevera je ako ťažké bremeno, ktoré sa musí niesť kolektívne.

Je to premáhajúce priznanie. Málo kapitol je v Biblii, ktoré by tak nemilosrdne odhaľovali hriech a vyznávali takúto solidaritu s predchádzajúcimi generáciami. A predsa sa tu ide ešte ďalej. Lebo akokoľvek je vyznanie hriechov dôležité, samo osebe nie je úplné. Musí mať ako výsledok čin na strane človeka, ktorým sa dokáže pravosť vyznania.

Tu sa nám ukazuje na komplexné chápanie biblického pokánia. Je to zmena zmýšľania, ale aj zmena konania. To jedno je základom, to druhé stavbou. Jedno bez druhého nejestvuje. Zmýšľanie bez konania je neúplné a čin bez zmýšľania je bezcieľny. A tak keď 9. kapitola hovorí o pokání, 10. kapitola hovorí o ovoci pokánia, v ktorom má každé pokánie svoj cieľ.

Ľudská odpoveď (9, 38)

Najprv treba vidieť niečo krásne v tom, že stavitelia Jeruzalema svoje pokánie dovŕšujú tým, že robia pevný záväzok (amaná znamená skôr pevný sľub, záväzok ako zmluva – berit). Už dávno pred nami spoznali nebezpečenstvo, vyjadrené v úsloví: „Dobrými predsavzatiami je dláždená cesta do pekla.“ Nie, oni nechcú hriech len vyznávať, ale aj odtrhnúť sa od neho a viacej ho nerobiť. Hriech treba uňať, a nie hrať sa s ním, lebo to brzdi naše konanie alebo ho celkom znemožní. Pán to nemyslel tak, že nás oslobodí z väzenia, odpustí nám previnenie, a potom že sa zase vrátíme k starému životu. Nie, on nám umožňuje aj nový život a celý životný spôsob.

To je zmyslom aj Pavlovej argumentácie v Epištole Rimanom v 6. kapitole a podobných oddieloch novozmluvného napomínania. Každý, kto bol pokrstný, zomrel spolu s Kristom hriechu a dostal tak možnosť žiť nový život. Je ospravedlnený nielen od viny, ale aj od moci hriechu a schopný žiť v posvätení ako Boží majetok. Tieto

pravdy sú jasné a je skoro nepochopiteľné, že niektorí evanjelickí teológovia tu vetria úchylku a hovoria že týmto spôsobom sa chce „robiť to, čo Kristus neurobil“, a že je to „zákonníctvo, skutkárčenie a zbožný výkon“. Ovocie pokánia zdôrazňuje práve ten apoštol, ktorý tak veľmi odsúdil „skutkárčenie“. Niet ovocia, niet viery!

Je tu, pravdaže, istá neobyčajnosť v tom, že kým predtým robí zmluvu s Izraelom vždy Boh, tu tento záväzok robí národ. Neprevínil sa národ tým, že tu vzal na seba iniciatívu? Tu si však pripomeňme, že Boh s Izraelom nezrušil nikdy zmluvu, ani keď ho poslal do zajatia. Tam Izrael prežíval „kľatbu zmluvy“, ale nie zrušenie zmluvy. A keď ho Boh priviedol naspäť do vlasti, ponúkol mu vlastne obnovenie zmluvy. Túto Božiu reč ľudia porozumeli a odpovedali na toto Božie volanie. Iniciatívu aj tu má teda Boh. Národ svojimi záväzkami nechce doplniť to, čo Boh neurobil. Nie je to zbožný výkon, ktorým by chceli dosiahnuť Božie uznanie. Národ „nepovedá“, len „odpovedá“.

Pritom treba si uvedomiť, že túto odpoveď dáva národ, ktorý práve vyznal svoje hriechy. Nie je to sebavedomý národ, ktorý by sa staval k Bohu ako rovným s rovným a ponúkol mu svoje výkony, aby za ne dosiahol odpustenie. Sú to zdrtení ľudia, ktorí tak ako málokto v Písme precítili až do drene kosti svoju úbohosť a nehodnosť. Aj keď sa tu nikde nehovorí o rozhrešení a odpustení – ani o Božom ani o ľudskom – predsa možno povedať, že sú to ľudia, ktorí dostali odpustenie na základe svojho poníženia. Svojimi skutkami nechcú teda odpustenie dosiahnuť, ale za odpustenie sa odvdáčiť. A tak je to správne. Kde táto vďaka chýba, tam to nie je Boží model!

A tak stavitelia chcú dokumentovať svoje pokánie poslušným životom. A ako rozhodne to chcú! „Pri tom pri všetkom píšeme pevný záväzok, ktorý spečatujú naše kniežatá, naši leviti a kňazi.“ Robia záväzok, potvrdzujú ho svojimi podpismi a pečatami! Tu môžeme názorne poznať, čo znamenal v Starej zmluve sľub. Isteže, je lepšie nesľubovať ako sľubiť a nesplniť. Ale – ako vraví W. Lüthi – „nie je to znepokojujúce, ako odhliadnuc od niektorých zvyškov zmizli dnes sľuby hlavne z našej evanjelickej cirkvi? Muselo by nám byť darované kresťanstvo sľubov, neodvolateľného záväzku s podpisom na celý život. Všeobecné a nezáväzné kresťanstvo dohralo svoju rolu“.

Závazok všetkých

(1–28a)

Satan chce, aby pokánie zostalo polovičné. Preto tu bolo nebezpečenstvo, že stavitelia budú síce ľutovať svoje minulé činy, ale nenapravia svoje budúce správanie. Druhým nebezpečenstvom bolo to, že síce sa budú usilovať poslušne žiť, ale nie všetci. Tak je to krásne znázornené v 2M, 8–10, kde Satan robí návrhy, aby síce vyšli z Egypta, ale neišli ďaleko. Tým by bol obmedzil ich duchovný život, ktorý neobsahuje len odlúčenie od sveta, ale aj púť do slobodnej krajiny. Keď na to Mojžiš neprišiel, navrhuje mu Satan, aby odišli na púšť, ale nie všetci. Starí môžu odísť, deti nech nechajú tam. Zámer bol jasný, aby sa dospeli po čase vrátili naspäť.

Takéto obmedzenie poslušnosti budovateľa nepoznajú. Závazok poslušnosti berie na seba celé spoločenstvo. Sú to predovšetkým jeho vodcovia a na prvom mieste Nehemiáš ako politický vodca. Je tu uvedený svojím úradným titulom „tiršáta“ – miestodržiteľ (perzského kráľa), z čoho vysvitá, že sa Judsko stalo samostatnou perzskou provinciou. Politika je háklivá vec a niekedy sme v pokušení považovať ju za nečistú samu osebe. Lenže tu nám vystupuje izraelský ľud aj ako politická jednotka. Je pravda, že sa v tejto oblasti popáchalo mnoho zla pred Nehemiášom i po ňom. Tu sa nám však ukazuje, že aj politika môže byť užitočná, ak slúži Božím zámerom.

Potom nasleduje zoznam 22 kňazov a 17 levitov. Z toho, že sa vo verši 28 hovorí ešte raz o kňazoch a levitoch v súvislosti s vrátnikmi a chrámovými nevoľníkmi, možno usudzovať, že sa vo veršoch 2–13 uvádzajú kňazi a leviti vyššej vrstvy, ktorá mala vedúce postavenie. Zdalo by sa, že tieto kruhy sú už samy osebe sväté. Žiaľ, v dejinách sa môžeme presvedčiť o opaku. Náboženstvo slúžilo často na zakrytie ľudskej svojvôle. K tomu, že sa Izrael dostal do zajatia, podstatne prispelo aj jeho kňazstvo a celý náboženský aparát, ktorý pod menom Hospodina uctieval cudzie božstvá a Bohu nepriateľské zásady. Je to veľká vec, keď sa práve tieto kruhy zaväzujú poslúchať Pána!

Ďalej tu máme zoznam predákov ľudu. Celkom je ich 44. Nie je možné dnes presne povedať, kto tam patril. Zdá sa, že niektorí označujú jedincov, ale iní zase celé rody, ba aj mestá (Anatot – v. 19). Sotva je možné hľadať nejakú symboliku v ich počte, ako to robia niektorí. Veď ani ich počet ani počet kňazov a levitov nie sú

okružle čísla. Skôr by sme tu mali myslieť na to, že títo predáci reprezentujú národ a národnosť. Aj v tejto oblasti sa narobilo mnoho krívd a bolestí v dejinách. Jedna národnosť utláčala druhú. Dodnes to nie je úplne vyriešené. Ani národnosť nie je zlá, len sa musí podrobiť Bohu, ináč sa stane šovinistickým nacionalizmom.

Nakoniec tu máme ľud a nižšie duchovenské vrstvy, ako kňazov, levitov, vrátnikov, spevákov a chrámových nevoľníkov, a to aj s ich ženami, synmi a dcérami (v. 28). Je pozoruhodné, že v izraelskom spôsobe života vládlo zástupné právo. Znamená to, že keď niečo podpísal veľkňaz, platilo to pre všetkých kňazov. A keď sa k niečomu zaviazal otec, boli tým viazaní aj všetci príslušníci jeho rodiny. Tu sú však osobitne uvedení aj nižší kňazi aj ženy s deťmi. Môže to znamenať, že v poslušnosti sa mal vylúčiť formalizmus. Išlo o to, aby sa nikto nedal zastupovať, ale aby aj ten najnižší človek prejavil Pánovi lásku a oddanosť.

Norma záväzku

(28b–29)

Budovatelia sa zaväzujú k poslušnosti, a to predovšetkým znamenalo, že sa „oddelili od národov zemi“ (28b). Išlo tu o náboženstvo a životné spôsoby pohanských národov, ktoré Izraela obkľučovali. Tu sa naráža na hlavnú príčinu izraelského úpadku pred zajatím. Izrael vznikol ako útvar, ktorý mal byť zvláštnym národom v rodine ostatných národov. Počnúc kráľovskou dobou chcel však Izrael byť „ako iné národy“. Začal prijímať formy pohanskej štátnosti, a čo bolo horšie, aj zásady pohanskej zbožnosti. Formálne a navonok sa ešte uctieval Hospodin, ale zásady a život boli pohanské. Od toho sa teraz Izrael oddeľuje a odvracia. Boží ľud sa nemôže udržať v takomto pomiešaní.

Tu máme vyjadrený hlavný princíp, ktorý viedol poexilného Izraela: oddelenosť od pohanov. Neskoršie vznikla aj celá strana, ktorá dostala podľa toho svoje pomenovanie. Boli to „oddelení“ – farizeji. Už tým sa nám naznačuje, že to malo nielen svoje prednosti, ale aj svoje nebezpečenstvá. Farizeji sa natoľko oddelili od pohanov, že sa postavili proti nim a nedbali na to, že ako oddelení sa majú stať pozhnaním pre svoje okolie. Takto to bolo v Božom pláne pre Abraháma a jeho potomstvo a takto to potom uskutočnil Pán a jeho cirkev. Aj oddelenosť sa môže pokaziť, ak sa

nespojí s druhou zásadou, totiž službou iným. Lenže to nikdy nesmie byť pomiešanie!

Na druhej strane tu máme nielen záporne vyjadrenú zásadu oddelenia od pohanstva, ale aj kladne vyjadrenú zásadu obrátenia sa „k zákonu Božiemu, ktorý bol daný skrze Mojžiša, služobníka Božieho“ (29). Izraelská zbožnosť nebola len nejakou náladou, ale sa orientovala na príkazy, súdy a ustanovenia Mojžišovho zákona (29b). Zákon – tora – pôvodne neobsahoval takú tvrdosť, ako dnes dávame tomuto pojmu. Doslovne tora vlastne znamená ani nie „zákon“, ale „naučenie“. Vychádza z toho, že životná cesta je zložitá a potrebujeme pre ňu svetlo, pokyny, rady a príkazy, ktoré nám ukážu, ako ísť a nepomyliť sa. Zákon mal funkciu plánu na stavbe.

Dnes už vieme, že aj táto – sama osebe správna – zásada sa môže znehodnotiť. Vidíme tu vlastne druhú zložku neskoršej židovskej zbožnosti, a to je zákoníctvo. Vyvinula sa celá trieda písmákov, zákoníkov, ktorí s veľkou horlivosťou študovali Boží zákon a rozpracovávali ho do najmenších podrobností. To bolo to veľké na ich konaní. Menej pekné bolo, že zo živého zákona urobili mŕtvu literu. Prišlo to až tak ďaleko, že pomocou ľudských ustanovení, ktoré mali zákon detailne rozviesť, bol Boží zákon zrušený. Je to jeden z najväčších dejinných paradoxov, že práve pomocou rozšírenia zákonníci položili hranice Božiemu zákonu. Evanjelιά nám ukazujú, napr. že bolo možné zrušiť prikázanie ctiť si rodičov pomocou daru na chrám (Mk 7, 8nn).

To sa stalo tým, že Izrael nedbal na prikázanie Hospodina „svojho Pána“ (29c). Obišiel generálnu zásadu, ktorá mala vládnuť všetkému mysleniu a konaniu. Aby sa človek na životnej ceste nepomylil, musí ho viesť princíp, podľa ktorého Hospodin je v strede a všetko ostatné sa musí točiť okolo neho. V takejto praxi je koniec ľudského sebecka, lebo ctiteľ Hospodinov sa nepokladá za autonómneho človeka, ktorý je sám sebe zákonom, ale za majetok Boží, ktorý je Pánovi k dispozícii. A takýto človek má potom voľné ruky aj pre iného človeka a je oslobodený pre lásku. V prikázaní lásky k Bohu a k blížnemu má Boží zákon svoj stred a všetko ostatné môže byť len jeho rozvinutím.

Závazok poslušnosti

Poslušnosť je niečo krásne. Ňou vyjadrujeme, že od Pána nielen prijímame odpustenie, ale sa mu chceme aj odvdáčiť svojou oddanosťou. Bez nej sa naša zbožnosť stane vypočítavou a bude sa usilovať len o oslobodenie od viny a nie aj o oslobodenie od moci hriechu.

Je v tom vlastne aj radostná zvesť: Boh nás chce mať vo svojich službách. Keď sa v našom hospodárskom živote vyskytne porušenie zákonov, obyčajne potom nasleduje prepustenie zo zamestnania alebo ešte horší trest. A Boh nás neprepúšťa z práce! Potrebuje nás a chce nás použiť. V tom je milosť!

Pravdaže, je v tom aj isté nebezpečenstvo, keby sme si na základe svojej poslušnosti chceli nárokovať odpustenie a dokonca uznanie pred Bohom. Tu nesmieme zameniť poradie: Najprv pokánie (9. kap.) a potom poslušnosť (10. kap.). Poslúchame, ale vo vedomí, že sme od začiatku odkázaní na milosť a odpustenie. Týmto sa poslušnosť zachová zdravá a neporušená.

Bez poslušnosti to však nejde. Je smutným faktom, že väčšina tých, ktorí prežili Boží ospravedlňujúci výrok a majú teda odpustenie hriechov, nezapoja sa do Pánovej služby. Ospravedlnenie majú, o posvätenie sa málo starajú! Preto potom sa im komplikuje život a nestávajú sa charaktéri. Budúcnosť patrí len záväznému kresťanstvu!

21. POSLUŠNOSŤ MÁ MENO

(10, 30–39)

Stavitelia Jeruzalema sa zaväzujú „chodiť v zákone Božom a činiť všetky prikázania“ (29). Ale čo to znamená? V ich počínaní je veľa oduševnenia, čo má svoje prednosti, ale aj slabiny: prednosti v tom, že ich srdce je naklonené k Hospodinovi, slabiny v tom, že sa môže prejaviť len v abstraktných sľuboch.

Je to tak, že náboženská reč – ako každá reč – si vytvorí svoj sloh. Ved' vnútorné pravdy musíme znázorniť vonkajšími obrazmi. „Odovzdávame sa Pánovi, zverujeme mu svoj život, otvárame mu svoje srdce“ – to je všetko v poriadku. Lenže čo to znamená konkrétne? Abstrakcia je náš nepriateľ!

Boh bol konkrétny: poslal nám svojho Syna ako záchrancu. Spása má meno: Ježiš. Aj hriech má svoje meno a takisto aj naša

poslušnosť. Chceme poslúchať – v čom konkrétne? To si uvedomuje aj Izrael, a preto sa nielen všeobecne zaväzuje poslúchať, ale menuje štyri oblasti, kde sa to konkrétne uskutoční.

Manželstvo (30)

V Nehemiášovej dobe bol národ v zlom postavení v každom ohľade. Preto sa usilovali zlepšiť si život a do toho zapojili aj svoje manželstvá. Manželstvá s pohanom či s pohankou im pravdepodobne vynášali isté hmotné a sociálne výhody. Preto obišli Božie záujmy a usilovali sa o okamžité zlepšenie situácie. Lenže bolo to dosť krátkozraké a prinášalo im v perspektíve prehry v náboženskom, národnom i hospodárskom živote, ako plasticky ukazujú ďalšie kapitoly.

Preto sa stavitelia zaväzujú, že nebudú uzavierať miešané manželstvá z pohanov: „Svoje dcéry nedáme..., ich dcéry nevezmeme“. Bolo v tom mnoho múdrosti. Ved' aby sa niečo dobré podarilo, na to treba mnoho sústredeného úsilia. A ešte aj potom to ide ťažko a niekedy zložito. A čo potom, keď sa záujmy triešia a keď jeden ide do zhromaždenia a druhý do krčmy? Isteže, Boh môže dať aj tak milosť, ale to bude skôr výnimkou. Lebo ľahšie je stiahnuť zo stola ako vytriahnuť na stôl!

V rodine sa začína cirkev. Ved' rodina je už sama osebe cirkev v malom. To nie sú dve veci, ako by sa zdalo. Preto skaza cirkvi sa nezačína v chráme, ale už v rodinnom kruhu. Ako vraví drsne W. Lúthi: „Zničenie ľudského života sa nezačalo až v nemeckých koncentračných táboroch, ale v európskych manželských posteľiach.“ A keď sa má začať obnova cirkvi, tak sa to musí začať v manželstvách, kde obaja manželia ťahajú za jeden povraz a sú oddaní veci Božieho kráľovstva.

Pritom je zaujímavé, že sa vtedy o manželstvách zaväzovali rodičia: „Nedáme dcéry, nevezmeme dcéry“. Pravdaže, bola iná doba a iné zriadenie. Avšak aj vtedy žil Samson, ktorý si rozhodoval sám – a zle to dopadlo! Za našich čias sa manželstvo stalo príliš iba záležitosťou mladých – tiež na ich škodu. Preto už v starej Jednote rodičia hovorili do manželstva svojich detí. Dnes by to nemalo byť diktátorské, ale mala by tu byť spolupráca a porada. A to ešte pred definitívnym rozhodnutím a nie po ňom!

Počas svojho pôsobenia som v zboroch zažil situácie, hraničiace

až s komickosťou: Boli chlapci aj dievčatá, mohlo sa uzavrieť aj 10 svadieb, a predsa nič sa nedialo. Ťažko povedať, kto bol na vine: či chlapci, ktorí sa nevedeli priblížiť k dievčatám, alebo dievčatá, ktoré čakali na princov, hoci sa o nich potkýnali. Kde je v zbere takáto situácia, tam si musia uvedomiť obe strany, že treba vidieť neobyčajné v obyčajnom a podľa toho konať.

Deň odpočinku (31a)

Boh si odpočinul po stvoriteľskom diele. Tým naznačil, že sa od práce vracia k sebe. Keď potom nariadil svätiť deň odpočinku, malo to znamenať, aby človek urobil to isté a navrátil sa od svojej práce k Bohu. Pán nemyslel, že vyžijeme iba z modlitby. „Šesť dní budeš pracovať“, povedal a ukázal, že človek žije iba z chleba. Keď nemáme Božie slovo, tak máme smutnú dušu, aj keby sme mali mnoho majetku. Deň odpočinku je pre spoločenstvo s Bohom.

Na to Izrael veľmi nedbal. Bola zlá hospodárska situácia, preto si myslel, že o budúcnosti rozhodne povznesenie hospodárstva a obchodu. A pretože „čas boli peniaze“, nesmela sa vypustiť ani sobota z pracovného programu. Izrael chcel byť múdrejší ako Boh. Podľa jeho výpočtov bolo sedem viacej ako šesť. Lenže, keď z dňa odpočinku urobili deň práce, získali síce majetok, ale zbavili sa životných síl duchovných i telesných a dokázali, že šesť je predsa len „viacej“ ako sedem.

Svet sa bude starať o to, aby sme stratili deň odpočinku. Zariadi nám súrnu prácu, výstavy, športové podujatia, výlety, koncerty. Nemôžeme povedať, že sú to zlé veci. Ísť na výstavu je prospešnejšie ako sa opíjať v krčme. Ale pre dobré nesmieme opustiť, čo je najlepšie. To je spoločenstvo s Bohom a jeho ľudom. Nedajme si to vziať za nijakú cenu! Z toho žijeme! Neznamená to, že sa v deň odpočinku nesmieme zahrať v prírode alebo urobiť výlet a pod. To však neškodí len vtedy, keď máme spojenie s Bohom a jeho ľudom, ináč to vysuší dušu!

Treba sa tu zmieniť o sobote a my svätíme nedeľu. Sú kresťanské skupiny, ktoré si veľmi zakladajú na sobote a ukazujú, že je prikázaná v Biblii. Áno, v Starom zákone! Avšak my sa nepýtame, čo hovorí Biblia, ale čo hovorí Pán Ježiš! A on povedal, že Syn človeka je pánom aj soboty, t. j. že o nej rozhoduje ako majiteľ nad svojím majetkom. Z toho dôvodu začali prvokresťanské

zbery zhromažďovať sa v nedeľu, aby tým znázornili, že tak ako sobota bola dňom odpočinku po prvom stvorení, tak je deň Pánov – nedeľa – odpočinkom po druhom stvorení – po Pánovom vzkriesení.

O svätení nedele výstižne hovorí W. Lúthi: „Keď sme zničili nedeľu, padli prvé bomby na naše chrámy.“ Veru, skaza sa nezačína, keď príde vojna a padajú bomby, ale vtedy, keď sa človek tak zahrabe do svojej práce a do zemských hodnôt, že sa prestane vracat' k Bohu a vzdávať mu česť v spoločenstve Božieho ľudu. My musíme pracovať, ale práca sa nám nesmie stať modlou. Dnešný človek je uštvaný, lebo opustil toto spočinutie v Bohu. Nenapodobujme ho, lebo to má ničivé následky!

Rok odpustenia dlhov (31b)

Izraelskí mali pozoruhodné zriadenie siedmeho roku – odpočinok zeme a odpustenia dlhov. Vtedy polia nechali na pokoji a čo bolo ešte významnejšie: všetky dlhy odpustili a majetok navrátili pôvodnému majiteľovi, predovšetkým pôdu. Tým prekazili tomu, aby sa kapitál hromadil na jednom mieste a na druhom mieste aby sa prehlbovala chudoba. Bolo to vytváranie národného zdravia, ktoré je tým pevnejšie, čím menší je rozdiel medzi chudobnými a bohatými, a vytráca sa, keď sa tu vytvorí priepasť.

Ako nám ukazuje 5. kapitola, na to stavitelia predtým nedbali. Pokušenie zbohatnúť bolo príliš lákavé. Vtedy sa Nehemiášovi podarilo nejako to odvrátiť. Išlo však o to, aby to platilo všeobecne a nie iba v jednom prípade. A tak sa tu teda stavitelia zaväzujú: „Necháme požadovanie akéhokoľvek dlhu.“ Tým pochopili, že človek nežije z kapitálu, ale zo spoločenstva. Peniaze rozdeľujú. Hromadíme ich preto, že si chceme nimi prilepšiť, ale stáva sa pravý opak. Kapitál ničí spoločenstvo, ak sa nerozdelí rovnomerne a vytvorí hromady na jednej a priepasti na druhej strane.

Preto sa dostal do chaosu aj náš svet. Nemal nijaký „siedmy rok odpustenia“, v ktorý by sa boli rozdiely vyrovnali. Socialistický systém sa o to vážne pokúša, ale práve potreba prestavby takmer vo všetkých socialistických krajinách dokazuje, že ani v ňom to nie je jednoduché. K tomu pristúpil ešte problém „bohatého Severu a chudobného Juhu“. Najmä Južná Amerika je tak zadlžená, že je otázka, či sa to dá riešiť ináč ako generálnym odpustením.

V tomto ohľade ani my nemôžeme mať celkom čisté svedomie. Nie vždy sa cirkev postavila proti vytváraniu priepasti medzi chudobnými a bohatými. Často dala voľnú ruku hospodárskej diktatúre, v ktorej nevládli najlepší, ale najbohatší. Je zvláštne, že cirkvi majú „svoje koničky“, na ktorých „rajtujú“, a doteraz sa nenašla cirkev, ktorá by si bola „osedlala“ toto prikázanie siedmeho „roku odpustenia!“

Môžeme my dnes robiť niečo v tejto záležitosti? Dost' veľa! Ale len vtedy, keď sa naučíme nevytvárať majetkové rozdiely a zabránime peniazom, aby sa hromadili na jednom mieste a na druhom aby ich nebolo. Isteže, každý z nás nerobí rovnako a každý rovnako nezarobí. Ide však o to, aby sme sa postavili proti všemocnosti peňazí. Nech rozhoduje statočnosť a poctivá robota! Nech sa netvorí medzi nami šľachta, ktorá by žila zo stykov a nie zo statočnej práce. Tým vykonáme veľké dielo!

Bohoslužba (32–39)

Niekedy bol chrám modlou, keď si ľudia mysleli, že keď majú chrám, nič sa im nemôže stať. Boh ich musel viesť ťažkou katastrofou, aby sa naučili správne hodnotiť. Teraz však hrozilo opačné nebezpečenstvo, že totiž chrám bude opustený. Preto je záväzok o bohoslužbe najdlhší zo všetkých záväzkov. To ukazuje na to, že ťažkosti v tejto oblasti ich trápili najviac. Práve tu bolo treba prijať množstvo konkrétnych záväzkov, aby sa bohoslužba nejako neodsunula do úzadia a s vodou sa nevylialo aj dieťa.

Preto v tejto záležitosti máme mnoho celkom materiálnych záväzkov, týkajúcich sa dane, obetných darov, dreva, desiatkov a výživy pre kňazov. Zdalo by sa, že je to príliš masívne a neduchovné, pretože je to ešte v Starej zmluve, a tá ešte nemá čisté duchovné pojmy a predstavy. To je naozaj len zdanie, pretože týmito konkrétnymi a materiálnymi záväzkami sa len zdôrazňuje, že na bohoslužbe záleží. To nie sú len obrady a ceremónie. V bohoslužbe sa niečo deje, a to naša spása. Tu človek prichádza do styku s Bohom.

Aj my dnes žijeme vo svete a nie sme ešte v zástupoch oslávencov, ktorí už nepotrebujú chrám, lebo Baránok je im chrámom. My sme ešte na zemi, kde už niečo máme, ale všetko ešte nie. A tak potrebujeme budovu, financie, personál, životné

podmienky. To prirodzene nie je všetko. To je iba nádoba, ktorá skrýva v sebe poklad a ten je to hlavné. Avšak ani nádoba nie je vedľajšou vecou, lebo poklad musí byť v nejakej nádobe. Nebuďme príliš a priskoro duchovní!

Preto tam správne vravia stavitelia: „Neopustíme dom svojho Boha“ (39). Chrám sa mohol stať modlou, keď sa naň spoliehali viacej ako na Hospodina, ale za normálnych okolností to nebola len budova. Bolo to miesto, kde sa odohrávala spása. Vo vtedajších obetiach veriaci skutočne dostával odpustenie hriechov, očistenie od vín, moc k novému životu a silu k láske. Preto opustiť dom Boží by bolo znamenalo opustiť Boha, a vrátiť sa k Bohu znamenalo aj starať sa o chrám, aby svetlo na oltári svietilo a nikdy nevyhaslo.

Aj my sme stavali chrám a niektorí bratia si tu plnili čestne svoje sväté povinnosti, ale mali sme aj iných bratov, ktorí tu veľmi zaostávali. Niektorí z nich neodpracovali na stavbe ani jednu hodinu. Akokoľvek berieme ohľad na zdravie, nemôžeme s tým súhlasiť, lebo keď niekto nemôže pracovať s lopatou, môže pomôcť aspoň skrutkovák alebo perom. Každá pomoc bola potrebná aj povzbudzujúca. Museli sme nasadiť všetky sily do tohto diela, lebo sme si boli vedomí, že niečo také sa hneď tak nebude opakovať!

Poslušnosť má meno

Stavitelia Jeruzalema nám jasne ukazujú, že akokoľvek je vzácné duchovné nadšenie, naša poslušnosť musí byť konkrétna. Ved' sa nám nesmie stať to, že spievame: „Vezmi, Pane, život môj“ a potom si zariadime po svojom život vo svete. Naše odovzdanie Pánovi musí niesť celkom konkrétne ovocie a činy.

Sme jedincami, a preto musíme Pána poslúchať v tom, že v odpočinku sa budeme vracáť od práce k nemu. Žijeme v manželstvách, preto ich musíme vytvárať sústredené a nerozdelené. Žijeme v sociálnych vzťahoch, kde nesmieme dopustiť vytváranie prehĺbenia medzi tými, čo majú priveľa a medzi tými, čo nemajú nič. A žijeme v náboženstve, kde nesmieme opustiť Boží dom ako miesto spásy, ale ho všemožne zveľaďovať.

Všetko to neberieme ako nejaké bremeno: Závazky nie sú ťažkou povinnosťou, lebo pomocou nich sa dostávame bližšie k sebe, partnerovi, k človeku i Bohu. Práve týmto spoločenstvom sa stávame skutočnými ľuďmi v pravom zmysle. Keď zachováme Božie zákony, staneme sa slobodnými.

A keď pristupujeme k Večeri Pánovej, pristupujme tak, že neprijímame len odpustenie, ale berieme na seba aj záväzky. Záväzok, že tak ako sa Pán obetoval za nás, tak sa aj my obetujeme jemu a blížnemu. A to nie v prázdnom nadšení, ale v konkrétnom živote ako pracovníci, manželia, susedia či členovia cirkvi. Nezáväzný kresťanstvo prehralo a prehráva, záväznému patrí budúcnosť!

22. SRDCE NÁRODNÉHO ORGANIZMU

(11,1-24)

Máme pred sebou zase strohý zoznam osôb a miest. Takéto časti nie sú zaujímavé a Nehemiáš ich má hojne vo svojom diele. Oplatí sa však trochu bližšie všimnúť si takéto holé zoznamy. Ved' už máme skúsenosti z predchádzajúcich kapitôl, že v takýchto nezáživných oddieloch možno nájsť niečo veľmi šťavnaté a veľmi dôležité. Za zoznamom sa skrývajú fakty.

Dôležitosť veci a celý jej praktický význam nám vynikne vtedy, keď si pripomenieme, že tu ide o zoznam tých, ktorí sa v zemi usadili a usídlili. So zoznamom presídlencov sme sa už stretli, ale tu ide naproti tomu o „usídlencov“, ktorí sa v starej vlasti usídlili a znova tam našli domov. Boží ľud začína znova normálne žiť a nadväzuje na prerušený život.

Týka sa to predovšetkým Jeruzalema ako hlavného mesta. Bol zničený Babylončanmi v 6. storočí pr. Kr., ale teraz sa stáva znova hlavným mestom judskej provincie a tak aj srdcom národného organizmu. To je naozaj dôležité, lebo ako bije srdce, tak funguje aj celý organizmus. Aj táto práca riadiaceho strediska patrí do Božích plánov. Ako toto srdce teda bilo?

Vyvážene

(1-3)

V Jeruzaleme žili predovšetkým vedúci svetského i kňazského stavu (1.) To bolo veľmi správne, lebo každý organizmus žije predovšetkým svojím riadením. Kde niet veliaceho strediska, tam nastáva zmätok a nikto nevie, čo má robiť. Každý život poznáme len v organizovanej forme, nech sú organizmy akokoľvek primitívne. Bez organizácie sa celý životný kolobeh zapcháva a nastáva

rozpad a zánik. Bolo veľmi dôležité, že kniežatá pochopili význam svojho postavenia a zodpovedne konali svoje riadiace funkcie. Riadiť bolo ťažké z hospodárskeho hľadiska (v meste sa žilo horšie), ale aj zásadne: Rozkazy je ľahšie vykonávať ako ich dávať. To bolo a je životne dôležité!

Jeruzalem mal vodcov, avšak potreboval aj obyčajných ľudí. Preto vylosovali každého desiatu ľudí zostalo bývať do hlavného mesta, kým deväť desiatin ľudí zostalo bývať na vidieku (1b). Nie je jasné, prečo tak málo ľudí bývalo v Jeruzaleme a prečo museli lósovaním dostať doň ľudí. Možno zavážila hospodárska situácia, ktorá sa ľahšie zvládla na vidieku ako v meste. Tam, kde majú polia a kde pestujú plodiny, je ľahšie živobytie ako tam, kde sú odkázaní na dovoz potravín, hoci žijú v meste so slávnymi tradíciami. Možno pôsobilo aj to, že mnohí pokladali zborenie Jeruzalema za kľiatbu, ktorá sa neskončila postavením mestských hradieb.

Výkladové ťažkosti nám robí veta: „Ľud dobrorečil všetkým mužom, ktorí sa dobrovoľne podali bývať v Jeruzaleme“ (2). Nie je totiž isté, na koho sa vzťahuje. Myslí sa tu na druhú skupinu, ktorá sa dobrovoľne rozhodla bývať v Jeruzaleme, a to okrem tých, ktorí boli vylosovaní? Možné to je, ale o tejto dobrovoľnej skupine sa nič nehovorí v predchádzajúcich veršoch. Je preto pravdepodobnejšie, že tí dobrovoľníci sú práve všetci tí vedúci, ktorí v Jeruzaleme bývali, i tí prostí ľudia, ktorí boli vylosovaní, ktorí sa rozhodli bývať v hlavnom meste. Všetci dokázali veľké porozumenie pre Božie ciele a ochotu obetovať sa pre ne. Preto im ostatní ľudia dobrorečili.

Vidno teda, že nastala tam pomerne veľká vyváženosť. Boli tam vedúci, boli tam aj jednoduchí ľudia. Formovalo sa tam hlavné mesto, ktoré dostalo – keď to spolu spočítame – viac ako tri tisíc nových obyvateľov (3). So starými obyvateľmi ich mohlo byť asi 5–6 tisíc. Toto číslo súhlasí s tým, že sa z Babylona presídlilo vyše 40 tisíc ľudí (7,66). A tak teda vidíme, že v novo formujúcom sa národe nebolo mesto bez vidieka – zostala tam väčšina ľudí, ktorí nevedeli riadiť, ale vedeli poslúchať a pracovať. A nebol tam ani vidiek bez riadiaceho strediska, lebo tam odišli tí, ktorí vzali na seba bremeno vedenia, aj keď im to prinieslo hospodársku ujmu.

Aj my chceme mať ústredie v našej cirkvi. Každý zbor síce žije svojím samostatným životom, ale žijeme aj dovedna spoločným životom. Naše stavby nám ukázali, že takáto kombinácia samostatnej zborovosti a spoločnej cirkevности je na prospech vecí, kým sa cirkevnosť nezmení na hierarchiu – vládu kňazstva a nezačne

pošukovať po centralizme, ktorý slávil v minulosti svoje triumfy a ktorý je – zodpovedný za rozkol cirkvi v 11. i 16. storočí a brzdou aj dnešných ekumenických snáh (H. Küng). Treba sa nám modliť za našich vedúcich, aby vytvorili srdce, ktoré by bilo podľa rytmu evanjelia v takte služby, ktorá spája, a nie v takte moci, ktorá rozdeľuje.

Svetsky

(4–9)

Masu, z ktorej pochádzali dobrovoľníci pre bývanie v hlavnom meste, tvorili dve pokolenia: Júda a Benjamin. Napodiv, obe tieto pokolenia sú pokoleniami, ktoré tvorili bývalú južnú ríšu. Muselo byť niečo dobré v týchto ľuďoch, v ich náhľadoch, zvykoch, činoch – skrátka v ich tradícii, ktorú preverili dejiny. Síce by sa zdalo, že tu nejde o nič duchovné, len o celkom svetskú záležitosť spoločného bývania či presťahovania (synoikismos). Ale táto celkom hmotná záležitosť je súčasne veľmi duchovná. Títo ľudia mali pochopenie pre Božie plány: cítili zodpovednosť za národ i vedenie. Teda zriecť sa materiálneho prospechu pre Božie plány je skutočne duchovné!

Možno je to preto, že práve títo ľudia sa silne držali tradície. Vidno to z toho, že sa tu citujú podľa svojich rodokmeňov do niektorých pokolení: Raz až k Júdovmu synovi Fáresovi (4), druhý raz k Šelachovi (asi lepšie ako „Šilo“ vo v.5), tretí raz k Izaiášovi (7). Toto spojenie prítomnosti s minulosťou je príznačné. V tom je jeden z hlavných významov tradície, že nám slúži ako most medzi minulosťou a prítomnosťou. Učí nás, že nezačíname odznova na „hladkej tabuli“, ale že pred nami už niekto bol a určité hodnoty vytvoril a my sme povinní na ne nadviazať a ísť ďalej. Judské kráľovstvo zachovalo tradíciu jednoty a toto pochopili spomínaní dobrovoľníci: Pre zachovanie jednoty Božieho ľudu musíme ho riadiť a všetkého iného sa vzdať.

Pri týchto ľuďoch ide o „udatých mužov“ (6). Nedalo sa nič robiť, muselo sa tam aj bojovať, ako sme to videli niekolkokrát počas stavby. Jeruzalem bol ohrozený od samého začiatku až do konca a zo všetkých strán. Len s námahou sa predierali stavitelia a za ustavičného ohrozenia. A to mali za vedúceho čašníka perzského kráľa a teda jednu z najbližších kráľovských osôb! Avšak aj pritom museli jednou rukou stavať a druhou držať zbraň! Bolo preto nevyhnutné, aby hlavné mesto malo aj takýchto udatých mužov,

ktorí ho chránili pred nepriateľmi. Táto obrana bola isteže svetská záležitosť. Je zaujímavé, že Izrael v nej nebol útočiacim, ale brániacim sa spoločenstvom.

Keď už týchto udatných mužov mali, počínali si organizovane: Joel bol „dozorcom nad nimi“ a Júda bol „druhý nad mestom“ (niektorí prekladajú „nad druhým okresom mesta“, ale nie je to nevyhnutné: Chanani mohol byť „prvý nad mestom“ 7,2). Keď spočítame svetský stav, bolo ich 1396 ľudí, teda asi polovica presťahovaných. Takýto počet ľudí treba riadiť a viesť. Aj s menším počtom ľudí sa dajú urobiť veľké veci, keď vedia, čo chcú. Predpokladá to však dobré vedenie a organizáciu. Každý nevie, čo chce, a preto nám Pán dal vedúcich, aby nám boli očami. Žijeme aj organizáciou. Je pravda, že organizácia sama život nesplodí, ale život bez organizácie živorí a hynie.

Pri duchovnej obnove sa musí dať pozor na idealistickú úchylku. W. Lüthi vraví, že „za terajších pomerov nemôžeme my kresťania v duchu Písma byť dostatočne svetskí“. Podľa neho ľudia, ktorí plánujú hospodársky a budujú štátny život, majú viacej dôvery v Boha vo svojom maličku ako veľmi nábožní ľudia vo svojich ústach. Tu nám naozaj hrozia dve pookúšenia: buď podľahnúť svetu alebo utiahnuť sa od neho. Nehemiáš tu stojí v jednom rade s Danielom, ktorý sa stýkal s perzskými kráľmi, a Jozefom, ktorý riadil egyptské kráľovstvo. Všetci nám ukazujú, ako je možné zo spoločenstva s Bohom zvládnuť svet: usmerniť ho, usporiadať, preniknúť. Tak sa táto svetskosť stáva duchovnou.

Kňazsky (10–24)

Izrael bol v podstate „kráľovstvom kňazov“, teda národom, ktorý bol principiálne určený spojením s Bohom. Preto nás neprekvapuje, že z presťahovaných do Jeruzalema patrila väčšia časť kňazskému stavu (1648 naproti 1369 zo svetského stavu). Je tu Seriaáš, „predstavený domu Božieho“, čo podľa niektorých bol titul veľkňaza, sú tu „ich bratia, ktorí konali službu v dome Božom“. Funkciou týchto kňazov bolo pomocou obete utvoriť spojenie medzi Bohom a ľuďmi. Bez toho neporozumieme izraelský ľud. Je to síce štát, ale Boží štát. Prvým človekom nie je kráľ, ale kňaz. Izrael mohol byť bez štátu, ale nie bez cirkvi, ktorú predstavovali buď kňazi, buď proroci alebo iní Boží poslovia.

Pritom ani tu nešlo len o obeť. Čítame tam, že 128 kňazov je označených ako „udatní muži“ a že „dozorcom nad nimi“ bol Zabdiel, „syn veľkých“ (14). Tak je totiž lepšie prekladať hebrejské slovo „gedolim“ a nie jednoducho „syn Gedolimov“. V tejto súvislosti možno tu myslieť na chrámovú stráž. Vrátnici dávali pozor na mesto, ale chrám mal svoju vlastnú stráž. Práve tam, kde sa obetuje, môžu vzniknúť neporiadky, a preto tam bolo treba oddiel, ktorý zachovával a vytváral poriadok. Horšie bolo, keď práve títo strážnici sami vytvárali neporiadok pri všetkom vonkajšom poriadku a z chrámu urobili nakoniec peleš lotrov. Rohožka obuv buď čistí, alebo aj zašpiní!

Okrem kňazov tu bolo aj nižšie kňazstvo: leviti pre vonkajšiu prácu (16), vrátnici pre službu pri bránach (19), chrámoví nevojnici, Netinejci, pre hrubú prácu v chráme (21). V izraelskej bohoslužbe sa obetovali zvieratá a bolo tam potrebné ľudí, ktorí ich zabíjali, zbavovali kože, spaľovali a odnášali popol a pozostatky. Okrem toho niekto musel píliť a rúbať potrebné drevo a vykonávať drobné pomocné práce. Bola potrebná aj služba pri bránach. Kňazská služba bola slávna, ale neobišla sa ani bez celkom všedných prác. Sláva i všednosť – len obidvoje spolu tvorilo službu Bohu. A Boh hľadel milostivo na jedných i na druhých, ako to robí dodnes.

Leviti mali medzi sebou aj oddelenie spevákov. Nevieme, koľko ich bolo. Spomína sa len ich predák, „ktorý začínal chváliť pri modlitbe“ (17), ich spojenie s tradičnými postavami Azaom a Jedutúnom (17,22) a kráľovské ustanovenie o spevákoch, čo sa týka ich zaopatrenia a povinností (23). Niektorí pritom myslia na ustanovenie kráľa Dávida (Bič), ale keďže sa vo verši 24 hovorí o pohanskom kráľovi, treba myslieť aj tu na neho. Izraelská bohoslužba nielen obetovala, ale aj oslavovala. A mala na to profesionálnych ľudí, ktorých úradom bolo chváliť – oslavovať Hospodina. Boh nás má na svete na to, aby sme od rána do večera chválili jeho meno. V tom sa prejavuje tiež jeho panstvo nad svetom a cirkvou.

Ani nás nemožno pochopiť bez myšlienky kráľovstva kňazov. Sme podstatne určení tým, že máme spojenie s Bohom a že staviame mosty medzi Bohom a ľuďmi, v čom nie sme pôvodcami, ale len vykonávateľmi kňazského úradu Kristovho. A tu treba všetkých: tých, čo kážu, pastorujú, evanjelizujú, spievajú, či vykonávajú celkom prozaické práce, ako sú: kúrenie, upratovanie, domovníctvo. Na to sme stavali aj modlitebňu, aby sa stala miestom, kde ľudia prichádzajú do styku s Bohom. Nebude len posluchárňou alebo klubovňou či dokonca spáľňou, ale chrámom,

kde Boh prebýva a kde prichádza do kontaktu s ľuďmi. Menej by bolo v každom prípade zradou Božej veci. Keď prestane byť „stanom stretávania“, stane sa brzdou.

Srdce národného organizmu

Majme na pamäti, že línia Nehemiášovej knihy pokračuje od čítania Písma cez pokánie a zmluvu k osídleniu krajiny. Boh dáva milosť ľudu, ktorý s ním urobil zmluvu, že môže začať usporiadaný život ako cirkev a národ. V tomto usporiadaní má hlavné mesto ústredné miesto ako riadiaca hlava, ktorá všetko usmerňuje. O obnovenie izraelského života sa pričínili aj múdri vedúci, ktorí vlastne boli splnením prorociev o dobrých pastieroch.

Aj nám Pán daroval hlavné mesto a ústredie. Pokrok sa dnes šíri hlavne v mestách, ktoré sú veľké, pohyblivé, meniace sa a vynalievavé. Potrebujeme aj takýchto vedúcich bratov. Sme vďační tým, ktorí vedú iných k spojeniu s Pánom, a tak uskutočňujú Kristovo kňazstvo, aj tým, ktorí prenášajú zásady evanjelia do všedného života hospodárskeho a národného. Modlíme sa za nich, aby im Pán dal potrebnú múdrosť a jednomyseľnosť.

Riadiaca práca je hotovým umením. Nie je to česť, je to drina. Dokonca ani sa nevyučuje na teológii! Niekoľko radšej sám urobí, ako by mal iným rozkazať. Rozkazovať je umenie! Sú dobrí odborníci, ktorí nevedia riadiť. Modlíme sa, aby nám Pán dal v ústredí ľudí, ktorí vedia vládnuť. Ako to ide im, tak sa darí aj celému organizmu. Riadenie (kybernézis!) je dar Ducha! Keď chce Boh cirkev požeňať, dá mu dobrých vedúcich!

23. UVEDOMELÝ VIDIEK

(11,25–36)

Nezabúdajme, že hovoríme o duchovnej výstavbe izraelského národa. K tomu patrí nielen to, že národ číta Bibliu, že robí pokánie a že sa zaväzuje žiť podľa zmluvy s Bohom. Patrí k tomu aj to, že Boh mu darúva milosť nielen sa presídliť, ale sa aj usídiť vo svojej krajine. Znamenalo to predovšetkým, že Jeruzalem začal byť vedúcou hlavou celého národa.

Ani sám národ nie je menej dôležitý. Generáli musia byť, lebo keď nie sú, armáda nevie, čo robiť. Ale ani generáli sami nevyhrávajú

vojnu; musí tu byť armáda, ktorá vykonáva ich rozkazy. Generáli sú oči, armáda je ruka. Jedni vedia, čo chcú, druhí chcú, čo vedia. Jeruzalem nie je sám. Je obklopený vidiekom, ktorý sa dá viesť.

To je veľmi dôležitá vec. Naše slovenské dejiny sú dosť tragické v tom ohľade, že sme síce mali aj skvelých vodcov, ale málo uvedomelý vidiek, kde každý žil sám pre seba a nedal sa zapáliť jednotnou vôľou. Aby sme vytvorili peknú cirkev, potrebujeme ústredie, ktoré by videlo, i ľud, ktorý by uvedomele išiel ukázaným smerom.

Štedrý dar

(25)

Izrael sa usadil vo svojich dvoroch a na svojich poliach (25). Bolo to úžasné. Izrael bol v Babylone a po istom čase sa aj tam usadil a mal sa vlastne aj tam dobre. Lenže to nebol domov. Babylon mu nepatrilo, hoci v ňom býval dlhé roky. Isteže, človek potrebuje aj krídla, aby mohol zaletieť do širšieho sveta, ale ako hovorí pekné príslovie: „Všade dobre, doma najlepšie.“ Keď nemáme domov, niečo nám chýba vo všetkej hojnosti. Niekoľko vraj povedal: „Načo sú mi korene, keď mám krídla?“ Lenže je to jednostranná výpoveď. Veď krídla sa nám časom unavia a je nezbytné mať miesto, kde môžeme zakotviť a kde sa po potulkách môžeme vrátiť medzi svojich. Kto doma šťastie nemá, darmo ho vo svete hľadá. Rodinu, domov, vlasť prijímame od Pána ako vzácny Boží dar, za ktorý nikdy nebudeme dosť vďační.

Tento vzácny dar dostal Izrael v určitý čas. Zopakujme si kapitoly, ktoré nám hovoria o duchovnej výstavbe jeruzalemského zboru: Izrael číta Bibliu, robí pokánie, robí zmluvu s Bohom – a tak mu Boh dáva vlasť. Toto poradie je veľmi dôležité. Boh navracia svojmu ľudu vlasť, keď sa ľud navracia k nemu. Nie sme ľudia, ktorí len preto prichádzajú k Bohu, lebo sa nádejajú, že takto dostanú veľké bohatstvo. Kto má takéto prospechárske zmýšľanie, nehodí sa pre Božie kráľovstvo. My k Pánovi nejdeme preto, že od neho čakáme zbohatnutie, ale preto, že nás premohol svojou láskou a my ho milujeme. Pravda je aj to, že Boh dáva odmeny. On nezostane nikomu nič dlžný a aj najmenšiu lásku bohato odmení. Nebojme sa, že pôjdeme po zobraňaní, keď sa k nemu pripojíme! Keď je naším pastierom, nebudeme mať nedostatku v ničom dobrom.

A tak tu stojíme vlastne pri jednom míľniku izraelských dejín.

Vykladači nás upozorňujú na to, že tu máme náprotivok toho, čo opisuje kniha Jozuova. Tam sa hovorí o tom, ako Boh prideľoval pôdu tomu Izraelu, ktorý prišiel z egyptského otroctva. Nehemiáš nám rozpráva o tom, ako Pán prideľoval vlasť tomu Izraelu, ktorý sa vrátil z babylonského zajatia. V obidvoch prípadoch ľud robí s Bohom zmluvu; vtedy i v tomto prípade Boh dáva tomuto ľudu víťazstvo a prideľuje mu domovinu. Lebo Boh môže viesť púšťou 40 rokov, kým vymrie reptácke pokolenie. Môže odviesť svoj ľud do zajatia na 70 rokov, kým národ neuvidí trpké následky svojho poblúdenia. Božím cieľom nie je zničiť tento ľud, ale očistiť ho, a tak ho požehnať. Trestať ho Boh musel, ako otec karhá svojho syna. Ale šťastie Božieho ľudu nie je v odbočení k cudzím bohom.

Toto pochopil aj ľud, ktorý sa usadil na judskom vidieku. Toto je pravé uvedomenie Božieho ľudu i dnes. Niektorí ľudia si myslia, že keby sa pridali k Bohu, že by to znamenalo nesmierne ochudobnenie ich života. Pre nich je Boh jednoducho predstavou, ktorú je radné neďaleko obísť, ak chce človek ako-tak žiť. Ale aj medzi veriacimi ľuďmi možno nájsť takéto zmýšľanie v rôznej podobe. Áno, do zhromaždenia chodíme, ale slúžime aj modle vlažnosti. Bohu dávame pol srdca, a druhú polovicu nechávame pre svet. Čítame sa čiastočne šťastní v zhromaždení, ale celé šťastie dúfame nájsť v službe bôžiku blahobytu. Bojíme sa Boha, ale ešte viacej ľudí. Nie sme uvedomelí v tom, že keď cele Bohu patríme, v podstate nik nám nič nemôže vykonať a Boh nás obsype svojim požehnaním v každom ohľade. Nemusíme odchádzať k cudzím bohom.

Nezaslúžený dar

(20)

Dvadsiaty verš nám hovorí o druhej stránke Božieho štedrého daru, a to o jeho nezaslúženosti: „A ostatok Izraela, kňazi a levitovia, (sa usadili) po všetkých mestách Júdových, jedenkaždý na svojom dedičstve.“ Tento vzácny dar domova je tu teda pomenovaný ako dedičstvo. V súlade s inými výpoveďami Starej zmluvy je to tak preto, že sa tu zdôrazňuje to, že Boh dáva svojmu ľudu štedro, ale dáva mu podľa milosti a nie podľa zásluhy. Dedičstvo dostáva syn, pretože je synom, a nie preto, že je dobrým synom. Neznamená to, že syn smie byť zlý, ale že dedičstvo nedostáva preto, že si to vynikajúcimi výkonmi zaslúžil. Dedičstvo

je nezaslúžená milosť, ktorú nedostávajú dobré deti, ale ktorú dáva dobrý Otec. „Merné laná mi padli na krásnych miestach dostalo sa mi skvelého dedičstva“ (Ž 16,6).

Keď je tu zmienka aj o kňazoch, znázorňuje nám to nezaslúženosť Božieho dedičstva z inej stránky. Každé pokolenie totiž dostalo územie a pôdu ako dedičný údel, ale pokolenie Léviho nedostalo nijaké samostatné územie, iba mestá na bývanie a malý okruh okolo mesta na pasenie stáda. „Kňazi, levitovia, celé pokolenie Léviho, nebudú mať podielu ani dedičstva s Izraelom... Hospodin je jeho dedičstvom“ (5M 18,1n). Už to, že si Hospodin vyvolil pokolenie Léviho, bolo jeho milosťou. Nebolo to pre Léviho kvalitu. Veď v 1M 49 dostáva Lévi dosť zlé známky: Boh zlorečí jeho hnevu. A že tomuto nehodnému pokoleniu sa stal Hospodin sám majetkom, je neslýchaná milosť.

Sme Božím majetkom, a keď sa Boh k nám priznáva, tak to je skutočnosť, ktorá by nemusela byť, a predsa je. To je milosť, ktorá vládla Lévim, celým Izraelom i cirkvou.

Keď sa tu ďalej hovorí o tom, že na svojom dedičstve sa usadil „ostatok Izraela“, je to zase prejav Božej milosti. Veď slovo „ostatok“ nám označuje nielen ľudí, ktorých chceme odlíšiť od inej skupiny. V prorockej perspektíve nám označuje tú čiastku národa, ktorá prešla Božimi súdmi, a po nich zostala. Nie ako výkvet národa, ale ako dôkaz Božieho zmilovania, že napriek spravodlivému súdu Boh ponechal istý zostatok, lebo má ľútostivé srdce (Jr 23,2): „A ja zhromaždím ostatok svojho stáda zo všetkých zemí, kam som ich zahnal, a navrátim ich na ich pastvisko a budú sa plodiť a množiť.“ Nuž tento ostatok Izraela neprichádza teraz do svojej krajiny ako jej majiteľ, ktorému Boh konečne uznal jeho vlastnícke právo a ktorý so svojim majetkom môže urobiť, čo chce. Nie! Dostáva to ako syn, ktorý je zodpovedný svojmu otcovi.

Toto všetko si teda Izrael uvedomoval. Dostal krajinu a domov, ale musel vidieť, že všetko je milosť, ktorú si nezaslúžil a ktorú nesmie nijako zneužiť. Toto uvedomenie v dejinách cirkvi neprevládalo. Ukazuje sa v tom naša človečina, ktorá neprestáva tým, že sa dáme pokrstiť alebo tým, že sa obrátíme, ale tiahne sa za nami. Hoci sme tomu zomreli, musíme to znova a znova mŕtviť, lebo sa objavuje zas a zas. Vo svete to bujnie v hrubej forme. Svet neznáša to, že by mu nedali podľa zásluhy, ale ako žobrákovi. To uráža jeho ľudskú dôstojnosť. Avšak ani my veriaci ľudia veľmi neradi dvíhame k Bohu prázdne ruky. Preto vzniklo učenie o zásluhách, lebo ani veriaci si nevedeli predstaviť situáciu, že síce robíme dobré

skutky, ale odmena nie je podľa zásluh, ale podľa milosti. Veď keby Boh bol iba spravodlivý, musel by nás len trestať, lebo toho, čo sme zle urobili, je viacej ako dobrého.

Perspektívny dar

(24–36)

Tento štedrý a nezaslúžený dar domova bol síce nepatrný, ale pre toho, kto vidí neobyčajné v obyčajnom, ukazoval od seba do budúcnosti. Čítame tam vo verši 24: „A Petachiáš... bol po ruke kráľovej pre každú vec, ktorá sa týkala ľudu.“ Nevieme, v akom pomere stál voči samému Nehemiášovi, o ktorom je správa, že bol tirsátom (10,1), teda kráľovským miestodržiteľom v novovytvorenej provincii Judea. Isté je len to, že ho to vyznačuje ako úradníka a funkcionára v tejto provincii, ktorá bola ohraničená na severe sýrskou a na juhu idumejskou provinciou. Ako sme videli, znamenalo to pre ňu mnohé pokorenie, pohrdanie, ba boli plány aj na jej úplnú likvidáciu. A predsa už sama jej existencia znamenala horčičné semeno, z ktorého mal vyrásť potom košatý strom. Židia sa nedali myliť malosťou semena a videli ho už aj so stromom.

Táto skutočnosť vyniká zo spomínania určitých miest. V 25. verši sa hovorí o Kirjat-Arbe, čiže o Hebrone, ktorý ležal asi 30 km južne od Jeruzalema. Ešte južnejšie ležala Bér-Šeba (27): asi 60 km. To boli mestá, ktoré boli súčasťou idumejskej provincie. Ba verš 30 nám významne hovorí: „A tak táborili od Béršeby až po údolie Hinnom.“ Keď si to pozrieme na mape, zistíme, že tu vlastne ide o hranice bývalej južnej ríše (údolie Hinnom ležalo tesne pri Jeruzaleme). Myslí sa tu izraelská expanzia (D. Kidner)? V istom zmysle áno. Ale skôr tu ide o veľké nádeje Izraela, ktoré mali za základ Božie zaslúbenie o obnove izraelského kráľovstva. Kto mal oči, už tu v týchto nepatrných začiatkoch videl obnovené celé kráľovstvo, „od Béršeby až po Dán“ (Sd 20,1), od najďalšieho juhu po najďalší sever. Boh vracal kajúcemu Izraelovi jeho kráľovstvo!

Zdá sa, že sa tu pozerá ešte ďalej do budúcnosti. Spomínaný Petachiáš, ktorý bol funkcionárom v judskej provincii a akýmsi styčným dôstojníkom medzi ľuďom a kráľom, je totiž nazvaný ako „syn Mešezabélov, zo synov Zéracha, syna Júdovho“ (24). Jeho pôvod sa teda sleduje až k praotcovi Júdovi, ktorý podľa proroctiev (1M 49) aj podľa skutočnosti sa stal hlavou pokolenia, z ktorého pochádzal Boží kráľ Dávid. Pravdepodobne aj pokolenie Júdovo sa

v tejto kapitole spomína s ohľadom na túto kráľovskú funkciu pokolenia Júdovho (v.4,25,36). Snáď by to bolo možné predĺžiť až k onomu pomazanému Hospodinovmu, Synovi Dávidovmu, ktorý sa mal stať Kráľom celého sveta. Je to neprimerané? Z vtedajšieho historického pohľadu možno, ale z perspektívy Písma je takéto vysvetlenie priam príkaz, lebo ponížený Ježiš sa stal Pánom celého sveta. Raz sa to aj uvidí!

Takáto teda vtedy tam bola uvedomelosť. Malá a pohrdaná spoločnosť buduje všetkými silami Jeruzalem a usádza sa v zemi, lebo má slávne nádeje: Sme Božím kráľovstvom a Hospodinovi patrí celý svet! A my by sme nemali mať toto sebavedomie? Niektorí veriaci ľudia si myslia, že my ho dokonca ani nesmieme mať. Ale bez vedomia, že v našej malosti sa odohráva niečo veľké, sa nedá kresťansky žiť. Etika žije z eschatológie. Len ten, kto má nádej, očisťuje sa. Kto prestáva mať vedomie, že v jeho malom zhromaždení je zárodok Božieho kráľovstva, ten musí poškúfovať po sláve, kráse a múdrosti do sveta a to ho vedie ku kompromisom, nevernosti, ba k zrade. Duch Boží nám dáva sebavedomie, že cirkev je „predjatím“ (anticipáciou) Božieho kráľovstva a že v tomto malom semene máme už vidieť aj celý strom, ktorý prinesie požehnanie celému svetu! A to nie pre našu dobrotu alebo moc, ale preto, že si ho Syn Dávidov kúpil svojou krvou.

Uvedomelý vidiek

Cirkev potrebuje od Boha poslaných vodcov a poslání vodcovia potrebujú uvedomelý ľud. Jedno bez druhého je nemysliteľné. Aj tí najlepší vodcovia nevykonajú veľa, keď za nimi nestojí armáda, ktorá ich poslúcha. Len sa pýtajme: Ako je uvedomelý Boží ľud? Je aspoň na takej úrovni, ako boli jeruzalemskí budovatelia?

Len sa pozrime, ako málo si uvedomujeme, že ten, komu je Pán pastierom, naozaj nebude mať nedostatok. Práve preto potom, keď nedôverujeme Božím zaslúbeniam, nahrádzame si to zo všelijakých cisterien, ktoré nedržia vodu! A ako ľahko zabúdame, že sme milosť dostali zadarmo, ale nie nadarmo a že ju nikdy nesmieme zneužiť.

Ako ľahko sa dáme Satanovi zviest' v tom, že prestaneme žiť veľkými nádejami! Všetko sa nám zdá také malé a nepatrné. Hanbíme sa za Pána, lebo nevidíme v semene zárodok budúcej slávy. Nedajme si to nahovoriť! Uvedomme si, že Ježiš je Pánom

sveta a kto je jeho, zdedí celú zem. Jemu patrí budúcnosť, hoci by ho niekto možno chcel mať iba v múzeu. Len uvedomelá cirkev bude rásť a vnútorne sa budovať.

24. CHVÁLOU PROTI PÝCHE

(12,1–30)

Nehemiáš stojí na konci svojho poslania. Vybudoval hradby Jeruzalema a zriadil aj zbor v hlavnom meste. Teraz chce zavŕšiť svoje dielo posviackou, ktorou by „odovzdal svojmu účelu“ vykonané dielo. Znamená to vlastne, že chce dať vybudované mesto i zriadený zbor k dispozícii panovníkovi Hospodinovi, ktorému vlastne všetko to patrí.

To by bolo v poriadku, tak sa to robí všade a tak sa to patrí aj v Izraeli. Lenže to, čo nie je v poriadku, je to, že Nehemiáš je v nebezpečenstve pýchy. Sme ľudia a aj Nehemiáš bol človek, ktorý v pohľade na vykonanú prácu si mohol pripísať určité zásluhy. Tým by sa, pravda, celé jeho dielo bolo znehodnotilo.

Ale či nemal Nehemiáš predsa len zásluhy o to, že sa hradby mesta vybudovali? Mal! Niet sporu o tom, že bez neho by sa Židia neboli pohli. A predsa Nehemiáš chystá posviacku, ktorou všetko vykonané dielo zasväčuje Hospodinovi. Nezabudol, že nie on, ale Hospodin sám bol stavbyvedúci a on len jeho podávačom. Preto chválou Boha bojuje proti pýche.

Odkazuje na predchodcov

(1–26)

Oslava Boha nás zbavuje pýchy tým, že nás odkazuje na našich predchodcov. Preto sa v našej kapitole v dlhých 26 veršoch vypisujú kňazi a leviti. Pisateľ knihy má na zreteli ich úlohu, ktorú mali pri posviacke či už spevom alebo hudbou (v.27 n). Tým, že ich tu všetkých vypisuje, má na mysli aj niečo iné. Keby myslel len ich oslavu pri posviacke, bolo by mu stačilo spomenúť tých, ktorí žili za Nehemiáša. Avšak on ide na samý začiatok presídlenia z Babylona a uvádza kňazov a levitov za čias prvej generácie Ješuovej (1n), druhej generácie Jojakimovej (12n) i ďalších generácií za Ezdráša a Nehemiáša (26). Čo tým teda chce povedať?

Pozrime sa na týchto Nehemiášových predchodcov a budovate-

lov. Keď Nehemiáš dokončil hradby a zriadil náboženský život v Jeruzaleme, ba dal Izraelu štatút samostatnej provincie v rámci perzského kráľovstva, potom možno vidieť aj to, čo všetko jeho predchodcovia nevykonali. Bolo toho iste veľa. Avšak keď ich autor uvádza práve tu na konci svojho diela, chce tým naznačiť, že ich nemožno karhať za to, že toto všetko nevykonali (Bič). Tvorila duchovný organizmus, v ktorom niekto prácu začína, iný v nej pokračuje a iný ju dokončí. Pravdaže, prví majú tiež podiel na konečnom úspechu, lebo keby nie oni, neboli by ani druhí. Bez základu a múrov by nebola strecha.

Tak ako predchodcov nemožno karhať za nedokončenú prácu, tak nemožno ani ich nástupcov chváliť za to, že dielo dovedli do konca (M. Bič). Veď ich predchodcovia majú svoj význam a ich dielo nebolo nanič! Nemožno predchádzajúcu generáciu merať len podľa výsledkov druhej generácie. Musíme vziať do úvahy aj okolnosti, za ktorých pracovali a borili sa s ťažkosťami. Aj prvá poexilná generácia bola statočná a vykonala svojim spôsobom hrdinské činy. Veď sa vrátili zo zajatia, usadili sa v starej vlasti, ktorá bola spustošená, a v Jeruzaleme znova vybudovali chrám! To sú všetko grandiózne veci, ktoré nedovolia Nehemiášovi, aby si prisvojil všetku slávu aj za tých, ktorí žili skôr.

Jedna poznámka je tu ešte zaujímavá, ktorá hovorí o tom, že vedúci levitov mali „chváliť a oslavovať Boha podľa príkazu Dávida, muža Božieho“ (24). V tejto súvislosti to akiste znamená, že ani poexilné generácie nezačínajú na „hladkej tabuli“. Isteže to mali ťažké a za sťažných okolností dokázali hrdinské činy, ktoré vošli do dejín. Ale ani oni nezačínali z ničoho. Bol tu už pred nimi Dávid, ktorý bol muž Boží celým srdcom a ktorý aj ako hudobník znamenal veličinu, ktorá zostala normou pre potomkov. Pionierski presídlenci vykonali skutočne obdivuhodné činy a hrdinstvá. Ale Písmo nepozná hrdinov, ale len ľudí, ktorí v danú hodinu vykonali potrebnú úlohu, a jedni od druhých závisia.

Tak je to v Božom ľude až podnes. Ešte zreteľnejšie to vystihol Pavol vtedy, keď cirkev nazval telom Kristovým. Nie sme samostatnými sólistami, tvoríme orchester, v ktorom každý závisí od druhého. Predchodcov nemožno karhať, že všetko nevykonali, nástupcov nemožno chváliť, že dielo dokončili. Je potrebný základ i múry, lebo strecha síce dom završuje, ale bez múrov by vo vzduchu sama nestála. Pán Boh to tak usposobil, že sa nemôžeme nad druhých vypínať. Každý niečo má a nikto nemá všetko. Preto, keď sa dívame do dejín, musí nás ovládnuť pokora. Iný seje a iný

žne. Keď ďakujeme Bohu, ďakujeme mu aj za to, že sme boli zapojení do Božej reťaze, kde sa niktoré ohnivko nemôže nad druhé vypínať, len skromne vykonať svoju povinnosť.

Zásluhy pričíta Bohu (27–29)

Kňazi a leviti sa spomínajú tu nielen preto, aby budovateľov upamätávali na predchodcov, ale aby aj urobili radosť: „Vykonať posviacku a urobiť radosť“ (27). Neišlo pritom o to – ako často dnes – aby len bola nejaká nálada, ktorá vzniká z ľúbeznosti tónov. Dôležité je však, z čoho a z koho sa radujeme. Nejde len o radosť z výkonov človeka v babylonskom duchu, ako povedal Nabuchodonozor: „Či nie je to on, ten veľký Babylon, ktorý som ja vystavil, aby bol domom kráľovstva, v sile svojej moci a na ozdobu mojej slávy?“ (Dn 4,27). Po ňom to opakujú synovia sveta, ktorí aj keď urobia niečo pekné, pokladajú to za svoju zásluhu, lebo Boha nepoznajú.

Avšak v tomto pokušení sú aj tí, čo Boha poznajú: Áno, budú Boha oslavovať, ale trochu z jeho slávy by chceli mať aj pre seba. Pravdaže, to nikdy nepovedia nahlas. To drieme hlboko na dne duše či dokonca podvedomia. Oslavujeme Boha, ale aby ľudia oslavovali nás. Budeme sa modliť, postiť sa a robiť milosrdenstvo, ale – aby si ľudia všimli nielen toho, kto nám milosť daroval, ale aj toho, kto mu ďakuje. A tak nakoniec oslavou Boha oslavujeme seba. Farizeji za Ježišových čias kradli slávu, ktorá patrila jedine Bohu. Žiaľ, nezostalo to v minulosti a nezomrelo to s nimi. Tiahne sa to každým pokolením a treba nám milosti, aby sme to po nich neopakovali aj my.

Takáto cesta je pre Boží ľud zakázaná. Už oddávna ho Pán varoval, aby nepovedal v hojnosti: „Moja sila a vláda mojej ruky mi nadovážila tohto bohatstva. Ale budeš pamätať na Hospodina, svojho Boha, lebo on je ten, ktorý ti dáva silu, aby si nadobudol bohatstva“ (5M 8,17n). Keď sa biblickí ľudia radujú, tak vždy z toho, čo urobil Boh a nie oni. V Písme sa aj o naozaj hrdinských činoch hovorí ako o Božom diele a nie ľudskom. Áno, Izrael vyhral, ale tak, že nepriatelia boli od Boha „porazení pred Izraelom“ (ISm 7,10; 2Kr 7,6n a i.). Boh bol stavbyvedúci a stavitelia len jeho podávači. Preto aj sláva patrí jemu a nie im a chváliť treba Majstra a nie nástroj.

Krásne to vidno v Zj 4,9–11, kde štyri živé bytosti „hodia svoje

koruny pred trónom a povedia: Hoden si, Pane a Bože náš, vziať slávu a česť a moc, lebo ty si stvoril všetky veci.“ Jemu ako tvorcovi patria jeho výtvary. Nemáme nič, čo by sme neboli dostali, nevykonali sme nič, čo by nemalo žriedlo v Božej moci. Pri zakončení budovania je čas na to, aby sme hodili svoje koruny pred Baránkov trón. Keď nás niečo tlačí, tak sú to koruny, ktoré si ponecháme na svojej hlave, a od druhých tiež žiadame, aby nás uznávali ako malých kráľov. Pritom niekto ani nič záslužné nevykoná. Avšak aj tí, čo nesporne vykonali hrdinské činy, mali by svoje koruny zložiť pred Baránka.

Keď však oslavujeme Boha a nie človeka, potom to môže znieť aj hlasno: „...s oslavovaním a spevom pri cymbaloch, harfách a citarách“ (27). Izrael si dal záležať na tom, aby slávneho Boha oslavoval slávnym spôsobom. Ako je to u nás? Bratia, ktorí sa nedávno vrátili z návštevy v Sovietskom zväze, rozprávali, že tam našli spievajúcu a chváliacu cirkev. Najhlbší dojem na nich urobila práve vrúcnosť a opravdivosť ich oslavy. My ešte vieme Boha prosiť, ale oslavovať ho? Sme hluční, keď ide o naše práva, ale na Božie dobrodenie často zabúdame a oslavovať ho prestávame. Vlastne aj v Jeruzaleme museli levitov hľadať, lebo ich nebolo dosť (27). Tých, čo žobrujú, je veľa, tých, čo ďakujú, je vždy menej.

Zjavuje hriech

(30)

Najprekvapujúcejšiu správu čítame vo verši 30: „A kňazi a leviti očistiť sa očistili ľud, brány i múr.“ V časoch neúspechu sme v nebezpečenstve malomysefnosti. Sme náklonní všetko nechať a ísť od toho. Ale v časoch úspechu sme ešte vo väčšom nebezpečenstve, totiž pripísať zásluhy sebe. Vznikne v nás ten teplý pocit vlastnej dôležitosti a ten pokazí aj to najlepšie dielo. „Ako mŕtve muchy nakazia masť lekárnik, tak vzácneho človeka nakazí máličko bláznovstva“ (Kaz 10,1). Avšak stavitelia Jeruzalema „po skončení práce vôbec nemajú pocit, že vykonali niečo veľmi mimoriadne, ale naopak, pocit nečistoty a hriechnosti. Cítia, že sú nečistí“ (W. Lüthi).

Je to jeden z krásnych momentov v knihe Nehemiášovej, akých sa tu nachádza viacej. Stavitelia vykonali veľké dielo v rekordnom čase v sťažných podmienkach. Ich príklad nás naplní oduševnením a hlbokým dojmom. Ale oni sami sa neobdivujú a ani

nepokladajú svoj čin za zásluhý. Zásluha vzniká totiž len tam, kde vykonáme to, čo sme neboli povinní. V Božej službe je to tak, že v najlepšom prípade urobíme svoju povinnosť. „Sme neužitoční služobníci. Urobili sme len to, čo sme boli povinní“ (Lk 17,10). Veru, v službe Bohu neurobíme nikdy nadplán. Preto učenie o zásluhách v akejkoľvek forme je nebiblické. Všetko je milosť. Nikdy nezískame zásluhu, za ktorú by sme si zaslúžili medailu. Božia odmena má vždy formu milosti, a nikdy nie odplaty.

V Číne raz rozprávali Hudsonovi Taylorovi jeho misionári o úspechoch v istom kraji. Ale on videl ich „teplý pocit“ a začal im rozprávať o stovkách veľkých miest, kde nebolo ešte ani jediného kresťana. A čo keby sme my začali rozprávať o našom Slovensku, za ktoré sme zodpovední? Nemuseli by sme sa hanbiť, že sme pre Pána a ľudí dosiaľ len tak máličko vykonali? Áno, postavili sme modlitebne, ale čo ľudia? Je dobre, keď najmä mladí ľudia sa vedia hanbiť a zbavia sa veľikášstva. Vo svojich začiatkoch som napísal jednu báseň a poslal som ju seabedome do Bratislavy. Istý brat mi napísal, že báseň je obstojná, ale horšie je, že som na ňu hrdý. Tak mi pomohol naučiť sa hanbiť a poznať svoje medze.

Avšak stavitelia nielenže neurobili nadplán, oni robili aj chyby, ktoré museli byť očistené: „...očistiť sa očistili ľud“ (30). A aké chyby robili? Nuž 4. kapitola nám rozpráva, ako sa prejavila ich zbabelosť: „Klesá sila nosičov a narúčaného prachu je mnoho, nuž my nebudeme môcť stavať na múre.“

V 5. kapitole zase vidíme, ako vedeli využiť konjunktúru a bezohľadne vykoristiť svojich chudobnejších bratov a vziať za otrokov ich deti. Toto a mnohé iné stavitelia vidia, a preto ich museli kňazi očistiť. Každý úspech má v tom vrchol i znak pravosti, že nám otvorí oči pre našu nehodosť: „Odíď odo mňa, Pane, lebo som hriešny človek“ (Lk 5,8). Svätci majú vyvinutý pocit viny, lebo si uvedomujú Božiu svätosť.

Zvláštne je aj to, že kňazi neočistili len ľudí, ale aj ich dielo: „...očistili ľud, brány a múr“ (30). Nečisté múry – ako to? Či nebolo od začiatku jasné, že výstavba jeruzalemských hradieb je tou najsvätejšou vecou? Neplnili sa tu Božie a prorocké zaslúbenia, že Jeruzalem bude zase vystavaný? A predsa aj táto svätá vec potrebovala očistenie! Až doteraz boli chrámy a katedrály skoro vždy znakom úpadku cirkvi. Väčšinou to bolo tak, že čím väčší bol chrám, tým menšia bola láska. R. Tillapaugh ukazuje, že aj v menších modlitebniach sa dá mnoho pracovať, ak sú tu ľudia ochotní pomáhať. Nie je naše „stavebné prebudenie“ jediným

veľkým omylom? A nepotrebujeme dôkladné očistenie, aby sa to zmenilo na duchovné prebudenie?

Chválou proti pýche

Aj my sme skónčili stavbu modlitebne. Počas stavby – tak asi v polovici – nás Pán pokoril požiarom. Aj my sme boli náklonní uveriť ľuďom, ktorí nás obdivovali a chválili našu statočnú prácu, že naozaj robíme niečo mimoriadne. Avšak požiarom nám Pán ukázal, ako môže ľahnúť popolom to naše „geniálne“ dielo a že doslova v okamihu po ňom nemusí zostať len stopa a spomienka.

Preto sme si ešte viac uvedomili, to, čo sme viac-menej na začiatku poznali, že totiž my sme len podávači a Boh je stavbyvedúci. On nám dával rozum a schopnosti, on dal zdravie a ochranu, on poslal ľudí a dal aj financie, on klesnil cesty a nakláňal nám ľudí. Preto jemu patrí sláva a česť za všetko, čo sa vybuďovalo.

Vieme, že aj pekné dielo sa pokazí namyšľavosťou jeho tvorcov. Najkrajším rámom pre každý veľký čin je skromnosť. Skromnosť, ktorá vie, že všetko, čo urobila, bola len milosť. Ján Krstiteľ bol nazvaný najväčším „narodeným zo žien“ – akiste aj preto, že povedal: „On musí rásť a ja sa menšiť.“ Aj my chceme zostať malými a všetku slávu dať Bohu, ktorému všetko patrí.

25. CHVÁLA PREMÁHA MALOMYSEĽNOSŤ (12,31–47)

Pri zakončení diela boli stavitelia jeruzalemských hradieb ohrození na jednej strane pýchou, na druhej strane malomyseľnosťou. Už sme videli, že práve oslava Boha v tomto dejinnom okamihu im pomohla dostať sa z pýchy. Ved' neoslavovali svoje výkony, ale Boha, ktorý bol vlastne stavbyvedúcim a oni len jeho podávačmi.

A oslava Boha im pomáhala aj v nebezpečenstve, že upadnú do malomyseľnosti. Sotva ktoré pokolenie stálo nad takými troskami národného života ako práve títo presidlenci. Satan ich pokúšal malomyseľnosťou. Je on veľký majster, ktorý vie využiť skutočnosť, že ľudské srdce rado chodí v krajnostiach. „Narazí na Scyllu, kto sa chce vyhnúť Charibde“, vraveli starí.

Stavitelia však majú šťastie – oslavujú Boha. A to im dáva múdrosť a silu, aby sa vyhli jednej i druhej krajnosti. Kto dáva

prednosť Bohu a sám ustúpi do pozadia, ten dostane silu odolať aj malomysefnosti, ktorá ohrozuje aj našu generáciu. Začala s veľkými nádejami a teraz upadá do tupej rezignácie, skleslosti a beznádejnosti. Ako proti tomu bojovať?

Boží dom musí zostať v strede

(31–40)

Nehemiáš zriadil dva spevácke zbory, z ktorých jeden išiel po hradbách doprava a druhý doľava. Bola to vlastne procesia, symbolická vo svojej podstate, ale reálna vo svojom význame. Keď sa chceme zbaviť skleslosti, nesmieme opovrhovať biblickou symbolikou a nepokladať ju hneď za ceremóniu – zákonnícku, formalistickú, bezcennú. Isteže, každá symbolika sa môže pokaziť a nádoba potom stratí svoj pravý obsah. Obsah však musí mať nejakú nádobu a menej ceremónií sú tiež ceremónie. Jestvuje kategória „obrad“, ktorá je úplne rovnocenná kategórii rozumu alebo vôle. Je možné aj v obrade uskutočniť odovzdanie Bohu a vykonať „živú obeť svätú, rozumnú svätoslužbu“.

Jeden zbor ide doprava, druhý doľava. Písmo ich menuje todot, čo znamená vyznávajúce alebo ďakovné zbory. Čo vyznáva prvý? Zdá sa, že išiel tou istou cestou, ktorou išiel na počiatku sám Nehemiáš (2,12n: zhoda v pomenovaniach!). On si vtedy prehliadal rozsah škôd, aby zistil, či bude schopný dať sa do práce a dokončiť ju. Ako sme videli, skaza bola taká dokonalá, že už ani jeho jazdné zviera nemohlo ďalej pokračovať, iba on sám peši, a aj on sa musel vrátiť. A tak tento pravý zbor vyznáva skazu, ktorú vie narobiť nepriateľ a ktorá je taká silná, že presahuje naše prirodzené sily. Satan ničí a kto sa chce dostať z malomysefnosti, musí o tejto skaze vedieť! Posilnenie vo viere neznamená nikdy prikrášlenie tmavej skutočnosti.

Druhý zbor išiel doľava a bol v ňom Nehemiáš. Nie je napísané, čo vlastne vyznávali. Isté je len to, že išli opačne ako zbor, ktorý vyznával silu protivníka. A opakom toho je ľudská bezmocnosť. Aj tú Nehemiáš zažil v hojnej miere. Bolo to „malé stádečko“, ktoré sa presťahovalo zo zajatia. S ťažkosťami postavili chrám, ale nemali ohradené mesto. Nerástli, len vädli. A keď začali hradby stavať, rýchlo sa unavili a „klesla sila nosiča“. Ba túto silu ešte mrhali vnútornými rozpormi, keď bohatí využili časy hladu a nedostatku a bezohľadne vykoristili chudobných bratov. Obkolesení silným

nepriateľom, bezmocná hŕstka hašterivých a lakomých ľudí. Kto by tu neklesol na myslí?

A oba tieto vyznávajúce zbory sa zišli na chrámovom námestí. Naproti presile protivníkov a navzdory svojej slabosti sa stretávajú pri chráme, kde prebýva Boh. „Obíďte Sion a obštúpte ho dookola. Pochodte jeho paláce, aby ste mohli rozprávať budúcemu pokoleniu: Tento Boh je naším Bohom na večné veky. On nás bude vodiť až do smrti“ (Ž 48,13n). To, že sa Nehemiáš nezrútil a že sa dielo nerozpadlo, nemožno pripísať len jeho šikovnosti a snád' kontaktom s perzským kráľom, ale Božej moci. Jestvuje „pravá“ skutočnosť: sila nepriateľa, i „ľavá“ skutočnosť: slabosť človeka, ale jestvuje aj ústredná skutočnosť: Božia moc – tajomstvo Božieho ľudu podnes!

Pôvodne hradby mali chrániť chrám, v skutočnosti chrám chránil celé mesto. Izraelskí budovatelia to pochopili a idú po múroch od svojich ťažkostí k chrámu a tak k Bohu – a nie opačne. Ideme od ťažkostí k chrámu, alebo od chrámu k ťažkostiam? Vravíme: Ale Boh! alebo: Ale bieda!? Nesmieme nikdy zabudnúť, že nepriateľ je silný a že vo svete žijeme v obkľúčení. Musíme myslieť aj na svoju slabosť a nenamýšľať si, že si pomôžeme vlastnou silou. Najmä však nesmieme zabudnúť, že Boh si nielen povolal svoj ľud, ale ho aj vedie. Nielen urobil plány, ale ich aj uskutoční. On je vedúcim svojho diela, od neho ono závisí, lebo my by sme to neunesli. Nie naša viera ako kotva je tou mocou, ale základ, do ktorého sa kotva borí. Nenesieme, ale sme nesení!

Božia zvrchovanosť sa musí vyznávať

(41–43)

Na chrámovom nádvorí najprv „speváci spievali“ (42). Neospevovali šikovnosť človeka, ale Božiu moc. Ako hovorí žalm: „Vychvaľuj, Jeruzalem, Hospodina. Chváľ, Sion, svojho Boha. Lebo upevňuje závery tvojich brán, žehná tvojich synov v tebe, pôsobí, aby tvoje hranice mali pokoj“ (Ž 147, 12n). Veľké vyznania sa dajú nielen kázať a formulovať, ale aj spievať. Doxológia má veľkú moc! Ved' vieru možno vyjadriť aj tým, že „vzdávame Bohu chválu“ a nepochybujeme, že Boh je mocný aj uskutoční, čo zasľúbil (R 4,20n). Možno stáť na troskách života a spievať o tom, že navzdory všetkému „Boh víťazstvo dosiahne“. Pavol spieval v žalári a otriasol sa nielen dom, ale aj ľudské srdcia. Kto spieva o Božej zvrchovanosti, zažije to isté aj dnes!

Okrem chvály obetujú stavitelia „veľké bitné obeť“ (43a). Nejde tu len o ceremónie. Je pravda, že sa to časom zdeformovalo, ale vo svojej podstate obeť v Starej zmluve je symbolickým obradom, ktorý dáva to, čo znázorňuje. „V strede kultu nestojí človek, ale Boh a jeho zjavenie. Preto človek môže len počúvať a poslúchať: Uši si mi otvoril“ (Weiser k Ž 40). Obeť bola vlastne vyznaním zvrchovanosti Hospodina, ktorému všetko patrí. V symbolickej obeti zvieratá veriaci odovzdával sám seba. A tak to bolo správne, a tak premáhal svoju skleslosť. Lebo kde máme uniknúť malomyseľnosti, tam musíme vyznávať Božie panstvo, ako to vraví 16. žalm: „Ty si môj Pán“, žalm o „radosti do sýtosti“.

Aj tu to vidno: „Radoval sa, lebo ich Boh obdaril veľkou radosťou, ... takže bolo počuť radosť Jeruzalema naďaleko“ (43). Je to radosť tých, čo poznajú ono „navzdory viery“. Nepriatelia sú tu, naša slabosť je tu, a predsa si môžeme vydýchnuť, lebo je tu ešte niekto silnejší, ktorý nás drží. Radosť vždy vznikala pri pohľade na skutočnosť, že slabý vyhráva nad silným, pretože má spojenie s Najsilnejším. Nič nezmôžu vlny proti člnu, dokiaľ je v ňom Ježiš. Preto sa Boží ľud vedel v Písme vždy radovať. Biblická viera je radostná viera, áno, jasajúca viera. Vie sa aj koríť, kajať a žalostiť, ale malomyseľnosť by bola degradáciou Boha, a preto nepatrí veriacim.

Aj ženy a deti sa radovali (43b). Je v tom niečo zvláštne, lebo v izraelskej bohoslužbe nemali miesto ani ženy ani deti. V tomto prípade ide o niečo neformálne, o niečo, čo zachvátilo každého človeka v jeho vnútri. Ej, šťastná je to doba, keď viera prestane byť vecou teológov a stane sa predmetom rozhovoru na ulici a praktickým návodom každodenného života v realite sveta. Áno, keď ju pochopia aj deti! Kým sa to nestane, nerozumieme svojej viere. Keď ju chceme pochopiť, vysvetlíme ju deťom. V podstate to, že nás nesú „večné ramená“ nebeského Otca, je také jednoduché, že to môže pochopiť nielen bystrý rozum muža, ale aj teplé srdce ženy, ba aj nevinná prostota dieťaťa.

Je obdivuhodné, ako mnoho veriacich ľudí neverí vlastne v Boha, ale vo svoju vieru. To je cesta rovno do malomyseľnosti. Lebo nie naša viera je tou silou, ktorá premáha svet – napriek 1Jn 5,4 – ale Božia moc. Tak ako ani kotva nie je ovládajúcou silou, ale zem, do ktorej sa kotva zaborí. Nie poistka a drôt, ale elektrárň a prúd. Preto nám stačí malá viera, ktorá vyznáva veľkého Boha. To je východisko z ustavičnej krízy. Kto príliš zdôrazňuje „aktivitu viery“, nech dá pozor, kde sa o nej môže hovoriť: len v pohľade na

ustavičnú Božiu aktivitu! K patológii viery patrí poznanie, že keď sa nám stratí „nesúci Boh“, stane sa viera hysterickou – ako je to často v prebudeneckých kruhoch.

Oslava Boha musí pokračovať

(44–47)

Izrael má radosť z kňazov a levitov (44b). Oprávnené! Ved' kňazi ho viedli k samej podstate cirkvi: „Vo svojej najhlbšej podstate je cirkev na to, aby na svete boli miesta, kde sa d'akuje a kde sa pejú chvály Božie“ (W. Lüthi). Cirkev, ktorá prestáva d'akovať, prestáva byť aj cirkvou. Vrátila sa sama k sebe, čo jej pôsobí niekedy pýchu a inokedy malomyseľnosť. Kňazi už urobili mnoho zla v cirkvi. Skutočnosť, že ešte nezanikla, hoci ju kňazi ničili, svedčí okrem iného o tom, že ju vedie Boh. Kňazi však vykonali aj mnoho dobrého, keď cirkev učili vyznávať Božiu zvrchovanosť. A z takého pravého kňaza, ktorý ukazuje na Ježiša, treba mať skutočne radosť.

Nehemiáš kul železo, dokiaľ bolo horúce. Lebo „jedno je nadšene kričať pri slávnostnej príležitosti, ale druhé je obetovať obeť chvály ustavične a reálne konať pre cirkevné potreby“ (D. Kidner). Preto boli toho dňa ustanovení muži, ktorí sa starali o skladišťa, do ktorých sa zhromažďovali obeť, poklady, prvotiny a desatiny „pre kňazov a levitov“ (44). Tým sa vytvoril akýsi „úrad na chválenie Hospodina“. Nehemiáš vedel, čo robí. Ved' kde je chvála, tam je najlepšie, keď sa vytvorí aj primeraná inštitúcia. Lebo chvála nebude žiť len zo samej spontánnosti. Kde je živý stromček, má svoj význam aj kolík pri ňom, lebo bez neho sa pokríví stromček. Hoci je pravda aj to, že kolík neudrží v strome život.

A tak kňazi „strážili stráž očisťovania“ (45). Boží ľud sa musí stále očisťovať. Nemožno ho očistiť raz navždy, aj keby išlo o očistenie v krvi Krista, ktorý zomrel raz navždy. Sú veci, ktoré sa stali raz a sú veci, ktoré sa musia opakovať. Krstíme sa len raz, ale k Večeri Pánovej chodíme častejšie. To sa nesmie pomiešať! Ani ten najväčší oheň nemožno nasýtiť raz navždy. Musíme naň stále prikladať polienka. Preto sa aj kňazi a leviti starali o to, aby sa ľud očisťoval aj od skleslosti aj od pýchy, keď spieval svoje chvály o zvrchovanosti Hospodinovej. Je dobre, keď sú na to ustanovení strážcovia, lebo podľa skúsenosti platí, že keď to robia všetci, nerobí to nikto!

Tak to bolo „podľa príkazu Dávida a Šalamúna“ (45). Azaf preto v starom Izraeli už oddávna bol hlavou „spevákov a piesne chvály a oslavovania Boha“ (46). Najväčší muži izraelskej histórie sa starali o to, aby kňazi mali zabezpečené živobytie spolu so spevákmi, a to na to, aby neprestala oslava Boha v Božom ťude. Udalosti v 13. kapitole je možné vysvetliť aj tak, že Jeruzalemcia po Nehemiášovom odchode na kráľovský dvor zrušili tieto múdre inštitučné zriadenia. Prestali dávať obete kňazom a chrámovému personálu, v komorách urobili skladištia cudzím ľuďom. Výsledkom nemohlo byť nič iné ako to, že chvály Božie zanemeli a Boha prestali proklamovať ako zvrchovaného Pána.

Lenže práve tu je aj napomenutie pre nás. Trinástu kapitolu možno pochopiť aj tak, že kde prestane nadšenie, tam nepomôže inštitúcia. Nadšenie prestalo, chváliť sa prestalo, komory sa stali nepotrebné a uvoľnili sa pre cudzincov. Kde zo stromčeka začína život unikať, tam mu ani ten najlepší kolík nič nepomôže, hoci mal svoj význam: zabrániť, aby sa stromček pokrivil. Ak, pravda, má v sebe život! Ak ho nemá, je koniec. Aj medzi nami ide o to, aby naša chvála nebola len slamenným ohňom. Musíme preto tento oheň stále živiť a prikladať naň polienka. Zbor musí z času na čas prežiť Božiu moc. Len takéto prežitie núti nás Boha aj oslavovať.

Chvála premáha malomyseľnosť

Naši bratia sa nedávno vrátili zo Sovietskeho zväzu a rozprávali nám, že tam nepočuli sťažovať sa. Bratia tam chvália Boha za to, čo majú. Bolo mi to nápadné, lebo u nás počuť dosť nárekov. Tamojší bratia išli ťažkou cestou, ale neponosujú sa, sú plní radosti a nádeje. Je to cirkev, ktorá prežila prítomnosť veľkého Boha.

Ako je to s nami? Ešte si niečo od Pána vieme pýtať, ale oslavovať ho? Raz sme na modlitebnej prosili modlitebníkov, aby Boha o nič neprosili, len Boha oslavovali. Urobili tak len asi traja a ostatní už sa vrátili k žobraniu: Daj, daj! Sú však zbory, kde v prvej časti modlitebnej chvíle len oslavujú Božiu zvrchovanosť.

Ved' chválou vyznávame svoju vieru, že mocný Hospodin, aj keď nás vedie temným údolím, predsa nám pripravuje stôl pred našimi nepriateľmi. Nie oni, ale on nakoniec zvíťazí. Oslava je veľká moc. Žižkovi bojovníci piesňou „Kdož jste Boží bojovníci“ prinútili ustúpiť vojská nepriateľov. Oslava Boha premáha malomyseľnosť. Preto oslavujme Hospodina, lebo on dosiahne víťazstvo!

III. TRÁPNY DODATOK (13,1–31)

26. ZARASTENÁ ZÁHRADKA (13,1–31)

Nehemiášovo úsilie o vybudovanie jeruzalemských hradieb a izraelského zhromaždenia sa končí veľmi pekne 12. kapitolou: Boží ľud tu oslavuje Hospodina nádherným sprievodom, ktorý sa z jednej i druhej strany zastavuje na chrámovom nádvorí. Pri Hospodini sa zastavili, ktorý je väčší ako ich protivníci a ktorý v nich premohol ich pýchu i malomyseľnosť.

Lenže Nehemiášova kniha sa, žiaľ, nekončí 12. kapitolou. Má v 13. kapitole „trápný dodatok“, ktorý je fakticky rozbúraním jeho práce postaveného diela. Dvanásť rokov stavia jeruzalemské hradby aj zbor a keď sa po nejakom čase Nehemiáš vracia, nachádza tu síce hradby a chrám, ale spoločnosť vo vnútri hradieb sa začína znova rozpadávať.

Ako sa to mohlo stať, že záhradka, ktorú tak pekne okopal, časom opäť zarástla? Pýtať sa takto znamená už dať vlastne aj odpoveď. Lebo nijakú záhradku nemožno tak dokonale naraz vyplieť, aby sa už nemusela udržiavať a okopávať a plieť. Aj cirkev je takou záhradou a hoci sa to zdá divné, aj ona je ohrozená burinou a musí sa znova a znova plieť.

Neprestajné úsilie (1–3)

Záhradka v Jeruzaleme nezarástla hneď: „Toho dňa čítali z knihy Mojžišovej“ (1a). Prebudenie sa začalo čítaním Písma (8. kap.) a Písmo zostávalo aj naďalej jeho podnecovateľom a regulátorom. Bolo čo aj riediť. Ved' sa do spoločenstva dostávali všelijaké myšlienky, ktoré bolo treba ničiť. Ťažko povedať, ako sa to stáva,

ale ako rôzne semienka sa prenášajú vzduchom, tak aj rôzne jedovaté zárodky sa dostávajú do cirkvi. Preto treba stále a stále si pripomínať Božiu normu v Písme a zlé zárodky hubiť.

Dobrý zvyk čítať Písmo teda pokračoval aj po prebudení, a tak sa tam dočítali (5M 23,3–5), že „Ammonita a Moábita nesmie vojsť do zhromaždenia Božieho až naveky“ (1b). Boh sa stará, aby sa jeho ľud nemiešal. Má na to svoje dôvody, nie je to zaslepený fanatizmus. Veď biela farba nikdy čiernu nevybieli tak, ako čierna farba začierni bielu. Keď máme bielu farbu, stačí niekoľko kvapiek čiernej, aby sa to všetko pokazilo. Tak aj viera, keď sa má udržať natrvalo, obstoí len ako čistá a nepomiešaná. Cudzíe látky ju vnútorne rozkladajú.

Prísny odstup voči moábskemu a ammonskému národu sa odôvodňuje tým, že neprišli v ústrety Izraelovi s chlebom a s vodou a odmietli mu teda pohostinstvo. Ba čo viac: najali proti nemu za mzdu Baláma, aby mu zllorečil. Boh síce obrátil toto zllorečenie na požehnanie (2), ale sám fakt smrteľného nepriateľstva a ohrozenia zostáva. S takýmito ľuďmi Boží ľud sa nemôže spájať, lebo preň predstavujú stále ohrozenie života. Už ako by sme tu počuli výstrahu Pánovu, aby sme nehádzali perly pred svine, lebo ich zašliapu a nás roztrhajú.

Už v Starej zmluve to neznamenal úplné uzavretie pred pohanmi. Veď spomínaná 5M 23,7–8 hovorí o Edomcovi a Egypťanovi oveľa miernejšie ako o zmienených dvoch národoch, že sa totiž ich tretie pokolenie už môže dostať do izraelského spoločenstva. A z dejín vieme dokonca, že aj príslušníci moábskeho národa dostali možnosť stať sa členmi Božieho ľudu. Bola to napr. Rut, ktorá sa stala pramatkou kráľa Dávida. Nie preto, že by sa „v tých časoch nebol Zákon tak prísne dodržiaval“, ale že sa Rut zriekla pohanstva a privinula sa k Hospodinovmu ľudu. V jej úprimnom pokání je tajomstvo jej prijatia.

A tak Izraelskí dobre robili, keď čítali Zákon ako normu svojho konania. Oni ho nielen čítali, ale podľa neho konali: „Keď počuli Zákon, oddelili každého primiešaného od Izraela“ (3). Je v tom krásna črta každého ozajstného duchovného prebudenia: ľudia poslúchajú Božie slovo. Ako sme videli, týmto spôsobom nielen prebudenie vzniklo, ale jedine týmto spôsobom sa aj udržuje. Cirkev žije nasledovaním zásad, z ktorých vznikla. Kde sa začína čítať Písmo, tam sa pripravujú veľké a prevratné udalosti. Avšak kde prestáva platiť, tam je to ako s porušeným filtrom v organizme, do ktorého sa dostáva všelijaká skaza a zánik.

Po každom obživení je cirkev v nebezpečenstve znížiť normu. To neprichádza hneď a naraz. Môže sa stať, že ešte sa dlhý čas udrží dobrá tradícia čítania a plnenie Písma. Kde sú pismáci a nasledovníci, ktorí poslúchajú, hoci sa to svetu zdá nepopulárne (často aj samej cirkvi), tam je ešte veľká nádej. Tam Písmo ako filter zadržuje škodliviny, takže sa nedostávajú do spoločenského organizmu. Ale dajme si pozor, lebo filter sa kazí, opotrebuje a treba ho častejšie vymieňať. Kde sa to nerobí, tam nastáva zlý vývoj.

Skúška pravdy (6-7)

Nehemiáš bol úradníkom perzského kráľa. Bol vysokým úradníkom, pravdepodobne aj obľúbeným, ale predsa podriadeným. Jeho účinkovanie v Jeruzaleme bolo termínované a po 12-ročnom pôsobení (445-433) sa musí vracieť ku kráľovi Artaxerxovi. Nevieme, ako dlho tam bol („po nejakom čase“), ale chvíľu to iste trvalo, kým sa mu podarilo znova dostať poverenie byť miestodržiteľom v Judsku. Taký je už život: Nehemiáš nemôže stále zostať v Jeruzaleme. Je to aj Boží plán, lebo Božie dielo sa nemôže viazať na jedného človeka.

V jeho neprítomnosti sa všeličo pokazilo. Normy sa znížili, vkradol sa kompromis. Prečo? To nevieme a ťažko to posúdiť. Možno však povedať, že Nehemiáš bol nielen členom izraelskej cirkvi, ale aj vysokým politickým činiteľom: prvým človekom v judskej provincii! Teda používal svoju autoritu a donucovacie metódy. Isteže to malo svoje výhody, ale aj svoje nedostatky: Z mocenskej pozície mohol zorganizovať opravu hradieb, kde pracoval každý, mohol zabrániť aj ťažkej sociálnej kríze (kap. 5). Siahol im však na peňaženku a tam nebol každý ochotný a presvedčený dávať. Keď odišiel, vrátilo sa všetko do pôvodnej polohy.

Nehemiáš nebol despotom, ktorý by pracoval len s nariadeniami a donucovaním. Ved' ich pre spoluprácu získal presvedčaním (3,17n), keď sa báli, potešoval ich (4,14), ba ešte aj pri finančnej kríze ich prehovára a prosí: „Navráťte im, prosím“ (5,11). Viedol ich k čítaniu Písma, k pokániu a zmluve. Je však zrejmé, že si aj svojou dobrotou nevedel získať všetkých ľudí, najmä medzi šľachtou a kňazstvom. S Nehemiášovým protivníkom Tobiášom mnohí boli spojení príbuzenskými zväzkami (6,17n). Týchto ľudí udržal pevnou rukou, ale keď odišiel, začali sa prejavovať po starom.

Dôležité je však, že sa Nehemiáš zase vracia (7a). Asi vedel aj on o tom, že nie sú všetci presvedčení a že musel v niektorých prípadoch konať viacej s autoritou ako s dobrotou. Je pravdepodobné, že sa tu nedal klamať a že asi tušil, čo to tam bude, keď izraelská spoločnosť stratí jeho pevnú oporu. Zdá sa, že už aj on vedel niečo o dôležitosti kontroly a že je potrebné „dôverovať, a preverovať“. Preto sa vracia do hlavného mesta, kde bol síce menším pánom ako na dvore, ale kde Božia záhradka potrebovala jeho očisťujúcu ruku.

To nám ukazuje najmä dve veci. Po prvé, máme tak pracovať, aby to išlo aj po nás. Pred nejakým časom zomrel skvelý londýnsky kazateľ Lloyd-Jones, ktorý dlhé roky kázal vo Westminsterskej kaplnke. Sám som mal možnosť ho počuť a obdivovať jeho všestrannú vzdelanosť a rozhľad i hlbokú zbožnosť a pastiersky záujem. Jeden človek jeho zboru mi však povedal, že, žiaľ, jedno nevedel, a to pracovať v tíme! Nevychoval si spolupracovníkov, ktorým by bol odovzdal svoje dielo. On držal zbor sám a po jeho odchode je osud zboru neistý.

Po druhé, musíme sa naučiť aj kontrolovať. Kontrola neznamená len karhanie a nedôveru, ale aj účinnú pomoc. Treba prísť a navštíviť ľudí, pomôcť im nájsť a odstrániť chyby. Záhradník si musí nájsť spolupracovníkov, ktorým potom zverí prácu, ale kým je tu, musí im pomáhať. Bolo by to nemúdre od neho, keby si myslel, že im prácu zverí a oni si už sami poradia. Kontrolu musí robiť tým viac, ak vie, že aj on nestačil všetkých presvedčiť a že niektorí sú náklonní robiť si po svojom. Kto kontroluje, vychová si náhradníkov.

Burinu netreba siať

Hovoríme o burine v izraelskej vinici – čo to vlastne bolo? Predovšetkým Tobiáš, ktorý bol ammonským sluhom (2,19) a zarytým nepriateľom Nehemiášovým. Spolu s inými mali plán pobiť židov a zastaviť ich dielo (4,11). Intrigy neprestal robiť počas celej stavby, písal Nehemiášovi listy, najmä proti nemu prorokov (6. kap.), kým nebol múr dostavaný (6,15). A teraz čítame, že tomuto úhlavnému nepriateľovi urobili miesto v skladoch chrámových, kde sa predtým dávali dary pre spevákov a vrátnych (5). Nepriateľ v samom srdci cirkvi!

S tým súvisí akiste to, že sa leviti a speváci rozutekali na svoje polia (10). Do komôr mohli dať Tobiášove veci preto, že boli

prázdne. A prázdne boli preto, že sa do nich nedávali dary pre spevákov a vrátnych. Keď teda nemali z čoho žiť, odišli pre obživu na svoje polia. Z niečoho museli žiť aj oni. Keď sa im o obživu nepostarali politickí a náboženský predáci, tak si ju museli zadovážiť sami. Nebolo možné od nich čakať, že budú aj hospodáriť aj obetovať. A to aj preto nie, že to nezodpovedalo Božím poriadkom.

A s tým súvisel ďalší neporiadok: poškrvňovanie sobotného dňa odpočinku. Je to totiž tak, že keď hriech niekde vznikne, nezostane sám, ale plodí ďalší hriech, lebo hriech nie je mŕtva vec. Keď nefungovali leviti, speváci a vrátni, nebolo čo robiť v deň odpočinku. A tak si ho podnikaví židia na vidieku vyplnili po svojom: buď na poliach doma pracovali alebo prinášali svoj tovar v sobotný deň do hlavného mesta (15). A takisto sa zachovali aj kupci z Týru (16). Nuž práca nie je zlá, ale nie v deň odpočinku. Boh ho nariadil nato, aby sme sa od práce vrátili k nemu. Keď to nerobíme, stane sa nám práca modlou.

Dovršenie všetkého bolo v tom, že si niektorí židia vzali za ženy pohanky, Ašdódanky, Ammončanky a Moábčanky. A pretože matky vychovávali deti, nevedeli ich synovia už po židovsky, ale hovorili „spola ašdódsky“. To bola vari najhlbšia zmena vo všetkom s nedoziernymi následkami pre budúcnosť. Neišlo tam totiž len o národ a jazyk, hoci aj o to išlo. Išlo tam o náboženstvo. Kto nevedel po hebrejsky, strácal prístup k Zákonu a vyučovaniu v ňom. Tu v týchto miešaných manželstvách bolo semenisko pohanstva a hrob celého izraelského života!

Keď si to čítame, sme z toho priam šokovaní, či je niečo také vôbec možné! Boh previedol Izraela strašnými súdmi v babylonskom zajatí a on – akoby to všetko bolo zbytočné – nič sa z toho nepoučil! Avšak taký je aj zbožný človek! Izrael mal nádeje a keď mu ich Jeremiáš bral a predpovedal súdy za jeho pohanské modlárstvo, už vtedy si to Izrael vedel vykrútiť: Súdy vraj prišli preto, že prestali slúžiť Kráľovnej nebies (Jr 44,17n). Keď už dostanem bitku, tak by som sa niečomu mal priučiť. Našou biedou nie je to, že robíme chyby, ale že sa nedáme poučiť. Lebo „komu niet rady, tomu niet pomoci“.

A túto skazu uviedli do Jeruzalema sami kňazi! Eljašib (asi iný ako veľkňaz Eljašib) bol skladníkom v komorách pre levitov a uvoľnil ich pre Tobiáša. Ten mu bol „blízkym“, teda príbuzným, lebo mal dcéru Šechaniášovu a jeho syn dcéru Mešullamovu (6,18). Ba sám veľkňaz Eljašib priniesol náказu. Jeho vnuk bol zaťom druhého veľkého nepriateľa, Sanballata Choronského (28).

Tak to vyzerá, keď je – drsne povedané – cap záhradníkom a keď ryba od hlavy smrdí. Môžeme niečo hovoriť dolu, keď hore to kazia! A keď rohožka topánky nečistí, ale špiní!

Zarastená záhradka

Spomínaný „trápny dodatok“ ku knihe Nehemiášovej je vlastne prirodzeným dôsledkom dejinného vývoja. Burinu netreba siať. Jej semená prídu aj samy, vietor ich prífúka. Tak je to aj s jedovatými semenami neposlušnosti v zbore. Niktoré akokoľvek krásne prebudenie nám tieto semená nevykántri, treba ich stále plieť.

V niktore období nebola cirkev vlastne bez takejto buriny. Mojžiš je na Sinai a prežíva to najväčšie zjavenie, a zatiaľ dolu si urobia – zlaté teľa! A niekoľko desaťročí po Pánovom odchode sú v Malej Ázii zbory, z ktorých len dva sú v poriadku, iné sú zarastené a iné už aj zomierajú! Nie je možné odstrániť kúkoľ hneď od pšenice, musia spolu rásť!

Cirkev bola nazvaná „miešané spoločenstvo“ (corpus mixtum). Aj „výberové cirkvi“ sú takýmto útvarom. Nemožno vydestilovať svätcov a odstrániť pohoršenie a hriech. Niekedy je to aj medzi nami veľmi smutné. To nie je v poriadku, ale netreba nad tým ani zúfať. Treba sa len naučiť plieť a dať si toľko námahy, aby sme sa sústavne a vytrvalo vedeli zbavovať jedovatých koreňov.

27. VEĽKÉ OKOPÁVANIE

(13,1–31)

„Trápnym dodatkom“ nazval W. Lüthi 13. kapitolu Nehemiášovej knihy a čiastočne mal aj pravdu. Veď 12. kapitola by tvorila naozaj efektnejšie zakončenie jeho diela, jeho „odchod s poctami“ zo scény. Aj keď biblickí pisatelia nám prinášajú pravdu – niekedy trpkú a nepohodlnú – predstavujú nám aj takéto „trápne postavy“ predsa len v istom peknom svetle.

Veď keď je záhradka zarastená, je viac spôsobov ako zasiahnuť. Nieкто napr. sa môže rozhodnúť, že bude hádam rozumnejšie nechať všetko načas tak. Veď jednak by sa rastlinky mohli pri kopaní poškodiť, jednak by vynaložená práca vôbec neodpovedala malému konečnému výsledku.

Avšak Nehemiáš sa tu púšťa do zápasu. Uvedomuje si rozsah

skazy. Vidí dobre burinu, ktorá má silné korene a prerástla ušľachtilé porasty. Vie, čo ho to bude stáť námahy. Ale riskuje a tak, ako žil doteraz, aj teraz sa odváži „žiť nebezpečne“. Začne plieť, a to nielen povrch, ale od koreňov. Pritom si uvedomuje, že aj on je závislý od Božej milosti a zľutovania.

Plieť od koreňov

Pri svojich reformách vie Nehemiáš aj presviedčať. Má síce miestodržiteľskú moc, avšak nerozkazuje len, ale objasňuje, vysvetľuje a dôvodí. Pri miešaných manželstvách ukazuje na príklad kráľa Šalamúna. Nielen medzi izraelskými kráľmi, ale aj medzi kráľmi všetkých okolitých národov „nebolo kráľa jemu rovného“ a bol dokonca miláčikom Božím, a predsa „ešte aj jeho zviadli hrešiť ženy cudzozemky“ (26). Aj ľudia naozaj veľkého formátu nemôžu sa vyhnúť vplyvu svojho prostredia a vplyvu svojho najbližšieho – ženy alebo muža v manželstve – a čo potom jednoduchí ľudia? Stávame sa takými, aký je náš partner!

Nehemiáš presviedča, ale nie je neškodným dobrákom. Ide za svojím cieľom, a to je očista zboru od buriny. Preto vie ľuďom aj dohovárať a karhať ich. Prísne dohovára pohlavárom: „Prečo je opustený dom Boží?“ (11). Pritom je spravodlivý, lebo leviti, vrátni a speváci sa rozutekali na svoje polia (10), ale on nekarhá týchto malých ľudí, ale vedúcich, ktorí boli zodpovední za neodvážanie dávok pre levitov. Dohovára predákom aj za nedodržanie sobotného odpočinku (17) s tým, že len nedávno ich otcovia tak robili a oni ešte pridávajú k tomuto hriechu (18). Má rád svoj národ, a preto jeho láska má aj tvrdú podobu.

Ba ide ešte ďalej. Má nielen ostré slová, ale aj rázne činy. Tobiašove krámy jednoducho vyhadzuje (8) a neberie diplomatický ohľad na to, že je to tiež poverenec perzského kráľa a že za ním stojí kňazská šľachta. Voči kupcom, ktorí nocovali v sobotu pred hradbami Jeruzalema, hrozí, že použije voči nim vojenskú silu, lebo ich správanie považuje za nepriateľský čin (21). Pri tých, ktorí si vzali pohanské manželky, postupuje s prísnosťou, ktorá uráža náš kresťanský jernocit: „Dohaduje sa s nimi, zlorečí, bije a ruve sa s nimi“ (25).

Vari najtvrdší trest postihol jedného zo synov (či syna) Jojadu, syna Eljašiba, najvyššieho kňaza – teda vnuka veľkňazovho. Tento kňaz bol zaťom Nehemiášovho nepriateľa č. 1, Sanballata Choron-

ského. „A preto som ho zahnal od seba“ (28), hovorí o tom sám Nehemiáš. „Pretože Nehemiáš nemohol vynútiť rozvod jeho manželstva s dcérou Sanballatovou, vykazuje ho mimo krajiny“ (K. Galling). Tým ho však fakticky vylúčil aj zo zhromaždenia Božieho a zo spoločenstva s Bohom. S nebezpečnou burinou musíme niekedy vytrhnúť aj dobrú rastlinku, ktorá je s ňou spojená!

Je isté, že svojím postojom Nehemiáš zaľal do surového dreva. Siahol ľuďom na peňaženky a nútil ich, aby obetovali na Boží chrám. „Kto siaha na peňaženku, zahryzne do kameňa“ (W. Lüthi). Dotkol sa aj príbuzenských vzťahov a to je tiež nepríjemná vec, lebo sa tým zobúdzia rodinný patriotizmus. Siahol aj na kňazov, ba aj na samého veľkňaza, a to je akoby búral osie hniezdo. Pritom nezačal tam, kde bol odpor najmenší, ale kde bol zdroj náказы, lebo „umýval schody zhora dolu“ (W. Lüthi). Nestaral sa, čo povedia ľudia, ale čo bolo správne v túto osudnú chvíľu!

Nešiel príliš ďaleko vo svojej prísnosti? Neprevinil sa tým, že pri prvej návšteve bol ako víchor a pri druhej ako zemetrasenie? (D. Kidner). Pripomeňme si tu, čo k tomu povedal W. Lüthi: „Dnes sme si zvykli na nežnejšie prejavy viery, pretože sme sa stali mäkkými kresťanmi. Avšak je otázka, či naša mäkkosť je kresťanskjšia ako bola Nehemiášova tvrdošť. Ved' pri ňom tvrdošť nepochádzala z tvrdého srdca, ale z poslušnosti viery.“ Nám ide len o to, aby sme nenarazili, jemu o to, aby zabránil ľuďom dopúšťať sa nevernosti (27). „Kompromis jedinej generácie môže zničiť dielo stáročí“ (D. Kidner).

Ošetrovanie v mene budúcnosti

Akokoľvek bol Nehemiáš rozhodný a radikálny, nerobil to len kvôli boreniu, ale kvôli tomu, aby pomohol ušľachtilým rastlinkám rozvíjať sa, lebo im mala patriť budúcnosť. Vyhádzanie Tobiašových krámov z chrámových skladov bol istež drsný čin, ale Nehemiáš to robil preto, aby potom očistili komory a zase ta vniesli nádoby domu Božieho a dary pre levitov a spevákov (9). Najľahšie sa kope záhradka v jeseni, keď nemusíme brať ohľad na nič, že skopeme burinu i rastliny. Ale Nehemiáš plie burinu, aby Božie rastlinky mali viacej priestoru.

Podobne je to aj s bohoslužbou. Nehemiáš dohovára pohlavárom správy: „Prečo je opustený dom Boží?“ Robí však aj konkrétne a účinné opatrenia: zhromaždil levitov a postavil ich na ich

miesto. A čo bolo veľmi múdre: Nariadil, aby celý národ donášal desiatu čiastku zo svojich produktov na živobytie levitov (12). Vedel, že v chýbaní desiatkov je problém, nie v levitoch samých. A aby zase nedochádzalo k prechmatom v sklade, ustanovil namiesto neverného kňaza Eljašiba nových skladníkov: kňaza Šelemiáša a učeneného v Zákone Cádoka, „pretože boli považovaní za verných“. Tí mali rozdeľovať svojim bratom príjmy (11n).

Aj v svätení soboty robí účinné opatrenia. Prísne dohovára popredným židom, ale aj zatvára brány mesta hneď, keď začalo zapadať slnko v piatok, a nechá ich zavreté až do skončenia soboty (19). Cenil si presvedčenie a pokúšal sa ľudí aj presvedčiť. Ale nenechal to len na úvahu a dobrú vôľu, ale aj zabránil nosiť bremená v sobotu úradnou mocou. Cudzích kupcov odohnal od brán mesta s hrozbou, že voči nim použije ozbrojenú moc, ak budú nocovať cez sobotu pred bránami (19n). Ako úradná osoba bol zodpovedný aj za uskutočnenie príkazov Zákona, a preto neváhal použiť aj svoju moc.

Aj pri miešaných manželstvách nezostalo len pri presvedčavých slovách. Tu síce Nehemiáš presvedča najviac a stáva sa doslova kazateľom, ktorý využíva – v dobrom zmysle – všetko rečnícke umenie s poukazovaním na Šalamúna a jeho príbehy. Ale aj tu pristupuje k ráznym činom a nedovolí, aby sa židia „dopúšťali nevernosti voči nášmu Bohu a brali si ženy cudzozemky“ (27). Zaväzuje ich prísahou (s bitkou!), že nevezmú synom pohanské ženy a nedajú dcéry pohanským zaťom (25). Nie je isté, či nariadil rozlúčiť miešané manželstvá, ale pri kňazoch aspoň to možno predpokladať (očistil ich od každého cudzozemca – v.30).

Divíme sa, že Nehemiáš našiel ešte toľko síl, aby sa pustil do takého ťažkého zápasu! Veď si len uvedomme, že – obrazne povedané – burina už prerástla ušľachtilé rastlinky. A k tej burine načim pripočítat nielen vyslovených protivníkov z pohanov, ale aj politických pohlavárov a kňazskú šľachtu na čele s veľkňazom! Ale Nehemiáš sa nedal mýliť. Budúcnosť má len to, čo sadili Božie ruky. Nerozhoduje, či je nejaký porast veľký a či má korene silné, ale či je ušľachtilý alebo divý. Kto zrušil zmluvu kňazstva, stáva sa burinou (29) tak ako iný pohan!

To dodáva odvahy aj nám. Aj my stojíme niekedy pred skutočnosťou, že burina prevláda nad rastlinkami. Sme v pokušení plávať s prúdom a pridať sa k väčšine. Nehemiášov príklad nás však vystríha, aby sme neposudzovali vec podľa väčšiny, ale podľa budúcnosti. „Nebudeš nasledovať mnohých robiť zlé“ (M 23,2).

Budúcnosť nemá silu, mnohosť, ale ušľachtilosť. A to sa meria jedine na tom, či je človek celkom Pánovi oddaný alebo nie. Poslušný človek bez vzdelania znamená viacej ako vlašný človek vo vysokom postavení!

Počítanie s milosťou

Nehemiáš sa pustil do boja s burinou a postupuje veľmi radikálne. Ale pritom nie sebaisto, ako nám to ukazujú jeho vzdychy, roztrúsené po celej kapitole. Čo z nich vysvitá? Prvý raz je to vo verši 14: „Pamätaj na mňa, môj Bože, pre to a nedaj vytrieť mojich dobrodení, ktoré som učinil na dome svojho Boha a na jeho strážach.“ Pustil sa do obnovy bohoslužby, ale či toto dielo bude mať trvalú hodnotu, to nezáleží len od jeho horlivosti (veď v tej môže byť aj mnoho „človečiny“), ale od Božieho pamätania, priazne a prijatia. Kto takto svoje dielo oceňuje, nepýta si zásluhy, ale milostivé uznanie.

Druhý vzdych je vo verši 22: „I čo do toho pamätaj na mňa, môj Bože, a buď mi milostivý podľa množstva svojej milosti.“ Týka sa to ochrany sviatočného dňa odpočinku. Ešte jasnejšie tu vidno, že Nehemiáš sa nechce chváliť svojimi výkonmi. Áno, očistil deň odpočinku od poškvŕňovania, zabránil jeho znesväcovaniu. Ale Boh sa má na to rozpamätať nie pre jeho zbožný výkon, ale „podľa množstva svojej milosti“. Nehemiáš je ďaleký od toho, aby obdivoval seba a množstvo svojich dobrých skutkov. Obdivuje a všetko očakáva len od množstva Božej milosti. A milosť sa dáva odsúdenému, a nemusela by byť.

Tretí Nehemiášov vzdych je vo verši 29: „Pamätaj na nich, môj Bože, pre poškvŕnenia kňazstva a zmluvy kňazstva i levitov.“ Povedal ho v súvislosti s miešanými manželstvami, ktoré vysoká kňazská šľachta nielen nezabránila, ale aj podporovala. Sám veľkňazov vnuk či syn bol do toho zapletený a Nehemiáš nemohol dosiahnuť zrušenie tohto zväzku, preto ho zahnal. Tento nepochopiteľný odpor práve od tých, ktorí mali byť strážcami Zákona, poruča Nehemiáš Bohu ako spravodlivému sudcovi. Neprekliňa a nezvoláva kliatbu, len „necháva pomstu Bohu“ (R 12,19). Tu sa dostáva Nehemiáš na novozmluvnú výšku.

A tak je to aj s jeho posledným vzdychom vo verši 31: „Pamätaj na mňa, môj Bože, na moje dobré.“ Sú to vlastne posledné Nehemiášove slová a obsahujú teda to, čo je najdôležitejšie na jeho

živote a práci. „Pamätaj na mňa“ – tak nehovorí človek, ktorý by si na základe svojich zásluh chcel podľa paragrafov vymôcť Božie uznanie. Tak hovorí človek, ktorý si je vedomý, že neurobil nič nad plán, len svoju povinnosť, a že je teda „neužitočným služobníkom“. Nemá nárok na odmenu, a keď Boh prijme jeho dielo, to záleží na jeho rozpamätaní sa a teda milosti. „Všetko je milosť“ – to je posledná myšlienka tohto pracovníka.

Treba ešte pripomenúť, že takéto vzdychy sa nachádzajú v celej Nehemiášovej knihe. Modlí sa na kráľovskom dvore (1,5n), vzdychá pred kráľom (2,4), za ohrozenia protivníkmi (4,4), po sociálnej kríze (5,19), zase za ohrozenia nepriateľmi (6,9,14). Aj výraz „môj Bože“ sa v trinástej kapitole vyskytuje štyrikrát (14,22,29,31), ale aj inde v knihe (2,12,18; 5,19; 6,14). Boh Izraelov je jeho osobným Bohom, ktorý ho poslal, ktorému je podriadený a od ktorého čaká milosť.

Nevdojak nám tu prichádzajú na pamäť slová iného muža, ktorý nebol taký úspešný ako Nehemiáš, ale naopak, stroskotal, ktorý však sa tiež modlí: „Rozpomeň sa na mňa, Pane, keď prídeš do svojho kráľovstva“ (Lk 23,42). Svojou prosbou sa teda radí Nehemiáš k takýmto stroskotaným ľuďom, ktorí nič nemajú a všetko čakajú len od Božieho zľutovania. A to je najkrajší rámec jeho práce. Ved' aj tá najkrajšia práca sa pokazí, keď si jej tvorca namýšľa a od ľudí žiada uznanie i od Boha zásluhy. Všetko je milosť!

Veľké okopávanie

Týmto „trápnym dodatkom“ sa teda končí Nehemiášova kniha, aby sa nakoniec ukázalo, že to nie je celkom taký trápny dodatok. Ved' sa tu Nehemiáš ukazuje ako muž, ktorý si uvedomuje svoju zodpovednosť, vracia sa z kráľovského dvora, aby sa pustil do boja s politickou a kňazskou presilou. Nepozerá, koho proti sebe popudí, a chce urobiť to, čo je správne a potrebné, a nevyhnutné odstrániť v tento čas.

Prítom sa priznáva k ľuďom menšieho formátu, ako boli leviti, speváci a vrátnici. Nepodľahol pokušeniu ísť s väčšinou alebo šľachtou. Pravou šľachtou je podľa neho ten, kto poslúcha. A ten má aj budúcnosť. Aj svoju vec porúča tento staviteľ do Božej milosti. Vo svojom srdci nie je úspešný muž, je stroskotanec, ktorý vykonal povinnosť a všetko čaká od milosti.

Raz aj my budeme končiť svoje dielo a svoj život. Čo bude našim

posledným slovom? Okopávali sme Božiu záhradu? Pleli sme burinu? Nevzdávali sme sa zápasu? Nebrali sme falošné ohfady mäkkej lásky? Verili sme v budúcnosť vernosti? Aj my chceme skončiť svoje pôsobenie slovami: „Rozpomeň sa na mňa, Pane, keď prídeš do svojho kráľovstva.“ Všetko je milosť!

DOSLOV

Po skončení našich výkladov obzrime sa ešte raz dozadu na dejinný úsek, ktorý sme sledovali, na osobu, ktorá v ňom mala rozhodujúcu úlohu. Chceli by sme tu ešte raz zdôrazniť myšlienky, ktoré sa nám vynorili a ktoré môžu aj pre nás znamenať pomoc v našej životnej praxi.

Všetky oblasti života

V istom zmysle je Nehemiášova kniha svetskou knihou. Neopisuje stavbu chrámu, ale opravu mestských hradieb. Nehemiáš nie je kňaz, ale politická osobnosť – čašník perzského kráľa a miestodržiteľ novovytvorenej judskej provincie. Zamiešal sa do ťažkej sociálnej krízy medzi chudobnými a bohatými. A postaral sa, aby peniaze „tekli“ tak ako tečie voda, zhora dolu a nie opačne. Jeho hlavnou úlohou bolo opevniť hlavné mesto Jeruzalem a zaviesť v ňom normálny politický, hospodársky i národný život. Postavil sa preto proti miešaným manželstvám, ktoré prinášali zmätok osobný, rečový a prirodzene aj náboženský. Nieкто by mohol takéto svetské veci Nehemiášovi aj vyčítať, že „nekázal len evanjelium“.

My, pravda, vidíme v tejto šírke Nehemiášových záujmov znaky pravého biblického Ducha. Ved' evanjelium má, pravdaže, duchovný stred, ale má aj hmotný okraj, ktorý tiež musí byť usmernený a preniknutý zo stredu. Kto neusmerní peniaze, manželstvá, politiku, hospodárstvo, ten môže mať vedomie, že „káže len evanjelium“, v skutočnosti podlieha klamu. Lebo ten, kto „káže len evanjelium“, nepozná ho vôbec. Soľ nie je na to, aby sme ju nahromadili v soľničke, ale aby prišla do jedla, urobila ho chutným a zachránila pred hnilobou. Odtiahnuť sa od sveta vyzerá duchovne, ale v podstate je to zrada evanjelia, ktoré, naopak chce svet posvätiť tým, že ho privedie pod vládu Krista-Pána. Nič nevyľúčiť, všetko posvätiť!

Boh je stredom

Nehemiáš teda dobre pozná onú „bohoslužbu všedného dňa vo svete“, ale pritom nezabudol, že to všetko je možné len vtedy, keď Boh bude stredom života. Jeho spev znie sýto, pretože v ňom nechýba kontrapunkt, ale aj určito, lebo vedúci tenor nestratil svoje prvenstvo (Bonhoeffer). Nehemiáš nie je kňazom, ale stará sa, aby kňazstvo plnilo svoju funkciu. V zmluve, ku ktorej národ vedie, nechýba ani zriadenie bohoslužby, kňazstva, obetí a celkom konkrétne opatrenia na to, aby sa celý obetný systém zachoval, aby tam nechýbali ani speváci a rubači dreva. A keď sa to po čase zase pokazí, Nehemiáš vehementne presadí, aby chrámová bohoslužba začala zase fungovať. Vedel dobre, že Boží ľud potrebuje aj riešenie sociálnych a politických otázok, avšak nežije z politiky, ale zo spojenia s Bohom. Krásne je to znázornené pri posviacke múrov, keď sa dva zástupy pútnikov zastavia nakoniec pri chráme:

Boh a chrám zostal preňho stredom zmýšľania a konania.

Toto potrebujeme veľmi dobre počuť, pretože aj v kresťanstve boli a sú pokusy preniknúť evanjeliom svet. Mnohé z nich sa však neskončili tým, že by boli pokresťančili svet, ale že posvetštili kresťanstvo. Tak stroskotal pohyb „Sociálne evanjelium“ i pohyb „Kresťanský svet“. Ich zástancovia správne hlásali posvätenie sveta, ale ich kresťanská substancia sa zo dňa na deň zmenšovala, až zanikla úplne. Tomuto nebezpečenstvu sa musíme vyhnúť aj my. V dnešných dňoch si prebudenecké (evanjelijné) kresťanstvo začína uvedomovať svoje povinnosti práve vo svete. Je už niekoľko prehlásení zo zasadaní mnohých teologických rozhovorov o tejto otázke. Tomu sa veľmi tešíme. Musíme však zakotviť v strede viery, lebo je chybou, keď je kružidlo zapichnuté oboma ramenami v strede a nemôže robiť nijaký pohyb. Avšak je chybou aj to, keď robí pohyby, ale vypadne zo stredu. Preto sa aj my musíme starať o kazateľov, čítanie a výklad Písma, o bohoslužby a spoločenstvo medzi bratmi a čistotu učenia. Kde toto nebude, tam aj keď cirkev bude chcieť slúžiť, nebude mať sily, pretože cirkev slúži vo svete, ale žije zo spojenia s Bohom.

Laici pracovníkmi

Nehemiáš nie je kňaz, je laik. Má civilné zamestnanie, aj do Jeruzalema prišiel s civilným poslaním. A predsa práve on uskutoč-

nil najhlbšie záujmy izraelskej zbožnosti. Stará sa o to, aby sa duchovné spoločenstvo nerozbilo na sociálnej otázke. Ukázal, čo znamená viera, keď je dôverou vo všemocného Pána prírody a dejín počas ohrozenia nepriateľskej presily. Dá čítať Boží zákon pred ľuďmi a vedie ich k pokániu za minulé chyby. Pritom toto pokánie sa musí prejaviť v konkrétnych záväzkoch týkajúcich sa bohoslužby, dňa odpočinku, manželstva. Skutočne by sme mohli hovoriť o Nehemiášovi, že to bol akýsi „laický biskup“. Nemyslel si však pritom, že sa obíde bez pomoci kňazov. Podporuje ich autoritu a stará sa o to, aby mali zabezpečené živobytie. Treba však povedať, že jeho úsilia nemali veľký ohlas práve medzi vysokým kňazstvom, ktoré držalo s jeho úhlavnými politickými nepriateľmi. Bol tam však nový typ kňaza, zákonník Ezdráš, ktorý sa výdatne zúčastnil na budovaní jeruzalemského zboru.

Aj my vidíme, že problémom budúcnosti je, či cirkev bude vedieť zamestnať laikov. Príliš sme sa stali nielen farárskou, ale aj kazateľskou cirkvou. A teraz stojíme pred problémom: Ako dať prácu laikom v cirkvi? Cirkev je ako stavba, na ktorej jeden človek, akokoľvek šikovný, nezvládne všetko. Treba vytvoriť pracovný tím, v ktorom budú mnohí odborníci, ktorí zase zamestnajú mnohých robotníkov. Nemyslíme si, že by laici mali robiť len nejaké pomocné práce v cirkvi. Mnohí z nich majú lepšie postrehy, náhľady a celý pracovný štýl ako kazatelia. A možno aj lepšie vedia riadiť prácu na základe svojich skúseností z civilného zamestnania. Neznamená to, že by sme povedali, že kazatelia sú nepotrební. Nie, sú potrební a budú musieť viesť svojimi odbornými znalosťami. Ale napredovať bude len tá cirkev, ktorá si bude vedieť vymodliť kazateľov, ktorí by spolupracovali s laikmi, zverili im vedúce funkcie a stali sa skôr dirigentmi orchestru ako sólovými spevákmi.

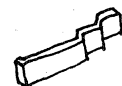
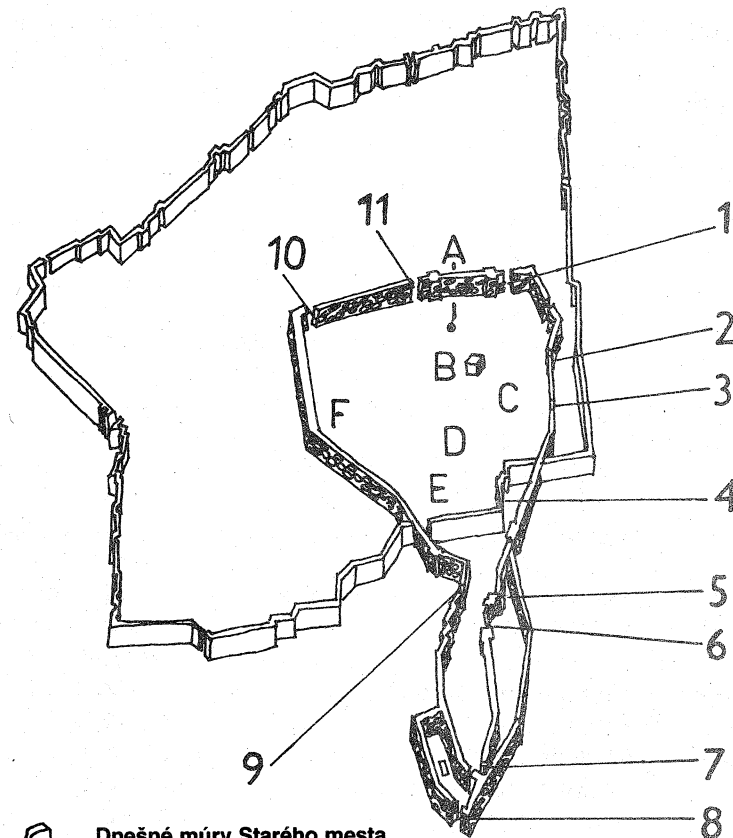
Boží ľud má budúcnosť

Viera v poslanie Izraela žije v Nehemiášovi od začiatku do konca. Stojí síce na rumoviskách Božieho ľudu v každom ohľade, ale to jeho vieru nezhasá, ale skôr rozplameňuje. Stavajú sa proti nemu silní protivníci, miestodržiteľia okolitých provincií, vysmieávajú sa zo židov, ale to ho neskláti. Len sa stane opatrnejším a „jednou rukou stavia a druhou drží zbraň“. Horšie bolo to, keď v Izraeli samom vznikali neporiadky a keď Boží ľud tam sám popieral svoje poslanie. A najhoršie bolo, že vysoké kňazstvo samo – niekoľko desaťročí po

strašnej katastrofe zajatia – sa zriekalo svojich veľkých nádejí a čistoty života. Nehemiáš bojuje proti opozícii, dvíha ustatých, posmejuje malátnych. Pri svojej viere zostane aj potom, čo sa mu celé dielo po niekoľkých rokoch zrúti a musí začínať znova. Dáva sa znova do čistky, pretože je presvedčený, že budúcnosť má šľacštená rastlinka, a nie burina, čo ako vyrastená. A to všetko nerobí preto, že by veril v seba alebo v cirkev. Dôveruje Bohu, ktorý povolal jeho i Izraela a ktorý zostáva cez všetky potopy a dejinné katastrofy.

Ako nám krásne znejú tieto pripomienky! Ved' nám hovoria, že kresťanstvo nedohralo svoju úlohu. Žijeme v „pokresťanskom veku“. To je skutočnosť, s ktorou musíme počítať. Napriek tomu spolu s Nehemiášom si myslíme, že nekráčame k hrobu, ale na svadbu. Áno, sme ohrození a žijeme v obkľúčení. Dnes je to tak ako bolo za Nehemiáša. A rozpad kresťanstva vo vnútri je vari horší, ako bol vtedy. A predsa aj pre nás je zakázaná cesta malomyseľnosti. „Nebojte sa ich, ale pamätajte na Pána veľkého a strašného a bojujte za svojich bratov, za svojich synov a za svoje dcéry“ (4,14). Sme presvedčení, že Boh zostáva vo všetkých dejinných prevratoch a že s ním zostáva jeho ľud, ktorý sa k nemu verne hlási a oddane ho nasleduje. Ba odvažujeme sa povedať, že budúcnosť kresťanstva ešte len príde. Svet sa dostáva do rozporov, ktoré sa nedajú riešiť zbraňami a silou, ale iba tými prostriedkami, ktorými svet opovrhoval: zmierením s druhým a zaprením seba. Dokiaľ sa bude cirkev toho držať a toto uskutočňovať, stane sa nenahraditeľným činiteľom aj vo svetovom meradle. Jej čas ešte príde! Len nájde tu Boh medzi nami ľuďmi, ktorí sami budú spasení – vyslobodení – od seba a druhých budú k tomu viesť?

Tieto riadky som dopísal koncom roka 1984. Výklady o Nehemiášovi som mal počas našej stavby, ktorú sme začali 20. 7. 1983. Asi jeden a pol roka trvalo, kým sme prešli celou knihou. Naša stavebná situácia mi bola pritom veľkou pomocou. Keď sme sa blížili dokončeniu, žasli sme, koľko Božích divov sme pritom zažili. Skutočne nie my sme tu boli vedúcimi. Bolo to Božie dielo a on ho viedol. Jemu patrí česť a my sa môžeme len modliť s Nehemiášom: „Pamätaj na mňa, môj Bože“, lebo si uvedomujeme, že všetko je milosť. Milosť, ktorá nás korí, ale súčasne aj dvíha!

Dnešné múry Starého mesta

Nehemiášova výstavba

- 1 – Ovčia brána
- 2 – Východná brána
- 3 – Konská brána
- 4 – Ofel
- 5 – Strážna veža
- 6 – Vodná brána
- 7 – Pramenná brána
- 8 – Hnojná brána
- 9 – Údolná brána
- 10 – Stará brána
- 11 – Rybná brána

- A – Vrchná izba
- B – Dom obchodníkov
- C – Dom Mašullamov
- D – Dom Cádokov
- E – Dom kňazov
- F – Dom Jedajášov

LITERATÚRA

- Cundall, A. E.: Nehemiah (The New Bible Commentary Revised, Grand Rapids – London 1978).
- Ezdráš, Nehemjáš, Ester (Starý zákon. Překlad s výkladem 7, Praha 1970).
- Galling, K.: Die Bücher der Chronik, Esra, Nehemia (ATD 12, Berlin 1958).
- Kidner, D.: Ezra and Nehemiah (The Tynade Old Testament Commentaries, Leicester 1979).
- Lüthi, W.: Die Bauleute Gottes (Basel 1960) – Na Boží stavbě.
- Markuš, J. O.: Nehemiáš (rukopis).
- Noth, M.: Geschichte Israels (Berlin 1955).
- Pisterer, R.: Esra, Nehemia, Setsre (Stuttgarter Bibelhefte, Stuttgart 1958).
- Regehly, P.: Ein vergessenes Buch der Bibel (Striegau).
- Short, S. S.: Nehemiah (A Bible Commentary for Today, London – Glasgow 1979).
- Whitcomb, J. S.: Nehemiah (The Wycliffe Bible Commentary, Chicago 1977).